

ЕНЕРГЕТИЧНЕ ПРАВО: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ ПРАКТИКИ

*Навчально-методичний посібник
За загальною редакцією
проф. В.В.Молодиченка*

КИЇВ – 2015

ЕНЕРГЕТИЧНЕ ПРАВО

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ ПРАКТИКИ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

За загальною редакцією проф. В.В.Молодиченка

МЕЛІТОПОЛЬ –2015

Енергетичне право: європейський досвід та українські практики. Навчально-методичний посібник / Молодиченко В.В., Аносов І.П., Афанасєва Л.В., Гапотій В.Д., Олексенко Р.І., Орлов А.В., Ятченко А.Д. За заг. редакцією проф. В.В.Молодиченка – Київ, 2015 . – 208 с.

Навчально-методичний посібник «Енергетичне право: європейський досвід та українські практики» видано відповідно до завдань проекту «Розробка регіональних міждисциплінарних правових студій з питань енергетики та навколишнього середовища» за програмою ЄС Темпус. Посібник розраховано на студентів екологічного, хіміко-біологічного, правознавчого та адміністративно-управлінського напрямку навчання, слухачів системи підвищення кваліфікації органів муніципального управління та місцевого самоврядування; він також буде корисним для юристів-практиків, підприємців та для інших зацікавлених осіб.

Видання не обов'язково відображає погляди Європейської Комісії

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

За загальною редакцією проф. В.В.Молодиченка

МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ – 2015

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

ЕНЕРГЕТИЧНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Мелітополь — 2014

Програма Європейського Союзу TEMPUS

TEMPUS

«РОЗРОБКА РЕГІОНАЛЬНИХ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ПРАВОВИХ СТУДІЙ З ПИТАНЬ ЕНЕРГЕТИКИ ТА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Учасники проекту:

Національний університет «Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого»

Національний аерокосмічний університет
ім. Н.Є. Жуковського

Хмельницький національний університет

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

Грузинський технологічний університет (м.Тбілісі,
Грузія)

Університет імені Іллі Чавчавадзе
(м. Тбілісі, Грузія)

Королівський Технологічний Інститут (Швеція)
Kungliga Tekniska Högskolan

Університет Отто-фон-Гіреке (м. Магдебург, ФРН)

Університет м. Жирона (Іспанія)

Енергетичне право України / Навчально-методичний посібник. – Мелітополь ,
2014., - 336 с.

Навчально-методичний посібник «Енергетичне право України» видано відповідно до завдань проекту «Розробка регіональних міждисциплінарних правових студій з питань енергетики та навколишнього середовища». Посібник розрахований на викладачів, науковців, студентів та магістрантів, слухачів системи підвищення кваліфікації, а також буде корисним для юристів-практиків, підприємців та інших зацікавлених осіб.

Видання не обов'язково відображає погляди Європейської Комісії.

Title the manual in English: Economical and Legal Regulation of the
Alternativnative Sources Usage

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
МОДУЛЬ 1	
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СВІТОВОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ В ЕНЕРГЕТИЦІ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННІ	11
ТЕМА 1 ХАРАКТЕРИСТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК СУБ'ЄКТА ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН	
11	
1.1. Склад, природа та особливості ЄС.....	11.
1.2. Інституційна структура ЄС та окремі галузі права ЄС та їх вплив на формування єдиної енергетичної мережі.....	18
1.3. Правове забезпечення захисту прав людини в ЄС в енергетичній сфері	27
1.4. Правові основи загальної і зовнішньої політики та політики в сфері енергобезпеки.....	32
ТЕМА 2 СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА ЄС В ГАЛУЗІ ЕНЕРГЕТИКИ	
58.	
2.1. Україна як суб'єкт міжнародного енергетичного права.....	58
2.2. Проблеми та здобутки в енергетичній галузі України.....	70.
2.3. Вплив міжнародних енергетичних організацій на формування законодавства України про енергетику.....	86
2.4. Юрисдикція органів Європейського Союзу в енергетичній сфері.....	117
ТЕМА 3. ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ЕНЕРГЕТИКУ	
150	
3.1. . Загальна характеристика законодавства про енергетику України.....	150
3.2. Законодавчі акти України по енергоресурсам. (різні типи палива, включаючи відновлювальні джерела енергії).....	163
3.3. Нормативна база відносин паливновидобувних та енергогенеруючих компаній.....	167
3.4. Нормативно-правова база з забруднення навколишнього середовища при видобуванні енергії.....	175
ТЕМА 4. ЗАБРУДНЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА АЛЬТЕРНАТИВНА ЕНЕРГЕТИКА	
211	
4.1. Ведення кадастру викидів забруднюючих речовин та парникових газів в Україні.....	211
4.2. Нормативно-правова база по забрудненню навколишнього середовища.....	213
4.3. Нормативно-правова база відновлювальних джерел енергії.....	221
включаючи виробництво, експлуатацію та утилізацію відновлювальної енергії.	
4.3.1. Законодавство про альтернативну енергетику.	
4.3.2. «Зелені тарифи».	

4.3.3.Нормативно-правова база альтернативної енергетики України.

4.3.4.Регулювання окремих видів альтернативної енергетики.

МОДУЛЬ 2

ПРАВО-ВИХОВНІ ПРОЦЕСИ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В ПРОЦЕСІ ВИРОБНИЦТВА ТА ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГІЇ.....250

ТЕМА 5 ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА.....250

5.1.Нормативно-правова база безпеки та страхування енерговиробництва
...Енергетична безпека.....250

5.2.Страхування.....258

ТЕМА 6. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЕНЕРГОВИКОРИСТАННЯ.....263

6.1.Правова структура виробництва, розподілу та споживання енергії.....263

6.2. Правові норми оцінки ціни спожитої енергії.....272

6.2.1 Національна комісія регулювання електроенергетики.

6.2.2 Тарифи на закупку и продаж електроенергії.

6.3.Питання пільгових тарифів.....284

ТЕМА 7 ОКРЕМІ ПРАВОВІ ПИТАННЯ РЕСУРСО-ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ.....289

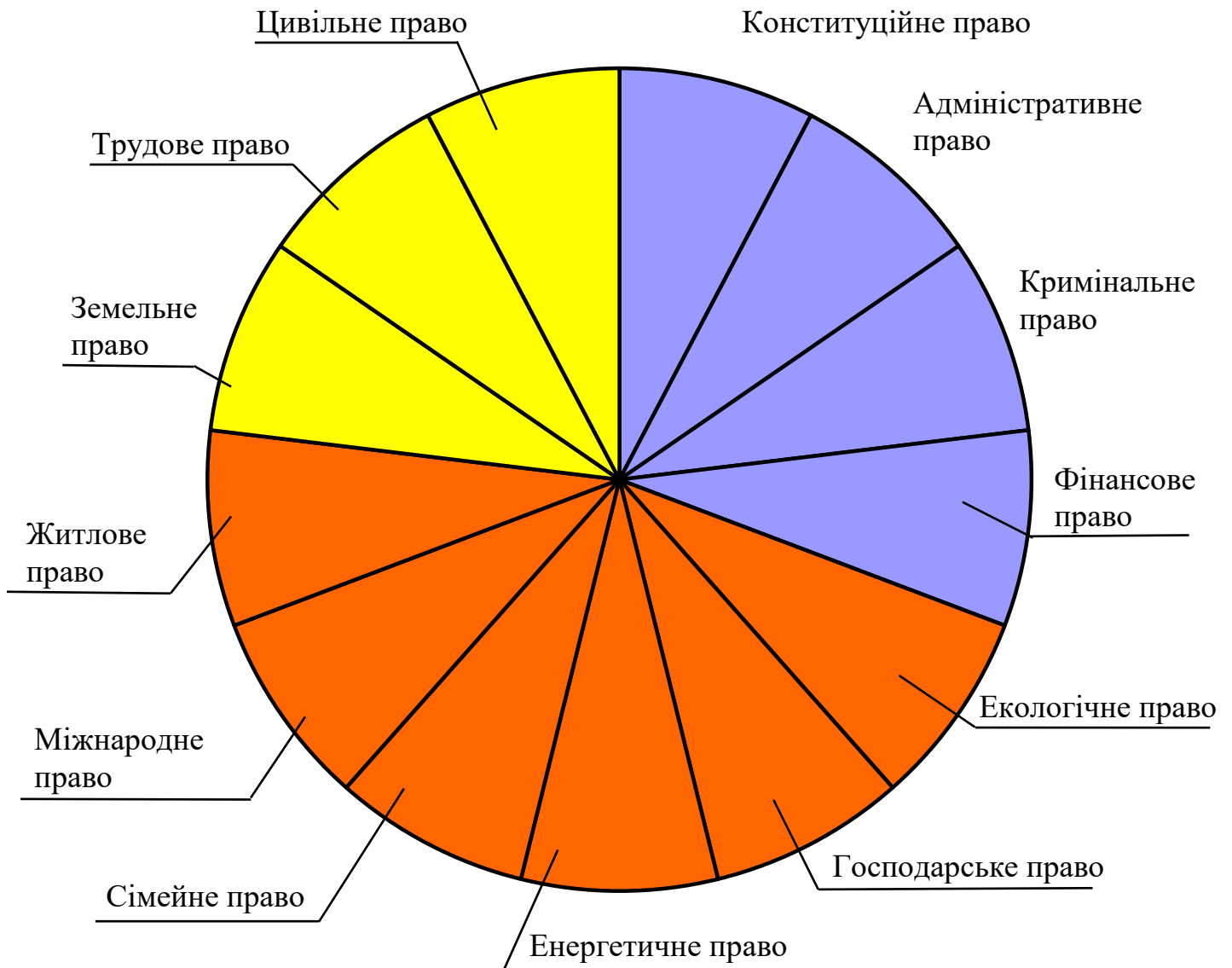
7.1.Нормативно-правова база ресурсо-енергосбереження.....289

7.2.Правова база обліку енергії, визначення енерговтрат,
.....штрафних санкцій та пільгових кредитів.....295

7.3.Правові питання пільг на енергозберігаючі технології.....304

7.4.Правові питання енергоменеджмента та енергоаудита на
енерговидобувних, енергогенеруючих та енергоспоживаючих
підприємствах.....308

Правова система України

Публічне право:

- конституційне право;
- адміністративне право;
- кримінальне право;
- фінансове право.

Приватне право:

- цивільне право;
- трудове право.

Змішане право:

- екологічне право;
- господарське право;
- сімейне право;
- земельне право;
- міжнародне право;
- житлове право.
- енергетичне право.

Рис. 1.

ПЕРЕДМОВА

В період сьогодення передчасно говорити про систему знань, що остаточно сформувалася, на рівні вчення про енергетичне право з чітко позначеною методологічною функцією. Разом з тим в праві, як в теорії, так і особливо на практиці, вже є не тільки передумови, але і чітко позначена мета, тенденції і, головне, потреби і можливі результати створення такого навчання, як усередині країни, так і на міжнародній арені. В цьому плані заслуговують усілякої уваги і підтримки позиції провідних вчених не тільки України, Росії, але і країн Співдружності Незалежних Держав, інших розвинутих держав всієї земної кулі, які науково обґрунтовують і послідовно відстоюють наявність в системі права комплексної інтегрованої галузі права — **енергетичного**.

Розвиток науки права, як і будь-якої іншої науки, відбувається по законах генералізації та диференціації знань. Найбільш інтенсивно ці процеси, стосовно даної області, почали відбуватися ближче до кінця ХХ — початку ХХІ в., тобто в наші дні і не без нашої участі. Іншими словами, ми є творцями, творцями і свідками становлення і розвитку енергетичного права. В правовій науці були висунуті і сформульовані:

- загальна теорія і методологія енергетичного права;
- теоретичні поняття і концепції правових аспектів базових категорій:

- енергії

- енергетики

- особливості правового регулювання підприємницької діяльності в енергетичній сфері (енергетичного бізнесу), її поняття, зміст і ін.

Виділені підгалузі енергетичного права:

- правове регулювання відносин в області генерації, передачі, розподілу і споживання електричної енергії;

- правове регулювання відносин в області нафтової і газової промисловості — нафтогазова галузь;

- правове регулювання відносин в області ядерної (атомної) енергетики;

- правове регулювання у вугільній галузі;
- правові аспекти використання відновлюваних джерел енергії;
- правове регулювання підвищення енергетичної ефективності і енергозбереження;
- енергетичне право Європейського Союзу, окремих його країн; розвинутих країн різних регіонів земної кулі;
- міжнародне енергетичне право.

Зростання числа, потужності і сфери впливу провідних енергетичних компаній України і СНГ, їх взаємодія з транснаціональними енергетичними компаніями: Exxon Mobile, BP, Chevron, Conoco Philips, Sachalin Energy, Shtokman Development і ін., з правових проблем, що виникають у процесі становлення і ведення енергетичного бізнесу в Україні і за її межами, дозволяє поставити дослідження і дозвіл найактуальніших проблем правового регулювання енергетичних відносин.

Розробка правових проблем енергетики займає істотну позицію при взаємодії на науково-практичних конференціях, спільних наукових роботах правознавців з країн з розвинутою енергетикою — Австралії, Австрії, Аргентини, Бразилії, Венесуели, Німеччини, Італії, Канади, Китаю, його особливого району Гонконга (Сянган), Мексики, Нідерландів, Норвегії, Сінгапура, Сполученого Королівства (Англії і Шотландії), США, Франції, практично всіх країн Співдружності Незалежних Держав, Японії і ін. Важливі розробки по енергетичному праву проводяться в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України в якому створений і успішно функціонує Центр енергетичного права, в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького де налагоджується планомірна наукова, методологічна та практична робота. Важливі розробки проводяться вченими Інституту енергетичного права юридичного факультету Вільного університету Берліна, Центру енергетики, екології і природних ресурсів юридичного факультету університету Х'юстону (Техас, США), юридичного факультету Денвера (штат Колорадо, США) і інших вузів США, в яких викладається енергетичне право, Американської асоціації юристів, що працюють у сфері енергетики, — Energy Bar Association, видаючої протягом більше 35 років спеціалізований професійний журнал Energy Law Journal.

Аналогічний журнал «Енергетичне право» більше 10 років видається в Росії.

Вихід питань енергетики на перший план в наші дні став, за загальним визнанням, глобальною тенденцією, характерною для світової економіки в цілому, тому, що енергія — це фундамент індустріального суспільства, невід'ємна, складова частина його життєдіяльності. Енергія — одна з основ всесвіту, ключовий чинник життя Землі і Людства. Стійкий розвиток енергетики входить до числа найважливіших, ключових проблем світової економіки XXI в., і не дивно, що інтерес політичних і ділових кіл всіх країн незмінно прикований до ситуації, що складається в енергетичній сфері. В контексті суперечливої і слабо прогнозованої ситуації на ринку вуглеводневої сировини питання ресурсного потенціалу, ціноутворення, стабільності поставок енергоносіїв входять в обов'язковий набір порядку цілого ряду переговорів денний, у тому числі і на вищому і високому рівні.

Продуктом енергетики є енергія і енергетичні послуги, що визначають якість нашого життя. В умовах ринкової економіки вони набувають властивості товару. Ключові поняття енергетики залучені в правовий лексикон, використовуються в нормативно-правових актах всіх рівнів, в юридичній науковій, науково-практичній літературі, повсякденній правозастосовуючій діяльності, у тому числі в судовій практиці. Це свідчить про те, що енергія, перш за все, електрична енергія, теплова енергія з самого початку їх активного використання вивчаються не тільки фізиками, інженерами-енергетиками, але і юристами, які задавалися питанням: що ж є енергія з точки зору права?

Роль і значення енергії і енергетики, у тому числі і в повсякденному нашому житті, і як наслідок, правового регулювання відносин в цій сфері, з'явилися причиною виникнення під кінець XX в. особливого напрямку правових наукових досліджень — **енергетичного права**. В даний час ці дослідження, а також законодавство, що розвивається, послужили основою становлення і розвитку самостійної комплексної інтегрованої галузі законодавства і права — енергетичної. Така галузь права є в більшості розвинутих країн світу.

Енергетичне право — це реальність. Розвиток теорії енергетичного права і оволодіння цим інструментом встановлено в основу проєкта TEMPUS REGENLAW ведучим в якому виступають

фахівці Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» спільно з юридичними університетами Іспанії, Швеції, Грузії. Оволодіння інструментом енергетичного права фахівцями енергетиками на основі розробленої теорії дозволить створити могутній конгломерат інженер-юрист, що забезпечує вигідні позиції у формуванні енерго правових і технічних питань.

Енерго правова підготовка може бути вирішена загальними зусиллями вчених юристів та інженерів-енергетиків поділяючих позиції і погляди на енергетичне право, в співдружності як в рамках країн СНГ при тісній взаємодії з фахівцями Європейського союзу і країн — його членів, представників розвинутих світових правопорядків — Англії, Бразилії, Німеччини, США, Франції і ін. як загальний підхід і свого роду традиція в теоретичному обґрунтуванні предмету і у викладанні енергетичного права.

Геніальний учений-фізик, лауреат Нобелівської премії, академік П. Л. Капіца вимовив: «Майбутнє планети залежить від того, як вона забезпечуватиме себе енергією». Розробка юридичних інструментаріїв повинна сприяти цьому забезпеченню і створювати надійні механізми енергобезпеки і усунення енергетичної бідності.

У навчальному посібнику частково використані матеріали відкритої інформації з Інтернет не захищені авторським правом.

Навчальний посібник підготовлений викладачами Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького Авторський колектив вдячний за цінні поради й зауваження, висловлені під час підготовки навчального посібника до видання.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

1. К.У. – Конституція України.
2. ЦКУ – Цивільний кодекс України
3. ГКУ – Господарський кодекс України
4. СНД – Союз Незалежних Держав
5. МЕА – Міжнародне Енергетичне Агентство
6. ЄврАзЄС – Євразійський Союз.
7. G8 – Велика вісімка.
8. ДЕХ – Договір Енергетичної Хартії.
9. МЕР – Міжнародна Економічна Програма.
10. МАГАТЕ – Міжнародна організація розвитку співпраці в області мирного використання ядерної енергії.
11. ДНЯЗ – Договір про нерозповсюдження ядерної зброї.
12. МЕФ – Міжнародний Енергетичний Форум.
13. ФКЕГ – Форум Країн Експортерів Газу.
14. ОЕСР – організація Економічного Сівробітництва та Розвитку.
15. ПЕР – паливно-енергоресурси.

МОДУЛЬ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СВІТОВОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ В ЕНЕРГЕТИЦІ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННІ

ТЕМА 1

ХАРАКТЕРИСТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК СУБ'ЄКТА ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН

1.1.Склад, природа та особливості ЄС як суб'єкта енергетичних правовідносин.

1.2.Інституційна структура ЄС та окремі галузі права ЄС та їх вплив на формування єдиної енергетичної мережі.

1.3.Правове забезпечення захисту прав людини в ЄС в енергетичній сфері.

1.4.Правові основи загальної і зовнішньої політики та політики в сфері енергобезпеки.

1.1.Склад, природа та особливості ЄС як суб'єкта енергетичних правовідносин.

До народження ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ в Європі уже діяли Європейські Співтовариства , а саме:

-Рада Європи – 1949рік;

-Європейське об'єднання сталі та вугілля ;

- Європейське економічне співтовариство (ЄЕС- 1957 р. Римський договір).

-Європейське співтовариство з атомної енергії – ЄВРОАТОМ.

Третій етап євро інтеграції наступив з підписанням Єдиного Європейського акту 1987 року. Це правова основа для народження Євросоюзу.

Поняття „європейське право“ є важким для визначення та багатозначним. Тому часто розрізняють поняття „європейське право“ sensu largo (у широкому значенні) та sensu stricto (у вузькому значенні). У

широкому значенні - це міжнародний правовий порядок європейських організацій, до яких належать не лише ЄС та Європейські Спільноти, але й ОБСЄ, Рада Європи, ЕФТА, а також ЗЄС. У вузькому значенні - це право, пов'язане з діяльністю ЄС та Європейських Спільнот. Часто виділяють ще так зване європейське право Спільнот, яке стосується виключно функціонування Європейських Спільнот. Варто зауважити, що останнє поняття не викликає жодних сумнівів. Власне, саме критерієм того, чи даний документ належить до права Спільнот, чи ні, є поширення на нього юрисдикції Європейського Суду. Однак, якби звужити це поняття виключно до елементів, які підлягають безумовній юрисдикції Європейського Суду, тобто виключно до права Спільнот, виник би парадокс, який полягав би в тому, що з європейського права треба було б виключити Договір про ЄС, який, за винятком кількох розділів, не підлягає юрисдикції Європейського Суду.

Питання енергетики були одним із ключових факторів створення Європейського Союзу. Однаково не дивлячись на значну важливість питань енергетики вони не стали окремою опорою Європейського Союзу в подальшому. Цій проблематиці не було присвячено окремих документів. Політика в області енергетики значною мірою рашувалась прерогативою окремих держав і в Європейському Союзі не існувало єдиної енергетичної стратегії. Такий стан справ став змінюватись тільки в останній час.

Необхідно зазначити, що енергетична політика носить на сьогодні визначальний характер, так як завдяки їй створюються необхідні для сучасного промислового виробництва передпосилки. За останні роки по мірі посилення інтеграційних процесів та процесів глобалізації в рамках Європейського Союзу спостерігається активізація дій по розробці та реалізації єдиної енергетичної політики як в середині Європейського Союзу так і за його межами відносно країн які не входять в це об'єднання, та міжнародних організаціях. В тому числі і відносно України на порозі підписання Договору про асоційоване членство в ЄС.

Початок 70-их рр. приніс Співтовариству багато користі, особливо в економічному плані. Створення „валютної змії“ (механізм, що регулює коливання національних валют країн-членів) та Європейського Фонду Валютної Співпраці в 1973 р., а в 1978 р. створення Європейської Валютної Системи мало визначити нову якість економічної інтеграції європейських держав. У 1975 р. було створено чергову інституцію Співтовариств - Суд Аудиторів, завданням якого був контроль над реалізацією бюджету Співтовариств.

Друга половина 70-их рр. відзначилася світовою економічною кризою, яка зачепила також Співтовариства. Виникли труднощі з бюджетом, із сільськогосподарською політикою та функціонуванням спільного ринку. Усе частіше й частіше проявлялися національні інтереси окремих країн-членів.

На початку 80-их рр. вдалося залагодити проблеми і розпочати роботу над внутрішніми реформами. З цією метою було створено два комітети, один з яких, Комітет Дуга (Dooge), мав зайнятися питанням інституційних змін, а інший, Комітет Адонніно (Adonnino), - питаннями створення „Європи Громадян“. У червні 1985 року Європейською Комісією була представлена „Біла книга“ у справі внутрішнього ринку. Цей документ, разом із підготовленими доповідями вищезгаданих комітетів, став основою для Єдиного Європейського Акту (ЄЄА), підписаного в лютому 1986 р., який модифікував Римські Договори і подав програму переходу до 1993 року до єдиного внутрішнього ринку, який базуватиметься на 4 свободах:

- вільний рух товарів,
- вільний рух осіб,
- вільний рух капіталу,
- вільний рух послуг.

Одночасно ЄЄА посилив роль Парламенту та розширив поле діяльності ЄЕС до соціальної політики, охорони навколишнього середовища та наукових досліджень.

Політичні зміни, спричинені засіданнями „круглого столу“, падіння Берлінської стіни та об'єднання Німеччини призвели до того, що політична інтеграція набрала обертів. У 1990 р. Бельгія запропонувала організувати конференцію, на якій можна буде напрацювати принципи для поглиблення політичного союзу та впровадження спільної валюти (ЕКЮ). Ця конференція розпочалася в грудні 1990 р. у Римі і завершилася 7 лютого 1992 р. у Маастрихті підписанням Договору про створення Європейського Союзу. У цьому документі читаємо: „Європейський Союз будується на основі Європейських Співтовариств, доповнюючись політикою та формою співпраці встановленими у цьому Договорі (...). Європейський Союз базується на принципах свободи, демократії, поваги до прав людини та основних свобод, а також верховенства права; ці принципи є спільні для усіх країн-членів“. Під час підписання Договору було визначено, що в 1996 р. відбудеться чергова міжнародна конференція, на якій буде обговорено реалізацію Договору та буде ухвалено рішення щодо переходу до наступної фази інтеграції.

Згідно з Маастрихтським Договором, ЄС базується на трьох стовпах: Повноваження першого стовпа дуже широкі, а саме: спільний внутрішній ринок, тобто вільний рух осіб, капіталу, товарів та послуг,

- митний союз,
- спільна торговельна політика,
- спільна сільськогосподарська політика та політика рибальства,
- спільна транспортна та енергетична політика,
- Європейський Соціальний Фонд,
- спільна політика з питань охорони навколишнього середовища,
- захист конкуренції,
- підтримка наукового та технологічного розвитку,
- охорона здоров'я та споживачів,
- цивільна оборона,
- туризм та спорт.

Другий стовп - це Спільна Зовнішня Політика та Політика Безпеки (СЗППБ). Її завданням є зміцнення єдності та незалежності Європи, що повинно сприяти збереженню миру, безпеки, прогресу на цілому континенті та в світі. Цілі СЗППБ:

- охорона спільних цінностей, життєвих інтересів, незалежності та цілісності ЄС, згідно з принципами Хартії Об'єднаних Народів,
- зміцнення безпеки ЄС та його членів,
- збереження миру та зміцнення міжнародної безпеки,
- підтримка міжнародної співпраці,
- розвиток та зміцнення демократії, а також легітимних урядів та поваги до прав людини та основних свобод.

Третій стовп - співпраця у сфері юстиції та внутрішніх справ. Визначаючи обов'язки країн-членів у межах третього стовпа, творці Договору про ЄС не включили до діяльності ЄС питання, пов'язані з утриманням громадського спокою та охорону внутрішньої безпеки. У рамках третього стовпа, ЄС зобов'язується:

- забезпечити громадянам ЄС високий рівень охорони з питань свобод, безпеки та юстиції,
- запобігати расизму і ксенофобії, а також боротися з цими явищами,
- запобігати організованій злочинності та боротися з ними,
- боротися з тероризмом, торгівлею людьми, торгівлею наркотиками, торгівлею зброєю, корупцією та зловживаннями.

З метою боротьби з цими явищами створено європейську поліцію - Європол, а також висловлена мета в майбутньому уніфікувати покарання за такі дії у всіх країнах-членах.

Європейський Союз

унікальне об'єднання країн Європи, які через створення спільного ринку, економічного та валютного союзу, а також шляхом реалізації спільної політики й діяльності мають на меті забезпечити безперервне економічне зростання, соціальний розвиток і згуртованість країн-учасниць. Держави Європейського Союзу (ЄС) створили спільні інституції, яким делегували частину своїх національних повноважень так, що рішення в певних сферах загальних інтересів можуть ухвалюватись демократичним шляхом на загальноєвропейському рівні. Таке усупільнення суверенітетів називають також "європейською інтеграцією".

Поняття "Європейський Союз" запроваджено 1993 року в Маастрихтському договорі (або Договорі про Європейський Союз), як поєднання наднаціональної (Європейська Спільнота) і міжурядових (співпраця в галузі правосуддя та внутрішніх справ і спільна зовнішня та безпекова політика) засад, так званих "стовпів".

Європейський Союз, на відміну від Європейських Спільнот, не є юридичною особою. Після останнього розширення до ЄС входить 28 країн, а саме: Австрія, Бельгія, Велика Британія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Польща, Португалія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чехія та Швеція, Румунія, Болгарія та Хорватія.

Порівняльні відомості про країни

Країна	Площа тис. км ²	Населення, млн. (на 2011 рік), тис. чол	ВВП на душу населення (на 2009 рік), млн	Вступ до ЄС	Вступ до Єврозони
Австрія	84	8404,2	30,900	1995	1999
Бельгія	31	10951,7	28,800	1957	1999
В. Британія	244	62435,7	29,500	1973	-
Греція	132	11325,9	23,900	1981	2001
Данія	43	5560,6	29,700	1973	-
Естонія	45	1340,2	16,900	2004	2011
Ірландія	70	4480,8	35,000	1973	1999
Іспанія	505	47190,4	26,100	1986	1999
Італія	301	60626,4	25,200	1957	1999
Кіпр	9	804,4	23,800	2004	2008
Латвія	65	2229,6	14,000	2004	-
Литва	65	3244,6	15,400	2004	-
Люксембург	3	511,8	63,500	1957	1999
Мальта	0,315	417,6	19,200	2004	2008
Нідерланди	41	16655,8	33,800	1957	1999
Німеччина	357	81751,6	29,100	1957	1999
Польща	313	38200,0	14,400	2004	-
Португалія	92	10636,9	18,900	1986	1999
Словаччина	49	5435,3	18,000	2004	2009
Словенія	20	2050,1	22,500	2004	2007
Угорщина	93	10.1	13370	2004	
Фінляндія	337	5375,3	28,900	1995	1999
Франція	544	65075,3	26,900	1957	1999
Чехія	79	10532,8	20,200	2004	-
Швеція	411	9415,6	30,500	1995	-

Болгарія	111	7504,9	10,100	2007	-
Румунія	238	21413,8	11,500	2007	-
Хорватія	57	4.4	10250	2013	-

Амстердамський договір та Еволюція ЄС та європейського права.

ЄС Нова міждержавна конференція для внесення змін та доповнень до Договору про створення ЄС була задекларована ще в Маастрихтському договорі.

Однією із головних завдань, які ставили перед собою учасники конференції які готували Амстердамський договір було урегулювання проблеми реформи інститутів Союзу в зв'язку з розширенням його складу. (договореність про вступ 5 нових членів: Польща, Румунія, Чехія, Словенія, Естонія).

Серед новел які вводяться А.Д. – посилення уваги до захисту основних прав та свобод людини. (простір свободи, безпеки та законності).

Важливим для майбутнього ЄС стало розширення сфери застосування права Співтовариств та юрисдикції Суду ЄС. Особливо наглядно це виявилось в передачі окремих повноважень в ведення Співтовариств та розширення на них юрисдикції Суду ЄС.

Одночасно або паралельно з концепцією розширеного співробітництва, розширюються в рамках ЄС принципи **субсідарності** та **пропорційності**.

Ці принципи отримали свій розвиток в спеціальному протоколі та декларації, яка була прийнята учасниками Амстердамського договору.

Амстердамський договір 1997 р. (у силі з 1 травня 1999 р.)

А.Д. вносить ряд змін та уточнень в механізм здійснення зовнішньої політики та політики безпеки, деталізують порядок визначення загальних зовнішньополітичних принципів і т.п.

А.Д. деталізує та уточнює співпрацю держав –членів Союзу в рамках третьої опори.

Таким чином, А.Д. не вирішив всіх проблемних питань, але він має ряд принципових моментів направлених на поглиблення та розширення співробітництва держав-учасників в рамках ЄС. Його ратифікація та вступ в дію визначають нову важливу віху в розвитку європейського права. Одночасно А.Д. повинен був послужити основою для нових договорів та пошуку правових рішень тих нелегких правових проблем та

завдань, які стоять перед ЄС в економічній та соціальній областях, в сфері політики та культури, забезпечення безпеки, посилення боротьби з організованою злочинністю, в перебудові інститутів.

1.2. Інституційна структура ЄС та окремі галузі права ЄС та їх вплив на формування єдиної енергетичної мережі.

Характеристика основних інститутів та органів ЄС.

Терміном "інститути" в праві Європейського Союзу позначаються керівні органи даної організації, на які покладено здійснення її основних задач. Інститути Європейського Союзу одночасно виступають як інститути кожного з Європейських співтовариств: Європейського співтовариства, Європейського об'єднання вугілля і стали, Європейського співтовариства по атомній енергії. Поняття "інститут Європейського Союзу" і "інститут Європейських співтовариств", таким чином, є синонімами[1].

Основним джерелом, в якому закріплюється правове положення інститутів, служить Договір про устанovu Європейського співтовариства 1957 р. (Частина п'ята "Інститути Співтовариства" і Статут Суду, висловлений в окремому протоколі).

Повноваження і порядок діяльності інститутів в рамках решти Співтовариств (ЕОУС, Евратом) і інших компонентів ("опор") Союзу (Загальна зовнішня політика і політика безпеки; Співпраця поліцій і судових органів в кримінально-правовій сфері) встановлені договорами про устанovu ЕОУС і Евратома, і Договором про Європейський Союз (про пристрій Союзу див.: Європейський Союз; див. також Право Європейського Союзу).

Кожен інститут Союзу має власні правила процедури (внутрішній регламент).

Згідно ст. 7 Договору про устанovu Європейського Співтовариства:

"Здійснення задач, покладених на Співтовариство, забезпечують:

- Європейський парламент;
- Рада;
- Комісія;
- Суд;
- Рахункова палата".

Вказані 5 інститутів, як вже наголошувалося, одночасно виступають як інститути ЕОУС і Евратома, а також інститути Європейського Союзу в цілому.

Функції основних інститутів ЄС

Європейська Комісія

унікальна інституція Європейського Союзу, що не має аналогів у національних системах урядування.

Європейську Комісію (Комісію) часто представляють як виконавчий орган ЄС, хоч насправді вона має обмежені повноваження та можливості втілювати політику ЄС. Точніше роль Комісії відбиває неформальна назва “двигун європейської інтеграції”. І не лише тому, що в рамках повноважень першого стовпа вона має майже виняткове право на законодавчу ініціативу, але також і через її історію, склад, культуру й радше європейський, ніж національний, світогляд. Крім того, Комісія наглядає за тим, щоб не порушувались угоди, і традиційно захищає інтереси малих держав-членів. Відповідно до записаного в угодах Комісія має:

- розробляти й пропонувати законодавчі акти;
- керувати запровадженням політики Спільноти;
- розпоряджатися бюджетом;
- підтримувати зовнішні відносини;
- наглядати за дотриманням законів Спільноти;
- вказувати шляхи та перспективи розвитку.

Комісія складається з двадцяти п'яти незалежних членів (по одному від кожної країни-члена), разом з президентом і п'ятьма віце-президентами. Комісію призначають на п'ятирічний термін за згоди країн-членів, рішення про її призначання ухвалює Європейський Парламент. Комісії допомагає в роботі адміністрація, до якої входять генеральні директорати та генеральний секретаріат.

Склад Європейської Комісії на 10.02.2010 (для прикладу).

ІМ'Я	Посада	Країна
Жозе Мануель Баррозо	Президент Європейської Комісії	Португалія
Кетрін Ештон	Високий представник у справах зовнішніх відносин та безпекової політики, Віце-президент Європейської Комісії.	Сполучене Королівство
Хоакін Альмунія	Конкуренційна політика - Віце-президент Європейської Комісії.	Іспанія
Сім Каллас	Транспорт - Віце-президент Європейської Комісії.	Естонія
Неелі Крус	Цифрові технології - Віце-президент Європейської Комісії.	Нідерланди
Вівіан Редінг'	Юстиція, засадничі права та громадянство - Віце-президент Європейської Комісії	Люксембург'
Антоніо Таяні	Промисловість та підприємницька діяльність. - Віце-президент Європейської Комісії.	Італія
Марош Шевчович	Міжінституційні відносини та управління. - Віце-президент Європейської Комісії.	Словаччина
Йоганнес Ган	Регіональна політика	Австрія
Карел де Г'юхт	Торгівля	Бельгія
Крісталіна Георгієва	Міжнародна співпраця, гуманітарна допомога та врегулювання криз	Болгарія
Марія Даманакі	Морська та риболовецька політика	Греція
Конні Гедегард	Питання клімату	Данія
Мойра Гейґн Куін	Дослідницька діяльність, інновації та наука.	Ірландія
Андрулла Вассиліу	Освіта, культура, багатомовність та молодь	Кіпр
Андріс Пібалґс	Політика розвитку	Латвія
Альґірдас Шемета	Оподаткування та митний союз, аудит, боротьба проти шахрайства	Литва
Джон Даллі	Охорона здоров'я та захист прав споживачів	Мальта
Гюнтер Г.Еттінґер	Енергетика	Німеччина
Януш Левандовські	Бюджет та фінансове планування	Польща
Дачан Чолош	Сільське господарство та розвиток сільської місцевості	Румунія
Янез Поточнік	Довкілля	Словенія

Ласло Андор	Працевлаштування, соціальні справи та політика залучення	Угорщин
Штефан Фюле	Розширення та Європейська політика сусідства	Чехія
Оллі Рен	Економічні та монетарні справи	Фінляндія
Мішель Барньє	Внутрішній ринок та сфера послуг	Франція
Сесілія Мальмстрьом	Внутрішні справи	Швеція

Відповідно до Лісабонського договору ЄС, кожна з 28-и держав Європейського Союзу зберігає право висунути по одному представникові на посаду Європейського Комісара. Втім, у своїй роботі Комісари мають представляти принципи, цінності та інтереси всього ЄС, а не своєї країни.

Європейська Рада

Цей термін означає регулярні зустрічі глав держав та урядів країн Європейського Союзу. Започаткована згідно з комюніке, прийнятому в грудні 1974 р. на закритті Паризького саміту; перше засідання відбулося 10-11 березня 1975 р. в Дубліні. Раніше, від 1961 до 1974 рр., практикувалися європейські конференції на найвищому рівні. Існування Європейської Ради було юридично визнане в Єдиному Європейському Акті, а офіційний статус підтверджено в Договорі про Європейський Союз.

Проводиться щонайменше двічі на рік; президент Європейської Комісії бере участь у засіданнях як повноправний учасник. Визначає генеральні політичні напрямки для ЄС та спонукає його до подальшого розвитку.

Європейська Рада або саміт ЄС (не плутати з Радою ЄС) формально не належить до інституцій Союзу; однак лишається “останньою інстанцією” ухвалення багатьох рішень і уособлює міждержавну складову Європейського Союзу.

Європейський Парламент

Створення

Попередницею теперішнього Європейського Парламенту була Парламентська Асамблея, створена Договором про ЄСВіС. До складу Асамблеї входило 68 депутатів, котрі були делеговані національними

парламентами країн-членів Співтовариства. 25 березня 1957 року разом з підписанням Римського Договору (про створення ЄЕС і ЄСЄА) прийнято також Конвенцію, де йшлося про створення єдиної Парламентської Асамблеї для трьох Європейських Співтовариств. Під час своєї конституційної сесії, яка відбулася 20 березня 1958 року Співтовариство прийняло назву Європейська Парламентська Асамблея. Крім того, збільшилася кількість депутатів - 142 особи. 30 березня 1962 року Співтовариство прийняло назву Європейського Парламенту, причому зміна ця була юридично дозволена аж у Єдиному Європейському Акті (1986р.)

Правова основа функціонування

Європейський Парламент функціонує насамперед на основі ст. 189-201 [137-144] Договору про створення Європейського Співтовариства, а також внутрішнього Регламенту, прийнятого відповідно до ст. 199 [142]ДЄС.

Місцезнаходження

Відповідно до протоколу про розміщення інституцій та деяких органів і служб Європейського Співтовариства і Європолу, прийнятого в 1997р. разом із Амстердамським Договором, Європейський Парламент знаходиться в Страсбурзі, де відбуваються щомісячні пленарні сесії і бюджетна сесія. Додаткові пленарні сесії та зустрічі Парламентських Комісій відбуваються в Брюсселі. Генеральний Секретаріат ЄП та його служби знаходяться в Люксембурзі.

Парламентські вибори

Раніше, депутати до Європейського Парламенту були делеговані парламентами країн-членів, кожна країна мала свою власну процедуру. Тобто, щоб бути депутатом Європейського Парламенту потрібно спершу бути вибраним до парламенту в своїй країні. 7-10.06.1979р., на основі Акту прийнятого Радою 20 вересня 1976р., відбулися перші загальні і прямі вибори до Європейського Парламенту (181 млн. осіб з правом голосу), у яких вибрано 410 депутатів.

Попри те, що відповідно до ст.190 р. [138] ДЄС Європейський Парламент має право підготувати проект прямих всезагальних виборів за єдиною процедурою в усіх Країнах-Членах ЄС чи за спільними

принципами для всіх Країн-Членів ЄС, однак досі не вдалося прийняти єдиного положення про вибори, і вибори до Європейського Парламенту надалі відбуваються за національними правилами.

Склад

Кількість депутатів Європейського Парламенту поступово збільшувалася разом із розширенням Співтовариств.

Таблиця 1: Зростання кількості депутатів Європейського Парламенту від дня утворення ЄСВіС

Європейський Парламент

одна з п'яти інституцій Європейського Союзу, асамблея представників його майже 500-мільйонного населення.

Починаючи з 1979 року Європейський Парламент обирають прямим загальним голосуванням; місця в ньому (626 до останнього розширення і 732 після) розподілені між країнами-членами відповідно до чисельності населення. Парламент виконує такі основні функції:

- разом з Радою, бере участь у законодавчому процесі через численні процедури (процедура спільного ухвалювання рішень, процедура співпраці, узгодження, консультативний висновок тощо);
- контролює діяльність інституцій Союзу, затверджуючи склад Комісії (та через право висловлювати їй вотум недовіри), а також через письмові й усні запити, які він може адресувати Комісії та Раді;
- поділяє з Радою бюджетні повноваження, а саме: ухвалює річний бюджет та контролює його виконання.

Європарламент також призначає омбудсмена, уповноваженого розглядати скарги від громадян Союзу з приводу порушень у діяльності інституцій та органів Спільноти. Зрештою, Парламент може створювати тимчасові комітети з розслідування, чиї повноваження не обмежуються вивченням діяльності інституцій Спільноти, а можуть поширюватись і на дії членів-членів із впровадження політики Спільноти.

Амстердамський договір спростив законодавчий процес, фактично скасувавши процедуру співпраці (її ще використовують при розв'язанні деяких питань, що належать до розділу "Економічний та монетарний

союз”) і значно розширивши сферу застосування процедури спільного ухвалювання рішень.

Ніццький договір (набрав чинності 1 лютого 2003 року), своєю чергою, додав Парламентові ваги в законотворчому процесі, ще більше розширивши сферу застосування спільного ухвалювання рішень і надавши йому право звертатися до Суду Європейських Спільнот на тих самих умовах, що й інші інституції.

З огляду на розширення Союзу, Ніццький договір збільшив граничну кількість місць у Парламенті до 732 (Амстердамський договір передбачав не більше ніж 700 депутатів); нове правило набрало чинності для нового складу Європарламенту після виборів у червні 2004 року. Крім того, завдяки перерозподілові депутатських місць між “старими” державами-членами (які втратили 91 місце) та новими державами Союзу вдалося досягти рівноваги між реальною демографічною ситуацією та принципом рівності держав-членів.

(для прикладу)

Держава ЄС	Кількість місць у Європейському Парламенті
Німеччина	99
Велика Британія	78
Італія	78
Франція	78
Іспанія	54
Польща	54
Нідерланди	27
Бельгія	24
Греція	24
Чехія	24
Португалія	24
Угорщина	24
Швеція	19
Австрія	18

Данія	14
Словаччина	14
Фінляндія	14
Ірландія	13
Литва	13
Латвія	9
Словенія	7
Естонія	6
Кіпр	6
Люксембург	6
Мальта	5
Загалом ЄС	732

Рада Європейського Союзу

інституція Європейського Союзу. Рада ЄС (Рада або Рада міністрів) – головний орган ухвалювання рішень в ЄС. До її складу входять по одному міністрові від кожної країни Союзу. Залежно від порядку денного, збираються міністри закордонних справ (Рада з загальних справ та зовнішніх відносин), економіки й фінансів (Екофін), сільського господарства тощо – загалом 9 конфігурацій Ради. Кількість засідань протягом року залежить від масштабів та інтенсивності законодавчого процесу в ЄС і політичних рушіїв того чи іншого особливого питання. Деякі конфігурації Ради збираються раз на місяць; інші – раз на півроку. Попри те, що склад Ради міністрів змінюється, це єдина інституція.

Керівництво в Раді здійснює країна-президент, яка змінюється щопівроку (див. Президентство Союзу). Над підготуванням рішень Ради працюють близько 250 робочих груп і комітетів; вони виконують технічну роботу і передають документи в Комітет постійних представників, який здійснює політичну підготовку рішень. Організаційну роботу виконує генеральний секретаріат на чолі з генеральним секретарем Ради. Амстердамський договір зробив генерального секретаря Ради водночас і “Верховним представником” з питань спільної зовнішньої та безпекової політики (СЗБП), відтак роботою секретаріату опікується здебільшого його заступник.

Рішення в Раді ухвалюються голосуванням міністрів з держав-членів. Залежно від питання, що розглядається, застосовується один з трьох видів голосування: проста більшість (для процедурних питань); кваліфікована більшість (коли кожна країна має визначену “вагу” голосу) – застосовується за розгляду питань внутрішнього ринку, економічних справ і торгівлі; одностайне рішення – застосовується, зокрема, за розгляду питань про вступ нових членів, оподаткування, проблем СЗБП і правосуддя та внутрішніх справ.

Зовнішньоекономічні функції Співтовариства та Союзу.

З моменту свого народження Європейські співтовариства активно приймають участь в міжнародних відношеннях.

По мірі розширення та становлення Співтовариств, а особливо с моменту народження ЄС (нагадую – 7 лютого 1992 року в старинному голландському місті Маастрихт) зовнішньо політична активність цього інтеграційного об'єднання значно зросла.

В свою чергу і держави почали поступово нарощувати взаємовідносини не тільки з Співтовариствами, а особливо в останні 15 років з ЄС. Це не стосувалось лише СРСР яка не признавала та не підтримувала взаємовідносин з практично усіма Співтовариствами.

Лише після 70-х років , коли Співтовариства почали сприйматись як геополітична сила почали розвиватись взаємозв'язки між ЄС та СЕВ.

Зовнішньополітична функція Співтовариств та ЄС має чітку направленість. Згідно Договору одне з призначень ЄС – утвердження його самобутності на міжнародній арені шляхом проведення загальної зовнішньої політики безпеки, розвитку економіки та інше.

Обов'язок цей покладено на Раду та Євро комісію які повинні добиватися цього в рамках своїх повноважень. Але не тільки вищезазначені інституції займаються цим завданням. Самі важливі рішення повинні прийматися всіма членами-учасниками ЄС.

Важливе значення в зовнішньоекономічній діяльності ЄС на сьогодні відіграє Європарламент. При цьому Рада та Комісія повинні інформувати Європарламент з усіх важливих зовнішньоекономічних акціях.

Але загальна зовнішньоекономічна політика ЄС відрізняється від загальних політик , передбачених договорами Співтовариств.

Кожна держава повинна консультиватися, та ділитися інформацією з питань які мають загальний інтерес. Кожна держава-член Співтовариств

та ЄС повинна утримуватися від дій, які нанесуть ущерб інтересам Співтовариств та ЄС .

Є і недоліки в області виконання зовнішньоекономічних функцій - це відсутність спеціального органу підтримання зовнішніх стосунків. Хоча спроби мали місце. Хоча б затвердження Верховного представника з питань зовнішньої політики безпеки. Він має в своєму розпорядженні спеціальний підрозділ з питань планування політики та швидкого реагування.

На основі міжнародної співпраці реалізується співпраця в області поліції та кримінального судочинства.

На сьогодні ЄС має свою єдину інституціональну структуру, яка забезпечує його успішну роботу в зовнішньоекономічній та зовнішньополітичній сферах.

1.3.Правове забезпечення захисту прав людини в ЄС в енергетичній сфері.

Енергетична політика як і інші дії співдружності оцінюються по тому вкладу, який вона вносить для досягнення основних цілей визначених в Маастрихтському договорі – це створення єдиного ринку в тому числі енергетичного, підтримання стабільного енергетичного росту , створення нових робочих місць та підвищення добробуту більш як 500 мільйонів європейців.

В зв'язку з цим найбільш важливим для енергетичного сектору є досягнення таких цілей:

- глобальна конкурентоздатність;
- зближення (адаптація) законодавства держав-членів в цілях забезпечення функціонування внутрішнього ринку;
- розвиток трансєвропейських енергетичних структур;
- зменшення залежності Європейського Союзу від імпорту енергоносіїв;
- географічна диверсифікація закордонних поставок, забезпечення безпеки та стабільності;
- впровадження енергозберігаючих технологій та зниження енергоємності промислового виробництва;
- розвиток альтернативної енергетики.

Енергетична політика, права, свободи кожного жителя 28 на сьогодні держав-членів ЄС повинні ефективно, вчасно захищатись європейськими та світовими правовими методами в тому числі і в праві

на рівень життя який персифікується через енерговитратність кожного. Для цих цілей в Європейському Союзі діють інститути будівництво яких ми і розглядаємо.

Будівництво судової системи ЄС та основні принципи судочинства.

Перший судовий орган народжений в ході інтеграційних процесів на основі Договору про організацію ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ СТАЛІ ТА ВУГІЛЛЯ. При підписанні Римського договору підписана також Конвенція про народження ЄДИНОГО СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СПІВТОВАРИСТВ. (Суд ЄС).

Суд Европейских сообществ (Суд) - институт судебной власти Европейского Союза.

Суд включает 27 судей, назначаемых правительствами государств-членов по общему согласию сроком на 6 лет (по одному судье от каждого государства). Членами Суда являются также генеральные адвокаты (всего их 8), которые проводят независимое расследование поступающих в Суд дел и представляют Суду по ним свое заключение.

Суд работает на постоянной основе. В целях более скорого разрешения дел в структуре Суда образуются палаты; наиболее сложные дела рассматривает пленум (собрание всех судей).

Юрисдикция Суда складывается из нескольких самостоятельных категорий дел. Главные среди них: дела искового производства - иски к государствам-членам, институтам Союза и, реже, к юридическим и физическим лицам; преюдициальные запросы, которые подаются национальными судами на предмет толкования учредительных договоров и нормативных актов ЕС или с целью проверки соответствия актов институтов учредительному договору Европейского сообщества.

подавляющее большинство дел Суд рассматривает на основании Договора об учреждении Европейского сообщества (ЕС). В рамках второй "опоры" Европейского Союза (общая внешняя политика и политика безопасности) юрисдикция у Суда отсутствует, а в рамках третьей "опоры" (сотрудничество полиции и судебных органов в уголовно-правовой сфере) весьма ограничена.

В 1989 г. с целью сократить нагрузку на Суд Европейских сообществ при нем был создан второй судебный орган - Суд (или Трибунал) первой инстанции, который формально не считается самостоятельным институтом.

Трибунал включает 15 судей (генеральных адвокатов здесь нет) и рассматривает по первой инстанции иски, подаваемые к институтам Союза физическими и юридическими лицами, а также служебные споры (споры с участием лиц, состоящих на гражданской службе у Европейских сообществ).

Решения Трибунала в кассационном порядке могут быть обжалованы в Суд.

Ниццкий договор 2001 г. в дополнение к двум существующим судам разрешил создавать судебные органы Европейского Союза специальной юрисдикции - "судебные палаты". Судебные палаты будут учреждаться Советом Европейского Союза. Количество судебных палат не ограничивается.

Суд Европейських Спільнот (Court of Justice of the European Communities)

Одна з п'яти офіційних інституцій Європейського Союзу, найвищий суд ЄС, рішення якого не оскаржуються.

Суд Європейських Спільнот (Суд ЄС / у скороченні "Суд ЄС" виникає певна двозначність, оскільки аббревіатура "ЄС" закріпилась у мові як відповідник "Європейському Союзові". Однак через брак ліпшої пропозиції для скорочення назви "Суд Європейських Спільнот" і не припускаючи можливості вживати натомість термін "Європейський Суд", який традиційно асоціюється з Європейським судом з прав людини, упорядники пропонують все ж вживати "Суд ЄС", пам'ятаючи, що "ЄС" у цьому випадку – Європейські Спільноти) в Люксембурзі був однією з перших інституцій Спільноти, заснованих Паризьким договором 1951 року. Римський договір 1957 року зобов'язав його наглядати за виконанням усіх європейських договорів.

До складу Суду ЄС входять по одному судді від кожної держави-члена (після останнього розширення – 27), яким допомагають вісім генеральних адвокатів. Суддів і адвокатів призначають за загальної згоди держав-членів на шестирічний термін. Суд може засідати в

палатах або збиратися на пленарні засідання для розгляду особливо важливих чи складних справ та на вимогу держав-членів.

Він виконує дві основні функції:

- перевіряє на відповідність договорам документи, видані європейськими інституціями та урядами;
- тлумачить право Спільноти на запит національних судів.

European Court of Auditors>

інституція ЄС; Європейський суд аудиторів (Рахункова палата)

перевіряє законність і правильність прибутків і видатків Європейського Союзу згідно з бюджетом, а також оцінює управління фінансами. Всі інституції ЄС, і будь-які установи, які оперують коштами від імені ЄС, а також державні ревізійні органи чи урядові відомства мусять надавати документи на запит Суду аудиторів (СА). За потреби СА може вивчати документи “на місці в інших інституціях... та державах-членах” або “в приміщенні будь-якого органу, що управляє коштами від імені Спільноти та будь-якої фізичної чи юридичної особи, яка отримувала гроші з бюджету” (стаття 248.3 Договору про заснування Європейської Спільноти). Результати своїх досліджень оприлюднює у вигляді звітів – регулярних річних та спеціальних тематичних. Крім того, за законом, перш ніж ухвалювати фінансові й антишахрайські законодавчі акти, Рада запитує думку Суду аудиторів.

Заснований 1977 р.; включає по одному представнику від кожної держави-члена, яких призначає на шість років Рада ЄС, порадившись з Європейським Парламентом. З огляду на суттєве зростання кількості членів СА після розширення (25), для підготовки певних звітів і позицій Суд, згідно з Ніццьким договором, отримав право створювати “палати” з кількох членів. Розташований у Люксембурзі, персонал нараховує близько 550 працівників.

Позови, які розглядають СУД ЄС та СУД першої інстанції.

Принцип пропорційності, закріплений в засновницьких договорах вимагає чіткого дотримання компетенції кожного інституту ЄС. Це стосується і Суду ЄС. Він має право розглядати тільки ті види позовів які Суд правочинний розглядати.

До них відносяться три основних види позовних заяв:

1. Позови про невиконання зобов'язань.

Це позови до держав-членів ЄС які не виконують своїх зобов'язань по засновницьким договорам. Враховуючи практику роботи Суду загальна сума позовів складає перше місце. До них наприклад відносяться порушення регламентів, рішень, директив , а також других актів які породжують юридичні наслідки включаючи договори з третіми державами.

2.Позови про бездіяльність.

Дана категорія позовів які розглядає Суд ЄС схожа з першою групою. По цих позовах оскаржується невиконання своїх обов'язків інститутами Співдружності та Союзу.

Якщо порушення договору допущено Європарламентом, Радою або Євро комісією які не виносять рішення або не приймають дій, держави-учасники або інститути ЄС можуть звернутись до Суду ЄС з метою констатації цього факту. Головна відмінність в тому, що відповідачами є не держави-члени ЄС , а інститути ЄС (їх три). Правосуб'єктивністю по даній категорії позовів наділяються також фізичні та юридичні особи.

3.Позови про анулювання.

Ці позови відносять до категорії позовів по контролю за законністю та позовів, зв'язаних з надзорним судочинством. Предметом оскарження є незаконно прийнятий н.п.а. вторинного права. Це регламенти, директиви та рішення . Договір про народження ЄС вніс суттєві зміни до складу суб'єктів, які можуть звернутись до Суду ЄС з цим позовом.

До них відноситься Європарламент та Європейський центральний банк.

4.Позови про відшкодування шкоди.

Розглядаються Судом згідно Договору про ЄС. Співтовариство відшкодовує шкоду нанесену його інститутами або службовцями при виконанні своїх обов'язків виходячи з загальних принципів теорії права які застосовуються в країнах-учасниках ЄС.

5.Не пряме оскарження та преюдиціальна процедура.

Під непрямым оскарженням слід розуміти надання в ході розгляду основного позову, вимоги про перевірку законності акту який буде застосовано Судом ЄС при розгляді цього основного позову. Ця перевірка дійсності акту , який буде застосовано Судом ЄС при розгляді основного позову здійснюється в ході початого розгляду справи.

Не пряме оскарження має місце при застосуванні права Співдружності як в національному суді так і в Суді ЄС. Не пряме оскарження може бути в рамках любого позову заявленого до Суду ЄС.

Рішення по не прямому оскарженні носить рекомендований характер. Воно носить обов'язків характер в рамках позову який розглядається.

6.Преюдиціальна процедура.

Важливу роль в реалізації роботи Суду ЄС - забезпечення однакового тлумачення та застосування права Співтовариств – призвана грати преюдиціальна процедура. Вона складається в праві національних судових органів у всіх справах, коли при розгляді конкретних справ виникають сумніви в розумінні норми права ЄС звертатись до Суду ЄС для тлумачення цього питання.

Так Суд ЄС має право виносити рішення преюдиціального характеру в таких справах:

- тлумачення засновницького договору;
- дійсності та тлумачення актів, які приймаються інститутами ЄС та ---
- Європейським центральним банком;
- тлумачення статутів організаційних структур Ради ЄС.
- Таким чином, можливо сформулювати ряд важливих умов - звертання за роз'ясненням до Суду ЄС.

По-перше, це звернення повинно бути нерозривно пов'язане з розглядом конкретної справи в національному судовому органі.

По-друге, запит повинен мати місце дуже важливе для вирішення спору по основному позову в національному судовому органі.

Єдиною інстанцією, яка має право розглядати справи в преюдиціальному порядку є Суд Європейських Співтовариств. Суд першої інстанції такого права не має.

1.4.Правові основи загальної і зовнішньої політики та політики в сфері енергобезпеки

Розглядаючи правові основи та цілі енергетичної політики Європейського Союзу, необхідно вспоминати концептуальні засади та цілі енергетичної політики, підготовлені в вигляді доповідей “Зелена книга” – першочерговий план політики, наданий для обговорення. З 1999 року після введення в дію Амстердамського договору, енергетична політика розглядається як фактор стійкого розвитку співдружності. Важливу роль грає Енергетична Хартія. Договір до Енергетичної Хартії був підписаний в грудні 1994 року та вступив в законну силу в квітні 1998 року. На сьогодні Договір підписаний біль як 52 державами Європи та Азії. **Договір являється багатостороннім, юридично обов'язковим інструментом міждержавного співробітництва в області**

енергетики. При його складанні передбачалось випрацювати універсальні правила торгівлі енергією. Конференції з енергетичної хартії проводять регулярно.

В розробці та прийнятті рішень в енергетичній політиці приймають участь асі керівні органи Європейського Союзу, але головну роль відіграє Європейська Комісія., один із членів якої (євро комісар) безпосередньо відповідає за виработку загальної енергетичної політики ЄС. Питаннями оперативного характеру приймаються Генеральний Директорат з енергетики та транспорту.

Федералізація є головною тенденцією розвитку Європейських співтовариств і Союзу з моменту їх підстави і до цього дня. Найпринциповішими досягненнями на цьому шляху є:

побудова спільного ринку, на основі якого утворений єдиний внутрішній ринок ЄС - "простір без внутрішніх меж, в якому, згідно положенням цього Договору, забезпечується вільне переміщення товарів, осіб, послуг і капіталів" (ст. 14 Договору про устанovu Європейського співтовариства);

будівництво економічного і валютного союзу. Його основою служить єдина грошова одиниця ЄС - євро (у цьому процесі поки не беруть участь Великобританія, Данія і Швеція, які з різних причин зберегли в обігу свої національні валюти);

25 березня 1998 року Європейська Комісія рекомендувала 11 державам запровадити спільну валюту, а 2 травня у Брюсселі Європейська Рада прийняла остаточне рішення, які держави будуть членами ЕВС з дня його створення, 1 січня 1999 року. Це були 11 країн: Австрія, Бельгія, Фінляндія, Франція, Іспанія, Голландія, Ірландія, Люксембург, Німеччина, Португалія та Італія

Оцінку стану економік держав-кандидатів на вступ до ЕВС, виконану на підставі критеріїв, визначених у Маастрихтському договорі, містить Таблиця 2.

До ЕВС із самого початку не вступили: Греція, Данія, Великобританія та Швеція. Великобританії та Данії були даровані спеціальні поступки, необхідні для того, щоб вони ратифікували Договір. Великобританія не погоджувалась з передачею своїх повноважень на проведення грошової політики Європейській Системі Центральних Банків і тому відмовилася від вступу до Валютного Союзу. У випадку Данії, вступ до ЕВС зробив неможливим результат референдуму. Пропозиція вступити до Валютного Союзу була відкинута громадянами. У 2000 р. у Данії вдруге

відбувся референдум про вступ цієї держави до Валютного Союзу, на якому данці знову відкинули можливість вступу Данії до ЕВС. Інші дві держави, Швеція та Греція, не виконали критеріїв Договору. Однак, уже через 2 роки, 1 січня 2001 року, Греція стала дванадцятим членом ЕВС. Кожна з трьох держав, що залишаються поза зоною євро, може бути прийнятою до ЕВС як повноправний член. Вона лише мусить виконати економічні критерії та висловити своє бажання і готовність стати членом

Запровадження спільної валюти - євро.

31 грудня 1998 р. було визначено курси валют держав ЕВС щодо євро, а 1 січня 1999 р. Євро стало легальним платіжним засобом на території держав-членів ЕВС (Див. Таблицю 3).

У період з 1 січня 1999 р. до 1 січня 2002 р. в обігу перебували національні валюти. Існувала правова рівноправність національних валют та євро. Проте, євро використовували виключно у безготівкових операціях. Банки, на побажання клієнта, повинні були перевести рахунок з національної валюти на євро, але зворотна операція була неможливою. У той час кожен клієнт ще міг мати банківський рахунок у національній валюті. Цей період був необхідний для друкування банкнот та виготовлення монет євро, а також для підготовки громадськості до заміни національних валют на євро.

1 січня 2002 р. в обіг були запроваджені банкноти та монети євро. Хоча вони могли знаходитися в обігу разом із банкнотами та монетами національних валют до 1 липня 2002 р., уже 1 березня 2002 р. з обігу були вилучені всі національні валюти і євро стало єдиним легальним засобом оплати у валютному союзі. Тривалість терміну одночасного обігу євро та національних валют незначно різнилася в окремих країнах. Після 1 березня 2002 р. банкноти та монети національних валют можна і надалі обмінювати на євро в національних центральних банках, а також комерційних банках в країнах зони євро. Терміни обміну вилучених з обігу банкнот та монет різняться в окремих країнах (Таблиця 4)

Способи перерахунку валют

Курси обміну національних валют на євро складаються з шестицифрових чисел, причому нуль перед комою не є значущою цифрою. (див. Таблицю 3). При виконанні перерахунку чинні курси обміну не можна заокруглювати, курс обміну завжди має форму 1 євро = X одиниць національної валюти, не існують зворотні курси. Після виконання перерахунку отримане число заокруглюємо до сотих.

Перерахунок національної валюти на євро

Суму у національній валюті ділимо на курс обміну з шести цифр, а отриману суму у євро заокруглюємо до сотих.

Приклад: перераховуємо 1000 німецьких марок (DEM) на євро (EUR)

Перерахунок євро на національну валюту

Суму у євро множимо на курс обміну з шести цифр, а отриманий результат заокруглюємо до сотих.

Приклад: перераховуємо 1000 євро (EUR) на німецькі марки (DEM)

$$1 \text{ EUR} = 1,95583 \text{ DEM}$$

$$1000 \text{ EUR} \times 1,95583 = 1955,83 \text{ DEM}$$

Перерахунок однієї національної валюти на іншу

Неможливо безпосередньо провести перерахунок однієї національної валюти на іншу. Перерахунок повинен здійснюватись через євро.

Приклад: перераховуємо 1000 німецьких марок (DEM) на бельгійські франки (BEF)

$$1000 \text{ DEM} : 1,95583 = 511,291881196 \text{ EUR}$$

$$511,291881196 \text{ EUR} \times 40,3399 \text{ BEF} = 20625,4633582 \text{ BEF} = 20625,46 \text{ BEF}$$

Окремі галузі права ЄС

Поняття митного права ЄС.

В традиційному розумінні митне право - це сукупність норм, які регулюють правовідносини:

- зв'язані з проходженням товару через митний кордон(митні режими, митний контроль, митний збір);
- зв'язані з інституціональною організацією митного механізму;
- зв'язані з відповідальністю за правопорушення в митній сфері та порядком вирішення митних спорів.

До митного права Європейського Союзу це вираження відноситься лише частково. Правове регулювання митного механізму ЄС є

предметом конституційного та адміністративного права країн-учасниць ЄС і не виконується на рівні ЄС.

Серед джерел митного права ЄС акти первинного та вторинного права. Наприклад перше місце серед них має РИМСЬКИЙ ДОГОВІР 1957 року, який сформулював поняття та принципи Митного союзу країн Співтовариств.

Серед актів вторинного права необхідно відмітити різні РЕГЛАМЕНТИ. Так. До важливих актів європейського права відноситься Регламент №2913/92 від 12.10. 1992 року, який вводить в дію Митний кодекс Співтовариств – фундаментальний документ митного права ЄС. В формі регламенту закріплений і єдиний митний тариф ЄС.

До джерел митного права відносять також директиви, рішення Суду ЄС, Міжнародно-правові акти.

Характер та природа імпорتنих зборів.

Істрично склався порядок, при якому переміщення товару через кордон веде за собою митний збір з цього товару та проходження інших митних формальностей.

Момент, коли при перетині географічного кордону товару з'являється необхідність проходження митних формальностей, рахується моментом перетину митного кордону держави.

При цьому, не кожного разу момент перетину митного кордону співпадає з перетином кордону політичного.

Митні формальності передбачають як правило, виплату мита та зборів. Вони поділяються на категорії:

- мито;
- податки з обороту;
- акцизи;
- Сільськогосподарські збори;
- Демпінгові збори.

Цей перелік динамічний та не повний. Наприклад збори за забруднення НПС.

Розглянемо коротку характеристику окремих митних формальностей.

МИТО:

Нараховується як на імпорт так і на експорт товарів. Вони мають по перше захистний характер. Вони захищають вітчизняного товаровиробника, забезпечують доходи бюджету. В нашому випадку мито носить захисний характер.

ПОДАТКИ З ОБОРОТУ:

Основним різновидом є ПДВ.

АКЦИЗИ:

Якщо ПДВ є загальним податком з обороту, то акцизи – це спеціальний податок так як стягуються з окремих видів товарів. Акцизи мають вирівнювальний характер тому, що поширюються як на внутрішні так і на імпортовані товари даної категорії. Аналогічно ПДВ з 1993 року акцизи не нараховуються при ввозі підакцизного товару з однієї країни ЄС до іншої.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ЗБОРИ:

На сьогодні в ЄС є загальна сільськогосподарська політика країн-членів ЄС., яка базується на системі сільськогосподарських зборів, які стягуються з метою підняти ціну на імпортовані товари до найвищого рівня, встановленого ЄС. Сільськогосподарські збори повністю устраняють цінову різницю між імпортованими сільхозпродуктами та внутрішніми.

ДЕМПІНГОВІ ЗБОРИ:

Під демпінгом розуміється несправедлива з точки зору міжнародної торгівлі практика субсидування дешевого експорту з метою завоювання нових ринків збуту товаром, який не є конкурентоспроможним.

Відомі ряд способів боротьби з демпінгом:

- антидемпінгове мито;
- компенсаторні субсидії;
- компенсаторні мита.

Подібні демпінгові збори направлені на збільшення ціни окремих товарів, тобто не являються загальним митом. Можливо говорити про

каральну природу демпінгових зборів, які встановлюють статус кво по відношенню до імпортуємих товарів.

Основи Митного союзу.

Ст.. 2 Європейського Економічного Співтовариства декларує політичні та економічні цілі Співтовариства.: та розкриває два шляхи їх досягнення. Це побудова «загального ринку» та зближення економічної політики держав-учасників.

Основою функціонування ЄЕС є Митний Союз, який планує заборону митних пошлін та мір, які мають аналогічний ефект , для торгівлі між державами-учасниками ЄЕС та прийняття єдиного Митного тарифу для торгівлі з третіми країнами.

Договір не дає визначення Митного союзу. Його визначення проводять через різницю між другими формами економічної інтеграції.

Тарифний союз – об'єднання держав , які мають загальний митний тариф для торгівлі з третіми країнами та унеможливають імпортне мито при взаємній торгівлі.

Асоціація вільної торгівлі - при відсутності єдиного митного тарифу імпортним митом не покриваються тільки товари, які виходять з держав-учасників ЄЕС.

Митний союз – тарифний союз з гармонізованою системою правових норм в області митного регулювання , а також в області інших видів оподаткування імпорту.

Економічний союз – об'єднання держав, з одночасно народженим Митним союзом яє забезпечує свободу переміщення в середині союзу послуг, капіталів та робочої сили; в ньому присутні єдина торгова політика держав-учасників, є система союзних правових норм в указаних областях.

Таким чином, Митний союз є базисом ЄЕС.Для побудови Митного союзу необхідно виконати цілі:

- ліквідація мита та аналогічних зборів між державами-учасниками;
- прийняття окремих вимог в області оподаткування, яке впливає на товарообіг між державами-учасниками;
- прийняття загального зовнішнього тарифу;

- ліквідація кількісних кордонів та аналогічних мійр при взаємо торгівлі держав-учасників.

Черговим завданням Митного союзу є складання системи загальних правил виконання митного тарифу для торгових відносин ЄЕС з третіми країнами.

Митний кодекс ЄС та митна територія.

Митний кодекс був прийнятий 12 жовтня 1992 року та вступив в дію з 1.01.1994 року.

Згідно з цілями Митного кодексу він застосовується тільки в сфері торгівлі держав-учасників з третіми державами. Торгівля всередині ЄЕС не предметом застосування Митного кодексу.

За своєї природи Кодекс не може регулювати всі митні та торгові міри, які застосовуються ЄЕС з третіми країнами. Оскільки завданням Митного кодексу є консолідація та систематизація загальних правил та процедур митного контролю для всіх товарів незалежно від природи, міри тарифної політики, та іншого.

Кодекс складається з 9 частин, 257 статей.

Мета прийняття Кодексу.

Прийняття єдиного правового документу в області митного регулювання;

Консолідація законодавства ;

Досягнення цілісності, ясності та прямоти наповнення.

Сфера дії Кодексу.

Митні правила ЄС застосовуються:

- на митній території ЄС;
- в торгівлі між Співдружністю та третіми країнами ;
- до товарів, які регулюються Договором про ЄЕС, Договором про ЄОВС; Договором про Євроатом.

МИТНА ТЕРИТОРІЯ.

Ст..3 Митного кодексу дає визначення митній території простим переліком держав-учасників ЄЕС.

Тобто це територія, покрита законодавством ЄС , совокупність територій держав, або регіонів , на яких діють норми та правила Митного союзу ЄС.

Таким чином, митна територія держав-учасників ЄС складається з територій цих держав, включаючи територіальні та внутрішні моря, подушний простір з урахуванням деяких виключень.

Необхідно зазначити, що митна територія не постійно співпадає з територією на яку розповсюджується єдині правила ЄС по відношенню до ПДВ. (наприклад Монако, Гібраартар, Ферерські острова).

Базові поняття та терміни митного права

Стаття 4 Кодекса дає визначення 24 термінам, які регулярно використовуються в статтях Кодексу. Дані терміни являються базовими поняттями для митного права, тому ми сьогодні розглянемо окремі з них для того щоб визначити відмінність понять національних від міжнародних для успішної роботи на міжнародній арені в майбутньому.

ОСОБА – в понятті Кодексу це:

- фізична особа;
- юридична особа;
- в випадках, передбачених діючим законодавством об'єднання осіб, які здатних здійснювати юридичні дії, але не маючими статусу юридичної особи.

ОСОБА ДОМІЦИЛІРОВАНА В СПІВТОВАРИСТВІ:

- для фізичних осіб – люба особа, яка постійно мешкає на території ЄС;
- для юридичних осіб – люба особа, яка має на території ЄС офіс, штаб-квартиру, або постійний діловий заклад.

РІШЕННЯ – офіційний акт митних органів по використанню митних правил. Такий акт несе в собі юридичні наслідки для особи....

МИТНИЙ СТАТУС – приналежність товарів до « товарів ЄС ».

МИТНИЙ БОРГ – зобов'язання особи сплатити імпордне мито, або експортне мито згідно діючим правилам ЄС.

МИТНИЙ РЕЖИМ :

1. відправка товару під одну із митних процедур:

- випуск товару в вільну торгівлю;
- транзит товару;
- відправка товару в митний склад;

- переробка товару всередині митної території;
 - переробка під митним наглядом;
 - тимчасовий ввоз;
 - переробка товару за тмитною територією;
 - експорт товару.
2. відправка товару в вільну зону або на вільний склад;
 3. реекспорт товару з митної території ЄС;
 4. знищення товару;
 5. відмова від товару.

Кодекс не дає тлумачення таких термінів як «імпорт», «експорт», «реекспорт». Розуміється, що ці терміни загально відомі. Так, **під імпортом** розуміється ввоз товару на митну територію; **експорт та реекспорт** – вивіз товару з митної території (поняття реекспорту товарів ми розглянемо в наступних лекціях).

Права та обов'язки осіб в митних правовідносинах.

Митний Кодекс ЄС дає поняття окремим правам та обов'язкам осіб при реалізації митних правил. До них він відносить:

- право представництва;
- обов'язки митних органів;
- право на отримання інформації з митних правил.

Право представництва –в окремих випадках зазначених в Кодексі люба особа має право призначати представника при відносинах з митними органами . До окремих випадків Кодекс відносить:

- декларування (особа має бути встановлена ЄС); право на апеляцію (ряд вимог які встановлюються державами – учасниками).

Представництво буває 2-х типів:

- пряме – представник діє від імені особи:
- не пряме – представник діє від свого імені, але на користь особи.

Рішення митних органів:

- обов'язок осіб зацікавлених в рішенні митних органів, надавати необхідні локументи та інформацію;

- обов'язок митних органів приймати рішення та доводити ці рішення до зацікавлених осіб як можна швидше;
- при незадовільному рішенні зацікавлена особа повинна бути ознайомлена з ознаками відмови та мати право на апеляцію.

Інформація по митним правилам.

Кодекс декларує право осіб на інформацію по митному законодавству у митних органів. Інформація надається безкоштовно, окрім випадків, коли необхідні витрати митних органів

В Митному Кодексі ЄС регламентується таке поняття як **юридично обов'язкова тарифна інформація** яка надається митними органами за письмовим запитом .

Митний збір та фактори, на основі яких він стягується.

Митний збір на відміну від других видів митних зборів є особливий вид державного мита, який стягується з імпортного або експортного товарів в силу факту перетину ними митного кордону.

Це по суті фіскальний збір (маєсья на увазі мету – поповнення казни), та захист внутрішнього ринку.

Митні збори за способом встановлення ставки поділяються на:

- специфічні;
- адвалорні;
- змішані.

СПЕЦИФІЧНІ – встановлюються завдяки специфічності товарів(вага, об'єм). Цей спосіб дає змогу уникати зменшення надходження коштів в казну при значному коливанні ціни та товари.

АДВАЛОРНІ - фіксуються в вигляді відсотків від ціни товару. На сьогодні основна маса митних зборів в ЄС відноситься до адвалорних.

ЗМІШАНІ – як для специфічних так і для адвалорних зборів.

Частина 2 Митного кодексу розкриває фактори, які впливають на митні збори. До них відносяться:

- митний тариф та тарифна класифікація;
- походження товару;
- ціна товару.

Поняття митних режимів та привілеговані операції.

Центральне місце в Митному кодексі ЄС займає частина « митні режими», яка включає положення про економічно важливі митні механізми та процедури.

Однією із важливих є процедура випуску в вільний продаж , узагальнююча цілий комплекс митних правил по відношенню до імпорту товарів в ЄС.

Кодекс передбачає 5 митних режимів . Особливістю цього кодексу є те, що один із режимів включає в себе 8 митних процедур.

1.відправка товару під одну із митних процедур:

- випуск товару в вільну торгівлю;
- транзит товару;
- відправка товару в митний склад;
- переробка товару всередині митної території;
- переробка під митним наглядом;
- тимчасовий ввоз;
- переробка товару за тмитною територією;
- експорт товару.

1. відправка товару в вільну зону або на вільний склад;

2. реекспорт товару з митної території ЄС;

3. знищення товару;

4. відказ від товару.

1. а. процедура випуску товару в вільну торгівлю передбачає набування товаром , які не мають статусу товарів ЄС, даного митного статусу. Ця процедура дозволяє застосовувати до товарів які ввозяться на територію ЄС міри економічної політики, та стягувати митні збори та інші платежі.

2. Кодекс передбачає 2 різновиди процедури транзиту:

- зовнішній транзит;
- внутрішній транзит.

Зовнішній транзит – передбачає переміщення товарів із одного пункту до іншого в кордонах митної території ЄС.

Внутрішній транзит – передбачає переміщення товарів ЄС із одного пункту до іншого в кордонах території ЄС через територію третьої держави без зміни митного статусу товарів.

3. Митний склад – Дана процедура передбачає схронність товарів на складі:

А. які не мають статусу товарів ЄС без сплати мита;

Б. товарів ЄС для яких законодавство ЄС встановлює подібну процедуру при їх експорті.

3. Переробка товару всередині митної території – дозволяє європейським компаніям ввозити товари на митну територію ЄС та переробляти її без сплати мита.

3 іншими видами митних операцій ви повинні ознайомитися самі.

ПРИВИЛЕГІЙОВАНІ ОПЕРАЦІЇ.

Під вищезазначеним розуміються випадки, коли по рішенням Ради допускається звільнення товарів, які випускаються ЄС в вільну торгівлю без сплати мита на імпорту та експорт товарів.

Митний кодекс передбачає 2 категорії товарів, по відношенні яких привілеговані операції діють безперечно:

-повернені товари;

-продукти морського промислу.

За загальним правилом, звільняються від сплати мита товари які повертаються на митну територію ЄС, при вимозі, що товари повертаються на територію ЄС протягом 3-х років після вивозу.

Звільненню від імпортного мита при випуску в вільну торгівлю належать товари:

А).- продукти морського промислу, які добуті в територіальних водах держави яка не є членом ЄС. судном яке належить ЄС ;

Б). продукти, які отримані при переробці продуктів на борту плаваючих заводів, задовольняючих пункт А.

Митний борг та оскарження дій митних органів.

Ст.. 4 Митного кодексу дає визначення митного боргу як : **зобов'язання особи сплатити суму імпортного мита, або експортного мита на товари згідно з діючими правилами**

ЄС.Дане визначення підкреслює різницю між поняттям « митний збір» та « митний борг»

Митний кодекс ЄС декларує декілька позицій виникнення митного боргу:

Митний борг по імпорту виникає з обставин:

1. Законний ввоз товарів на митну територію ЄС , а саме:
 - випуск товарів в вільну торгівлю, або;
 - розміщення товарів під митну процедуру тимчасового імпорту з частковим визволенням від оплати імпортного мита.
2. Незаконний ввоз товарів , які підлягають імпортному миту , на митну територію ЄС.
3. Незаконне переміщення товарів, які підлягають імпортному миту , із-під імпортного надзору.
4. Невиконання імпортером:
 - зобов'язань, з тимчасового схрону товарів;
 - умов розміщення товарів під дану митну процедуру;
 - умов надання зниженого, або нульового імпортного мита товарам.
5. Використання товарів, які підлягають імпортному миту яке знаходиться в вільній зоні , або в вільному складі, на умовах, не відповідаючим правилам ЄС.

Менше число позицій Митний кодекс допускає митний борг при експорті товарів.

Митний борг рахується погашеним якщо:

- уплата мита;
- визволення від оплати мита;
- визнання митної декларації не дійсною ;
- арешт, конфіскація товарів, знищення товарів (як митницею так і декларантом) , відказ від товарів, порча або знищення товару в силу його природи , або форс-мажорних обставин.
- Для деяких обставин законодавство ЄС дозволяє право імпортерів вимагати повернення мита , або визволення від його сплати.Імпортне або експортне мито підлягає поверненню якщо:
 - начислення його неправомірно;

- рішення про начислення мита обявлено не дійсним;
- розмір боргу неправомірний з вини митного органу;
- розмір боргу не перевищує встановлений мінімальний розмір.

ОСКАРЖЕННЯ ДІЙ митних органів.

Кодекс встановлює базові положення з питань розгляду скарг в області митного регулювання. Кожна особа має право на оскарження рішень митних органів.

Право на оскарження може бути реалізовано 2 способами:

- шляхом подання скарги митним органам держави-члена ЄС;
- якщо в першій стадії скарга була відслонена - шляхом звернення в суд , або інший незалежний орган згідно діючих правил в державах-членах ЄС.

Подання скарги не зупиняє виконання дії даного рішення, однак Кодекс дає право митним органам призупиняти рішення, якщо їх невідповідність митному законодавству ЄС очевидно.

Процедура розгляду скарг на дії (рішення) митних органів визначається кожною державою-членом ЄС самостійно.

Загальна характеристика права конкуренції ЄС.

Основою ЄС являється **ЗАГАЛЬНИЙ РИНОК** , для якого характерним є наявність конкуренції. В принципі конкуренція – це боротьба між виробниками за можливість продати результати своєї діяльності споживачам, **і в цьому зв'язку можливо утверджувати, що ринок – це постійна боротьба між виробниками за споживача.** Без цієї боротьби немає і ринку.

Необхідно мати на вид, що споживач не є ціллю, а лише засіб в конкурентній боротьбі. Частіше всього, основною ціллю виробника товарів та послуг є максималізація прибутку.

Для цього підвищується якість продукції, її кількість, асортимент тощо. Тому, однією із цілей права конкуренції є захист споживача.

Інший аспект проблеми – взаємовідносини між конкуруючими підприємствами по відношенню до один одного.. Конкуренція являється

добросовісною , якщо перевершення одного виробника над іншим доказується якістю, асортиментом продукції та послуг.

Дотримуватись правил конкуренції повинні не тільки фізичні особи , а й держави які не повинні впливати на хід розвитку ринкової ситуації.

Підтримка справедливих умов конкуренції для всіх учасників ринку, складання умов для розвитку економічних найбільш ефективних структур та передвиження на ринок високоякісних продуктів та послуг в інтересах споживача – в цьому ми бачимо основні цілі права конкуренції.

Теоретичні аспекти права конкуренції.

Одним із основних постулатів ліберальної правової теорії є утвердження в тому, що свобода індивіду повинна обмежуватись лише свободою інших осіб. Якщо сфера свободи одного розширюється до тої міри, що вона стає примусом тому, що вона може бути реалізована лише за умов обмеження свободи інших, то такі обмеження не можливо проводити на основі добровільності.

Для того, щоб забезпечити баланс інтересів більшості членів ліберального демократичного суспільства , в ньому функціонують інститути публічної влади.

Тільки легітимні інститути публічної влади вправі застосовувати міри примусу в суспільстві.

В приватній сфері відносини між учасниками комерційного обороту будуються на основі принципів рівності та свободи Договору. На сьогодні в економічній сфері діють підприємства які мають домінуюче положення на ринку.

Якщо на ринку діє одне підприємство . то воно є монополістом, а якщо на ринку діє декілька підприємств . то вони називаються олігополітичними. (не багато та продаю).

Таким чином, монополія призводить до ущемлення прав інших на користь других, до неправомірного примусу, заснованому на економічній силі.

На рівні ЄС основним органом, відповідальним за реалізацію політики ЄС в області конкуренції є ЄВРОПЕЙСЬКА КОМІСІЯ.

Місце права конкуренції ЄС в системі європейського права.

Політика в області конкуренції знаходиться в сфері дії Паризького та Римського договорів та не виходить за рамки ПЕРШОЇ опори Європейського Союзу. На правовідносини, які виникають в сфері

конкуренції, поширюються норми первинного та вторинного права які приймаються інститутами ЄС.

Роль Європейської комісії значна в тому, що вона приймає нормативні акти в цій сфері і має каральний вплив на порушників конкурентного права.

Право конкуренції ЄС, як і європейське право в цілому, має свою системність, яка заключається в тому, що характер нормативно-правових актів які вона приймає повинен адекватно відповідати вимогам об'єкта регулювання та відображати специфіку предмета регулювання.

Об'єктом регулювання права конкуренції ЄС є **економічні відносини та дії**, які впливають на конкуренцію на загальному ринку.

Предметом регулювання є права та обов'язки учасників вищезазначених відносин та дій.

Право конкуренції ЄС забороняє анти конкурентні договори та зловживання домінуючим положенням на загальному ринку.

Порядок застосування норм конкурентного права ЄС.

В Європейському Союзі вживаються два рівня права конкуренції:

- право конкуренції ЄС;
- право конкуренції держав-членів.

Норми Договору про ЄС застосовуються, якщо встановлено, що існують порушення, або погроза порушення конкуренції на « загальному ринку » та торгівлі між державами-членами. Якщо ж буде встановлено, що норми права конкуренції ЄС неприємливі. То приємливим буде національне законодавство.

Застосування правил конкуренції ЄС застосовується як на національному рівні – органами держав-учасників, так і наднаціональному рівні – органами ЄС.

На національному рівні – в основному антимонопольні органи.

До наднаціональних органів відносяться судові органи (в ряді країн – комерційні суди) а в основному суди загальної юрисдикції.

На сьогодні видно тенденцію на зміщення права застосування конкурентного законодавства на національному рівні. Суди загальної юрисдикції повинні застосовувати норми ЄС про конкуренцію.

Головна роль як у випрацюванні, так і в застосуванні правил ЄС про конкуренцію належить Європейській Комісії. Якщо Комісія викриває місце

порушення правил конкуренції ЄС, вона приймає рішення про заборону такого порушення.

Поняття європейського податкового права.

Особливість європейського права як права особливого роду, зумовлює зміст його складових, в тому числі і європейського **ПОДАТКОВОГО ПРАВА.**

Якість права визначається джерелами:

- міжнародно-правові акти (засновницькі договори ЄС та міжнародно-правові договори держав-членів);
- нормативні акти інститутів Співдружностей;
- акти національного права держав-учасників.

На сьогодні національне право держав-учасників ЄС являється основою, яка регулює податкове право в європейських державах.

Таким чином, **європейське податкове право можливо** визначити як совокупність податкових положень засновницьких договорів, нормативно-правових актів, прийнятих інститутами ЄС, загальних принципів права, які застосовуються до податкових відносин, та рішень Суда ЄС по податковим питанням.

Важливу роль в становленні та розвитку європейського податкового права відіграє правова доктрина, яка лежить в його основі.

Місце податкового права в європейській правовій системі визначається місцем податкової політики в загальній політиці ЄС. Спочатку податкова політика була направлена на недопущення заміни митних бар'єрів, які були відмінені в зв'язку з народженням Митного Союзу, бар'єрами податковими.

На сьогодні значимість податків, як найважливішого джерела єдиного бюджету визначило і необхідність розвитку податкового права ЄС. Народження Економічного та валютного союзів передбачає такий рівень податкової політики держав-учасниць, який дозволяє приймати нормативно-правові акти, які встановлюють єдиний податковий режим для резидентів та нерезидентів із країн ЄС.

Джерела європейського податкового права.

Особливість юридичної природи європейського права відображається в багатогранності його джерел, система яких може бути побудована лише на основі цілого ряду класифікаційних ознак.

З джерелами права ЄС справа інша. Ст.. 189 Договору про ЄС визначає перелік актів, які приймаються Радою та Євро комісією для виконання своїх завдань. До них відносяться **регламенти, директиви та рішення**. Складність в тому, що ці нормативні акти по різному сприймаються державами-членами ЄС. Це визначається не тільки різницею національних законодавчих систем, а й Римським договором який не дає чіткого визначення порядку їх застосування наполягаючи лише на рекомендаційному та зобов'язальному їх характеру.

Це призводить до неоднакового поняття та тлумачення його положень, що призводить до спорів на практиці взаємовідносин інститутів ЄС та держав-учасниць. Офіційне тлумачення нормативних актів дає Суд ЄС рішення якого мають значення **ПРЕЦЕДЕНТА** та займають важливе місце в системі правових джерел ЄС.

Основою ситсеми джерел європейського права, в тому числі і податкового права, є **ЗАСНОВНИЦЬКІ ДОГОВОРИ**.

Так, ст..9 передбачає функціонування Митного Союзу. В ній закріплюється:

- створення Митного Союзу;
- відміну митних платежів в імпортно-експортних взаємовідносинах та заборону на введення обов'язкових платежів, які замінюють МИТО.

Ст.. 95-99 регламентує непрямі податки;

Ст.. 73-d закріплює компетенцію ЄС та держав-учасників в регулюванні податкових відносин в зв'язку з пересуванням капіталу та платежів та інші.

РЕГЛАМЕНТИ:

Призначення регламенту, як виду актів, які приймаються Радою та Євро комісією, визначено в ст.. 189 Римського договору.

«Регламент является актом общего характера. Он является обязательным во всех своих составных частях и подлежит прямому применению во всех государствах-членах».

Правова форма регламентів вибирається для закріплення найбільш важливих рішень інститутів ЄС з питань, які не врегульовані, або не достатньо врегульовані податковим законодавством держав-учасниць. Наприклад, шляхом прийняття регламенту затверджуються податки, або

окремі елементи податків. (Регламент Ради № 1111/77 – про введення податку на ізоглюкозу).

ДИРЕКТИВИ:

В вищезазначеній статті визначається поняття директиви.

«Директива обов'язателна для кожного государства-учасника, которому она адресована, в отношении ожидаемого результата, но сохраняет за национальными властями свободу выбора форм и методов действий».

Однією із головних функцій директиви є гармонізація національного права держав-членів в тому числі і податкового законодавства, та пристосування його до виконання завдань та цілей ЄС. (Директива № 92/12 про загальний режим зберігання, схоронність, рух та контроль за товарами, які покриваються акцизом).

РІШЕННЯ:

Рішення, як вид правових актів, які приймаються Радою або Комісією «является обязательным во всех своих частях для тех, кому оно адресовано». Рішення приймаються з спеціальних питань які мають загальний характер для всіх держав-членів та з питань, які мають значення для окремих держав-членів. (Рішення Ради №70/243 про заміну фінансових внесків держав-членів особистими ресурсами Співтовариств».

Активним учасником формування європейського податкового права є Суд ЄС, який діє на застосування інтеграційного податкового права та національних правових систем. Згідно з засновницькими договорами та актами вторинного права Суд має виключну компетенцію в тлумаченні їх положень, а також норм податкового права, які приймаються інститутами ЄС.

Всі справи які надходять на розгляд Суду з податкових правовідносин розділяються на 2 категорії:

- рішення Суду, які дають розяснення норм інтеграційного права, але не містять в собі заперечливих положень;
- рішення Суду, які дають розяснення норм інтеграційного права та містять в собі заборонні положення.

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ:

Місце договору в системі джерел податкового права ЄС визначається значенням зовнішньої торгівлі для розвитку економіки держав-членів та ЄС в цілому, а також їх участю в міжнародному розподілу праці.

Серед міжнародних договороів особливе місце займають:

- засновницькі договори ЄС які зазначають основи податкового права Співтовариств;
- договори про недопущення подвійного мита, які заключені між державами на двосторонній основі;
- конвенція про недопущення подвійного мита в зв'язку з корекцією прибутку асоційованих підприємств.

Більшість держав-членів ЄС при заключенні двосторонніх податкових договорів орієнтується на **Типовий договір ОЄСР, який розроблениц в рамках Європейської організації по економічному співробітництву та розвитку**. На ряду з ним є Типовий договір США та Типовий договір ООН.

ПРАВОВА ДОКТРИНА:

Правова доктрина ЄС – поняття умовне, яке представляє з себе совокупність теоретичних уяв про цілі, принципи та правові форми європейської інтеграції.

На сьогодні функцію доктрини ЄС виконують експертні висновки ведучих європейських фахівуів , які запрошуються в спеціальні комітети та комісії ЄС з метою аналізу діючого законодавства та підготовки рішень та рекомендацій для зазначення принципів та наповнення нових актів Європейських Співтовариств.

На сьогодні в Європейському Союзі розроблено значна кількість нормативно-правових актів, які регулюють окремі конкретні питання в тому числі і в сфері енергетики в кордонах ЄС та в міжнародних правовідносинах.

В області економічних інструментів енергетичної політики основну роль грають регуляторні міри, які є юридично обов'язковими для всіх держав-членів Європейського Союзу як по цілям, так і по методам реалізації; директиви, які є обов'язковими для держав ЄС в плані лосягнення поставлених завдань, але не обов'язкові по методам реалізації та її засобів. Урім того, розробляються юридично обов'язкові

для конкретних країн рішення, а також рекомендації, які не мають юридичної сили. Існують торгові та технічні стандарти, імпорتنі увоти, система управління цінами, субсидії та інвестиційні кредити та програми. **Важливим етапом на шляху розвитку енергетичного діалогу є формування єдиного енергетичного ринку.** З 2004 року основним нормативно-правовим актом ЄС, який регулює функціонування європейського газового ринку є прийнята у 2003 році директива 2003/55/ЄС, яка направлена на заміну першої Директиви 1998 року.

З 2004 року всі помислові покупці були наділені правом вибору поставщиків газу. А з 2997 року ринки газу стали повністю відкриті для всіх споживачів без виключення. Відкриття національних газових ринків ЄС розширює юридичні можливості виробників газу (в першу чергу Росії) для прямого виходу на європейського споживача минаючи наприклад Україну як транзит ера газу в ЄС. Вимоги другої газової директиви стали частиною національного законодавства держав-членів ЄС. Мета директиви в прискорені побудови єдиного газового ринку в Європейському Союзі на основі інтеграції національних газових ринків держав-членів ЄС. Наприклад для російських газових кампаній особливий інтерес має положення Директиви, що стосується довгострокових контрактів, які є основою поставок газу в ЄС. Лоя України важливими пунктами є транзитні питання, питання збереження газу в підземних емкостях на території України та інші. В 2006 році була опублікована Зелена книга, яка була призвана стать основою єдиної енергетичної політики ЄС. В ній задекларовано основні принципи подальшого розвитку європейської енергетики. Насам перед звернено увагу на стабільність енергопостачання ЄС, одного із головних світових постачальників нетто імпортерів енергоносіїв. Цей документ став основою подальшої дискусії та консультацій в країнах ЄС з питань енергетики.

На сьогодні робота в енергетичній сфері в ЄС проводиться як мінімум по пріорітерним напрямам:

- Формування єдиного внутрішнього енергетичного ринку;
- Безпека поставок;
- Постійна ефективна диверсефіцирова структура енергетики;
- Зміна клімату;
- Розвиток нових технологій в тому числі нанотехнологій;
- Формування єдиної зовнішньої політики в енергетиці.

В 2007 році був прийнятий інтегрований пакет дій, направлений на реформування енергетичного сектору та формування єдиної енергетичної політики. Були викладені три основні цілі:

- боротьба із зміною клімату;
- Розвиток інфраструктури;
- Зниження зовнішньої енергетичної уязвимості ЄС.

Документ приймався на фоні перебою поставок енергії із-за конфлікту Росії й Білорусії, а сьогодні така ж конфліктна ситуація спостерігається і у відносинах України та Росії.

Всі ініціативи по реформуванню поставок енергії до ЄС, розширенню механізмів резервування та взаємодопомоги намагаються на непорозуміння в основному молодих держав-членів ЄС таких як Польща, Чехія, Угорщина, Естонія, Словачія Литва, Чорногорія які не готові сьогодні виконувати приписи Єврокомісії по скороченню вибросів в атмосферу вуглекислого газу. Ці новачки прийшли висновку, що встановлені для них нормативи тяжкі і їх виконання призведе до зниження розвитку економіки.

Серед інших важливих ініціатив в енергетиці слід зазначити зниження рівня енергоспоживання, підвищення рівня енерго-ефективності на 13% до 2020 року та довести долю відновлювальних видів енергії до 20% с сьогоднішніх 8 %, зменшити рівні викидів вуглекислого газу на 20%.

Європейський Союз на сьогодні збирається різко збільшити виробництво атомної енергії(на фоні катастрофи в Японії). Та в майбутньому перейти до стандартів “водородної економіки”, основаної на принципах децентралізованого поширення енергії, схожими на принципи розширення інформації в сучасному світі, коли кожна людина за допомогою Інтернету зможе сама складати інформацію яка є доступною мільонам.

Одним із важливих принципів, які були вирішені на рівні експертів та рекомендованих органам ЄС, був висновок про неможливість **уніфікації** та **гармонізації** податкового законодавства держав-членів. Спираючись на цей базисний тезис , були визначені конкретні цілі та принципи податкової політики ЄС.

Правові основи податкової системи ЄС.

Податкова система ЄС – це сукупність обов'язкових платежів податкового характеру, які стягуються в бюджет Співтовариств.

Поняття податкової системи в нормативних актах ЄС не визначається, а в науковій літературі про податки дається поняття як дуже важливого джерела формування « собствених ресурсів» Європейського Співтовариства.

Податки є частина системи « особистих ресурсів », без визначення якої складно передбачити собі місце податків в бюджеті ЄС.

Спочатку Європейські Співтовариства (ЄЕС та Євроатом) фінансувались, як всяка інша міжнародна організація, за рахунок внесків держав-членів.

Принципальні зміни в системі фінансування Європейських Співтовариств настали після одобрення концепції « собствених ресурсів» та прийняття інститутами ЄС ряду правових актів. Наприклад Рішення Ради № 70/243 яке встановлювало структуру системи особистих фінансових ресурсів Співтовариств:

- сільськогосподарські податки, які стягуються в ЄС;
- митні платежі, які стягуються на зовнішніх кордонах ЄС;
- % відрахування від ПДВ які збираються державами-членами.

Таким чином, податкову систему ЄС можливо представити в схемі слідуючої класифікації податкових платежів:

- сільськогосподарські податки;
- митні платежі;
- ПДВ (% відрахування);
- Мито з фізичних осіб, які працюють в органах та апараті ЄС.

• Формування бюджетного права ЄС.

- Центральне значення бюджету для функціонування Європейського Союзу визначається тим. Що він являється основою будь-якої фінансової та економічної діяльності.
- Бюджетний план розглядається в якості фінансового інструменту проведення політики Співтовариства, а його зміст

дає повну картину всіх запланованих заходів та напрямків політики. Крім того, важлива функція бюджету ЄС складається в перерозподілі фінансових ресурсів між державами-членами, що призводить до структурних змін в економіці та соціальних сферах окремих держав.

- Розвиток бюджетного права проходив повільно та поступово. Початком цього процесу послужило Договором про Європейське об'єднання вуглю та сталі ст.50 якого передбачала складання функціонального та адміністративного бюджетних планів.
- Римський договір 1957 року дав розвиток бюджетному праву Співтовариств. Початок формування фінансової автономії ЄС було покладено 1970 році прийняттям у Люксембурзі ряду нормативних актів.
- Маастрихтський договір закріпив фінансування ЄС повністю із особистих коштів. Для забезпечення бюджетної дисципліни право Комісії вносити проекти актів Співтовариств було обумовлено наданням гарантій того, що фінансування плануємих заходів можливо в рамках Особистих ресурсів які є. Одночасно укріпились позиції Рахункової палати, яка отримала статус інституту ЄС.
- В останні роки органи ЄС прийняли ряд рішень та заключили ряд міждержавних згод, предметом яких є підвищення бюджетної дисципліни, посилення фінансового контролю, боротьба з шахрайством і т.п.

Правова природа бюджету та бюджет в системі європейського права.

- Бюджетний план являє собою кошторис надходжень та трат, які заплановані на рік та затверджені.
- В тексті договору правова природа бюджету не зазначена. Згідно домінуючого в правовій думці погляді. Бюджетний план ЄС класифікують як правовий акт особого роду. Аргументом на його користь є той факт, що в Договорі передбачений та детально врегульований спеціальний порядок затвердження бюджету, який відрізняється від процедури прийняття інших актів.
- Щоб детальніше розібратись в правовій природі акту необхідно вивчити його дію та виявити, які права та обов'язки він

породжує. Бюджет не являється основою виникнення зобов'язань між ЄС та державами-членами. ЄС має право вимагати від держав-членів фінансових платежів, а держави-члени зобов'язані на основі фінансового плану забезпечити фінансування згідно з щорічними бюджетними рішеннями органів ЄС.

- Затвердження бюджету веде до виникнення у органів ЄС повноважень по розпорядженню коштами в плановому режимі. Правовою базою повноважень Комісії по розходам коштів є окремі акти органів ЄС.
- Таким чином, можливо класифікувати бюджет ЄС як правовий акт особливого роду, який приймається в спеціально для нього порядку, дія якого звернена як на органи Союзу так і зовні.

ТЕМА 2

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА ЄС В ГАЛУЗІ ЕНЕРГЕНІТИ

- 2.1. Україна як суб'єкт міжнародного енергетичного права.
- 2.2. Проблеми та здобутки в енергетичній галузі України.
- 2.3. Вплив міжнародних енергетичних організацій на формування законодавства України про енергетику.
- 2.4. Юрисдикція органів Європейського Союзу в енергетичній сфері.

2.1. Україна як суб'єкт міжнародного енергетичного права.

Енергетична складова є важливою ланкою зовнішньої політики будь якої держави. Україна не виключення. Для політичної й економічної незалежності в умовах глобалізації ця сфера є особливо важливою, привабливою та вразливою. Тому що енергетична безпека залежить насамперед від внутрішніх джерел, балансу експорту-імпорту енергії, структури походження й споживання, геополітичної та внутрішньої стабільності. В Україні на сьогодні актуальність проблеми забезпеченості енергоресурсами доведена міжнародними конфліктами насамперед з Росією, що розгортаються з приводу енергетичної сировини та їхньої доставки. Політика також відіграє для України важливе значення особливо в період активізації ЄС та України в канун підписання Договору про асоціацію.

Серед принципів енергобезпеки України на сьогодні визначено:

- підвищення ефективності використання паливно-енергоресурсів (ПЕР);
- нормалізація забезпечення населення та економіки держави енергоресурсами;
- удосконалення цінової та тарифної політики в галузі використання паливно-енергоресурсів:
 - поглиблення ринкових відносин виробник-споживач;
 - удосконалення системи управління ПЕР;
 - залучення власних та іноземних інвестицій у ПЕР;
 - розвиток власної паливно-енергетичної сфери: ядерне паливо, машинобудівний комплекс, що забезпечує технікою відчизняного виробництва;

- розробка та реалізація планів кооперації НТ потенціалу України за кордоном;
- пошук нових джерел енергії;
- підвищення екологічної безпеки виробництва;
- формування нового світогляду населення щодо енергозбереження й використання;

Диферсифікація джерел надходження енергоносіїв та зниження енергетичної залежності від імпорту палива;

- європейська політика сусідства – реалізація Плану Дій (2003).

Левина доля цих принципів на сьогодні законодавчо підтверджена та йдеться напручування до адаптації енергетичного законодавства до європейського.

Основними джерелами в Україні статистика називає: теплоелектростанції – 57,9%, атомні електростанції – 26,2%, гідроелектростанції – 9,7%, блок-станції та інші джерела – 6,2%. Серед електростанцій найпотужнішими є: Вуглегірська – 3600МВт, Запорізька – 3600 МВт, Криворізька – 2820 МВт, Бурштинська, Зміївська, Ладжинська, Трипільська. Найбільші атомні електростанції: Запорізька – 6000 МВт, Південноукраїнська – 3000 МВт, Рівненська – 2835 МВт, Хмельницька -2000МВт.

Україна має потужні газо-нафтотранспортні та електричні мережі, поєднані з мережами ЄС СНД, що дає їй пока що змогу брати участь у формуванні європейської енергетичної політики та спільного енергоринку, відігравати важливу роль у співпраці в енергетиці ЄС-СНД. Для цього Україні необхідно адаптувати національне законодавство до міжнародного права.

Сучасне міжнародне право як особлива правова система складається з багатьох галузей права. Однією з таких галузей є міжнародне економічне право. У складі міжнародного економічного права виділяють підгалузі, серед яких окреме місце відводиться міжнародному енергетичному праву.

Останніми роками дана підгалузь отримала бурхливий розвиток. Це пов'язано з тією величезною роллю, яку грає енергетика в житті народів світу, в їх благополуччі і подальшому розвитку. Слід зазначити, що сфера енергетики по своєму складу – вельми обширна сфера. Вона включає багато аспектів, в числі яких такі, як енергетичні ресурси, їх види і особливості; енергетична ефективність і енергетична безпека; енергетична геополітика; енергетичні ринки; енергетичні трубопровідні

системи, екологічна безпека у сфері енергетики, міжнародні енергетичні інститути, міжнародні договори в енергетичній сфері і ін.

Глобалізація міжнародної економіки цілком природно глибоко торкнулася і сфери енергетики. Від безперебійного функціонування міжнародних енергетичних інститутів багато в чому залежить стан всієї системи сучасних міжнародних економічних відносин. На енергетичних ресурсах будується не тільки економічне процвітання держав, але і їх політичний вплив. Питання енергетичної політики і міжнародного енергетичного права регулярно обговорюються на самітах «великої вісімки», в рамках спеціально створених міжнародних універсальних організацій, у тому числі Організації країн-експортерів нафти (ОПЕК), Міжнародного енергетичного агентства (МЕА) і інших.

Створені і діють десятки регіональних організацій, в числі яких Міжурядова рада з нафти і газу (в рамках СНГ і ЕврАзЕС), Організація енергетичної співпраці країн Балтійського моря (в рамках Ради держав країн Балтійського моря), Організація арабських країн – експортерів нафти (ОАПЕК), Латиноамериканська енергетична організація (ОЛАДЕ), Африканська комісія по енергетиці (АФРЕК) і ін. Серед організацій загальної компетенції, які велику увагу надають глобальним проблемам енергетики, слід назвати Організацію Об'єднаних Націй (ООН). В даний час вона активізує свою діяльність в рішенні загальносвітових проблем енергетики в контексті стійкого розвитку світової економіки, який нерідко називають проблемами стійкого розвитку світової енергетики.

Багато спеціалізованих установ ООН звернули свою увагу на проблеми подальшого розвитку міжнародної співпраці у сфері енергетики. Відзначимо, зокрема, роль Організації Об'єднаних Націй в області освіти, науки і культури (ЮНЕСКО). 5 вересня 2008 р. вона підписала угоду з Росією про створення Міжнародного центру стійкого енергетичного розвитку. Цей Центр повинен стати ключовим компонентом діяльності ЮНЕСКО на енергетичному напрямі, проводити важливі наукові дослідження у сфері енергоресурсів. Головна мета його діяльності – забезпечення стійкого енергетичного розвитку в світі і викорінювання того, що фахівці називають «енергетичною бідністю». Центр сприятиме багатобічній співпраці в області енергетики, розробляти дослідницькі і освітні програми, виявляти загрози стійкому енергетичному розвитку і визначати можливості їх усунення.

Створений і діє ряд неурядових організацій, які грають помітну роль в світовій енергетичній політиці. Це Світова енергетична нарада (МІРЕС) – проводить регулярні конференції по глобальних проблемах

енергетики; Світові нафтові і газові конгреси – розглядають проблеми розвитку нафтової і газової галузей; Міжнародна асоціація нафто- і газовиробників – займається питаннями взаємодії крупних нафтогазових компаній і координацією їх колективних зусиль по ряду глобальних проблем.

Варто відзначити, що конференції є важливою формою переговорного механізму, за підсумками яких приймаються міжнародні політичні документи у сфері енергетичної співпраці: декларації, меморандуми, заяви, комюніке, хартії і т.п. Крім політичних документів підписуються міжнародні договори, багато хто з яких підлягає ратифікації що підписали їх країнами. Так, в рамках Конференції по Енергетичній Хартії розроблені Договір до цієї Хартії, Протокол до неї по енергоефективності і правовим аспектам, Протокол по транзиту, а також Торгова поправка до Договору по Енергетичній Хартії. Всі ці угоди були розроблені на основі прийнятої в 1991 р. Енергетичної Хартії.

В літературі по міжнародному праву констатується, що **«міжнародне енергетичне право» є системою принципів і норм, регулюючих відносини між його суб'єктами в енергетичній області»**. Предметом регулювання міжнародного енергетичного права є міжнародні відносини у сфері енергетики, а його об'єктом – сфера енергетики.

Як вважає А.Г. Биків, потреба в зародженні галузі міжнародного енергетичного права виникла в 70-х роках ХХ століття після «арабського нафтового ембарго» – спочатку в США, а потім в країнах Західної Європи. Суть ембарго полягала в наданні тиску на США, що поставляли зброю Ізраїлю у війні проти Єгипту і Сирії. У результаті країни ОПЕК за ініціативою Саудівської Аравії підвищили ціни на сиру нафту спочатку на 70%, а потім на 128% і скоротили її видобуток, що сприяло початку економічної кризи країн Західної Європи і США. Зростання вартості енергоносіїв спричинило за собою зниження темпів економічного розвитку, зростання інфляції і безробіття. Основного удару завданий по економіці США як найбільшого імпортера нафти. Разом з тим ця подія примусила і Європу задуматися про стійке забезпечення її енергосистем і енергозбереження. Примітно, що більш півстоліття назад післявоєнна зруйнована Європа в першу чергу була стурбована забезпеченням енергією для свого розвитку. В результаті було створено Європейське об'єднання вугілля і сталі родоначальник Європейського Економічного Співтовариства, нині Європейського Союзу. Актуальність цієї проблеми не зменшилася і сьогодні.

Слід зазначити, що проблеми енергетики активно обговорюються на самітах «G8». Роль «вісімки» в регулюванні даної сфери вельми велика, оскільки «вісімка» є основним споживачем енергетичних ресурсів в світі, а значить, її економічний розвиток визначає ситуацію на енергетичних ринках збуту. «Вісімка» володіє також значними фінансовими можливостями і технологіями, необхідними для розвитку світової енергетики. В 1998 р. за ініціативою Росії в Москві пройшла перша зустріч міністрів енергетики «вісімки», на якій розглядалися проблеми енергетичних ринків, інвестицій в енергетику, питання транзиту і транспортування. Друга аналогічна зустріч відбулася в США в травні 2002 р. На порядку денному цієї зустрічі стояли проблеми енергетичної безпеки, енергетичних ринків і надійності поставок, розвитку і застосування енергетичних технологій. В березні 2005 р. відбувся саміт в Лондоні, де обговорювалися питання екологічних проблем в енергетичній політиці країн «вісімки», положення у сфері енергоефективності і енергозбереження.

В липні 2006 р. в Санкт-Петербурзі широко обговорювалася тема глобальної енергетичної безпеки. В ході зустрічі були визначені основні задачі і принципи в цій області, затверджена загальна стратегія глобальної енергобезпеки. На подальших самітах G8 також обговорювалися питання енергетики. Слід зазначити, що в науці міжнародного права, в реальних міжнародних відносинах все частіше фігурують терміни «економічна безпека» і «енергетична безпека». При цьому підкреслюється, що енергетична безпека стає все більш реальним чинником забезпечення як національної, так і глобальної енергетичної безпеки [5].

Таким чином, важливість вивчення міжнародних енергетичних відносин не залишає сумнівів. В багатьох зарубіжних університетах вивчають міжнародні відносини, що складаються у сфері енергетики в рамках окремо розробленої програми. Фахівців в цій сфері готують в різних країнах. Наприклад, створений Центр права і політики в області енергетики, нафтових і мінеральних ресурсів (Centre for Energy, Petroleum and Mineral Law and Policy – CEPMLP) в Університеті Данді, Шотландія. В даний час CEPMLP є провідною освітньою установою по підготовці кадрів для енергетичної і інших галузей сектора природних ресурсів по напрямках право, економіка, менеджмент і політика. Як відзначає Центр, існує очевидна потреба проведення наукових досліджень на цю тему. Місія Центру полягає в тому, щоб впливати на міжнародну і національну енергетичну політику за допомогою освіти.

В Росії в даному напрямі працює Міжнародний інститут енергетичної політики і дипломатії (МІЕП) при МГИМО і МЗС Росії. Цей учбовий центр здійснює підготовку фахівців, що поєднують фундаментальні університетські знання з глибоким вивченням процесів, що відбуваються в області енергетичної дипломатії і геополітики, міжнародної енергетичної співпраці.

Юридичні особливості енергетики торкаються деяких питань, пов'язаних з утворенням самостійної галузі права. Представлення російських і правознавців СНД про сукупність властивостей, якими повинна володіти будь-яка галузь права ґрунтуються на роботах З. З. Алексєєва. *На його думку, самостійна галузь права повинна мати специфічний предмет; специфічний метод регулювання, головною межею якого є правовий статус суб'єктів; особливий спосіб виникнення і зміни правовідносин, закріплення прав і обов'язків суб'єктів. Крім цих основних класифікаційних підстав галузь права як самостійна системна освіта характеризується наявністю інституту, що закріплює загальні принципи права; вмістом в ньому інших принципів, загальних для всього масиву норм галузі; запасом значного масиву нормативно-правових актів в даній області.*

Правознавці надають велику увагу значенню принципів галузі як компонентам, що відображають її специфічні риси. На їх думку, підставою виділення масиву норм права в окрему галузь виступає: «певний принцип, що має провідне значення для цементування даного комплексу правовідносин», а не предмет і метод.

Переконливіше універсальне обґрунтування для виділення самостійної галузі права дав Д. І. Фельдман: «Галуззю міжнародного права можна було б рахувати сукупність злагоджених юридичних норм, регулюючих більш менш автономно міжнародні відносини певного вигляду, сукупність, що характеризується відповідним предметом правового регулювання, якісною своєрідністю, існування якої викликається інтересами міжнародного спілкування».

Розглянемо основні характерні риси міжнародного енергетичного права, що дозволяють виділити його в самостійну галузь.

Перш за все, повернемося до визначення. ***Міжнародне енергетичне право – це галузь міжнародного публічного права, принципи і норми якої регулюють міждержавні відносини у сфері енергетики, а саме відносини, що складаються в процесі господарської, інвестиційної і регулятивної діяльності суб'єктів публічного права, пов'язаної з розвідкою, видобутком,***

виробництвом, переробкою, зберіганням, транспортуванням, розподілом, торгівлею і споживанням енергетичних ресурсів.

Об'єкт галузі вельми обширний і багатогранний. Крім того, що галузь охоплює великий перелік різних за змістом відносин з приводу розробки, здобичі, поставки, транзиту, будівництва необхідної інфраструктури і т. п., всі ці відносини ще і складаються з приводу різних видів енергоносіїв, що і додає їм багатогранність. Традиційними видами енергії є: вугілля, нафта і газ. На зміну їм приходять альтернативні і відновлювані енергоджерела, такі як атомна енергія, біопаливо, енергія сонця, води і вітру. Поки ж їх використання практикують в набагато менших масштабах.

Предметом галузі є відносини в сфері:

- сумісної розвідки, вивчення і розробки родовищ вугілля, газу або нафти;
- відносини у сфері сумісного будівництва інфраструктури в енергетичній промисловості;
- відносини у сфері сумісної експлуатації енергогалузевої інфраструктури;
- відносини у сфері поставок і транзиту вуглеводня;
- відносини у сфері торгівельно-економічної співпраці в області енергетики;
- відносини у сфері енергетичних ринків;
- відносини у сфері енергетичної співпраці в різних галузях;
- відносини у сфері використання енергії з відновлюваних ресурсів;
- відносини у сфері охорони навколишнього середовища в процесі здійснення енергетичної промисловості;

Рамкова Конвенція про зміну клімату 1992 р. Дані відносини полягають в наступних формах:

- угоди, приклади яких приведені вище;
- меморандуму;
- протоколу;
- сумісних декларацій і заяв;
- модельного закону (Модельний закон про запобігання і комплексний контроль забруднень навколишнього середовища в енергетичних галузях від 25 листопада 2008 г).

Методом правового регулювання міжнародних відносин в енергетичній сфері є координаційний метод узгодження волі держав. Відповідно до теорії держави і права цей метод відноситься до диспозитивних, припускаючим рівність учасників правовідносин,

відсутність між ними відносин влади і підкорення, можливість самим визначати для себе має рацію і обов'язку.

Основними джерелами міжнародного енергетичного права є **міжнародний договір** і його різновиди, а також міжнародний звичай як першоджерело міжнародного права, з якого, виникає договір.

Міжнародні договори, у свою чергу, підрозділяються на багатосторонні і двосторонні, універсальні і регіональні, міждержавні, міжурядові і міжвідомчі, регламентуючі різні аспекти енергетичних відносин (співпраця, поставки, транзит, інвестиції і т. д.). Велика їх частина полягає на двосторонній основі і торкається питань поставки і транзиту.

Наприклад, Росія поставляє природний газ в наступні країни: Німеччину, Італію, Францію, Туреччину, Угорщину, Чехію, Словаччину, Польщу, Австрію, Фінляндію, Бельгію, Болгарію, Румунію, Сербію, Чорногорію, Словенію, Хорватію, Грецію, Швейцарію, Нідерланди, Боснію і Герцеговину, Македонію, Великобританію, Україну, Білорусь, Молдову, Казахстан, Литву, Латвію, Естонію, Вірменію, Грузію. Найпоширеніша форма закріплення цих відносин – міжурядові угоди. Їх особливістю в енергетиці є довгостроковий характер (20-25 років).

Транзитні угоди укладені з Україною, Білоруссю, Польщею, Словенією, Чехією і ін. До багатосторонніх відносяться угоди про співпрацю у сфері енергетики, у тому числі; Угода між Росією, Казахстаном, Туркменістаном про сумісне зведення Прикаспійського газопроводу 2007 р., Угода про співпрацю в області вивчення, розвідки і використання мінерально-сировинних ресурсів країн СНГ і т.п. Другорядними джерелами служать декларації, меморандуми, заяви, комюніке, хартії, що приймаються на конференціях і сесіях міжнародними міжурядовими організаціями, а також главами держав на сумісних зустрічах по проблемах енергетики. Наприклад, Декларація «Групи восьми» по забезпеченню глобальної енергетичної безпеки, схвалена на саміті в Санкт-Петербурзі в 2006 р., Гірська Хартія государств– учасників Співдружності Незалежних Держав 1997 г.;

Хоча ці джерела не мають обов'язкової юридичної сили, вони визначають основи формування галузі, оскільки відображають сумісне бачення побудови задач і шляхів дозволу енергетичних проблем різних держав.

Щодо універсального міжнародного законодавства в даній області відзначимо, що Європейським Союзом були розроблені універсальні міжнародні акти, присвячені проблемам енергетики. До їх числа входять:

Енергетична Хартія, підписана в Гаазі в грудні 1991 р., є політичною декларацією про намір заохочувати енергетичну співпрацю між Сходом і Заходом. Хартія є чітким виразом принципів, які повинні стати фундаментом міжнародної співпраці в енергетиці на основі загальної зацікавленості в надійному енергопостачанні і стійкому економічному розвитку. Ідея створення основного документа належить колишньому прем'єр-міністру Голландії – Р. Любберсону.

Договір до Енергетичної Хартії (ДЕХ), підписаний в грудні 1994 р. і що набув чинності в квітні 1998 р., був розроблений на основі Енергетичної Хартії 1991 р., що носила декларативний характер. На відміну від Хартії, яка свідчить про політичні наміри укріплювати міжнародні зв'язки в енергетиці, Договір є юридично обов'язковою багатосторонньою угодою. Ця єдине у своєму роді угода, що стосується міждержавної співпраці в енергетичному секторі, охоплює весь енергетичний виробничо-збутовий ланцюжок (від розвідки до кінцевого використання) і всі енергетичні продукти і пов'язане з енергетикою устаткування. Основна мета ДЕХ – зміцнення правових норм в питаннях енергетики шляхом створення єдиного поля правил, які повинні дотримувати всі уряди, що беруть участь, зводячи до мінімуму ризики, пов'язані з інвестиціями і торгівлею в області енергетики.

Хартія і ДЕХ направлені на встановлення єдиних прозорих правил функціонування міжнародного енергетичного ринку у сфері торгівлі енергоносіями, інвестицій, транзиту і енергоефективності. Дані документи не регулюють питань залучення інвесторів і доступу до транзитної труби, але забороняють дискримінацію в цих питаннях. Іншими словами, країна має право, наприклад, заборонити іноземні інвестиції або доступ до транзитної труби, але якщо якась іноземна компанія допущена до транзиту або їй дозволені інвестиції, то умови для неї повинні бути створені не гірше, ніж для національних компаній.

Транзитний протокол був розроблений в цілях уточнення і розвитку ДЕХ про транзит для усунення чинників невизначеності при ратифікації Договору. Він охоплює широкий круг питань щодо транзиту енергії, включаючи положення про дотримання транзитних угод, забороні несанкціонованого відбору енергії в транзиті, охороні навколишнього природного середовища, використанні наявних потужностей, будівництві і розвитку потужностей для транзиту енергії, транзитних тарифах, технічних стандартах, вимірах і вимірюваннях, міжнародних угодах по енергії.

Проте дані нормативні акти в максимальному ступені задовольняють потребам країн нетто-імпортерів енергоресурсів і ні в щонайменшому ступені не захищають інтереси країн нетто-експортерів енергоресурсів. До того ж Енергетична Хартія показала свою неспроможність в рішенні конфліктних ситуацій останніх роки у сфері транзиту.

У зв'язку з цим лідируючими країнами по поставці енергоресурсів була винесена пропозиція по створенню **Глобальної енергетичної Хартії, здатної вирішувати численні конфлікти у сфері енергетики. При цьому права країн нетто-експортерів енергоресурсів повинні дотримуватися у форматі міжнародного права рівно в тому ж ступені, в якій вони дотримуються у форматі прав нетто-імпортерів енергоресурсів. Для створення відповідного балансу інтересів лідери країн нетто-експортерів енергоресурсів зроблять найближчим часом ряд кроків по виробленню своїх пропозицій в Глобальну енергетичну Хартію. Представляється, що провідним «майданчиком» для вироблення положень стануть країни ОПЕК, в першу чергу, країни арабських держав Персидської затоки, а також Форум країн-експортерів газу. Планується, що Глобальна енергетична Хартія буде прийнята в три етапи:**

- Перший етап – вироблення злагодженого документа (Глобальної енергетичної Хартії) більшістю країн нетто-експортерів енергоресурсів.
- Другий етап – проведення міжнародної конференції під егідою ООН з питання ухвалення Глобальної енергетичної Хартії. Ухвалення рішення про порядок зняття суперечностей між ключовими положеннями двох хартій, Європейської енергетичної Хартії і Глобальної енергетичної Хартії країн нетто-експортерів енергоресурсів.
- Третій етап – ухвалення Глобальної енергетичної Хартії на Генеральній Асамблеї ООН, з подальшою ратифікацією Хартії на рівні суверенних держав.

Глобальна енергетична Хартія стане плодом синтезу і розумного компромісу між концептуальним баченням країн нетто-експортерів енергоресурсів і концептуальним баченням країн нетто-імпортерів енергоресурсів. Конфлікти у сфері енергетики перестануть бути конфліктами господарюючих суб'єктів і дозволятимуться відповідно до положень Глобальної енергетичної Хартії. Положення Глобальної енергетичної Хартії будуть обов'язкові для всіх країн, що ратифікують дану Хартію.

Важливість розробки нових універсальних правил транзиту і торгівлі природним газом посилюється з кожним днем у міру глобалізації енергетичного ринку. Річ у тому, що такі крупні проекти, як будівництво газопроводів, часто охоплюють декілька країн. В кожній з них існує своє законодавство, тому багато часу і сил йде на узгодження елементарних питань. Очевидно, що створення єдиних правил гри принесло б величезну користь всій світовій спільноті.

В розвиток Глобальної енергетичної Хартії розроблений проект, що стосується концептуальних підходів до нової правової бази міжнародної енергетичної співпраці. Документ містить три розділи: принципи міжнародної енергетичної співпраці, елементи угоди про транзит, перелік основних енергетичних матеріалів і продуктів, на які розповсюджуються ці норми. Даний документ, що містить пропозиції з питань міжнародної співпраці у сфері енергетики, направлений керівництву країн «вісімки», «двадцятки», СНД, міжнародним організаціям, що працюють в цій сфері.

До регіональних договорів відносяться правові акти, прийняті в рамках якої-небудь організації або географічного району. Наприклад, Угода про сумісну розробку паливно-енергетичного балансу держав-членів Євразійського економічного співтовариства від 27 вересня 2005 р., Угода про гармонізацію митних процедур при переміщенні електричної енергії через митні межі держав-членів СНД 2007 р.

До міжвідомчих угод відносяться договори між Міністерствами енергетики різних країн.

Міжнародні відносини в енергетичній сфері в основному обумовлені необхідністю забезпечення зовнішньоекономічних і зовнішньополітичних національних інтересів різних держав і знаходження їх балансу. Можна виділити інтереси трьох груп країн – суб'єктів цієї галузі: країн-нетто імпортерів, країн-нетто експортерів, а також країн, через чю територію здійснюється транзит енергоресурсів.

Крім того, суб'єктами міжнародного енергетичного права є міжнародні організації, які можна розділити на три види:

- спеціальні універсальні міжнародні організації (ОПІКИ, МЕА, ФСЕГ);
- регіональні (ОАПЕК, АФРЕК, ОЛАДЕ і т. д.);
- енергетичні органи крупних регіональних об'єднань, виступаючі як самостійні інститути для здійснення взаємодії країн, що об'єдналися, у сфері енергетики (КЕХ – орган ЄС, Міжурядова рада з нафти і газу – орган СНД, Рада з енергетичної політики при Інтеграційному Комітеті – орган ЕврАзЕС).

Основними принципами і метою міжнародного енергетичного права, на якій повинні будуватися взаємостосунки суб'єктів, є:

- державний суверенітет над національними енергоресурсами;
- раціональне використання енергетичних ресурсів;
- дотримання режиму термінологічної і понятійної одноманітності створених у галузі документів;
- визнання неподільності стійкої глобальної енергетичної безпеки і взаємозалежності всіх учасників світового енергообміну;
- взаємна відповідальність країн – споживачів і постачальників енергоресурсів, а також транзитних держав за забезпечення глобальної енергетичної безпеки;
- забезпечення недискримінаційного доступу до міжнародних енергетичних ринків, відкриття і розвиток їх конкурентного характеру;
- транспарентність всіх сегментів міжнародних енергетичних ринків (виробництва/експорту, транзиту, споживання/імпорту);
- недискримінаційне заохочення і захист інвестицій у всіх ланках енергетичного ланцюжка;
- забезпечення технологічної надійності всіх елементів енергетичної інфраструктури, включаючи транзитні;
- забезпечення фізичної безпеки життєво важливої енергетичної інфраструктури;
- сприяння міжнародній співпраці у сфері здійснення інфраструктурних проєктів, що мають важливе значення для забезпечення глобальної і регіональної енергетичної безпеки;
- стимулювання широкої науково-технічної співпраці в енергетиці, включаючи питання альтернативних і відновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності і енергозбереження у всіх ланках енергетичного ланцюжка;
- спільна робота по охороні навколишнього середовища, запобіганню нових і боротьбі з наслідками несприятливих кліматичних змін, що відбуваються.

Як і будь-яка інша галузь, міжнародне енергетичне право ґрунтується на загальних принципах права, які є однаковими як для національних правових систем, так і для міжнародних. Серед них принципи: справедливості, законності, невтручання в справи держав і незастосування сили, принцип «договори повинні дотримуватися», суверенної рівності держав і т.п.

Таким чином, масштабність і значущість даних питань, дозволяє розглядати міжнародне енергетичне право, що включає весь спектр відносин в даній області, як самостійна галузь міжнародного права.

Повертаючись до Ролі України в розвитку міжнародного енергетичного права та в цілому системної інфраструктури необхідно наголосити на тому, що до тогож Україна має розвинену інфраструктуру газового комплексу. Плюс до цього потужності діючих газосховищ дають можливість створити стратегічний запас природного газу та його використання в надзвичайних ситуаціях. Нарприклад по даним держрезерву на осінь 2013 року Україна в підземні сховища закачала більш як 20 млрд.метрів кубічних резервного газу.

Нагадаємо: газотранспортна система України складається з 36,6 тис. км. Газопроводів, 783 компресорних станцій, 13 підземних сховищ газу місткістю понад 32,9 млрд.куб.м та багатьох об'єктів інфраструктури. Місткість підземних газових сховищ в Європі становить 20%, це більше аніж частина Німеччини (11%) та Франції (7%), і у двічі більше, ніж спільна частка країн 2012-2013 років розширення ЄС. Для порівняння Німеччина має 43 газосховища об'ємом 18,9 млрд. куб.м.

Окрім переваг необхідно зазначити й недоліки в енергетичній сфері. У дослідженнях Л. Чекаленко зазначено,що найнебезпечнішими з них є висока затратність української економіки. Україна не може заощаджувати енергію і витрачає 0,89 кг. Умовного палива на отримання 1 долара США, далеко випереджаючи навідь Туреччину – 0,26, Польшу – 0,34, Китай – 0,34, Білорусь – 0,50 і Росію – 0,84, не згадуємо вже розвинені країни. На перших позиціях Україна і за рівнем споживання електроенергії: 3789 кВт/люд. Позитиву не додає і політична нестабільність, поширена корупція тощо.

2.2. Проблеми та здобутки в енергетичній галузі України.

Енергетична сфера України тільки починає розвиватися динамічно входячи на ринок європейський, але вона має уже свою історію. Історію побудови внутрішньої структури та правовідносин в енергетичній сфері насамперед незалежної держави зберігаючи такий важливий принцип збереження суверенітету. Перш за все на поверхню аналітичних відносин впливає проблемні питання на яких Україна намагається закріпляти здобутки входячи в європейський простір енергетичних зв'язків.

Багато і вчених і практиків вивчають дану проблематику. Так А.Шидловський, академік НАН України, віце-президент Національної академії наук України, директор Інституту електродинаміки НАНУ в свій час охарактеризовував стан та проблеми енергетичної сфери України які такі, що можуть призвести до втрати хоч і частково суверенітету держави він наголошував що рівень розвитку паливно-енергетичного комплексу (ПЕК) України справляє визначальний вплив на стан її економіки, на розв'язання проблем соціальної сфери і рівень життя людей. Енергетичну незалежність завжди пов'язують з національною безпекою держави.

Електроенергетичній галузі притаманні специфічні особливості, зумовлені одномоментністю вироблення і споживання енергії, надзвичайно складним технологічним циклом її одержання, необхідністю централізованого диспетчерського оперативного-технологічного керування всім комплексом у цілому, забезпечення надійності і безпеки функціонування обладнання. Все це робить енергетику надзвичайно матеріалоемною, енергоємною галуззю, з великим інвестиційним циклом і, що дуже важливо, — інтелектуально- і наукоємною.

Нинішню ситуацію в електроенергетиці можна визначити як критичну. Криза, яку переживає наша економіка, спричинила труднощі і в енергетиці. Найболючіші проблеми — економічні, зокрема проблеми неплатежів, спотворення платіжної системи. У тарифах на оплату енергії та енергоресурсів не передбачені кошти не тільки на розвиток, а й на просте відтворення і навіть утримання енергетичного господарства. Сама структура тарифів не відповідає загальноприйнятій у розвинених країнах.

Великого ступеня досягли моральна застарілість та фізична зношеність обладнання: на кінець 1998 р. 95,2 % енергоблоків ТЕС відпрацювали свій розрахунковий ресурс (100 тис. годин), у тому числі 72,1 % перевищили граничний ресурс (170 тис. годин), а 53,8 % енергоблоків (більше половини!) перебувають в експлуатації понад 200 тис. годин (це перевищує визнану в світовій практиці межу фізичного зношення і морального старіння).

Якщо і надалі не вживати заходів для порятунку нашої енергосистеми, процес її деградації і поступового знищення стрімко розвиватиметься. Розрахунки показують, що вже у 2005 р. дефіцит генеруючих потужностей в енергосистемі України становитиме 7—10 млн. кВт, у 2010 р. у ній працюватимуть в основному лише АЕС та ГЕС. А починаючи з 2020 р. практично всю електроенергію Україна змушена

буде імпортувати, що, безперечно, означатиме повну втрату нашого державного суверенітету (див. таблицю).

ПЕК тривалий час забезпечував практично неоплачувані енергоносії для інших галузей, у тому числі експортноспроможних. Маючи «подаровані» енергоносії, ці галузі могли конкурувати на світових ринках. Фактично експортний потенціал країни багато в чому забезпечується продукцією ПЕК.

Принциповою особливістю паливно-енергетичного комплексу України є те, що він був сформований як складова частина загальносоюзного і тому не відповідає вимогам енергетики незалежної держави. Навіть за відсутності економічних кризових явищ він, як і все енергетичне господарство нашої країни, потребує докорінної перебудови.

Передусім це стосується структури генеруючих потужностей. Через відсутність не тільки палива, а й необхідних обсягів маневрових та пікових потужностей електроенергетична система не здатна забезпечити оптимальний графік навантажень, необхідну частоту, рівні напруги і врешті-решт — паралельну роботу з енергосистемами Росії та Західної Європи. Внаслідок цього та деяких інших причин практично припинився експорт електроенергії — важливого джерела надходжень на реконструкцію і модернізацію ПЕК та в державний бюджет.

Стратегічними для нашої країни проблемами є: структура паливно-енергетичного балансу, де переважають дорогі імпорتنі види палива; диверсифікація джерел імпорту; розвиток ресурсної бази; залучення позабалансових джерел енергії; підвищення ефективності процесів виробництва, транспортування та використання енергії тощо.

Зрозуміло, що стабілізація та розвиток електроенергетики, а разом з нею і економіки, можуть базуватися тільки на новітніх науково-технічних досягненнях. Причому, важкий стан енергетики, як це не парадоксально, створює унікальні можливості для її переходу на найвищий сучасний рівень, якщо правильно обрати стратегію виходу з кризи та мати певні кошти.

Адже Україна має неабиякі здобутки в галузі фундаментальних і прикладних досліджень, які вже сьогодні здатні забезпечити перехід української енергетики на якісно новий рівень. До них слід віднести створені останнім часом наукові засади прогнозування і оптимізації розвитку енергетики, унікальну систему відповідних математичних моделей, обчислювальних методів та програмно-інформаційних систем.

Розроблено сучасні технології зварювання, засоби технічної діагностики енергетичного обладнання, трубопровідних систем та металоконструкцій. Застосування цих засобів дає змогу визначати їх залишкові ресурси, терміни безпечного функціонування та виключити можливість виникнення аварій.

Проведено цілеспрямовані фундаментальні дослідження електромагнітних процесів побудови потужних турбогенераторів, що не мають аналогів у світі, — асинхронізованих турбогенераторів (АСТГ). Два такі турбогенератори потужністю по 200 МВт уже успішно експлуатуються на Бурштинській ТЕС.

Розроблено загальну теорію вимірювальних перетворювачів струму та напруги електроенергетичних систем та установок, зокрема надвисокої і ультрависокої напруги, що працюють з високою точністю як у статичних, так і в динамічних режимах за різноманітних вхідних сигналів. На її основі виготовлено перші в світі трансформатори струму ультрависокої напруги.

Значні досягнення є у створенні метрологічної бази енергетики, розробці технологій та обладнання, які допомагають розв'язувати проблеми енергозбереження та використання вітчизняних енергоносіїв. Багато зроблено у галузі енергетичного матеріалознавства.

Усе це — ґрунтовна основа для сприяння стабілізації та розвитку електроенергетичного комплексу країни як у цілому, так і окремих його галузей, у тому числі електротехніки.

Що ж конкретно пропонується зробити сьогодні? Українські вчені висунули ряд ідей щодо спорудження великих, дорогих стендів, пілотних установок, промислових зразків тощо. Більшість досліджень наші науковці можуть довести до кінця самотужки, використовуючи власні можливості. Але існують унікальні розробки, які в такий спосіб неможливо або дуже важко довести до завершення. Вони потребують надто великих витрат і значних зусиль, і тут слід залучати кошти галузевих міністерств та відомств. Сюди слід віднести і створення випробувальних центрів та центрів сертифікації в енергетичній галузі, які потребують атестації відповідного рівня, пілотних енерготехнологічних комплексів та установок і т.ін.

Якщо говорити про пріоритети, то на першому місці — питання енергетичної безпеки, яка, без перебільшення, визначає нині національну безпеку нашої країни. Рівень же енергетичної безпеки у нас катастрофічно низький. Таке становище зумовлене не стільки тим, що власними природними ресурсами Україна забезпечує свої потреби лише

на 47 %, скільки тим, що ці потреби (особливо щодо природного газу) забезпечуються переважно імпортом з території однієї країни. Тому треба детально дослідити перспективну структуру та обсяги попиту на паливно-енергетичні ресурси, передбачивши значне зменшення частки природного газу. Сьогодні його частка в загальному споживанні є найбільшою за всю історію країни (близько 45 % порівняно з 39 % у 1999 р.). І це тоді, коли близько 78 % газу доводиться імпортувати за цінами, вищими за європейські. Отже, слід розв'язати проблему диверсифікації джерел надходження палива.

У зв'язку з цим найважливішими стають питання раціоналізації структури ПЕК взагалі. Необхідно визначити об'єктивні, економічно доцільні пропорції і обсяги розвитку його паливних галузей.

За відсутності достатніх обсягів власних нафти та газу, на наш погляд, недоцільно використовувати ці види палива для генерування електроенергії. Доцільніше застосовувати для цієї мети вугілля, якого у нас вистачить на кілька сот років. Адже на відміну від газу та нафти, які неухильно дорожчають, вугілля в 2020 р. буде на 10—15 % дешевшим, ніж у 2010 р.

Ресурсну базу енергетики можна істотно розширити за рахунок використання позабалансових енергетичних джерел — природного газу, нафти та вугілля так званих малих родовищ, а також шахтного метану, викидних газів, відходів промислових виробництв, шламів вуглезбагачення тощо. Ці ресурси раніше практично ігнорувалися, але в нинішніх умовах їх слід залучити до паливозабезпечення країни. Мабуть, основна проблема, яку тут треба розв'язувати, — це створення відповідних нормативно-правових умов та сприятливого інвестиційного клімату.

Дуже актуальним завданням є забезпечення маневреності енергетичної системи. Неприпустимо, що енергетики змушені використовувати для покриття маневрової частки графіка блоки 300 МВт. Тому необхідно терміново розробити та реалізувати науково, технічно і економічно обґрунтовану програму реконструкції та розвитку електроенергетичної системи, створити оптимальну структуру генеруючих потужностей, зокрема необхідну частку маневрового і пікового устаткування. Тільки за таких умов можна повною мірою раціонально задовольняти потреби споживачів у електричній енергії протягом усієї доби без обмежень та примусових відключень, які зараз набули масового характеру.

Проблемою надзвичайної ваги є визначення раціональних рівнів розвитку атомної енергетики. У цій галузі залишається багато питань і їх треба розумно вирішувати. Надзвичайно злободенною для України є проблема будівництва національного сховища радіоактивних відходів. Уже зараз існує гостра потреба в захороненні відпрацьованого палива АЕС, а через 10—20 років майже всі АЕС вичерпають свій робочий ресурс.

Окремо треба сказати і про те, що дуже повільно розв'язується надзвичайно важлива для нашої держави стратегічна проблема енергозбереження і енергоефективності. По суті замість зниження енергоємності ми маємо її зростання. Витрати на одиницю ВВП в Україні неухильно зростають і вже в 10 разів більші, ніж у розвинених країнах.

Розроблена Комплексна державна програма енергозбереження України обґрунтувала великий потенціал енергозбереження, який на рівні 2010 р. оцінюється в 100—110 млн. т у.п. Тільки завдяки впровадженню маловитратних короткотермінових організаційно-технічних заходів у найближчі 1,5—2 роки економія первинних енергетичних ресурсів реально може становити 12—14 млн. т у.п. щорічно. Для реалізації великих можливостей у галузі енергозбереження та підвищення енергетичної ефективності в країні існують усі передумови за винятком головної: у нас відсутній сприятливий (і навіть нормальний) інвестиційний клімат. Ця проблема має, звичайно, загальнодержавне значення, її радикальне розв'язання дасть змогу забезпечити значне зростання ефективності функціонування не тільки енергетики, а й економіки країни в цілому.

Слід нагадати, що чинна нині структура тарифів на електроенергію та тепло не відповідає їх собівартості, тобто реальним витратам, не враховує потреб галузей на реконструкцію, модернізацію та нове будівництво. Так, до останнього часу тарифи на електроенергію були дуже занижені і не забезпечували накопичення на капітальні вкладення. Це прирікало електроенергетичну галузь на поступове вмирання, оскільки вичерпувався технічний ресурс устаткування. Водночас тарифи на тепло істотно завищені і неоднакові у різних регіонах. Тому завданням державного значення є встановлення об'єктивно необхідних тарифів та цін на первинні енергетичні ресурси. До речі, у тарифах на електроенергію у США 16—17 % відводить ся на нову техніку і екологію.

Я спинився тільки на деяких головних, найважливіших і першочергових проблемах розвитку ПЕК України. Необхідно, щоб всі вони реалізовувалися комплексно та одночасно, бо відсутність

ефективного розв'язання для однієї з них заблокує успішну реалізацію інших.

Що ж до довгострокової енергетичної політики України, то вона має передбачати:

- надійне забезпечення населення і економіки енергоносіями (і енергією) необхідної якості;
- підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів і створення умов для переведення економіки країни на енергозберігаючий шлях розвитку;
- стійкий розвиток ПЕК в умовах формування ринкових відносин;
- забезпечення енергетичної безпеки і енергетичної незалежності України;
- зменшення негативного впливу ПЕК на навколишнє середовище.

Стратегічний курс України на асоціацію з ЄС ставить перед енергетичною галуззю важливі питання щодо адаптації з ЄС всього, що стосується енергетичної сфери.

Об'єктивні тенденції розвитку світової економіки перетворили енергетичну сферу на один з провідних пріоритетів як світової, так і регіональної політики. Дана сфера виступає одним з основних напрямків співробітництва України з ЄС, що ґрунтується на взаємозалежності та спільних інтересах, і підкріплюється стратегічним курсом України на повноцінну інтеграцію до ЄС.

Базові положення про співробітництво між Україною і ЄС в енергетичній сфері містяться у Плані дій Україна-ЄС від 21 лютого 2005р., у двосторонньому Меморандумі про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі від 1 грудня 2005р., а також у двох спільних звітах про виконання зазначеного меморандуму (за 2006 і 2007рр.). Окрім того, енергетична сфера виступає предметом регулювання внутрішніх засадничих документів, а саме Енергетичної стратегії України на період до 2030р. і Зеленої книги ЄС „Європейська стратегія стабільної, конкурентоздатної та безпечної енергетики” і низки інших.

Події і тенденції останнього часу висувають потребу аналізу здобутків енергетичної співпраці України з ЄС і можливостей подальшого розвитку співробітництва. Йдеться, насамперед, про завершення міжнародних процедур прийняття України до СОТ, підписання Лісабонського договору ЄС, фактичний початок переговорів про створення поглибленої зони вільної торгівлі України з ЄС (ЗВТ плюс), посилення уваги ЄС до Чорноморського регіону тощо.

Україна, як і більшість держав-членів ЄС відносяться до групи країн – чистих імпортерів первинних енергоресурсів, а отже вони мають спільні інтереси в енергетичній сфері. Україна й ЄС зацікавлені в існуванні вільного, конкурентного та прозорого ринку енергоресурсів. У зв'язку із цим, вони підписали і ратифікували Договір до Енергетичної Хартії і є членами Конференції з Енергетичної Хартії як основного міжнародно-правового механізму, що юридично закріплює відкриті ринкові принципи в енергетичній сфері. Однак ефективність цього правового механізму залишається низькою через небажання основних європейських країн-експортерів енергоресурсів (Росія, Норвегія) ратифікувати Договір до Енергетичної Хартії.

Як Україна, так і ЄС не зацікавлені у монополізації як світового так і регіонального ринків енергоресурсів, у зв'язку із чим вони не підтримують спроби Росії побудувати монопольне об'єднання країн експортерів газу, аналогічне ОПЕК (т.зв. „газовий ОПЕК”).

Спільною для України і ЄС як нетто-імпортерів первинних енергоресурсів є проблема доставки енергоносіїв з країн експортерів. Слід зазначити, що наразі проблема доставки нафти, вугілля і урану у світі гостро не стоїть, оскільки ці енергоносії мають достатньо довгу історію використання, результатом чого є наявність розгалуженої альтернативної інфраструктури їхнього транспортування як по суходолу, так і морським шляхом. У той же час можливості фізичної доставки газу споживачам на сьогодні сильно прив'язані до наявності мережі газопроводів, як основного засобу транспортування. Ця проблема, що є особливо актуальною для Європи, пов'язана із нерозвиненістю інфраструктури транспортування скрапленого газу по морю.

Зростання питомої ваги газу в структурі споживання первинних енергоносіїв країн світу, що диктується економічними і екологічними факторами, стимулює розвиток світової інфраструктури скрапленого газу, що має сприяти створенню більш відкритого і більш конкурентоспроможного газового ринку. Відповідні програми передбачені як на рівні ЄС, так і окремих держав-членів Євросоюзу. У той же час, слід констатувати, що у найближчій перспективі газопроводи залишатимуться основним засобом транспортування газу в Європі.

Україна володіє унікальною реально функціонуючою газотранспортною інфраструктурою (друга за потугою після російської в Європі). Окрім того, геополітичні переваги роблять територію України потенційно привабливою для транспортування енергоносіїв з основних

регіонів-експортерів (Росія, Каспійський регіон, Центральна Азія, Близький Схід).

Отже, ЄС зацікавлений в інтеграції України до єдиного енергетичного ринку Європейського Союзу, оскільки це означатиме, що український газотранзитний потенціал разом із супутньою інфраструктурою функціонуватиме прозоро в рамках єдиних європейських принципів і правил.

Вихід кордонів ЄС до Чорного моря внаслідок останньої хвилі розширення Євросоюзу об'єктивно акцентує увагу ЄС на **Чорноморському регіоні** як потенційному джерелі і транзитному коридорі енергетичних ресурсів, що поєднує Європу, Близький Схід і Центральну Азію. У цьому контексті важливим є продовження активної участі України як великої чорноморської держави в регіональних ініціативах ЄС, що включають енергетичну складову, таких як Синергія Чорноморського регіону і Бакинська ініціатива.

У 2013 р. Україна матиме широке коло можливостей для посилення своєї співпраці з ЄС в енергетичній сфері. І недалека історія дає сподівання на позитивні результати. Так, 14 лютого ц. р. у Києві відбулась зустріч міністрів закордонних справ країн ЄС і країн Чорноморського регіону в рамках **Синергії Чорноморського регіону**. Окрім цього, 1 листопада 2007–30 квітня 2008 р. Україна головує в ОЧЕС, що вона має використати для сприяння максимальному зближенню між ОЧЕС і ЄС (зокрема в рамках Синергії Чорноморського регіону) в енергетичній сфері. В Україні проведено Енергетичний саміт. Попередні аналогічні саміти у Польщі та Литві засвідчили ефективність цих заходів як важливого форуму, що дозволяє вести діалог з європейськими партнерами і партнерами по ГУАМ і може сприяти просуванню взаємовигідних енергетичних проектів, перш за все проекту ЄАНТК Одеса-Броди.

Основні напрямки співробітництва України з ЄС в енергетичній сфері.

Газова сфера.

Територією України проходять основні маршрути постачання газу в країни ЄС. Наразі ЄС задовольняє 57% власних потреб у газі за рахунок імпорту, а до 2030 р. ця частка може зрости до 84%. При

цьому газотранспортною мережею України до ЄС постачається біля 40% від загальної кількості імпортованого газу.

Значна залежність ЄС від українських газотранспортних можливостей визначає зацікавленість Євросоюзу у прозорості і надійності роботи української газотранспортної системи (ГТС). Зважаючи на те, що майже третина газопроводів і компресорних станцій української ГТС відпрацювали свій амортизаційний термін, ЄС надає фінансову і технічну допомогу у реалізації конкретних проектів з підтримання і модернізації української газотранспортної інфраструктури. Зокрема, ЄС профінансував проведення попереднього аудиту ГТС України, яким було визначено необхідний обсяг інвестицій у 2,5 млрд євро протягом 2007-2013 рр. Згідно з Енергетичною стратегією України на період до 2030 року в реконструкцію газотранспортної системи необхідно вкласти понад 92,4 млрд грн. ЄС і Україна розпочали спільну роботу над організацією конференції інвесторів для збору коштів на реконструкцію української ГТС. Потужність української ГТС на виході (до країн Західної і Центральної Європи) становить 140 млрд куб. м на рік. При цьому існують можливості розширення транзитної мережі експортування російського газу, збільшення пропускної спроможності газотранспортної системи (ГТС) України, у чому зацікавлений і ЄС. За експертними оцінками, виконання комплексу інвестиційних проектів з розширення ГТС дозволить збільшити транзит газу до Європи більш ніж на 40 млрд куб. м (наприклад, проектна потужність газопроводу „Набукко” складає лише 31 млрд куб. м на рік).

Слід відзначити, що беручи до уваги значну поточну частку українського транзиту газу в європейському імпорті, ЄС прагне диверсифікувати шляхи надходження енергетичних ресурсів. Це знаходить свій вияв у підтримці з боку ЄС альтернативних проектів транспортування газу в обхід території України («Північноєвропейський газопровід», „Набукко”). Водночас, нові проекти покликані компенсувати зростаючі потреби ЄС, а їх реалізація (за умови надійного функціонування української ГТС) не означатиме зменшення обсягів транспортування газу газотранспортною системою України.

Проекти альтернативних джерел і маршрутів постачання газу в Україну повинні бути узгоджені з перспективами постачання газу до країн ЄС, передбаченими відповідними програмами Євросоюзу (зокрема INOGATE). Наразі ресурси і увага Європейського Союзу

сконцентровані на вже затверджених проектах, таких як „Набукко” (у першу чергу), а також „Північно-Європейський газопровід” („Північний потік”) і „Південний потік”, що реалізуються за участю Росії. Таким чином вірогідність для України у найближчій перспективі пролобіювати альтернативні шляхи постачання газу в Європу, що проходили б її територією, є вкрай низькою. У цьому зв'язку доцільніше сконцентруватися на можливості долучення України до перелічених затверджених проектів.

Використання газопроводу „Набукко”, що розробляється програмою INOGATE під егідою ЄС і визначений ЄС як пріоритетний, дозволило б Україні диверсифікувати джерела постачання газу за рахунок таких постачальників як Азербайджан, Іран, Ірак, Туркменістан. Отже, для України доцільно розглянути можливість приєднання до даного проекту. Це повністю відповідає Енергетичній стратегії України на період до 2030 р., яка передбачає низку можливих варіантів постачання природного газу в Україну з використанням газопроводу „Набукко”.

Нафтова сфера

Вигідне геополітичне розташування України дозволяє їй у перспективі стати важливим транзитером нафти з Каспійського і Центральноазійського регіонів до Європейського Союзу. У цьому контексті, реалізація проекту Євро-Азійського нафтотранспортного коридору (ЄАНТК) має стратегічно важливе значення для України та її центральноєвропейських сусідів (Польщі, Словаччини, Чехії, Угорщини), а також для Азербайджану та Казахстану, оскільки дозволяє цим країнам диверсифікувати маршрути транспортування енергоресурсів і закріпитися на ринку ЄС. У проекті зацікавлені і країни Балтії, які розглядають цей енерготранспортний коридор як можливість диверсифікації енергопостачання для Північно-Східної частини ЄС. Реалізація ЄАНТК є одним з найбільш пріоритетних шляхів інтеграції України до загальноєвропейського ринку нафти.

Очікується, що залежність ЄС від імпорту нафти зросте з теперішніх 82 % до 93 % до 2030 року. Нафтотранспортною системою України до ЄС надходить біля 6 % імпортованої Євросоюзом нафти. Таким чином, Україна може розраховувати на збільшення своєї частки у транзиті нафти до ЄС, не загрожуючи принципу диверсифікації шляхів постачання енергоресурсів.

Потенціал збільшення обсягів транспортування нафти за рахунок реалізації проектів інтеграції діючих нафтопроводів а також будівництва нафтопроводу Броди (Україна) – Плоцьк (Польща) та поетапної реалізації проекту ЄАНТК оцінюється у 10 млн т (до 2010 р.) і 20 млн т (до 2020 р.). Залучення європейських інвестицій є важливою передумовою успішної реалізації цих проектів і має бути одним з пріоритетів зовнішньополітичних зусиль держави.

Перспективним є також залучення до робіт з геологорозвідки та видобутку природного газу і нафти в глибоководній частині шельфу Чорного моря європейських компаній, що володіють сучасними технологіями.

В рамках реалізації євроінтеграційного курсу України важливим є формування резерву нафти і нафтопродуктів в еквіваленті 90 днів споживання, як це передбачено вимогами ЄС. Енергетична стратегія України, ґрунтуючись на досвіді країн Євросоюзу, передбачає, що створення такого резерву повинно здійснитися впродовж 8-10 років. Реалізація цього проекту не тільки наблизить енергетичний сектор України до вимог ЄС, але й підвищить енергетичну безпеку держави.

Перспективи створення єдиного ринку електроенергії.

Взаємозацікавленість України і ЄС у подальшій інтеграції електромереж і створенні єдиного ринку електроенергії визначається перш за все наявністю в Україні надлишкових енергогенеруючих потужностей.

Серед країн-членів ЄС, що у 2013 р. імпортували українську електроенергію - Польща, Угорщина, Румунія, Словаччина інші країни-члени ЄС. Енергетична стратегія України передбачає, за умови входження Об'єднаної енергетичної системи (ОЕС) України в режим паралельної роботи з енергосистемою ЄС (Союзу з координації передачі електроенергії (UCTE)), суттєве збільшення експортних можливостей (від 11,35 млрд кВтг у 2010 р. до 25 млрд кВтг у 2030 р.).

Україна вже має позитивний приклад можливості успішної інтеграції електромережі із європейською. Мова йде про так званий „Острів Бурштинської ТЕС”, який з липня 2002 р. працює у паралельному режимі з об'єднаною енергосистемою Європи UCTE.

Слід відзначити, що за прогнозами ЄС, навіть після створення єдиного європейського ринку електроенергії, взаємообмін електроенергією з країнами сусідами ЄС буде незначним (становитиме близько 5 % від загального споживання Євросоюзу). Однак в регіональному вимірі, український експорт електроенергії є важливим для західних сусідів України - членів ЄС і має потенціал для збільшення. Додатковим фактором безпеки поставок електроенергії Україною є той факт, що близько половини електроенергії в Україні як зараз, так і в майбутньому генеруватиметься на АЕС, а отже її виробництво меншою мірою залежатиме від зростаючих цін на газ.

Ядерна енергетика.

Особливе значення у співпраці України з ЄС в енергетичній сфері має **ядерна енергетика**. Основні чинники цього: безпосередня близькість ЄС і України, велике значення атомної енергетики в структурі енергетичного сектору України.

ЄС зацікавлений у безпечному функціонуванні української ядерної енергетики на всіх етапах ядерного циклу. Відповідність ядерних об'єктів України міжнародним нормам ядерної безпеки розглядається ЄС як передумова посилення кооперації з Україною на ринку електроенергії. В цьому контексті Україна і ЄС проводять спільну оцінку стану ядерної безпеки на українських АЕС. Необхідно враховувати і негативні наслідки на Фукусіма-1 в Японії.

Європейські фінансові установи (ЄБРР, ЄІБ) а також приватні компанії вже беруть активну участь у підвищенні безпеки функціонування атомної енергетичної галузі України. Серед конкретних проектів – проект будівництва нового об'єкту «Укриття» на ЧАЕС, що реалізується за участю французького концерну Novarka. Значна фінансова допомога на підвищення безпеки українських АЕС традиційно надається по лінії "TACIS". На сьогодні 80 % робіт профінансовано.

Важливим фактором співробітництва України та ЄС в ядерній сфері є інтелектуальне співробітництво. Зважаючи на те, що деякі країни ЄС розглядають можливість у майбутньому відмовитись від ядерної енергетики (Німеччина), співпраця з Україною може стати одним з шляхів збереження ядерного науково-технологічного потенціалу в цих країнах. Перспективною була б також участь

України у реалізації проекту Міжнародного термоядерного експериментального ядерного реактора (ITER).

Потенціал енергозбереження і розвиток альтернативної і відновлювальної енергетики.

Україна вкрай неефективно споживає первинні енергоресурси, маючи надзвичайно енергоємну економіку. Натомість, за оцінками експертів, ефективна реалізація потенціалу енергозбереження здатна у 2 рази зменшити енергоємність вітчизняного ВВП к 2030 р., забезпечивши економію 318,36 млн т у.п. Використання потенціалу енергозбереження є важливою сферою залучення європейських інвестицій і технологій.

Слід визнати, що досі співробітництву України з ЄС у сфері енергозбереження надається недостатньо уваги, хоча ЄС так само як і Україна зацікавлений у підвищенні енергоефективності української економіки, адже це сприятиме підвищенню екологічної безпеки і підвищить надійність безперебійного постачання енергоносіїв до ЄС.

Прогнозоване зростання частки використання відновлюваних і нетрадиційних джерел енергії в Україні має узгоджуватись із основними засадами Зеленої книги ЄС «Європейська стратегія стабільної, конкурентоздатної та безпечної енергетики».

Окрім вже згаданого вище потенціалу співробітництва з ЄС у сфері біоенергетики, Україна має солідну технологічну базу для взаємовигідної співпраці у використанні сонячної енергетики, зокрема у тому що стосується виробництва сонячних фотомодулів на основі полікристалічного кремнію, які вже активно експортуються Україною в Європу.

У зв'язку із зазначеним, Україна має просувати розробку чергової (на додаток до існуючих) дорожньої карти співробітництва з ЄС в енергетичній сфері, що стосувалася б сфери енергоефективності, поновлювальних джерел енергії і змін клімату. Це повністю відповідає рекомендаціям Спільних звітів ЄС-Україна щодо реалізації положень меморандуму про співпрацю в енергетичній сфері від 1 грудня 2005 р.

Висновки

Співробітництво України з ЄС в енергетичній сфері має базуватися на принципах взаємовигідності і спільних інтересів. Воно

має бути спрямоване на поступову інтеграцію енергосистеми України до енергетичної системи і єдиного ринку ЄС. Енергетична інтеграція є однією з найважливіших складових євроінтеграційного курсу України і має бути однією з рушійних сил реалізації цього курсу.

Низка подій і тенденцій останнього часу стимулюють розвиток енергетичної співпраці України з ЄС. Серед них – вихід ЄС до Чорного моря і посилення уваги до Чорноморського регіону; завершення інституційної реформи ЄС, пов'язане із підписанням Лісабонського договору, вступу України до СОТ; просування нових проектів транспортування газу в Європу, що минають територію України, але в яких Україна могла б взяти участь.

Повноцінне приєднання України до єдиного енергетичного ринку ЄС фактично означатиме утворення єдиного європейського об'єднання імпортерів, що будучи основним світовим споживачем енергоресурсів здатне ефективно відстоювати свої спільні інтереси у діалозі з країнами-експортерами (перш за все Росією). У цьому зв'язку для України вкрай важливо продовжити курс на інтеграцію національної енергетичної системи до системи ЄС. Серед важливих завдань – набуття повноцінного членства в європейській Енергетичному Співтоваристві, де Україна вже має статус спостерігача (з 17 листопада 2006 р.). ЄС готовий підтримати повну участь України в Енергетичному Співтоваристві за умови позитивної оцінки рівня ядерної безпеки на всіх діючих українських АЕС.

Хоча об'єктивні чинники роблять повноцінну інтеграцію України до енергетичної системи і ринку ЄС питанням віддаленої перспективи, слід вже зараз уважно відслідковувати тенденції розбудови енергосистеми в рамках ЄС і максимально враховувати їх при здійсненні внутрішніх реформ енергетичного сектору української економіки. Це сприятиме фактичному наближенню України до вимог і стандартів ЄС у сфері енергетики. Навпаки, ігнорування цих процесів призведе до подальшого відставання української енергетики структурно, технологічно і організаційно від енергетики ЄС, що збільшить фактичний розрив між Україною і ЄС в енергетичному секторі і ускладнить реалізацію євроінтеграційного курсу держави.

Слід максимально використати переваги, що отримує Україна від членства у СОТ і створення поглибленої зони вільної торгівлі з

ЄС. Наслідки лібералізації двосторонньої торгівлі України з ЄС торкнуться і енергетичного сектору (хоча тут є багато обмежень). Додаткового імпульсу може отримати розвиток вітчизняної альтернативної і біоенергетики, зокрема за рахунок полегшення торгівлі біосировиною (рапс, технічні олії). Створюються додаткові умови для взаємовигідного для України і ЄС використання сільськогосподарського потенціалу України. Вирощення в Україні сировини для виробництва біоетанолу, а також виробництво готового палива з наступним експортом в ЄС допоможе реалізувати амбітні плани Євросоюзу з підвищення частки біопалива в загальній структурі споживання пального в ЄС (до 10 % к 2020 р.).

Для України це означатиме реформування сільськогосподарського сектору, приплив іноземних інвестицій і створення додаткових робочих місць. Водночас, необхідно забезпечити достатнє надходження біосировини і біопалива для внутрішніх потреб держави з урахуванням перспективи збільшення питомої ваги біопалива в структурі споживання енергоресурсів в Україні, як це передбачено Енергетичною стратегією України і з урахуванням аналогічного процесу в ЄС.

Важливим є посилення співпраці України з механізмами координації і раннього попередження кризових ситуацій в енергетичній сфері, що утворені в рамках ЄС. Серед них – Координаційна група по газу, Група з постачання нафти і Мережа кореспондентів з енергетичної безпеки (Network of Energy Security Correspondents NESCO), утворена 10 травня 2007 р. Співпраця із зазначеними органами сприятиме прозорості у відносинах з ЄС і зміцненню статусу України як надійного транзитера енергоресурсів і передбачуваного партнера. Посилення енергетичної співпраці з ЄС, особливо в контексті активізації реалізації енергетичних проектів в Чорноморському регіоні, може стимулювати розвиток співробітництва України з ЄС в інших сферах, зокрема – космічній. Потужний науково-технологічний потенціал України, великий досвід і наявність розвинутої конструкторської бази у сфері ракетобудування можуть бути використані у реалізації проектів створення європейських супутникових навігаційних систем (проект GALILEO), одним з завдань яких є гарантування безпеки танкерного транзиту енергоносіїв у Чорному морі.

Базуючись на зазначеному, можна запропонувати наступні рекомендації:

Ініціювати підготовку Концепції інтеграції енергетичної системи України до енергетичної системи і ринку ЄС з метою вироблення чіткої узгодженої стратегії енергетичної інтеграції України до ЄС. Цей документ має готуватись із залученням представників уряду і експертів. Він має базуватись на Енергетичній стратегії України і двосторонніх документах з ЄС, що регулюють енергетичну сферу (Меморандум від 1 грудня 2005 р. і звіти про його виконання за 2006 і 2007 рр.). Концепція має враховувати останні події і тенденції, зазначені вище у висновках і передбачати ефективну реалізацію нових можливостей, що відкриваються у зв'язку із ними. Концепція має підвищити координуючу роль Президента України у реалізації заходів з поступової інтеграції енергетичних систем і ринків України і ЄС як складових зовнішньополітичного курсу держави на інтеграцію до ЄС.

2.3. Вплив міжнародних енергетичних організацій на формування законодавства України про енергетику.

Без взаємодії, допомоги, партнерства, Україна самотужки не виконає вимоги ЄС щодо ефективного використання і газотранспортної мережі і побудови енергетичного комплексу і в укріпленні інтеграції України і ЄС та праці в єдиній енергетичній системі Європейського Союзу. Тільки ефективна співпраця з міжнародними енергетичними організаціями дасть можливість Україні почуватися рівноправним партнером на енергетичному ринку. Характеристику окремих ведучих міжнародних енергетичних компаній ми і надаємо.

1. агентство.

Міжнародне енергетичне агентство — автономний міжнародний орган в рамках Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Налічує 28 країн-учасниць. Утворений в Парижі в 1974 році. Основна заявочна мета організації — сприяння міжнародній співпраці в сферах вдосконалення світової структури запитів та надання енергоресурсів і енергетичних послуг. В реальності відстоює інтереси країн-імпортерів енергоресурсів. Широку популярність мають щорічні загальноенергетичний і галузеві звіти МЕА.

Ідея створення МЕА належить США, які прагнули створити нову міжнародну організацію на протипагу ОПЕК. МЕА є автономним органом в структурі Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). В даний час членами МЕА, є 26 країн-членів ОЕСР: Австралія, Австрія, Бельгія Канада, Чехія, Данія, Фінляндія, Франція, Германія, Греція, Венгрія, Ірландія, Італія, Японія, Південна Корея, Люксембург, Нідерландыи, Нова Зеландія, Норвегія, Португалія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Турція, Великобританія та США.

Головна мета МЕА була визначена при створенні організації — це створіння системи колективної енергетичної безпеки. Основним принципом системи є перерозподіл між учасниками організації наявні запаси нафти при виникненні сильних перебоїв з поставками. Країни-учасниці МЕА також домовилися координувати і інші аспекти енергетичної політики.

Основна мета і задачі МЕА сформульована в Міжнародній енергетичній програмі, в Програмі довгосторонньої співпраці, а також в документі «Загальна мета», схваленому на зустрічі міністрів енергетики країн-членів МЕА в 1993 році. До компетенції МЕА відносяться:

- вдосконалення світової структури попиту і пропозиції в області енергетики шляхом сприяння розробці альтернативних джерел енергії та підвищення ефективності її використання;

В МЕА діє система «зважених голосів» при прийнятті рішень. Рішення, що вимагають від членів організації ухвалення нових зобов'язань, про які не згадується в Угоді про міжнародну енергетичну програму, приймаються одностайно. В решті випадків діють принципи більшості голосів або «особливої більшості». Для більшості необхідно набрати 60 % «комбінованих голосів» (сукупність «базових голосів» і «голосів за нафтоспоживання» і 50 % «базових голосів». «Базові голоси» — це 3 голоси на делегацію від однієї країни-члена МЕА. Голоси «за нафтоспоживання» розраховані виходячи з об'ємів споживаної нафти. Таким чином, США одержує більшість голосів. Оскільки є найкрупнішим споживачем нафти в світі. В МЕА також існує процедура ухвалення рішень «особливою більшістю». Ухвалення рішень особливою більшістю відбувається з питань, пов'язаних з певними статтями і параграфами Угоди про міжнародну енергетичну програму.

Самим найвищим органом МЕА по суті є міністерська зустріч ради керівників. В МЕА існує також посада виконавчого директора, діє ряд постійних груп і спеціальних комітетів.

Відповідно до Угоди про міжнародну енергетичну програму, кожна країна-член МЕА зобов'язана мати запаси нафти, відповідні не менше 90 дням її чистого імпорту, обмежувати потреби і ділитися нафтою з іншими членами МЕА. Система по перерозподілу нафти приводиться в дію, якщо недоліки нафти в одну або декілька країн-членів перевищують 7 % від звичайного споживання. Крім цього передбачається скорочення споживання нафти країнами-членами МЕА і використання раціонального планування. Дана система пройшла успішне випробування в час війни в Персидському заливі, ініційованої Іраком проти Кувейта.

Особливе значення МЕА уділяє також диверсифікації джерел енергії і підвищенню енергетичної ефективності в рамках Програми довгострокової співпраці, прийнятої в 1976 році. МЕА також бере активну участь в підготовці і проведенні зустрічі в рамках «Большой Восьмёрки» і інших заходів, на яких обговорюються питання глобальної енергетичної безпеки.

2. Організація країн-експортерів нафти (ОПІКИ)

Організація країн — експортерів

— міжнародна міжурядова організація (також звана картелем), створена нафтовидобувними країнами в цілях стабілізації цін на нафту. До складу ОПІКИ входять 12 країн: Іран, Ірак, Кувейт, Саудовська Аравія, Венесуела, Катар, Лівія, Об'єднані Арабські Емірати, Алжир, Нігерія, Еквадор і Ангола. Штаб-квартира розташована в Відні. Генеральний секретар (з 2007 р.) — Абдалла Салем аль-Бадри.

ОПІКИ як постійно діюча організація була створена на конференції в Багдаді 10—14 вересня 1960. Спочатку до складу організації ввійшли Іран, Ірак, Кувейт, Саудовська Аравія і Венесуела (ініціатор створення). До цих п'яти країн, що заснували організацію, пізніше приєдналися ще дев'ять: Катар (1961) Індонезія (1962—2008, 1 листопаду 2008 р. вийшла з складу ОПІКИ) Лівія (1962) Об'єднані Арабські Емірати (1967) Алжир (1969) Нігерія (1971) Еквадор (1973—

1992, 2007) Габон (1975—1994) Ангола (2007). Індонезія вийшла з організації в 2008 році після того, як стала країною-імпортером нафти, але заявила, що вона, швидше за все, повернеться, якщо вона стане експортером знову. В даний час в ОПІКИ входить 12 членів, з урахуванням змін складу, що відбулися в 2007 г.: появи нового члена організації — Анголи і повернення в лоно організації Еквадору. В 2008 році Росія заявила про готовність стати постійним спостерігачем в картелі.

Метою ОПІКИ є координація діяльності і виробітку загальної політики відносно видобутку нафти серед країн-учасниць організації, підтримка стабільних цін на нафту, забезпечення стабільних поставок нафти споживачам, отримання віддачі від інвестицій в нафтову галузь.

Міністри енергетики і нафти держав членів ОПІКИ двічі в рік проводять зустрічі для оцінки міжнародного ринку нафти і прогнозу його розвитку на майбутнє. На цих зустрічах ухвалюються рішення про дії, які необхідно зробити для стабілізації ринку. Рішення про зміни об'єму видобутку нафти відповідно до зміни попиту на ринку приймаються на конференціях ОПІКИ.

Країни члени ОПІКИ контролюють близько 2/3 світових запасів нафти. На їх частку припадає 40 % від всесвітньої здобичі або половина світового експорту нафти. З найбільших виробників *Пик нафти* ще не пройдений тільки країнами ОПІКИ (за винятком Венесуели) і Канадою. В СРСР пік нафти був пройдений в 1988 році. В Росії з 1998 року спостерігається постійне зростання видобутку, проте є припущення що в 2007—2008 був досягнутий пік.

Термін «корзина» ОПІКИ (OPEC Reference Basket crudes) був офіційно введений 1 січня 1987 року. Ціна «корзини» визначається як середній арифметичний показник фізичних цін наступних сортів нафти: Arab Light (Саудовська Аравія), Basra Light (Ірак), Bonny Light (Нігерія), Es Sider (Лівія), Girassol (Ангола), Iran Heavy (Іран), Kuwait Export (Кувейт), Merey (Венесуела), Murban (ОАЕ), Oriente (Еквадор), Qatar Marine (Катар), Saharan Blend (Алжир).

Історичним максимумом для «корзини» ОПІКИ є цінова відмітка \$140,73 за баррель, зареєстрована 3 липня 2008 року.

В березні 2008 року в корзину включили Oriente (Еквадор). В січні 2009 року з корзини була виключена Minas (Індонезія), а замість BCF 17 (Венесуела) в корзину включили Merey (Венесуела). На справжній момент (2011 грудня) корзина включає 12 сортів нафти.

Таким чином, в даний час ціна корзини ОПІКИ визначається як середній арифметичний показник фізичних цін 12 вищезазначених сортів нафти, що видобувається країнами картеля.

Важливий чинник невизначеності перспектив ОПІКИ пов'язаний з неясністю шляхів розвитку світової енергетики як такої. Якщо будуть досягнуті серйозні успіхи у використанні нових джерел енергії (геліоенергії, атомної енергії і т.д.), то роль нафти в світовій економіці зменшиться, що приведе до ослаблення ОПІКИ. Офіційні прогнози, проте, частіше за все передбачають збереження нафти як головного енергоресурсу планети на найближчі десятиріччя. Згідно доповіді *Міжнародний енергетичний прогноз – 2004*, підготовленому інформаційним управлінням при Міністерстві енергетики США, попит на нафту зростатиме, так що при існуючих запасах нафти нафтові родовища виснажаться приблизно до 2050.

3 МАГАТЕ

ngfe1058srsid13634780IAEA International Atomic Energy Agency

Міжнародна організація для розвитку співпраці в області мирного використання атомної енергії <http://www.iaea.org> (МАГАТЕ, *International Atomic Energy Agency; IAEA*) — Заснована в 1957 році. Штаб-квартира розташована у Відні. (Міжнародний Віденський Центр).

Агентство було створено як незалежна міжурядова організація в системі ООН, а з появою **Договору про нерозповсюдження ядерної зброї** його робота придбала особливе значення, оскільки **ДНЯЗ** зробив обов'язковим для кожної держави-учасника укласти з МАГАТЕ угоду про гарантії.

Мета роботи Агентства в країні — констатувати, що роботи в мирній ядерній області не перемикалися на військову мету. Держава, підписуючи таку угоду як би гарантує, що не проводить досліджень військової спрямованості, тому цей документ і називається угодою про гарантії. При цьому МАГАТЕ — орган суто технічний. Воно не може давати політичної оцінки діяльності тієї або іншої держави. МАГАТЕ не має права будувати здогадки — Агентство працює тільки з наявними фактами, засновувавши свої висновки виключно на відчутному результаті інспекцій. Система гарантій МАГАТЕ не

може фізично перешкодити перемиканню ядерного матеріалу з мирної мети на військовій, а тільки дозволяє знайти перемикання що знаходиться під гарантіями матеріалу або використання не за призначенням поставленої під гарантії установки і ініціювати розгляд таких фактів в ООН. При цьому висновки Агентства відрізняються крайньою обережністю і коректністю.

У функції Агентства входить:

- заохочення досліджень і розробок по мирному використанню атомної енергії;
- заохочення обміну науковими досягненнями і методами;
- формування і застосування системи гарантій того, що цивільні ядерні програми і розробки не використовуватимуться у військовій меті;
- розробка, встановлення і адаптація норм в області охорони здоров'я і безпеки.

МАГАТЕ створено в 1957 відповідно до рішення ООН від 4 грудня 1954, входить в систему ООН, з якою пов'язано спеціальною угодою; щорічно уявляє доклад про свою діяльність Генеральній Асамблеї ООН і, при необхідності, — Раді Безпеки ООН.

Статут МАГАТЕ був затверджений на засновницькій конференції в Нью-Йорці 26 жовтня 1956 році і набув чинності 29 липня 1957.

МАГАТЕ скликає міжнародні наукові форуми для обговорення питань розвитку атомної енергетики, направляє в різні країни фахівців для допомоги в дослідницькій роботі, надає посередницькі міждержавні послуги з передачі ядерного устаткування і матеріалів, виконує контрольні функції і, зокрема, спостерігає за тим, щоб допомога, що надається безпосередньо агентством або при його сприянні, не була використана для якої-небудь військової мети. Велику увагу в діяльності МАГАТЕ надається питанням забезпечення безпеки ядерної енергетики, особливо після аварії на Чернобильській АЕС в 1986 році.

Найважливіший напрям діяльності МАГАТЕ — забезпечення нерозповсюдження ядерної зброї. По Договору о нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) на МАГАТЕ покладена перевірка виконання зобов'язань його учасників. Контрольні функції Агентства — так звані **гарантії МАГАТЕ** — мають мету не допустити в країнах, що не володіють ядерною зброєю, перемикання атомної енергії з мирного застосування на створення ядерної зброї.

З висновком ДНЯЗ його учасники, що не володіють ядерною зброєю, зобов'язалися укласти з Агентством угоди, які передбачають здійснення контролю МАГАТЕ відносно всієї їх мирної ядерної діяльності.

Департамент гарантій, створений в рамках Секретаріату МАГАТЕ, забезпечує контроль за ядерними установками і матеріалами шляхом вивчення відповідних облікових документів, перевірки роботи операторів на ядерних установках, проведення вибіркового вимірювань в «ключових точках» установок. В цій меті широко практикується напрям інспекторів на місця.

В різні роки МАГАТЕ розробило наступні засоби аналізу і оцінки безпеки:

- Система звітів по інцидентах на АЕС (*ngfe1058srsid13634780IRS, Incident Report System*). Ця система включає збір, систематизацію і аналіз аварій і інцидентів, що мали місце на ядерних установках країн-членів МАГАТЕ.

- *Международна шкала ядерних подій (ngfe1058srsid13634780INES, International Nuclear Event Scale)*. Дана шкала включає 7 рівнів (а також нульовий) класифікації подій і дозволяє оцінити ступінь їх важливості з точки зору ядерної безпеки.

- Група аналізу експлуатаційної безпеки (*ngfe1058srsid13634780OSART, Operating Safety Analysis Review Team*). Місії OSART мають на меті підвищити експлуатаційну безпеку АЕС за рахунок обміну досвідом експлуатації, накопиченим в світі. Ця група включає в свій склад експертів і фахівців в області атомної енергії країн-членів МАГАТЕ, що використовують Керівництво OSART для проведення оцінки. Такі місії проходять на різних АЕС миру, продовжуються звичайно 3 тижні, і на підставі проведеної оцінки розробляється звіт, що містить опис позитивної практики експлуатації (що визнається таким чином на міжнародному рівні), а також пропозиції і рекомендації.

- Група аналізу подій, важливих з погляду безпеки (*ngfe1058srsid13634780ASSET, Assessment Safety Significant Event Team*). Це міжнародна група експертів, яка виявляє корені причини важливих з погляду безпеки подій, вибраних експлуатуючою організацією і національними органами нагляду за безпекою, а також пропонує коректуючі заходи по цих подіях.

- МАГАТЕ розробляє також керівництво і рекомендаційну нормативну документацію:

- **Норми по ядерній безпеці** (*ngfe1058srsid13634780NUSS, Nuclear Safety Standards*). Ці норми торкаються урядових структур, що забезпечують експлуатацію і нагляд за безпекою АЕС, а також вибір майданчиків під будівництво АЕС, проектування, будівництво і забезпечення якості. Ці норми розроблені робочими групами, що складаються з експертів різних країн-членів МАГАТЕ. Норми носять рекомендаційний характер, оскільки Агентство не має права нав'язувати те, що знаходиться у віданні національних органів, проте національні норми більшості країн світу містять розпорядження, еквівалентні нормам NUSS.

- *Міжнародна консультативна група по ядерній безпеці* (*ngfe1058srsid13634780INSAG, International Nuclear Safety Advisory Group*). Ця група радників при Генеральному Директорі МАГАТЕ випустила ряд звітів:

- *INSAG-1* — перший звіт INSAG, який був написаний в серпні 1986 року, після аварії на Чорнобильській АЕС. В цьому звіті як основні причини аварії указувалися численні порушення інструкцій і помилки персоналу разом з недотриманням культури безпеки.

- *INSAG-3* — «Основні принципи безпеки для атомних станцій» 1988 рік.

- *INSAG-4* — документ, що визначає суть культури безпеки 1991 рік.

- *INSAG-7* — звіт, присвячений уточненню причин чорнобильської аварії. Зокрема, в ньому підкреслюється, що конструктивні недоліки реактора і органів СУЗ сприяли здійсненню помилок персоналом 1992 рік.

За станом на грудень 2009 року в МАГАТЕ входила 151 держава.

Керівні органи — скликана щорічно Генеральна конференція всіх країн-членів, Рада Управляючих з 35 держав, керівна практичною діяльністю Агентства, і Секретаріат, що здійснює поточну роботу (очолюється Генеральним директором).

Штаб-квартира МАГАТЕ розташована в Міжнародному Віденському Центрі. Крім того, МАГАТЕ містить регіональні відділення в Канадеї, Женеві, Нью-Йорці і Токіо, лабораторії в Австрії

і Монако і дослідницький центр в Трієстєі (Італія), яким управляє ЮНЕСКО.

7 жовтня 2005 Нобелівський комітет в Осло оголосив про присудження Нобелівської премії миру Міжнародному агентству по ядерній енергії і його главі Мохаммеду аль-Барадеї. Вручення премії, яка складає 10 мільйонів шведських крон, відбулося в грудні 2005 року в норвезькій столиці.

Україна і МАГАТЕ. Україна є державою-засновником МАГАТЕ і бере участь в роботі Агентства з моменту його підписання в 1957 році. Україна розділяє статутну мету Агентства і підтримує діяльність МАГАТЕ, направлену на забезпечення використання ядерної енергії в мирній меті.

Міністерство енергетики і вугільної промисловості України, Міністерство по надзвичайних ситуаціях, Державна інспекція ядерного регулювання України і МЗС України визначені центральними органами виконавської влади, відповідальними за реалізацію державної політики у відносинах з Агентством.

21 вересня 1995 Україна підписала і 22 січня 1998 ратифікувала Угоду з МАГАТЕ про застосування гарантій у зв'язку з ДНЯО. 15 серпня 2000 Україна підписала і 24 січня 2006 ратифікувала Додатковий протокол до даної Угоди. Вказані угоди є основними документами для співпраці країн з МАГАТЕ на напрямі гарантій.

Окрім цього Україна також є стороною таких важливих міжнародних інструментів Агентства як Угода про привілеї і імунітет МАГАТЕ, Віденська конвенція про цивільну відповідальність за збиток в результаті ядерної аварії, Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу і поправки до неї, Конвенція об попереднє повідомлення про ядерну аварію, Конвенція про допомогу у разі ядерної або радіаційної аварії, Конвенція про ядерну безпеку, З'єднаний щодо застосування Віденської і Паризької конвенцій, З'єднана Конвенція про безпечне поводження з відпрацьованим паливом і безпеку поводження з радіоактивним відходами, Протокол з поправками до Віденської конвенції про цивільну відповідальність за збиток в результаті ядерної аварії, Переглянута додаткова угода про надання технічної допомоги МАГАТЕ, Конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму.

Основними напрямками співпраці України з МАГАТЕ є:

- використання технічної допомоги Агентства з метою подолання наслідків Чорнобильської катастрофи (технологічні і

соціальні аспекти), у тому числі імплементація національних проектів "Висновок з експлуатації енергоблоків 1, 2 і 3 ЧАЕС" і "Радіологічна підтримка відновлення територій, потерпілих від катастрофи на ЧАЕС";

- підтримка належного рівня ядерної безпеки національних АЕС і дослідницьких реакторів в Україні, у тому числі імплементація національного проекту "Поліпшення інфраструктури ядерної і радіаційної безпеки в Україні";

- участь в Міжнародному проекті інноваційних ядерних реакторів і палива (ІНПРО);

- управління радіоактивними відходами на території України, у тому числі через механізм тристоронніх угод між Україною, Росією і МАГАТЕ в рамках сумісної російсько-американської "Ініціативи глобального зменшення загрози", а також репатріація високозбагаченого урану до Росії і відповідного переобладнання українських дослідницьких реакторів на низькозбагаченому урані;

- проведення на території України заходів в рамках Програми технічної співпраці (ПТС) МАГАТЕ.

Україна також бере активну участь в регіональних і міжрегіональних проектах технічної співпраці Агентства. Зараз в Україні, в рамках трьохлітнього циклу (2009-2011 роки) ПТС, Агентством реалізується ряд національних проектів загальною вартістю більше 2,6 млн. дол., які були визначені українськими експертами як пріоритетні:

- Вдосконалення управління знаннями в ядерній області;
- Зняття з експлуатації енергоблоків ЧАЕС і поводження з радіоактивними відходами на майданчику, включаючи об'єкт "Укриття";

- Здійснення заходів щодо довгострокової експлуатації АЕС;
- Модернізація послуг радіотерапії з метою упровадження тривимірної конформаційної радіотерапії і планування лікування за допомогою візуалізації;

- Вдосконалення екологічного радіаційного моніторингу;
- Поліпшення інфраструктури ядерної і радіаційної безпеки в Україні.

У разі наявності позабюджетного фінансування до України додатково також упроваджуватися проект по підтримці всеосяжної оцінки безпеки радіоактивних відходів (класифікація, опис характеристик, екологічна експертиза).

В контексті створення з участю МАГАТЕ механізму багатостороннього недискримінаційного гарантованого постачання ядерного палива країнам, які відмовилися від створення власних збагачувальних потужностей і дотримуються зобов'язань по нерозповсюдженню ядерної зброї, Україна бере участь в роботі Міжнародного центру по збагаченню урану в Ангарі (Росія). Україна також підтримала рішення Агентства по створенню резерву низькозбагаченого урану для потреб МАГАТЕ в Росії (2009 листопаду), створення Банку низькозбагаченого палива МАГАТЕ (2010 грудня) і упровадження в рамках Агентства додаткових механізмів гарантування поставок ядерного палива і послуг (2011 березня).

В 2011 році щорічний внесок України в Регулярного бюджету МАГАТЕ складає 43649 дол.США і 189946 євро (фінансова частка України в організації складає 0,084%), до Фонду технічної співпраці МАГАТЕ - 29582 євро і 36120 дол.США. Окрім цього, Україна вносить добровільні внески до Фонду ядерної безпеки Агентства.

В Секретаріаті МАГАТЕ працює 17 громадян України, у тому числі інспекторами Агентства. З кінця 2008 року представник України працює експертом МАГАТЕ на напрямі розробки інноваційних реакторів і паливних циклів.

Україна тричі в своїй історії обиралася до складу Ради управляючих МАГАТЕ. На сьогодні делегація України в четвертий раз є членом цього важливого політичного і старанного органу Агентства на період 2009-2011 роки.

4 Міжнародний енергетичний форум МЕФ

Міжнародний Енергетичний Форум <http://www.forum-energo.com>

(МЕФ; *International Energy Forum; IEF*) Міжнародний енергетичний форум (МЕФ) – утворена в 1991 р. неформальна міжнародна організація з штаб-квартирою в Ер-Ріяде (Саудівська Аравія), самостійний інститут світової енергетичної політики, покликаний забезпечувати глобальний діалог споживачів і виробників енергоресурсів. МЕФ слідує розглядати як механізм неофіційних багатосторонніх і двосторонніх консультацій по проблемах розвитку світової енергетики, ринків і енергетичної безпеки з участю керівників

відомств, що відповідають за енергетичну політику з 86 країн-імпортерів і експортерів, ЄС, а також ООН, ОПІКИ, МЕА і інших міжнародних організацій. Сесії МЕФ проводяться один раз в два роки.

Секретаріат МЕФ, очолюваний Генеральним секретарем, є неформальним органом і не має статусу міжнародної організації.

Крім Секретаріату структура МЕФ в даний час включає Виконавчу раду, Консультативний комітет, а також декілька функціональних підрозділів. Виконавча рада складається з представників країн-організаторів попереднього і подальшого форумів, країн-співорганізаторів, представників МЕА і ОПІКИ, а також представників найбільш впливових в світовій енергетичній ієрархії держав, що представляють основні регіони миру. На даний момент членами ІС є Алжир, Аргентина, Бразилія, Канада, Китай, Франція, Німеччина, Індія, Іран, Ірак, Італія, Японія, Корея, Кувейт, Мексика, Марокко, Нідерланди, Нігерія, Норвегія, Філіппіни, Польща, Катар, Росія, Саудівська Аравія, Південна Африка, Іспанія, Туреччина, ОАЕ, Великобританія, США і Венесуела. Консультативний комітет створюється з представників бізнесу, які вносять реальний фінансовий внесок в діяльність МЕФ.

Фінансування секретаріату здійснюється на добровільній основі за рахунок внесків урядів країн-експортерів і імпортерів енергетичних ресурсів, а також приватних компаній. Було визначено, що щорічний бюджет секретаріату складе понад чотири мільйони доларів США. Розмір внесків розраховується виходячи з об'ємів нетто-імпорту або нетто-експорту країни, зацікавленої в участі в МЕФ. Уряд Саудівської Аравії бере на себе оплату 25% бюджету Секретаріату, а також всі витрати по розміщенню в Ер-Ріяде його штаб-квартири, включаючи будівництво і експлуатацію будівлі.

Крім участі в підготовці і проведенні форумів на Секретаріат покладені функції реалізації програми JODI (Joint Oil Data Information або Нафтовий банк даних), в рамках якої передбачений збір і узагальнення статистичних даних про ситуацію на світових нафтових ринках. В даний час 93 країни на щомісячній основі уявляють інформацію про запаси, здобич і споживання нафти. Також в цій програмі беруть участь ОПІКИ, МЕА, АТЕС, ООН, Евростат і Організація економічного співробітництва країн Латинської Америки. Основна мета – створення системи обміну і аналізу статистичної інформації на глобальному рівні і досягнення більшої

транспарентності операцій на світових ринках нафти і інших видів енергетичних ресурсів, а також надання об'єктивної інформації по поточних проблемах світової енергетики для міжнародних фінансових інститутів. За оцінками МЕА і ОПІКИ цей банк даних сприятиме підвищенню транспарентності і передбаченості світового ринку нафти і дозволить уникнути різких коливань цін.

Учасники зустрічі підписали Статут організації, який закріплює її статус *міжурядового механізму для проведення неофіційного, відкритого і чесного* глобального енергетичного діалогу між виробниками, споживачами і транзитерами енергоресурсів. Також учасники заходу заявили про необхідність врегулювання відносин між транснаціональними і національними компаніями і, зокрема, приведення у відповідність інтересів держави і бізнесу.

Активна діяльність Секретаріату МЕФ дозволяє оцінювати форум як впливову неформальну всесвітню енергетичну організацію (своєрідну "енергетичну ООН"). Ключовими задачами МЕФ на найближчу перспективу як і раніше залишаються інтенсифікація діалогу між виробниками і споживачами, підвищення відповідальності експортерів і транзитерів енергоресурсів, пом'якшення коливань цін на енергетичному ринку, подальший розвиток взаємодії між МЕФ, МЕА, ОПІКИ і ФСЕГ, а також збільшення транспарентності в енергетичній сфері в цілому.

5 Форум країн експортерів газу Forum (GECF)

G.E.C.F Gas Exporting Countries Forum (GECF)

Форум країн — експортерів газу (ФКЕГ) www.gecf.org

- це об'єднання країн, що лідирують в світі по експорту природного газу. Аналогічно з Організацією країн — експортерів нафти, форум часто називають «газовою ОПІКИ», хоча не всі його учасники виступають за створення картеля.

Форум був заснований в 2001 році в Тегерані і встановлений юридично 23 грудня 2008 року в Москві, де міністри енергетики країн-учасниць прийняли статут ФСЕГ і підписали міждержавну згоду. Штаб-квартира розміщена в столиці Катару – місті Доха.

В деяких зустрічах міністрів також брали участь представники Туркменістана. Норвегія вважається спостерігачем. В 2008 році Казахстан виявив бажання стати спостерігачем ФСЕГ. Генеральний

секретар організації Леонід Бохановській, який офіційно приступить до виконання своїх обов'язків з 1 січня 2010 року, у свою чергу відзначив, що перед ФСЕГ на першому етапі стоїть задача не тільки формування організаційної структури, але і розширення складу учасників. Зокрема, ведуться переговори з Канадою і Австралією по входженню їх у ФСЕГ, також обговорюється питання про перехід Казахстану і Норвегії із статусу спостерігачів в статус повноцінних членів. На сьогоднішній день зокрема Нідерланди отримали офіційний статус спостерігача Форуму країн експортерів газу.

Мета форуму:

Основна мета організації: забезпечення суверенних прав країн-членів на власні запаси природного газу і можливість самостійно планувати і забезпечувати екологічно стійку, дбайливу і ефективну розробку і використання газу на користь своїх народів, обмін досвідом, думками і інформацією по ключових аспектах розвитку газової промисловості.

Члени ФСЕГ – Алжир, Болівія, Венесуела, Єгипет, Іран, Катар, Лівія, Нігерія, Росія, Тринідад і Тобаго, Екваторіальна Гвінея. Казахстан, Нідерланди і Норвегія мають статус спостерігачів. Відповідно до Статуту Угоду про функціонування ФСЕГ відкрито для приєднання Брунея, Індонезії, Малайзії, Туркменістану і ОАЕ, які раніше брали участь в діяльності неформального ФСЕГ. Надалі будь-яка інша країна-експортер газу, що розділяє загальні інтереси і мету Форуму, може стати його членом.

Форум має 3 керівників органу: міністерська зустріч (проводиться раз на рік), виконавча рада і секретаріат. Угода про функціонування ФСЕГ набула чинності 30 вересня 2009 р. відповідно до ст.5 Статуту через 30 днів після отримання депозитарієм (Російська Федерація) повідомлень про виконання внутрідержавних процедур від 5 країн (Алжир, Катар, Лівія, Росія, Тринідад і Тобаго). Процедуру ратифікації також завершили Венесуела, Єгипет і Екваторіальна Гвінея.

В липні 2010 р. на позачерговій сесії Ісполсовета ФСЕГ в Дохе Секретаріат Форуму представив концепцію «Глобальної газової ініціативи» (ГГИ), включаючи створення Міжнародного інституту газу, запуск PR-компанії по просуванню природного газу на ринки, розробку моделі попиту і пропозиції газу, установа фундації для фінансування цієї діяльності. Визнано доцільним використовувати ці

напрацювання в майбутньому при визначенні довгострокової стратегії діяльності ФСЕГ.

На засіданні Ісполсовета ФСЕГ (Доха, 2-3 лютого 2011 р.) представлені: дорожня карта підготовки до газового саміту, план роботи і міжнародної діяльності Форуму на 2011 рік, перелік пріоритетних прикладних аналітичних розробок. Однією з домовленостей стало створення Спеціальної групи високого рівня (СГВУ) по підготовці Першого газового саміту ФСЕГ.

На 1-й зустрічі СГВУ (6 квітня 2011 р., Доха) узгоджувався порядок газового саміту денний. Катарською стороною був представлений проект підсумкового документа заходу – декларації. Розглядалося питання про девізу заходу, по підсумках вибрано три варіанти для ухвалення подальшого рішення. В ході 2-го засідання СГВУ (3-4 травня 2011 р., Доха) обговорювалися поправки, внесені країнами-членами ФСЕГ в проект Декларації саміту. В документі закріплені принципіві позиції, що стосуються необхідності налашки ефективного і рівноправного діалогу між виробниками і споживачами природного газу, координації і консультацій з країнами-виробниками газу, що не входять у ФСЕГ, досягнення паритету між цінами на нафту і газ, просування останнього в якості найбільш екологічно прийняттого палива економіки майбутнього.

Обговорення організаційних питань саміту отримало своє продовження на сесії Ісполсовета ФСЕГ (5 травня 2011 р., Доха) і позачерговій Міністерській зустрічі Форуму в каїрі (2 червня 2011 р.).

3-є засідання СГВУ (Доха, 12 липня 2011 р.) вперше проходило у відсутності кворуму. З 11 країн-учасниць Форуму на заході не були присутні Нігерія, Болівія, Екваторіальна Гвінея, а також Лівія, представнику якої Катар відмовив у видачі візи. Обговорення на зустрічі зводилися до другорядних деталей організації саміту, а також до стилістичних правок проекту декларації. При цьому учасниками засідання в черговий раз був обійдено питання про рівень представництва на саміті. Катарці констатували, що дотепер жодна з країн ФСЕГ офіційно не повідомила Доху про свою участь.

Становлення Форуму стикається з окремими проблемами. В його роботі практично не беруть участь Нігерія і Болівія, причому друга не платить і щорічні внески. Пасивну лінію веде Екваторіальна Гвінея.

Ключовими задачами ФСЕГ на найближчу перспективу є: завершення організаційного оформлення структури, вихід на

повномасштабну роботу, продовження зміцнення міжнародних позицій організації, розвиток діалогу з профільними структурами і основними гравцями глобального енергетичного ринку. Одна з важливої мети – це розширення числа членів за рахунок залучення таких країн як Індонезія, Малайзія, Бруней, Австралія, Канада і інші. Інтерес до діяльності ФСЕГ проявляють також Ірак і М'янма.

6 ООН в світовій енергетичній системі

ngfe1058srsid13634780UN

Організація Об'єднаних Націй, ООН www.un.org.ua

(*ngfe1049srsid13634780United* *ngfe1049srsid13634780Nation;*
ngfe1049srsid13634780UN) — міжнародна організація, створена для підтримки і зміцнення міжнародного миру і безпеки, розвитку співпраці між державами.

«ООН залишається універсальним форумом, що наділяє унікальною легітимністю, несучою конструкцією міжнародної системи колективної безпеки, головним елементом сучасної багатобічної дипломатії».

Основи її діяльності і структура розроблялися в роки Другої світової війни провідними учасниками антигітлерівської коаліції. Назва «Об'єднані Нації» була вперше використана в Декларації Об'єднаних Націй, підписаної 1 січня 1942 года.

Статут ООН був затверджений на Сан-Францискій конференції, проходячої з квітня по червень 1945 року, і підписаний 26 червня 1945 року представниками 51 держави. Дата вступу Статуту в силу (24 жовтня) наголошується як День Організації Об'єднаних Націй.

ООН — лауреат Нобелівської премії миру (2001), премія «За внесок в створення більш організованого миру і зміцнення миру у всьому світі» присуджена спільно організації і її Генеральному секретарю Кофі Анану. В 1988 році Нобелівську премію миру отримали миротворчі сили ООН.

Організація Об'єднаних Націй серед організацій загальної компетенції велику увагу надає глобальним проблемам енергетики.

В даний час вона активізує свою діяльність в рішенні загальносвітових проблем енергетики в контексті стійкого розвитку світової економіки, який нерідко називають проблемами стійкого розвитку світової енергетики. Багато спеціалізованих установ ООН

звернули свою увагу на проблеми подальшого розвитку міжнародної співпраці у сфері енергетики. Відзначимо, зокрема, роль Організації Об'єднаних Націй в області освіти, науки і культури (ЮНЕСКО). Яка підписала ряд угод про створення Міжнародного центру стійкого енергетичного розвитку. Цей Центр повинен стати ключовим компонентом діяльності ЮНЕСКО на енергетичному напрямі, проводити важливі наукові дослідження у сфері енергоресурсів. Головна мета його діяльності – забезпечення стійкого енергетичного розвитку в світі і викорінювання того, що фахівці називають «енергетичною бідністю». Центр сприятиме багатобічній співпраці в області енергетики, розробляти дослідницькі і освітні програми, виявляти загрози стійкому енергетичному розвитку і визначати можливості їх усунення.

Важливим прикладом діяльності ООН є те, що в своїй резолюції 65/151 Генеральна Асамблея Організації З'єднаних Націй на знак визнання важливості енергетики для стійкого розвитку ухвалила проголосити 2012 рік Міжнародним роком стійкої енергетики для всіх.

Міжнародний рік стійкої енергетики для всіх є цінною можливістю для підвищення рівня обізнаності про важливість розширення стійкого доступу до енергоресурсів, енергоефективності і відновлюваних джерел енергії на місцевому, національному, регіональному і міжнародному рівнях.

Енергетичні послуги надають глибоку дію на продуктивність праці, охорону здоров'я, освіту, зміну клімату, безпеку продовольства і водних ресурсів, а також послуги зв'язку.

Відсутність доступу до екологічно чистих, недорогих і надійних джерел енергії стримує розвиток людського потенціалу, соціальний і економічний розвиток і є основною перешкодою на шляху досягнення цілей в області розвитку, сформульованих в *Декларации тысячелетия*.

Понад три мільярди чоловік в країнах, що розвиваються, використовують для приготування їжі і опалювання традиційні види біомаси. Майже півтора мільярда чоловік не мають доступу до електроенергії. І навіть в тих випадках, коли послуги з

енергопостачання є в наявності, мільйони малоїмущих не в змозі їх оплачувати.

Між енергией и устойчивым развитием існує нерозривний зв'язок і значення сучасних, більш чистих і більш ефективних видів енергії для викорінювання убогості не викликає сумнівів.

Доступ до сучасних і недорогих послуг з енергопостачання в країнах, що розвиваються, має надзвичайно важливе значення для досягнення злагоджених на міжнародному рівні цілей в області розвитку, у тому числі сформульованих в Декларации тисячелетия, і для забезпечення устойчивого розвитку, сприяючого скороченню масштабів убогості і поліпшенню умов і підвищенню рівня життя більшості населення миру.

Генеральна Асамблея особливо відзначила важливість інвестицій в більш чисті види енергетичних технологій, в більш стійке до зміни клімату майбутнє для всіх. Вона також підкреслила необхідність розширення доступу до надійного, недорогого, економічно ефективного, соціально прийняттого і екологічно безпечного енергопостачання і енергоресурсів на користь стійкого розвитку.

Необхідно також відзначити що для більш широкого використання і освоєння існуючих і додаткових більш чистих нових і відновлюваних джерел енергії вимагається забезпечити передачу і розповсюдження технологій в глобальних масштабах, у тому числі в рамках співпраці по лінії Північ-південь і Південь-південь і трибічної співпраці. Особливо наголошується необхідність вживання подальших заходів по мобілізації достатніх фінансових ресурсів прийнятної якості і забезпеченню їх своєчасного надання, а також по передачі країнам і країнам, що розвиваються, з перехідною економікою передових технологій в цілях забезпечення ефективного і більш широкого використання джерел енергії, особливо нових і відновлюваних джерел енергії.

Очевидна важливість національної політики і стратегій по забезпеченню більш широкого використання нових і відновлюваних джерел енергії і технологій скорочення вуглецевих викидів, включаючи більш чисті технології використання викопного палива. Також необхідно звернути особливу увагу на стійке використання традиційних енергоресурсів і розширення національних можливостей по задоволенню потреб, що ростуть, в енергії.

«**ООН-енергетика**, очолювана Генеральним секретарем ООН Пан Ги Муном координаційна група у складі 20 установ системи ООН, здійснює нову глобальну ініціативу.

Ця ініціатива під назвою «Стійка енергетика для всіх» направлена на досягнення до 2030 року трьох основної мети:

- забезпечення загального доступу до сучасних енергетичних послуг;
- зниження інтенсивності світового енергоспоживання на 40 відсотків;
- збільшення частки відновлюваних джерел енергії в світі до 30 відсотків.

7 WTO в світовій енергетичній системі

Всесвітня торгова організація www.wto.org

— міжнародна організація, створена 1 січня 1995 року з метою лібералізації міжнародної торгівлі і регулювання торгово-політичних відносин держав-членів. WTO є спадкоємицею Генерального соглашения по тарифам и торговле (ГАТТ), укладеного в 1947 році і на протязі майже 50 років фактично виконуючого функції міжнародної організації. Вона не є спеціалізованою установою, але у неї існують механізми і практика співпраці з Організацією З'єднаних Націй.

Задачі WTO полягають в наданні допомоги у впорядкуванні процесу торгівлі в рамках системи, заснованої на певних правилах; об'єктивному врегулюванні торгових суперечок між урядами; організації торгових переговорів. В основі цієї діяльності лежать 60 угод WTO — основні правові норми політики міжнародної комерції і торгівлі. Принципи, на яких засновані ці угоди, включають відсутність дискримінації (режим найбільш благоприємної нації і положення про національний режим), вільніші умови торгівлі, заохочення конкуренції і додаткові положення для якнайменше розвинутих країн. Однією з мети WTO є боротьба з протекціонізмом.

З часу свого створіння діяльність WTO служила форумом для успішних переговорів про відкриття ринків в області телекомунікацій, інформаційно-технологічного устаткування і фінансових послуг. Вона брала участь у врегулюванні більше 200 торгових суперечок і

продовжує спостерігати за виконанням угод, досягнутих під час Уругвайського раунду всесвітніх торгових переговорів 1986–1994 рр. В 2001 році в Дохе (Катар) ВТО початки новий раунд багатосторонніх торгових переговорів, відомих як Повестка дня в області розвитку, прийнята в Дохе.

Угода по стійкій енергетиці. Проблеми, пов'язані з енергетикою, привертають пильну увагу світової спільноти зважаючи на їх величезний вплив на економічний розвиток, соціальні питання, стан навколишнього середовища. Ця тема стала все частіше звучати і у ВТО.

Зростання інтересу до енергетики у Всесвітній торговій організації викликано поряд чинників. Перш за все, останнім часом до цієї організації приєдналися декілька країн, які є крупними гравцями світового ринку енергоносіїв (Саудівська Аравія - 2005, Україна - 2008, Росія - 2012), ведуть переговори по приєднанню Казахстан, Іран, Ірак, Лівія і Алжир. Крім того, стали загострюватися конфлікти, пов'язані із зростанням потреби в енергоносіях, посилюванням конкуренції в енергетиці, практикою обмеження експорту і забезпеченням енергетичної безпеки. В багатьох країнах відбувається зниження ролі держави в енергетичній сфері і підвищення ролі приватних компаній, у тому числі міжнародних. Все це збільшує потребу у впорядкуванні правил світової торгівлі, пов'язаних з енергетикою.

І, звичайно, важливим чинником є усвідомлення світовою спільнотою загрожуючих масштабів деградації глобального навколишнього середовища і зміни клімату. Для вирішення цих проблем, зокрема, переходу до відновлюваних джерел енергії і підвищення енергоефективності, потрібні термінові заходи з використанням різних інструментів, у тому числі торгових. Нові виклики для міжнародної торгової системи пов'язані і з розвитком таких нових видів енергії, як біопаливо.

Енергетика у ВТО: поточна ситуація. Хоча у ВТО немає спеціальної угоди по енергетиці, до енергетичних товарів і послуг застосовуються такі ж норми ВТО, як і до інших товарів і послуг, у тому числі принципи недискримінації, доступу на ринок і положення таких базових угод ВТО, як Генеральна угода за тарифами і торгівлею, Генеральна угода по торгівлі послугами, Угода по субсидіях і компенсаційних заходах, Угода по торгових аспектах прав інтелектуальної власності.

Спірні випадки, пов'язані з торгівлею енергією, рівно як і з торгівлею в інших секторах, можуть бути розглянуті в Органі ВТО по дозволу суперечок. Так, одна з перших суперечок ВТО була пов'язана з позовом Венесуели і Бразилії, які постраждали від введення нових технічних норм в США і подальшого зниження експорту бензину в цю країну (*United States - Standards for Reformulated and Conventional Gasoline, DS2*). Крім того, з енергетичних питань останнім часом спостерігався ряд нових конфліктів, в яких сторони апелювали до правил ВТО: позов Японії проти Канади по заходах стимулювання розвитку відновлюваної енергії (*Canada - Certain Measures Affecting Renewable Energy Generation Sector, DS412*), США проти Китаю по заходах підтримки вітрової енергетики (*China - Measures concerning wind power equipment, DS419*).

Питання, пов'язані з енергетикою, обговорюються і на переговорах раунду Доха. Так, ця тема звучить в обговореннях по зняттю тарифних і нетарифних бар'єрів в торгівлі екологічними товарами і послугами, по торгівлі послугами, по сільському господарству.

Проте, як вважають фахівці, в цілому регулювання цієї важливої галузі - як у ВТО, так і в системі міжнародних організацій - сильно фрагментований, недостатньо комплексно і не відповідає вимогам часу і необхідності рішення економічних і екологічних проблем людства. Для заповнення пропусків все частіше обговорюється ідея підготовки у ВТО нової угоди - угоди про стійку енергетику (угода).

Основні ідеї для нової угоди по енергетиці. Експерти Інституту всесвітньої торгівлі (Берн) вважають, що в майбутній угоді повинні бути відображені наступні моменти:

- *Енергетика повинна розглядатися як інтегрований сектор, і угода повинна регулювати як товари, так і послуги в енергетичному секторі.*

При цьому потрібна нова класифікація енергетичних послуг. Крім того, угода повинна охоплювати як викопні, так і відновлювані джерела енергії, включаючи нафту, газ, вугілля, біомасу, електрику, атомну енергію, сонячну і вітрову енергію, енергію приливів і відливів, а також біопаливо. Всі ці види енергії повинні регулюватися одними і тими ж нормами. Необхідно також визначити правила конкуренції і державних закупівель.

- Уточнення правил субсидування.

Проблеми усунення неефективних субсидій зараз широко обговорюються в світі, зокрема, у зв'язку з процесом по стійкому розвитку «Ріо+20» і пошуком шляхів переходу до «зеленої економіки». Повинна бути проведена відмінність між субсидіями на відновлювані і невідновлювані джерела енергії, особливо враховуючи їх різний внесок в процес зміни клімату. В даний час в світі на субсидії на викопне паливо витрачаються величезні гроші, тоді як підтримка відновлюваних джерел енергії набагато більш скромна. Більш того, заходи по субсидуванню виробництва відновлюваної енергії можуть бути оспорені на основі правил ВТО. Ця диспропорція в рівнях підтримки різних видів енергії, що надають різну дію на стан навколишнього середовища, повинна бути усунена в новій угоді по стійкій енергетиці. Крім того, в рамках угоди повинні бути розроблені правила для торгівлі викидами парникових газів.

- Рішення проблеми обмежень у виробництві і експорті енергії.

Це зв'язано, зокрема, з таким складним питанням, як діяльність Організації країн-експортерів нафти (ОПІКИ). Все більше число членів ОПІКИ стає членами ВТО.

В преамбулі Марракешського угоди про установа Всесвітньої торгової організації наголошується, що розширення виробництва і торгівлі товарами і послугами слід заохочувати так, щоб оптимально використовувати світові ресурси. В той же час визнання суверенітету країни над своїми природними ресурсами є одним з основоположних принципів міжнародного права. Враховуючи це, існують різні точки зору на те, чи суперечить діяльність ОПІКИ і контроль виробництва правилам ВТО. США вважають, що діяльність ОПІКИ суперечить духу і меті ГАТТ, тоді як країни-члени ОПІКИ, що розвиваються, вважають, що існування подібних організацій правомірно на підставі Хартії економічних прав і обов'язків держав (не є юридично обов'язковим документом). На думку більшості західних країн, організації виробників не можуть бути незаконними, проте окремі їх дії - можуть. У будь-якому випадку, головною проблемою є відповідність контролю за виробництвом енергоносіїв нормам ВТО.

- Торговий режим повинен бути злагоджений з режимом в області зміни клімату.

Тут йдеться, перш за все, про виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (РКИК), прийнятої на Конференції ООН по навколишньому середовищу і розвитку в Ріо-де-жанейро в 1992 р. і Киотського протоколу до неї. Мета конвенції полягає в стабілізації викидів парникових газів, сприяючих глобальній зміні клімату. Конвенцію підписали 190 країн, переважна більшість з яких є членами ВТО. Хоча ні РКИК, ні Киотській протокол не містять положень, що стосуються торгівлі, для виконання зобов'язань по них країни вживають заходів, що роблять той або інший вплив на торгівлю. Більш того, вдосконалення правил ВТО могло б сприяти ефективному виконанню РКИК.

Зокрема, необхідне «озеленення» державних закупівель для стимулювання виробництва енергетичних товарів і послуг, що відповідають принципам стійкого розвитку. Проте для цього додатково потрібно удосконалити Угоду ВТО по урядових закупівлях.

Перспективи нової угоди по енергетиці. Експерти Міжнародного центру по торгівлі і стійкому розвитку (МЦТУР) вважають, що угода, пов'язана з регулюванням торгівлі енергією, може бути підготовлений в одному з наступних трьох форматів:

1) По типу необов'язкового для всіх членів ВТО Угоди за інформаційними технологіями (СИТ)

2) По типу необов'язкового для всіх членів ВТО Угоди по урядових закупівлях (СПЗ);

3) Угода буде розроблена за межами ВТО, а потім включена в систему ВТО.

СИТ є виключно механізмом зниження тарифів. Хоча ця Угода передбачає розгляд нетарифних бар'єрів, відносно них не прийнято ніяких юридичних зобов'язань. Щоб стати учасником Угоди, необхідно 1) прийняти зобов'язання за всім списком товарів; 2) всі тарифи повинні бути зведений до нуля; 3) всі інші мита і збори повинні бути зв'язаний на нульовій відмітці. Угоди по типу СПЗ можуть бути включений в Додаток 4 Угоди про установа ВТО. Це можна зробити тільки через рішення Міністерської конференції або Генеральної поради, - а, отже, теоретично можуть бути заблокований будь-яким членом ВТО.

Буде потрібно також визначення взаємозв'язку між новою угодою і існуючими угодами ВТО, у тому числі Домовленістю про правила і процедури дозволу суперечок.

Проте ясно, що підготовка угоди по стійкій енергетиці - справа не найближчого майбутнього. Мандата на проведення переговорів за цією угодою немає, і зусилля країн-членів ВТО зосереджені зараз на пошуку виходу з кризи нинішнього раунду Доха, переговори по якому стикаються з величезними складнощами і невідомо, коли вони закінчатся (а скептики сумніваються, чи закінчатся взагалі). Тим часом, міжнародне співтовариство дивиться в майбутнє, за межі раунду Доха. Джерело в ЮНКТАД розказало «Мостам», що неформальні консультації з торговими представниками в Женеві про можливі пріоритетні теми нового раунду переговорів ВТО виявили однакову думку: наступний раунд буде Раундом енергетики.

Джерела: інформація «Еко-Согласия»; сайт ВТО www.wto.ru, P. Lamy, speech at 20th World Energy Congress on 15 November 2007 in Rome; Ганна Чаплигіна. ВТО і енергетична торгівля; Thomas Cottier, Garba Malumfashi, Sofya Matteotti-Berkutova, Olga Nartova, Energy in WTO law and policy; Ольга Нартова і Софья Маммеотти-Беркутова, Приєднання Росії до ВТО і енергетика, "Мости", Випуск 3, August 2012; Matthew Kennedy. Legal Options for a Sustainable Energy Trade Agreement. ICTSD Global Platform on Climate Change, Trade and Sustainable Energy, Beijing, July 2012

Україна у ВТО. Згідно статті XII Марракешського угоди про установа ВТО вступ у ВТО відбувається на умовах, злагоджених між урядом держави-заявника і ВТО. На відміну від приєднання до інших міжнародних організацій, вступ у ВТО - це перш за все справа переговорів.

Сьогодні Україна досягла завершального етапу вступного процесу. Проведено 17 офіційних і багато хто неформальних засідань Робочої групи по розгляду заявки України про вступ у ВТО.

На останньому засіданні, 25 січня 2008 року, члени Робочої групи прийняли «вступний пакет» України: Звіт Робочої групи, розклади зобов'язань по доступу до ринку товарів і послуг, проект рішення Генеральної поради і протоколу про вступ. 5 лютого 2008 вступний пакет розглянула і затвердила Генеральна асамблея поради ВТО. Президент України і Генеральний директор Всесвітньої торгової підписали Протокол про вступ України у ВТО. 10 квітня 2008 Верховна Рада України прийняла закон № 250-VI «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Всесвітньої торгової організації»: «Верховна Рада України ухвалює: Протокол про вступ України до

Всесвітньої торгової (981 049), підписаний в р. Женеві 5 лютого 2008 року, ратифікувати».

16 квітня 2008 Президент України підписав закон про ратифікацію Протоколу, того ж дня Міністерство закордонних справ направило ВТО повідомлення. З цього дня пішов відлік 30 днів - офіційного терміну від повідомлення про ратифікацію до членства у ВТО. 16 травня 2008 Україна стала 152-м членом Всесвітньої торгової організації зі всіма правами.

8 «Велика вісімка» в світовій енергетичній системі

ВЕЛИКА ВІСІМКА www.g8.utoronto.ca, www.g8russia.ru

(Group eight, G8) – міжнародний клуб, об'єднуючий уряди провідних демократичних держав миру. Іноді її асоціюють з «радою директорів» провідних демократичних економічних систем. Ряд дипломатів визначає її як «один з ключових неформальних механізмів координації фінансово-економічного і політичного курсу» США, Японії, ФРН, Франції, Італії, Великобританії, Канади, Росії і Європейського союзу. Роль «вісімки» в світовій політиці визначається економічним і військовим потенціалом що входять в неї держав.

У «вісімки» немає свого статуту, штаб-квартири і секретаріату. На відміну від неформального, але більш широкоформатного Всесвітнього економічного форуму, вона не має департаменту по зв'язках з громадськістю або навіть свого вебсайта. Проте, Велика вісімка є одним з найважливіших міжнародних акторів в сучасному світі. Вона стоїть в одному ряді з такими «класичними міжнародними організаціями» як МВФ, ВТО, ОЕСР.

Енергетичні кризи і історія виникнення. Своєю появою «Велика вісімка» зобов'язана серії крупних міжнародних подій, що привели до кризових явищ в світовій економіці на початку 1970-х.

1) Розпад Бреттон-Вудської фінансової системи і невдалі спроби МВФ і МБРР реформувати світову валютну систему;

2) перше розширення ЄС в 1972 і його наслідки для економіки Заходу;

3) перша міжнародна нафтова криза жовтня 1973, що привів до серйозних розбіжностей західних країн відносно загальної позиції з країнами ОПІКИ;

4) що почалася в 1974 як наслідок нафтової кризи економічна рецесія в країнах ОЄЕСР, що супроводилася інфляцією і зростанням безробіття.

В цих умовах виникла потреба в новому механізмі узгодження інтересів провідних країн Заходу. З 1973 міністри фінансів США, ФРН, Великобританії і Франції, а пізніше – і Японії – стали періодично зустрічатися в неформальній обстановці для обговорення проблем міжнародної фінансової системи. В 1975 президент Франції Валері Жісскар д'Естен і канцлер ФРН Гельмут Шмідт (обидва – колишні міністри фінансів) запропонували главам інших провідних держав Заходу зібратися вузькому неофіційному крузі для спілкування віч-на-віч. Перший саміт пройшов в 1975 в Рамбуїе з участю США, ФРН, Великобританії, Франції, Італії і Японії. В 1976 до роботи клубу приєдналася Канада, а з 1977 – Європейський Союз як виразник інтересів всіх своїх країн-членів.

Існує декілька підходів до періодизації історії «групи восьми».

З тематики зустрічей і активності виділяють 4 етапи в розвитку «Великої сімки/вісімки»:

1. 1975–1980 – дуже амбітні плани по розвитку економічної політики країн-членів;

2. 1981–1988 – зростає увага до неекономічних питань зовнішньої політики;

3. 1989–1994 – перші кроки після холодної війни: перебудова країн Центральної і Східної Європи, СРСР (Росії), крім того традиційні проблеми розвитку торгівлі і боргів. З'являються такі нові теми як навколишнє середовище, наркотики, відмивання грошей;

4. Після саміту в Галіфаксе (1995) – сучасний етап розвитку. Становлення «Великої вісімки» (включення РФ). Реформування міжнародних інститутів («новий світовий порядок»).

Механізм функціонування. З погляду інституційного розвитку експерти виділяють 4 цикли:

1) 1975–1981 – щорічні зустрічі лідерів держав і супроводжуваних їх міністрів фінансів і закордонних справ.

2) 1982–1988 – «сімка» обростає автономними самітами на рівні міністрів: торгівлі, закордонних справ, фінансів.

3) 1989–1995 – народження в 1991 щорічної «післясамітовської зустрічі» «групи семи» з СРСР/рф, збільшення числа відомств, провідних свої зустрічі на рівні міністрів (наприклад, навколишнього середовища, безпеки, т.д.);

4) 1995 – н.вр. Спроби реформування схеми проведення зустрічей «вісімки» за рахунок спрощення повістки дня і принципів її роботи.

На початку 21 століття «вісімка» представляє собою щорічні саміти глав держав і зустрічі міністрів або офіційних осіб, як регулярні так і ad hoc – «випадково», матеріали яких іноді потрапляють в пресу, а іноді не публікуються.

Ключову роль в проведенні самітів грають так звані «шерпи». Шерпами в Гімалаях називають місцевих провідників, що допомагають альпіністам піднятися на вершину. Враховуючи те, що саме слово «саміт» (summit) на англійському означає високу гірську вершину, виходить, що «шерп» на дипломатичній мові – це головний координатор, що допомагає своєму президенту або міністру розібратися у всіх обговорюваних на саміті проблемах.

Вони ж готують чорнові варіанти і погоджують остаточний текст комюніке – основного документа саміту. Воно може містити прямі рекомендації, звернення до країн-членам, постановку задач для вирішення в рамках інших міжнародних організацій, рішення про установа нового міжнародного органу. Комюніке оповістив президент країни, що приймає саміт «вісімки» з дотриманням відповідної урочистої церемонії.

Значущість. Цінність «Великої вісімки» полягає в тому, що в сучасному світі глави держав настільки зайняті, що у них не буває можливості вийти за рамки спілкування з вузьким докруги ближених осіб і розгляду найнасущніших, поточних проблем. Саміти «вісімки» звільняють їх від цієї рутини і дозволяють ширше, чужими очима поглянути на міжнародні проблеми, даючи реальну можливість для наладки розуміння і координації дій. За словами Джо Кларка, «вони звільняють багатобічні переговори від властивих їм бюрократизму і недовір'я». На авторитетну думку дослідницької групи Атлантичної поради, саміти «вісімки» все рідше вражають мир глобальними ініціативами і все більше перетворюються на форум для виявлення нових загроз і проблем з метою їх подальшого рішення в рамках інших міжнародних організацій.

Звинувачення в елітарності, недемократичності і гегемонії «Великої вісімки», вимоги виплатити так званий «екологічний борг» розвинутих країн перед третім світом і т.д. характерні для критики «Вісімки» з боку антиглобалістів. Публічна критика «вісімки» з боку найширшої громадськості на рубежі століть доповнюється критикою діяльності «вісімки» зсередини. Так група ведучих незалежних експертів з країн «вісімки», яка готує щорічні доклади до зустрічей у верхах лідерів країн-членів, в своїх рекомендаціях до саміту в Евіане (2003) відзначала спад ефективності в роботі «вісімки». На їх думку, що спостерігається останнім часом відмова від самокритики і критичного аналізу власної політики членів «вісімки» привела до тому, що цей форум став пробуксовувати, втративши здібність до ухвалення необхідних змін в економічній політиці своїх членів. Це виливається в активній пропаганді реформ в країнах, що не є членами клубу, що спричиняє за собою природну незадоволеність решти членів міжнародного співтовариства і загрожує кризою легітимності самої «вісімки».

Реформування «вісімки».

Питання про необхідність змін у функціонуванні «вісімки» було вперше піднято ще прем'єр-міністром Великобританії Джоном Мейджером в 1995. Одним з кроків назустріч вітру змін стало розширення цього клубу за рахунок прийняття Росії в 1998. Для того, щоб піти від зайвого офіціозу, який став супроводжувати всяку зустріч «вісімки» і як відповідь на критику інших учасників міжнародних відносин, різні члени «вісімки» стали висувати плани реформування формату і складу клубу.

Так в Парижі висувалися ідеї замінити зустрічі лідерів на іншу форму спілкування, наприклад відеоконференцію, яка дозволила б уникнути хворого ажіотажу і величезних витрат на забезпечення безпеки при проведенні самітів. Канадські дипломати висували плани трансформації «вісімки» в «Велику Двадцятку», яка б включила Австралію, Сінгапур і ряд інших нових активних гравців на арені світової економіки.

Але ніж більше учасників, тим складніше стає ухвалювати злагоджені рішення. В зв'язка з цей ряд експертів навіть висловлювався за те, щоб делегувати всі представницькі функції від європейських країн-членів (Англії, Франції, Італії) до Європейського Союзу як єдиному виразнику їх інтересів, що допомогло б відкрити нові місця за круглим столом.

В 1997 Тоні Блер здійснив те, що озвучив ще Джон Мейджор. Він використовував саміт в Бірмінгемі для відробітку нової моделі зустрічей лідерів «вісімки». Це був перший саміт, де лідери зустрічалися віч-на-віч, в заміській резиденції прем'єра, без довгої свити своїх міністрів, що дозволило вести більш невимушений і неформальний діалог. Його характеризували спрощена підготовка, більш простий порядок, короткі і більш зрозумілі підсумкові документи денний. Такий формат зустрічей був надалі використаний в Колоне (1999) і на Окінаві (2000).

Одночасно обновляється і список обговорюваних тим – нові виклики 21 століття примушують «вісімку» заговорити про кіберзлочинності, тероризмі, проблемі відновлюваних джерел енергії.

Питання про те, чи є «Велика вісімка» повноцінною вісімкою, коли «Велика сімка плюс один» стала «Вісімкою» – питання про те, яку роль грала і грає Росія в цій організації викликає великі суперечки дотепер. Її членство в «Великій вісімці» спочатку сприймалося з великими обмовками і критикою як за рубежом, так і в самій Росії. Проте на рубежі 20 і 21 ст. в Росії і за рубежом з'явився більш серйозний інтерес до цієї теми, більш поважне і інформоване відношення з боку громадської думки і ЗМІ.

З 1991 Росію стали запрошувати до участі в роботі «сімки». З 1994 це відбувалося у форматі «7+1». В квітні 1996 в Москві відбувся спеціальний саміт «сімки» по ядерній безпеці з повноправною участю Росії. А весною 1998 в Москві пройшла міністерська зустріч «Сімки» по проблемах світової енергетики. В 1998 в Бірмінгемі (Англія) «Велика сімка» офіційно стала «Великою вісімкою», надавши Росії формальне право повноправної участі в цьому клубі великих держав. Восени 1999 за ініціативою Росії в Москві пройшла міністерська конференція «Вісімки» по боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю.

В 2002 на саміті в Кананаськісе (Канада) лідери «вісімки» констатували, що «Росія продемонструвала свій потенціал як повноправного і важливого учасника в рішенні глобальних проблем». В цілому в 1990-х участь РФ зводилася до пошуку нових кредитів, реструктуризації зовнішнього боргу, боротьбі з дискримінацією російських товарів, визнанню Росії як країна з ринковою економікою, прагненню вступити в Паризький клуб кредиторів, ВТО і ОЕСР, а також питань ядерної безпеки. До початку 21 в. країна оправилася

від кризи 1998 і змінилася роль РФ. На саміті в Окінаві (Японія, 2000) Росія вже не піднімала питання про кредити і реструктуризацію боргів. В 2001 на зустрічі в Генуї РФ вперше виступила як донор за деякими програмами «вісімки». Тільки весною 2003 РФ виділила 10 млн. дол. до трастового фонду Кельнської ініціативи Паризького клубу кредиторів, надала 11 млн. дол. Всесвітній продовольчій програмі. До цього російська сторона ухвалила рішення про виділення 20 млн дол. до Глобального фонду по боротьбі з ВІЧ/СПІД, туберкульозом і малярією. По участі в програмі списання боргів найбідніших країн світу Росія – лідер «Вісімки» по таких показниках, як частка скорочуваних боргів у ВВП і їх відношення до доходу на душу населення. Заплановано, що в 2006 головувати на саміті «Вісімки» буде Росія.

Проте, на думку експертів-міжнародників, хоча геополітична значущість Росії не викликає сумнівів, її економічна потужність все ще не відповідає рівню решти країн «Вісімки», а тому російські представники лише частково беруть участь в засіданнях міністрів фінансів і глав центральних банків членів «Групи восьми». Експерти сходяться до тієї думки, що «стовідсоткова участь» країни в роботі «Вісімки» нездійснено до тих пір, поки вона не стане членом двох інших ключових міжнародних організацій – ВТО і ОЕСР.

Енергоправові питання. Найважливішою ініціативою останнім часом є зустріч в Москві в рамках зустрічі міністрів енергетики «Групи восьми» - Міжнародна конференція по енергетичній безпеці. Її організували Російський союз промисловців і підприємців (працедавців) спільно з Мінпроменерго Російської Федерації, за сприяння Адміністрації Президента і Уряду Російської Федерації. На конференції обговорювалися проблеми глобальної енергетичної безпеки і шляху її забезпечення, прозвучали прогнози розвитку світової енергетики, думки про роль Росії в забезпеченні процесів глобальної енергетичної безпеки і пропозиції по конкретних формах роботи світової спільноти в цьому напрямі. В ній взяли участь близько 300 представників державних органів влади, ділових кіл, профільних науково-технічних структур країн «великої вісімки», Китаю, Індії, Бразилії Мексики, ЮАР, ЄС і ряду міжнародних організацій.

Міжнародна конференція по енергетичній безпеці представляє інтерес не тільки для політиків, вчених, але і для всього людства, оскільки проблеми енергетики торкаються кожного. Загальне

майбутнє в області енергетики означає загальну відповідальність, загальні ризики і загальні вигоди. Росія пропонує прийняти в Петербурзі сумісну декларацію по енергетичній безпеці.

Процеси глобалізації, що відбуваються в політичній, економічній і ряді інших сфер світового суспільного життя повною мірою виявляються і в енергетиці. Створення такої системи глобальної енергетики, яка дозволила б здійснювати безперебійне постачання широких верств населення у всьому світі енергетичними ресурсами за економічно обґрунтованими цінами, підтримувати довгострокову стабільність на світовому і регіональних енергетичних ринках і забезпечувати екологічну безпеку, є однією з пріоритетних задач світової спільноти.

На форумі відзначені найважливіші аспекти енергетичної безпеки:

- розширення масштабу енергетичної системи, глобалізація енергетичних ринків;
- загроза дисбалансу між зростаючим попитом і пропозицією енергії, в першу чергу нафтового палива;
- високий рівень і нестійкість світових нафтових цін, завершення епохи дешевих нафти і газу;
- диспропорції в світовій енергетичній інфраструктурі унаслідок концентрації ресурсної бази вуглеводнів в районах, видалених від основних центрів споживання. 90% світового ВВП проводиться в країнах, що імпортують енергоресурси;
- ризики природних і техногенних катастроф і системних аварій, у тому числі унаслідок терористичних акцій і диверсій;
- негативний вплив паливно-енергетичного сектора економіки на оточуючу середовище;
- широкий масштаб енергетичної бідності, що виражається у відсутності у 2млрд.(цифра змінна) населення планети можливості користуватися енергетичними послугами на прийнятних комерційних і технічних умовах.

Форум запропонував вивчити доцільність створення такого нового міжнародного інструменту по подоланню «енергетичної бідності», як *Фундація передачі технологій в області енергетичної ефективності, заощадження енергії, відновлюваних джерел енергії і екологічно чистих способів використання енергії. Така Фундація, на думку багатьох фахівців, могла б сприяти упровадженню в енергетично неблагополучних слаборозвинених країнах*

енергоефективних технологій по всьому ланцюжку економічного циклу.

G20; Група двадцяти www.ru.g20russia.ru

— формат міжнародних нарад міністрів фінансів і глав центральних банків, представляючих 20 економік: 19 найбільших національних економік і Європейський союз (ЄС), представлений Державою-головою Ради Європейського союзу (окрім тих випадків коли країна-голова є членом Великої вісімки і таким чином вже представлена в G20). Крім того, звичайно на зустрічах G20 присутні представники Міжнародного Валютного Фонду і Всесвітнього Банку.

В сукупності, G20 представляє 90 % світового валового національного продукту, 80 % світової торгівлі (включаючи торгівлю усередині ЄС) і дві третини населення світу.

Є форумом для співпраці і консультацій з питань, що відносяться до міжнародної фінансової системи. До 2008 року група не проводила самітів на вищому рівні, її основною формою діяльності були щорічні зустрічі на рівні міністрів фінансів і глав центробанків.

Була створена у відповідь на фінансові кризи кінця 1990-х і свідомість того, що росте, що країни з розвинутою ринковою економікою ([ngfe1049srsid13634780emerging-marketngfe1049srsid13634780](#) [ngfe1049srsid13634780countries](#)) не були адекватно представлені в світових економічних обговореннях і ухваленні рішень.

2.4. Юрисдикція органів Європейського Союзу в енергетичній сфері.

Правове регулювання енергетичної політики Європейського Союзу. Паливно-енергетичний комплекс завжди був самою уразливою ланкою економіки країн Західної Європи, тому часткова інтеграція в цій області здійснювалася спочатку з появою Співтовариств в рамках ЕОУС і Евратома. Енергетична криза початку 1970-х, викликана браком енергоресурсів, ще раз підтвердила необхідність сумісних скоординованих зусиль держав - членів Співтовариства в даній сфері. Проте до серйозних практичних заходів щодо інтеграції в області енергетики держави-члени прийшли тільки із створенням внутрішнього ринку.

В травні 1988 р. Комісія в своєму Робочому документі, озаглавленому як "Внутрішній енергетичний ринок", визначила створення внутрішнього енергетичного ринку як найважливішої мети розширення загального ринку і представила план поетапної лібералізації енергетичного сектора економіки держав-членів. Даний план, передбачає координацію цін на енергоносії на рівні Співтовариства і введення загальних для держав-членів правил транзиту електрики і газу через їх територію, був в цілому здійснений на початку 1990-х рр.

Окрім заходів щодо формування внутрішнього енергетичного ринку, в 1990-е рр. Співтовариством були проведені також заходи, направлені на стимулювання інвестицій в енергетичний сектор, забезпечення надійності поставок енергоресурсів, підтримки енергоефективності і режиму економії енергії, розвиток і розширення споживання енергії з альтернативних джерел, збереження навколишнього середовища в процесах виробництва енергії і енергоспоживання.

Основу діяльності Європейського співтовариства у сфері енергетики складає сьогодні § 1 ст. 3 Договору про ЄС 1957 р., називаючий серед інших напрямів діяльності Співтовариства "заходу в області енергетики". Проте енергетична політика ЄС не знаходить сьогодні віддзеркалення серед політик Співтовариства, приведених в частині III засновницького договору. Компетенція ЄС в цій сфері реалізується переважно через ст. 95 Договору про ЄС, передбачаючи проведення заходів по зближенню законодавства держав-членів в цілях забезпечення функціонування внутрішнього ринку.

Певне значення для енергетичної політики ЄС мають останнім часом положення ст. 154-156 розділу XV "Транс'європейські сіті" Договору 1957 р., які в достатньо загальних формулюваннях говорять про підтримку Співтовариством проектів розвитку транс'європейської енергетичної інфраструктури. Заходи Співтовариства в області енергетики безпосередньо стикаються також з "свободами" руху товарів і послуг, екологічною політикою ЄС, а оскільки енергетика є сферою природних монополій, то ще і з конкурентною політикою ЄС. Енергетика відноситься до сумісних предметів ведення Європейського співтовариства і держав-членів.

Ключову роль для розвитку власної енергетичної політики ЄС грають такі міжнародні документи, як Європейська енергетична хартія 1991 р. і Лісабонський договір до Енергетичної хартії 1994 р.

Важливо також пам'ятати про те, що правові основи інтеграції в області атомної енергетики здійснюються на основі положень Договору 1957 р., який ініціював Евратом.

Аналіз енергетичного законодавства Європейського Союзу дозволяє виділити декілька основних принципів здійснення енергетичної політики ЄС:

- **принцип недискримінації, який витікає із загального принципу недискримінації і для енергетичної сфери означає, в першу чергу, недискримінацію на енергетичному ринку, заборону на включення дискримінаційних умов в договори про енергопостачання, можливості "доступу третьої сторони";**

- **принцип транспарентності, що характеризує прозорість ситуації на внутрішньому енергетичному ринку, можливість отримання інформації споживачами про рівень цін на енергоносії, а також спостереження Співтовариством за поставками і транзитом енергоресурсів;**

- **принцип неспричинення шкоди навколишньому середовищу, що відображає необхідність проведення превентивних заходів щодо охорони навколишнього середовища при здійсненні діяльності по енергопостачанню;**

- **принцип обліку соціального чинника в енергетичній політиці, вимагаючий надавати увагу залежності рівня безробіття в енергетиці від кон'юнктури ринку, забезпеченню безпеки працівників в енергетичному секторі, підвищеної соціальної значущості послуг загальнооекономічного значення.**

В цілому необхідно визнати, що ці принципи одночасно є і принципами енергетичного права Європейського Союзу як сукупності норм права Європейського Союзу, регулюючих відносини, що складаються в процесах функціонування внутрішнього енергетичного ринку, забезпечення стабільності енергопостачання, підвищення енергоефективності і розвитку альтернативних і відновлюваних джерел енергії при обліку мети досягнення стійкого розвитку і запобігання зміни клімату.

Сучасна структура ринку енергопостачання розставляє пріоритети в правовому регулюванні цієї сфери. Постачання електроенергією, газо- і нафтопостачання складають основу

енергетичного ринку для країн ЄС сьогодні, відсовуючи далеко на задній план всю іншу інфраструктуру, у тому числі і ринок вугілля. Також найважливішими пріоритетами правового регулювання в цій області є забезпечення надійності енергетичного постачання в Союзі, сприяння енергетичній ефективності і економії енергії, а також розвитку нових і відновлюваних видів енергії.

Найважливішим документом у сфері енергетичної політики Європейського Союзу сьогодні є перша загальна програма дій Союзу в цій сфері "Розумна енергія - Європі", встановлена Рішенням Європейського парламенту і Ради N 1230/2003/ЄС від 26 червня 2003 р. Загальна програма дій у сфері енергопостачання консолідувала в собі дещо вже існуючих раніше в цій області програм, таких як SAVE (підвищення енергоефективності і раціонального використання енергії), ALTENER (пошук нових і використання відновлюваних джерел енергії), STEER (підтримка енергетичних ініціатив в транспортному секторі) і COOPENER (підтримка використання відновлюваних джерел енергії в країнах, що розвиваються), дія яких завершилася в 2002 р.

Підтримка надійності енергопостачання, інтеграція енергетичної політики Європейського Союзу в сучасну Союзу стратегію по стійкому розвитку, а також зниження залежності внутрішнього енергетичного ринку від імпорту енергії з країн, що розвиваються, є основними ідеями першої багаторічної програми дій Союзу в області енергетики. Здійснення програми проводиться за рахунок визначення так званих ключових дій, що охоплюють енергетичні пріоритети, які проводяться в чотирьох згаданих секторах комбіновано або сепаратно, можливо також проведення ключових дій по окремих регіонах Співтовариства.

Лідуюча роль в реалізації енергетичної політики Європейського Союзу відведена Комісії. Сьогодні діяльність цього інституту у сфері енергетики будується на основі пріоритетів, позначених в Повідомленні Комісії від 23 квітня 1997 р. про загальну перспективу енергетичної політики і дій.

Функції Комісії в цій області переважно концентруються на координації, нагляді і контролі діяльності учасників енергетичного ринку Союзу. Так, наприклад, Регламент (ЄС) N 736/96 від 22 квітня 1996 р. про повідомлення Комісії про інвестиційні проекти, що зачіпають інтереси Співтовариства в нафтовому, газовому секторах і секторі електроенергії, вимагає розкриття за крупними

інвестиційними проектами в енергетичному секторі інформації про інвесторів перед Комісією.

В структурі Комісії функціонує спеціальний департамент, що займається питаннями європейської енергетики, - Генеральний директорат з питань транспорту і енергетики. Комісією створений також ряд спеціалізованих установ в цій сфері, таких як Європейський форум по транспорту і енергетиці або Європейська група регулювання електрики і газу.

Лісабонський договір 2007 р. про реформу Європейського Союзу вперше включив в засновницькі документи організації спеціальний розділ, присвячений компетенції Союзу в області енергетичної політики (роздязнув XXI "Енергія" частини третьої "Внутрішня політика і діяльність Союзу" Договору про функціонування Європейського Союзу в редакції Лісабонського договору).

Відповідно до цього розділу політика Союзу в енергетичній сфері повинна у дусі солідарності між державами-членами переслідувати мету:

- забезпечення функціонування енергетичного ринку;
- забезпечення надійності енергопостачання в Союзі;
- сприяння енергетичній ефективності і економії енергії, а також розвитку нових і відновлюваних видів енергії;
- сприяння з'єднанню енергетичних сітей.

Правові основи формування і розвитку внутрішнього енергетичного ринку. Лібералізація енергетичного ринку держав-членів, передбачена в Робочому документі Комісії 1988 р., почалася з ухваленням 26 червня 1990 р. Директиви 90/377/ЕЭС, процедури Співтовариства, що стосується, по підвищенню прозорості цін на газ і електрику для кінцевих споживачів. Директива зобов'язала держави-члени надавати Статистичному бюро Європейських співтовариств інформацію про ринкові ціни на електрику і природний газ. Співтовариство добилося того, що така інформація не може бути конфіденційною, і встановило певною мірою контроль за ціноутворенням на енергетичних ринках, що привело до вирівнювання цін на електрику і газ по Співтовариству в цілому.

Подальші заходи Співтовариства щодо регулювання процесів постачання електроенергією були закріплені Директивою 90/547/ЕЭС від 29 жовтня 1990 р. про транзит електрики через енергосистеми і Директивою 91/296/ЕЭС від 31 травня 1991 р. про транзит

природного газу через енергосистеми. За своїм змістом обидві директиви були "близнятами", основні правила транзиту співпадали практично повністю.

Процес лібералізації ринку електроенергії завершився ухваленням 19 грудня 1996 р. Директиви 96/92/ЕС щодо загальних правил для внутрішнього ринку електроенергії. Повну лібералізацію ринку газопостачання передбачила Директива 98/30/ЕС від 22 червня 1998 р. щодо загальних правил для внутрішнього ринку природного газу.

В липні 2003 р. в енергетичному законодавстві була проведена кореня реформа. Чотири директиви щодо лібералізації ринків постачання газом і електрикою - Директива 90/547/ЕЭС, Директива 91/296/ЕЭС, Директива 96/92/ЕС і Директива 98/30/ЕС - були відмінені. З 1 липня 2004 р. їх місце в правовому регулюванні повинні зайняти нові, модернізовані і кодифікували документи - Директива Європейського парламенту і Ради 2003/54/ЕС від 26 червня 2003 р. щодо загальних правил на внутрішньому ринку електрики і відміни Директиви 96/92/ЕС, а також Директива Європейського парламенту і Ради 2003/55/ЕС від 26 червня 2003 р. щодо загальних правил на внутрішньому ринку природного газу і відміни Директиви 98/30/ЕС.

Директива 2003/54/ЕС визначає загальні правила щодо генерації, передачі і поставок електроенергії по Співтовариству. В ній знайшли віддзеркалення правові норми про організацію і функціонування енергетичного сектора економіки держав-членів, критеріях і умовах доступу на внутрішній енергетичний ринок Співтовариства. Згідно Директиви 2003/54/ЕС держави-члени самостійно встановлюють права і обов'язки підприємств електропостачання і на свій розсуд визначають доступ виробників електроенергії на ринок або на основі дозвільної, або заявної системи. Держави-члени повинні забезпечувати доступ споживачів до систем електропостачання на основі принципів не дискримінації і транспарентності, у тому числі і відносно тарифів, а також вживати заходів по підтримці відвертості своїх енергетичних ринків.

Положення Директиви 2003/54/ЕС доповнюються нормами, закріпленими в Регламенті Поради і Європейського парламенту (ЄС) N 1228/2003 від 26 червня 2003 р. про умови доступу до сітей в цілях трансграничного обміну електрикою. Цей Регламент націлений на створення справедливих умов для трансграничного обміну

електрикою при нормальній конкуренції і з урахуванням регіональної специфіки в державах-членах шляхом встановлення єдиної тарифікації при доступі на внутрішній ринок ЄС.

Так звана "газова Директива" 2003/55/ЄС встановлює загальні правила для транспортування, постачання, поставок і зберігання природного газу. Документ закладає правила, що відносяться до організації і функціонування газового сектора економіки держав-членів, включаючи ринок постачання зрідженим газом, забезпечує гармонізацію положень про порядок доступу на ринок відповідних підприємств. Директивою вводяться загальні критерії і процедури видачі дозволів підприємствам на транспортування, постачання, поставки і зберігання природного газу.

Директива 2003/55/ЄС направлена на демонополізацію і розвиток ринку газопостачання в державах-членах шляхом його повного відкриття, стимулювання конкуренції в газовому секторі, інтеграцію газотранспортних сітей при обліку залежності газового ринку від постачальників газу з третіх країн. В основу проведення вище позначених заходів документ закладає принцип субсидіарності.

Принципове значення для забезпечення газопостачання і постачання нафтою має Директива Ради 94/22/ЄС від 30 травня 1994 р. про умови надання і використання дозволів на розвідку, дослідження і розробку вуглеводнів - найважливіших компонентів природного газу і нафти. Гармонізація правил щодо їх розвідки і розробки є істотним кроком для підтримки функціонування внутрішнього енергетичного ринку.

Ряд директив, також прийнятих Співтовариством на початку 1990-х, був направлений на гармонізацію законодавчих положень держав-членів щодо процедури поставок для державних потреб в енергетичному секторі. Це Директива Ради 93/38/ЄЭС від 14 червня 1993 р., координуюча процедури поставок суб'єктами, що здійснюють діяльність у водному, енергетичному, транспортному і телекомунікаційному секторах, і Директива Ради 92/13/ЄЭС від 25 лютого 1992 р., координуюча законодавчі, регламентарні і адміністративні положення щодо застосування правил Співтовариства про процедури поставок суб'єктами, що здійснюють діяльність у водному, енергетичному, транспортному і телекомунікаційному секторах. В 2009 р. Європейським парламентом і Порадою затверджений новий "пакет" енергетичного законодавства ЄС, покликаний забезпечити ще більшу лібералізацію

енергетичного ринку, перш за все в газовому і електроенергетичному секторах.

Правові основи забезпечення надійності енергопостачання в Європейському Союзі. Необхідність створення системи забезпечення надійності енергопостачання в Європейському Союзі сьогодні викликана двома проблемами. Перша з них - економіко-політична. Європейський Союз і його держави-члени є найбільшими споживачами енергоресурсів, на 70% потребу в яких забезпечується за рахунок імпорту з третіх країн. Основними виробниками енергоресурсів для Європейського Союзу є країни Близького Сходу і Росія. З розширенням Європейського Союзу його енергозалежність тільки зростає, оскільки до складу Союзу ввійдуть держави, повністю залежні від поставок енергоресурсів ззовні.

Друга проблема - економіко-екологічна. Сучасне споживання енергії напряму пов'язано з шкідливою дією на оточуючу середовище. Положення Киотського протоколу і заходу в контексті стійкого розвитку ставлять споживачів енергоресурсів в жорсткі рамки екологічної обумовленості.

Зростання споживання енергії сьогодні повинен бути пов'язано із стимулюванням раціонального використання енергії шляхом екологічного регулювання цін на енергоносії і проведення заходів щодо енергозбереження і енергоефективності, а також з розвитком альтернативних джерел енергії, більш сприятливих для навколишнього середовища.

Найважливішим актом у сфері забезпечення надійності енергопостачання є Директива Ради 68/414/ЕЭС від 20 грудня 1968 р., накладаючий обов'язок на держави - члени ЕЕС по створенню мінімального резерву обчищеної нафти и/или нафтопродуктів, змінена Директивою 98/93/ЕС від 14 грудня 1998 р. У зв'язку з тим, що обчищена нафта і нафтопродукти грають найважливішу роль в енергопостачанні країн Співтовариства і будь-які перебої в їх поставці можуть серйозно порушити діяльність організації, Директива вводить вимогу для держав-членів щодо стратегічного запасу такої продукції. Кожна держава-член зобов'язана мати в своєму розпорядженні таку кількість обчищеної нафти і нафтопродуктів, яка може забезпечити нормальне їх споживання протягом 90 днів протягом р.Істотну роль в підтримці стабільності постачання нафтою в Співтоваристві грає також Регламент N 2964/95 від 20 грудня 1995 р., що вводить реєстрацію в

Співтоваристві імпорту і подачі неочищеної нафти. Регламент зобов'язав всіх осіб і підприємства, що імпортує неочищену нафту з третіх країн або приймаючих подачу неочищеної нафти з іншої держави-члена, надавати державі-члену, в якій вони встановлені, інформацію щодо характеристик імпорту і подачі. Збирає інформацію держави-членами інформація у міру витребування надається Комісії в цілях створення загальної картини умов імпорту і подачі по Співтовариству. В збирану інформацію включається інформація про ціну. Інформація повинна надаватися регулярно, не рідше одного разу на місяць. Вказана інформація носить конфіденційний характер, проте це не перешкоджає складанню і публікації відкритих докладів по проблемі, носячих загальний характер і не називаючих деталі участі конкретних підприємств.

Комісія зараз готує реформу заходів щодо створення стратегічного запасу енергоресурсів. Зокрема, планується замінити Директиву 68/414/ЕЭС нової, а також створити схожу систему для сфери газопостачання.

Необхідною задачею підтримки надійності енергопостачання є проведення заходів щодо енергозбереження і підвищення енергоефективності. Відповідно до визначення Комісії, даним в її Повідомленні про план дій по підвищенню енергоефективності в Європейському співтоваристві, енергоефективність означає зниження споживання енергії без зниження використання енергії виробництвом і устаткуванням.

Ряд директив Співтовариства забезпечують проведення таких заходів. В першу чергу, це Директива Ради 93/76/ЕЭС від 13 вересня 1993 р. про обмеження емісії вуглекислого газу шляхом підвищення енергетичної ефективності (SAVE), яка заклала загальні заходи в рамках фондуваної нею програми SAVE по підвищенню енергоефективності промислових об'єктів, будівель і інших споруд. В розвиток положень Директиви 93/76/ЕЭС була прийнята Директива Європейського парламенту і Ради 2000/55/ЕС від 18 вересня 2000 р. про вимоги енергетичної ефективності до проводки флуоресцентного освітлення і Директива Європейського парламенту і Ради 2002/91/ЕС від 16 грудня 2002 р. про енергетичну експлуатаційну характеристику споруд. У дусі цих же заходів реалізуються правові норми Директиви Ради 92/42/ЕЭС від 21 травня 1992 р. про вимоги ефективності до сучасних установок нагріву води, що спалюють рідке або газоподібне паливо.

Іншим напрямом діяльності ЄС в цій області стало підвищення енергозбереження і енергоефективності за рахунок посилення вимог до побутової техніки. На це направлені Директива Ради 92/75/ЕЭС від 22 вересня 1992 р. про отримання інформації щодо споживання енергії і інших ресурсів побутовою технікою шляхом сертифікації і стандартизації продукції, Директива Європейського парламенту і Ради 96/57/ЕС від 3 вересня 1996 р. про вимоги ефективності для побутових електричних холодильників, морозилок і холодильників з морозильними камерами.

Влітку 2001 р. Європейське співтовариство уклало із Сполученими Штатами Америки Угоду про координацію програм в області сертифікації енергоефективності офісного устаткування.

На основі цієї Угоди Співтовариство сприйняло систему сертифікації "Energy Star", упроваджену в правопорядок ЄС Регламентом N 2422/2001 від 6 листопада 2001 р.

Досягненню надійності енергопостачання служить також пошук нових і стимулювання використання існуючих альтернативних джерел енергії. Провести такі заходи покликана Директива 2001/77/ЕС від 27 вересня 2001 р. про стимулювання надходжень електрики, проведеної з відновлюваних джерел енергії на внутрішній ринок електропостачання. Під відновлюваними джерелами енергії Директива розуміє альтернативні джерела енергії, не пов'язані із спалюванням палива (вітер, сонце, хвилі і джерела гідроенергії, джерела геотермальної енергії і т.д.). Держави-члени повинні підготувати і опублікувати доклади, в яких буде відображена національна мета в області виробництва електрики від відновлюваних джерел енергії, а також розробити конкретні заходи щодо розвитку такого виробництва на основі принципів транспарентності і недискримінації.

Цьому ж питанню присвячена Директива Європейського парламенту і Ради 2003/30/ЕС від 8 травня 2003 р. про підтримку використання біологічного палива і інших відновлюваних джерел енергії на транспорті. Саме транспорт, споживаючий енергоресурси, одержувані державами-членами переважно ззовні, є самим незахищеним в цьому відношенні сектором економіки. Використання енергії для потреб транспорту також значно впливає на стан навколишнього середовища. В зв'язка з цей принциповим питанням є перехід транспортної інфраструктури на більш надійні джерела енергії. Одним з них є біопаливо. Біологічним паливом в значенні ст.

2 Директиви є рідке або газоподібне паливо, проведене з біомаси, природних відходів сільського або лісового господарства і пов'язаних з ними виробництв.

На стимулювання раціонального використання енергоресурсів і використання альтернативних джерел енергії в значній мірі направлений і механізм "зелених податків", введений Директивою Ради 2003/96/ЕС від 27 жовтня 2003 р. про реструктуризацію рамок Співтовариства по оподаткуванню енергетичних продуктів і електрики. Введений Директивою механізм відображає економічний метод регулювання в області забезпечення надійності енергопостачання шляхом істотного впливу на ціноутворення в енергетичному секторі.

Організація по безпеці і співпраці в Європі

ОБСЄ www.osce.org (*ngfe1049srsid13634780Organization ngfe1049srsid13634780for ngfe1049srsid13634780Security ngfe1049srsid13634780and ngfe1049srsid13634780Co-operationngfe1049srsid13634780 ngfe1049srsid13634780in ngfe1049srsid13634780Europe; ngfe1049srsid13634780OSCE*), — найбільша в світі регіональна організація, що займається питаннями безпеки. Вона об'єднує 57 країн, розташованих в Северной Америке, Європеі Центральной Азии.

Колишня назва — «Нарада по безпеці і співпраці в Європі» (СБСЕ) (*ngfe1049srsid13634780Conference ngfe1049srsid13634780for ngfe1049srsid13634780Security ngfe1049srsid13634780and ngfe1049srsid13634780Cooperation ngfe1049srsid13634780in ngfe1049srsid13634780Europe — ngfe1049srsid13634780CSCE*).

Концепція всеосяжної безпеки. Всеосяжний підхід до безпеки, який ставить гуманітарні, економічні і екологічні проблеми в один ряд з військово-політичними, є відмітною особливістю ОБСЄ. З цієї точки зору, будь то споживачі, виробники або країни транзиту, ми ні обговорювали питання енергетики, таке обговорення завжди зводиться до безпеки. Тоді як споживачі «зациклені» на безпеці поставок, виробники і країни транзиту вимагають забезпечення безпеки попиту як гарантії повернення своїх величезних капіталовкладень. Військові давно вже зрозуміли, що всі види енергії мають вимірювання безпеки, тоді як для усвідомлення цього цивільними було потрібно певний час. Ніхто з класиків-економістів,

будь то Адамс, Маркс або Кейнс, ніколи не враховував витрати на енергетику. Вони всі міркували про капітал, працю і землю. Енергетика як самостійний чинник отримала визнання лише при різкому зростанні цін – в 1973 році із геополітичних причин на Близькому Сході, в 2004 році через підвищення масштабів попиту із зростанням споживання нафти Китаєм і в 2008 році через спекуляції на ринку. Сьогодні економіка будь-якого вигляду, нова або стара, працює на нафті і газі. Тому нам важко обговорювати всеосяжну безпеку без розгляду багатьох аспектів енергетики.

Трубопроводи і безпека. В нафтовому бізнесі існує стара приказка: «Нафта створює і руйнує держави». Вона підтверджує свою вірність відносно таких країн-виробників Персидської затоки, як Ірак, чиї межі були визначені на основі підписаного в Сан-Ремо в 1920 році угоди про трубопроводи. Те ж саме, зрештою, можна сказати і про виробників сировинних товарів в басейні Каспійського моря. Геополітику визначають нафтові альянси і маршрути трубопроводів. Це знайшло чітке віддзеркалення при виборі місця для ухвалення політичного рішення про трубопровід Баку – Тбілісі – Джейхан (БТД). Міжурядова угода в підтримку БТД була підписана Азербайджаном, Грузією і Туреччиною 18 листопада 1999 року на зустрічі ОБСЄ на вищому рівні в стамбулі. Таким чином, ОБСЄ вже служила форумом для ухвалення стратегічних рішень в енергетичній області.

Нова роль ОБСЄ в енергетиці. Енергетика – не нова тема, проте вона, схоже, переживає всі нові і нові відкриття. Шок від ціни на нафту 1973 року став причиною цілого ряду нормативних і технічних інновацій, направлених на зменшення залежності імпортуючих держав від Організації країн-експортерів нафти (ОПІКИ). На противагу ОПІКИ для захисту інтересів споживачів Сполучені Штати створили Міжнародне енергетичне агентство (МЕА). В 1990-е роки з різким падінням ціни на нафту дискусії на тему енергетики зникли з порядку денний. З що почався в 2004 році стрімким зростанням ціни на нафту стан речей швидко змінився. На глобальному рівні різко зросло число конференцій, що проводяться, по енергетичній проблематиці. Європейський союз (ЄС) прийняв свою вельми амбітну Енергетичну стратегію до 2020 року, в якій домінують заклопотаності, пов'язані із зміною клімату і енергоефективністю. ОПІКИ до такого ступеня розширила свої різні неофіційні переговори, у тому числі з ЄС, Китаєм і МЕА, що створила

спеціальний відділ з питань багатобічних відносин. Для розгляду технічних і нормативних аспектів виробництва і управління енергією був створений секретаріат Енергетичної хартії.

Проте при найближчому розгляді можна побачити, що кожна з цих установ має різні пріоритети. Наприклад, політика ЄС в області енергетики направлена, головним чином, на консолідацію внутрішнього європейського енергетичного ринку. При цьому 27 державам – членам ЄС для задоволення своїх потреб доводиться імпортувати значні об'єми енергоносіїв. Проте, коли встає питання про узгодження ліній їх поставки, можна зіткнутися з підходами, часто що базуються виключно на національних інтересах. Суперництво, пов'язане з проектами будівництва трубопроводів, є лише одним аспектом відсутності єдиної енергетичної політики ЄС. При розгляді ролі ОБСЄ не можна ігнорувати ризик дублювання мандатів. Проте, беручи до уваги традиційну роль ОБСЄ як форуму для діалогу слід усвідомлювати її корисність як найкрупнішої регіональної організації, що пропонує виробникам і споживачам загальний майданчик для проведення зустрічей.

Що може запропонувати ОБСЄ? Значення «м'якого права» ОБСЄ володіє досвідом і цілим поряд досягнень в області «м'якого права». На відміну від «твердого права», яке формує власне міжнародне право, «м'яке право» є зведенням стандартів, зобов'язань, сумісних заяв і декларацій про політику або наміри.

Заключний акт Хельсінкі 1975 року є класичною основою для створення «м'якого права». Замість того щоб прийняти юридично зобов'язання, що зобов'язали, держави можуть приєднатися до злагоджених положень відносно єдиної політики. Як в області прав людини, так і в області навколишнього середовища «м'яке право» може підготувати ґрунт для поступового формування звичайних правил або положень договору. Іншими словами, «м'яке право» може поступово перетворитися на власне право.

ОБСЄ може об'єднати 56 держав-учасників для вироблення конкретних загальних положень, що стосуються співпраці в області енергетики. Беручи до уваги унікальний досвід структур ОБСЄ на місцях, предметом розгляду могли б стати керівні принципи відносно основної загальної мети, маршрутів трубопроводів, терміналів і інших аспектів енергетичної інфраструктури, що стосуються. «М'яке право» є зручним варіантом, коли по політичних або економічних міркуваннях учасники переговорів можуть виявитися не готовими до

ухвалення на себе серйозних, юридично зобов'язали зобов'язань, але при цьому проявляють бажання вести у дусі доброї волі переговори з яких-небудь питань.

При цьому враховувати, що представляються високі фінансові і політичні інтереси і тому енергетичний бізнес завжди залишатиметься тією галуззю, в якій важко забезпечити істинну транспарентність.

Відносини між урядами, енергетичними компаніями і фінансовим сектором носять неоднозначний характер, і це необхідне брати до уваги. Проте при підготовці текстів документів чіткі політичні установки могли б служити загальним інтересам.

Сьогодні енергетичний бізнес характеризується не тільки складними зіставленнями поставок і попиту з інтересами національної безпеки, але і величезними невизначеностями, пов'язаними з нестійкістю світової економіки.

Необхідним елементом для створення геополітичного контексту, в якому можливо здійснення надійних капіталовкладень, є зміцнення взаємного довір'я. Цій меті може сприяти постійний діалог в рамках ОБСЄ.

Азіатсько-тихоокеанське економічне співробітництво

(АТЕС)

АТЕС www.apec.org (*Asia-Pacific Economic Cooperation; APEC*)

Форум 21 економіки Азіатско-Тихоокеанского регіона для співпраці в області регіональної торгівлі і полегшення і лібералізації капіталовкладень. Метою АТЕС є підвищення економічного зростання і процвітання в регіоні і зміцнення азіатсько-тихоокеанського співтовариства.

В економіках-учасницях проживає близько 40 % світового населення, на них доводиться приблизно 54 % ВВП і 44 % світової торгівлі^[1].

Організація утворена в 1989 году в Канберре ініціативою прем'єр-міністрів Австралії і Нової Зеландії.

АТЕС утворене як вільний консультативний форум без якої-небудь жорсткої організаційної структури або крупного бюрократичного апарату. Секретаріат АТЕС, розташований в

Сингапуре, включає тільки 23 дипломати, що представляють країни-учасники АТЕС, а також 20 місцевих найманих співробітників.

Спочатку самим найвищим органом АТЕС були щорічні наради на рівні міністрів. З 1993 годаголовою формою організаційної діяльності АТЕС є щорічні саммиты(неформальні зустрічі) лідерів економік АТЕС, в ході яких приймаються декларації, що підводять загальний підсумок діяльності Форуму за рік і визначальні перспективи подальшої діяльності. З великою періодичністю проходять сесії міністрів закордонних справ і економіки.

Головні робочі органи АТЕС: Ділова консультаційна рада, три комітети експертів (комітет із торгівлі і інвестицій, економічний комітет, адміністративно-бюджетний комітет) і 11 робочих груп з різних галузей економіки.

В 1998 годуодночасно з прийомом в АТЕС трьох нових членів — Росії, В'єтнаму і Перу — введений 10-річний мораторийна подальше розширення складу членів Форуму. Заяви на вступ в АТЕС подали Індія і Монголія.

В 1994 годуяк стратегічна мета оголошено створення до 2020 годов АТР системи вільної і відкритої торгівлі і ліберального інвестиційного режиму. Самі розвинуті економіки повинні здійснити либералізаціюдо 2010 году. Кожна економіка самостійно визначає свій статус і терміни введення нових режимів на основі індивідуальних планів дій.

Росії і інших країн з перехідною економікою прогнозується проміжний рівень розвитку з приростом ВВП близько 2,3% в рік. При цьому показники другої декади даного періоду будуть краще, ніж першої.

Природний газ буде єдиним з традиційних видів вуглеводневого палива, який збільшить свою частку в світовому споживанні енергії, з 22,3% в 2007 р. до 24,1% в 2030 році.

Енергетична Хартія

Energy Charter

ЕХ www.encharter.org (*Energy Charter; EC*) Енергетична Хартія йде коренями в політичну ініціативу, що виникла на початку 1990-х років в Європі, в той час, коли кінець холодної війни надав безпрецедентну можливість подолати колишнє економічне розділення європейського континенту. В світі глобалізації, що росте,

і взаимозависимости між експортерами і імпортерами енергії загально визнано, що багатобічні правила можуть забезпечити більш збалансовані і ефективні рамки для міжнародної співпраці, ніж ті, які передбачені лише в двосторонніх угодах або документах, що не мають законодавчої сили. Тому **Договір до Енергетичної Хартії** грає важливу роль в контексті зусиль по створенню правового поля для глобальної енергетичної безпеки, на основі відкритих, конкурентних ринків і принципів стійкого розвитку.

Ключові дати в історії Енергетичної Хартії:

Червень 1991 р. - Прем'єр-міністр Нідерландів Рюд Любберс на нараді Європейської ради в Дубліні запропонував створити Європейське енергетичне співтовариство

Грудень 1991 р. - В Гаазі підписана Європейська Енергетична Хартія

Грудень 1994 р. - В Лісабоні підписаний Договір до Енергетичної хартії (ДЕХ) і Протокол з питань енергетичної ефективності і відповідних екологічних аспектів (ПЕЕСЕА)

Квітень 1998 р. - Договір до Енергетичної хартії і ПЕЕСЕА набули чинності після завершення ратифікації першими тридцятьма країнами. Прийнята Торгова поправка до торгових положень Договору, що приводить їх у відповідність з правилами ВТО

Енергетична хартія 1991 года, яку також іноді називають Європейською енергетичною хартією, є політичною декларацією наміру заохочувати енергетична співпраця між Сходом і Заходом. Хартія є чітким виразом принципів, які повинні стати фундаментом міжнародної співпраці в енергетиці на основі загальної зацікавленості в надійному енергопостачанні і стійкому економічному розвитку.

Договір до Енергетичної хартії (ДЕХ) був підписаний в грудні 1994 року і набув чинності в квітні 1998 року. Договір був розроблений на основі Енергетичної Хартії 1991 року, що носила декларативний характер. На відміну від Хартії, яка свідчила про політичні наміри укріплювати міжнародні зв'язки в енергетиці, **Договір 1994 року є юридично обов'язковою багатобічною угодою**. Ця єдине у своєму роді угода, що стосується міжурядової співпраці в енергетичному секторі, охоплює весь енергетичний виробничо-збутовий ланцюжок (від розвідки до кінцевого використання) і всі енергетичні продукти і пов'язане з енергетикою устаткування.

Основна мета Договору до Енергетичної Хартії - зміцнення правових норм в питаннях енергетики шляхом створення єдиного поля правил, які повинні дотримувати всі уряди, що беруть участь, таким чином зводячи до мінімуму ризику, пов'язані з інвестиціями і торгівлею в області енергетики.

Положення ДЕХ реалізує міжурядова організація **Конференція по Енергетичній Хартії**, встановлена в 1994 році.

Хартія і ДЕХ направлені на встановлення єдиних прозорих правил функціонування міжнародного енергетичного ринку у сфері торгівлі енергоносіями, інвестицій, транзиту і енергоефективності. Дані документи не регулюють питань залучення інвесторів і доступу до транзитної труби, але забороняють дискримінацію в цих питаннях. Іншими словами, країна має право, наприклад, заборонити іноземні інвестиції в тек або доступ до транзитної труби, але якщо якась іноземна компанія допущена до транзиту або їй дозволені інвестиції, то умови для неї повинні бути створені не гірше, ніж для національних компаній.

Європейське енергетичне співтовариство – це об'єднання в Енергетичну хартію. Ідея Європейського енергетичного співтовариства була висунута колишнім ЄС в червні 1990 року. В грудні 1991 року Хартія була підписана в Гаазі більшістю західноєвропейських держав, ЄС (як окрема сторона), Австралією, канадою, Туреччиною, США і Японією. Для перетворення намірів і декларацій Хартії в ті, що зобов'язали юридичні зобов'язання було визнане необхідним виробити Договір Енергетичної Хартії. При цьому з формулювань ДЕХ було навмисно виключено слово "європейський". ДЕХ був відкритий до підписання в грудні 1994 року. До справжнього моменту його підписали 53 сторони (51 держава, а також Росія підписали ДЕХ, але не ратифікували його. Росія і Білорусь застосовують Договір на тимчасовій основі до його ратифікації. Це означає, що ці країни погодилися застосовувати положення Договору до Енергетичної Хартії в тому ступені, в якому вони не суперечать їх конституціям, законам і підзаконним актам.

Правову основу енергетичної політики ЄС складають Енергетична хартія 1991 року, Договір до Енергетичної хартії і Протокол до неї (1994).

Європейська Енергетична хартія була підписана 17 грудня 1991 року в Гаазі. Хартія створювалася як механізм співпраці між Західною і Східною Європою з енергетичних питань. Останніми

роками Енергетична хартія розширює географію своєї роботи і охоплює більш широке "євроазіатське вимірювання".

На сьогоднішній день Хартію підписала 51 країна Європи і Азії, у тому числі всі країни колишні республіки колишнього Радянського Союзу, а також Австралія.

Згідно Європейської Енергетичної хартії, Сторони, що підписали документ, прагнуть на прийнятній з економічної точки зору основі підвищити надійність ринку ціноутворення, враховуючи належним чином заклопотаність в області навколишнього середовища.

Сторони, що підписали документ, зобов'язали прагнути створення більш широкого європейського енергетичного ринку і підвищення ефективності функціонування глобального енергетичного ринку сумісними або скоординованими діями відповідно до Хартії в наступних областях:

- доступ до енергетичних ресурсів і їх розробки; доступ до ринків;
- лібералізація торгівлі в області енергетики; стимулювання і захист інвестицій;
- принципи і орієнтири в області техніки безпеки;
- наукові дослідження, технологічні розробки, нововведення і їх розповсюдження;
- енергетична ефективність і охорона навколишнього середовища;
- освіта і навчання.

Роблячи ці сумісні або скоординовані дії, вони зобов'язали заохочувати приватну ініціативу, повністю використовувати потенційні можливості підприємств, установ і всіх наявних джерел фінансування, а також сприяти співпраці між такими підприємствами або установами різних країн, діючи на основі ринкових принципів.

17 грудня 1994 року був підписаний Договір до Енергетичної хартії (ДЕХ) і Протокол до неї з питань енергетичної ефективності і відповідних екологічних аспектів. Підписані документи набули чинності в квітні 1998 року.

ДЕХ є міжурядовою угодою по співпраці в області енергетики. На 2006 рік до договору приєдналася 51 держава Європи і Азії, 17 країн і 10 міжнародних організацій мають статус спостерігача. Договір до Хартії встановлює багатобічну систему правил, регулюючих співпрацю в енергетиці, існуюче в рамках міжнародного

права. Положення Договору зосереджені на п'яти основних напрямках: захисті і заохоченні іноземних інвестором і державою.

Договором від 1994 року була встановлена Конференція по Енергетичній хартії - міжурядова організація, яка є керівним органом процесу Енергетичної хартії. Всі держави, що підписали Договір або що приєдналися до нього, є членами Конференції, яка на регулярній основі проводить сесії звичайно двічі в рік – для обговорення політичних питань, що впливають на енергетичну співпрацю між учасниками Договору. Конференцію по Енергетичній хартії обслуговує постійний Секретаріат з штаб квартирою в Брюсселі.

25 жовтня 2005 року в Афінах був підписаний договір, що фундував Енергетичне співтовариство між ЄС і дев'ятьма країнами ЮВЕ, набув чинності 1 липня 2006 року. Сторонами Договору сьогодні є Єврокомісія, Албанія, Боснія і Герцеговина, Македонія, Сербія, Чорногорія, Хорватія і Косово під адміністрацією ООН.

14 країн Угорщина, Германію, Греція, Італія, Кіпр, Нідерланди, Румунія, Словаччина, Словенія, Чехія і Франція. Учасники застосовують на своїй території законодавство ЄС і беруть участь в роботі всіх інституційних органів Договору. Болгарія і Румунія були в числі підписали Договір, але після вступу в ЄС змінили свій статус і стали його учасниками. Спостерігачами при ДЕС є Грузія, Молдавія, Норвегія і Туреччина. В 2009 році до Договору приєдналися України і Молдавія, ведуться переговори з Туреччиною.

Договір енергетичного співтовариства ЮВЕ заснував Міністерську раду, Постійну групу високого рівня, Правління по регулюванню і Секретаріат. Енергетичне співтовариство має два консультативні форуми — по газу і електроенергії.

Декларувалося, що Енергетичне співтовариство Юго Євросоюз шляхом розвитку нових маршрутів транспортування трубопровідного і зрідженого природного газу з Каспійського регіону, Північної Африки і Близького Сходу, а також розробки розташованих в цих регіонах запасів нафти, природного газу і вугілля.

Договором про установа Енергетичного співтовариства створена правова основа загального енергетичного ринку електроенергії і природного газу сторін учасниць, що передбачає будівництво регіонального енергетичного ринку країн ЮВЕ і його інтеграцію у внутрішній енергетичний ринок Євросоюзу

Росія в 1994 році підписала Енергетичну хартію, але відмовилася її ратифікувати. Переговори між Росією і ЄС по приєднанню Москви до енергетичної хартії тривали з січня 2000 року.

24 вересня 2010 року Україна увійшла до Європейського енергетичного співтовариства. Протокол про членство був підписаний в столиці Македонії Ськопье главою економічного відомства цієї країни і міністром палива і енергетики України Юрієм Бойко.

Рада держав Балтійського моря

СГБМ www.cbss.org (*Council of the Baltic Sea States; CBSS*) — був встановлений 5-6 березня 1992 годав Копенгагенена конференції міністрів закордонних справ країн Балтійського моря. До нього увійшли Германия, Дания, Латвия, Литва, Норвегия, Польша, Россия, Финляндия, Швеция, Эстония, а також Комиссия европейских сообществ. З 1995 року до складу **Ради держав Балтійського моря** ввійшла Исландия.

СГБМ раз в два роки (до 2003р. щорічно) проводить сесію на рівні міністрів закордонних справ, яка скликається в країні державі, що є на даний момент головою Поради. За підсумками сесії приймається сумісне комюніке. Поточними питаннями діяльності СГБМ і підготовкою сесій Поради займається робочий орган — Комітет старших посадовців (КСДЛ), який проводить регулярні (приблизно раз на місяць) засідання. За рішенням самітів у Вісбю і Колдінге (3-а зустріч глав урядів держав Балтийского моря, відбулася в Данії 12-13 квітня 2000р.) створені спеціальні групи особистих представників прем'єр-міністрів країн Балтійського моря відповідно по боротьбі з організованою злочинністю і по боротьбі з інфекційними захворюваннями.

Порада і КСДЛ можуть утворювати робочі або цільові групи. Рішення у всіх цих органах приймаються на основі консенсусу. В даний час існують такі групи по сприянню демократичним інститутам, економічному співробітництву, радіаційній і ядерній безпеці, по молодіжній політиці. Наприклад, робоча група по молодіжній політиці проводить свої засідання двічі в рік (весною і восени). Остання така зустріч проходила в жовтні 2007 годав Риге(Латвия).

Енергетична дипломатія регіонального рівня. Багатобічна і двостороння енергетична співпраця на регіональному рівні здійснюється в рамках регіональних економічних організацій на основі відповідної міжнародно-правової бази. Така база найбільш пропрацювала в рамках Євросоюзу. До теперішнього часу в ЄС розроблений комплекс галузевих законодавчих актів і правових норм, що дозволяє затверджувати про формування Європейського енергетичного права. В ЄС створена інституційна основа для реалізації єдиної енергетичної політики, однією з основної мети якої є забезпечення безпеки поставок енергетичних ресурсів із зовнішніх джерел. Важлива роль в досягненні цієї мети відведена Договору до Енергетичної хартії (ДЕХ), реалізація якого повинна була закласти організаційно-правові рамки багатобічної енергетичної співпраці на євразійському просторі.

Переговори по різних проблемах продовжуються в рамках Конференції по Енергетичній хартії. Конференція, що є, по суті, міжнародною організацією, здійснює координацію виконання положень і інших документів хартії. Важливо відзначити, що в хартії і ДЕХ є положення, направлені на забезпечення безпеки транзиту, деталізація яких обговорюється на переговорах по розробці Транзитного протоколу. Слід зазначити наявність ряду конструктивних положень в ДЕХ. В той же час січнева криза 2009 року з перервами в транзиті російського газу через Україну показала неспроможність механізмів ДЕХ для вирішення виниклих проблем. Очевидно, що безперебійність функціонування сучасних міжнародних транзитних систем істотно покращає, якщо будуть розроблені нові міжнародні правові норми. Останнім часом на різних форумах ОБСЄ, а також СГБМ, ОЧЕС уділяється велика увага політичним і економічним аспектам забезпечення енергетичної безпеки.

Регіональні пріоритети енергетичної дипломатії Росії передбачають, що заходи по зміцненню наших позицій в європейському регіоні, що є основним ринком збуту російської нафти і газу, повинні доповнюватися активними кроками по розширенню експортних потоків Росії на східному і південному напрямках. Енергетична стратегія країни орієнтується на масштабне залучення в паливно-енергетичний баланс Росії вуглеводневих ресурсів центрально-азійських країн СНГ, включаючи країни Каспійського регіону. В зв'язку з цим однією з пріоритетних задач російської

дипломатії є сприяння реалізації ряду крупних нафтогазових проектів, включаючи будівництво нових стратегічних трубопроводів.

Росія має істотні інтереси в багатьох європейських країнах. В основному вони зводяться до збереження і розширення ринків збуту, упровадженню в збутові сегменти нафтогазового бізнесу, отриманню інвестицій, решению питань транзиту. Низка європейських країн, у свою чергу, є крупними постачальниками устаткування для російської енергетики, а також важливими потенційними експортерами капіталу для паливно-енергетичних галузей Росії. Ці чинники зумовили початок в 2000 році енергетичного діалогу між Євросоюзом і Росією, який перетворився на невід'ємний елемент переговорів, що проводяться на регулярній основі самітів Росія — ЄС. Необхідно відзначити, що взаємодія з цих питань в політичному форматі тепер переходить в ділову площину у зв'язку з ініціативою формування постійно діючого Ділового енергетичного форуму Росія — ЄС, в якому передбачається участь найкрупніших гравців російського сектору і провідних європейських паливних компаній. Разом з цим російська дипломатія надає значну увагу питанням двосторонньої співпраці в області енергетики з окремими країнами Євросоюзу. В цьому плані можна особливо виділити успішний розвиток ряду сумісних проектів з Францією, Великобританією, Італією, Німеччиною, Нідерландами, Фінляндією, Швецією і ін.

Велике значення в Росії надається розвитку багатобічної енергетичної співпраці в рамках Ради держав Балтійського моря (СГБМ). Зокрема, це торкається проведення регулярних зустрічей міністрів енергетики СГБМ. Можливості і перспективи реалізації взаємовигідних для балтійських держав проектів обговорювалися на п'ятій зустрічі міністрів енергетики в Копенгагені в лютому 2009 року.

Безумовним пріоритетом нашої дипломатії є налагодка ефективної співпраці в області енергетики на пострадянському просторі. Енергетичний чинник грає ключову роль в багатобічній дипломатії Росії в рамках СНГ, Союзної держави з Білорусі, Євразійського економічного співтовариства (ЕврАзЕс). Правовою основою двосторонньої енергетичної співпраці з колишніми союзними республіками є довгострокові міжурядові угоди по різних напрямках. Енергетична дипломатія Росії прагне знаходити взаємоприйнятні і життєздатні рішення по проблемах, які позначилися у зв'язку з перекладом на ринкову основу умов

поставок і транзиту енергоносіїв у відносинах Росії з іншими партнерами по СНГ.

Енергетичні інтереси Росії в Каспійському регіоні нерозривний пов'язані з геополітичними інтересами країни в цьому регіоні, а також інтересами в транспортній і інших економічних сферах. У відносинах Росії з ресурсними країнами Каспійського регіону і Центральної Азії важливе місце займають питання розвитку співпраці у сфері транзиту і транспортування каспійських нафтогазових ресурсів на ринки збуту, а також врегулювання правового статусу Каспійського моря. Росія підтримує ідею створення Організації каспійського економічного співробітництва (ОКЕС), одним з основних напрямів якої могла б стати реалізація багатобічних енергетичних проектів.

Вельми перспективним для російської енергетичної дипломатії є Азіатсько-тихоокеанський регіон (АТР) з урахуванням очікуваного істотного зростання економіки і енергоспоживання держав цього регіону. Сфера енергетики — ключовий елемент наших відносин з країнами АТР в рамках форуму Азіатсько-тихоокеанське економічне

співпраця (АТЕС), а також Шанхайської організації співпраці (ШОС). Деякі країни АТР є можливими інвесторами освоєння ресурсно-сировинного потенціалу Дальнього Сходу і Східного Сибіру Росії. У свою чергу розвиток тек сприятиме не тільки вирішенню гострих соціально-економічних проблем цих регіонів, але і розвитку енергетичної і промислової інфраструктури, а також зміцненню економічних і геополітичних позицій Росії в Азії. В зв'язка з цей Росія надає велике значення реалізації Сахалінських проектів, а також освоєнню нафтогазових родовищ Східного Сибіру.

Серед країн-імпортерів АТР найміцніша політична і нормативно-правова база для співпраці у сфері енергетики формується у відносинах з Китаєм. Свого роду енергетичного діалогу розвивається з Індією, Японією і Південною Кореєю. Серед країн-експортерів регіону перспективно співпраця з Індонезією, В'єтнамом, Малайзією.

В цілому можна констатувати, що енергетичний чинник займає вагоме місце в системі двосторонніх зовнішньоекономічних і зовнішньополітичних відносин Росії з більш ніж 90 країнами. Серед країн-імпортерів енергетичних ресурсів, двосторонні відносини з якими входять в російські пріоритети, можна виділити США. В зв'язка з цей слід зазначити позитивний вплив на стан справ в цій області що почався в 2002 році Енергетичного діалогу, який останнім часом

«забуксував». Подальший його розвиток має велике значення для зміцнення стабільності і передбаченості світових енергетичних ринків в глобальному плані, а також для знаходження балансу інтересів не тільки по економічних, але і геополітичним проблемам.

Серед інших країн-імпортерів, в двосторонніх відносинах з якими у Росії є енергетичні інтереси, можна відзначити держави СНГ і Балтії, Туреччину, країни Центральної і Східної Європи, низка країн АТР, в першу чергу Північно-східної Азії. Торкуючись двосторонніх енергетичних взаємодій з експортерами, можна відзначити Норвегію, яка є найбільшим виробником і експортером нафти і газу серед країн Західної Європи. Останнім часом енергетичний чинник грає все більш важливу роль у відносинах з Алжиром, Лівією, Єгиптом, а також з рядом держав Латинської Америки, серед яких слід виділити Венесуелу і Мексику.

Декларація про енергетичну безпеку в регіоні балтійського моря. Рада держав Балтійського моря (СГБМ) у складі міністрів закордонних справ Німеччини, Данії, Ісландії, Латвії, Литви, Норвегії, Польщі, Російської Федерації, Фінляндії, Швеції, Естонії і представника Європейського союзу зібралася на позачергову сесію в замку Полон на запрошення федерального Міністра закордонних справ Німеччини.

Відзначаючи 20-у річницю своєї підстави як успішного механізму для поглиблення і зміцнення співпраці між країнами регіону Балтійського моря, Порада підтвердила ключову роль СГБМ як форуму для всього багатобічної міжурядової співпраці в регіоні Балтійського моря в злагоджених країнами-членами областях. На зустрічі було відзначено, що змістовна Декларація 16-й Міністерської сесії, що відбулася в Осло 7 червня 2011 р., і Вільнюська декларація «Поглядом на регіон Балтійського моря в 2020 році» є цінний орієнтир для подальших дій.

Порада підкреслила значущість діалогу з питань енергетичної співпраці і енергетичної безпеки, що включає серед іншого взаємність, недискримінацію, диверсифікацію, стійкий розвиток, надійність, принципи взаємності, сприятливий інвестиційний клімат і режим захисту капіталовкладень, для мирного розвитку і процвітання регіону Балтійського моря і населяючих його народів. Міністри також підкреслили значну роль, яку грає Порада в питаннях сприяння взаємному довір'ю і відвертості.

Порада знов підтвердила, що диверсифікація пропозиції і попиту на енергоносії, джерел енергії, географічних і галузевих ринків, транспортних маршрутів і засобів транспортування енергоносіїв сприяє зміцненню енергетичної безпеки і виробників, і споживачів. Це супроводиться модернізацією існуючої і будівництвом нової енергетичної інфраструктури¹, заохоченням відновлюваних джерел енергії і енергетичної ефективності. Порада також підкреслила суверенне право кожної країни-члена визначати власну структуру енергетичного сектора і одержувати вигоду від наявних і ефективних джерел енергії. Він підтвердив необхідність співпраці між країнами-членами.

Порада відзначила виконану міністрами енергетики роботу в рамках взаємодії по лінії «Енергетичної співпраці в регіоні Балтійського моря» (БАСРЕК) з питань інтеграції ринків енергії і енергетичної інфраструктури. В цьому зв'язки Порада підкреслила додану вартість, яку приносить СГБМ як форум для діалогу, направленою на подальше вдосконалення функціонування енергетичних ринків і в рамках відповідного законодавства.

I. Енергетична безпека і інтегровані енергоринки. Відвертість, конкурентоспроможність, пошана міжнародного права, законодавчих рамок, обов'язкових для сторін, і зобов'язань по контрактах – це важливі передумови для вибудовування надійних і безпечних відносин у сфері енергетики до обоюдної вигоди країн-виробників, країн-транзитерів і країн-споживачів в інтегрованих регіональних енергоринках. Більш того, модернізація енергоінфраструктури є основою для повноцінного використання енергетичного потенціалу регіону. Формування інтегрованих ринків повинне ґрунтуватися на рівних умовах у всіх аспектах, включаючи різні проекти в цій області.

II. Енергетична безпека, енергоефективність і стійкий розвиток. Розвиток ефективних енергетичних систем, просування енергоефективності і використання відновлюваних джерел енергії мають важливе значення для відповіді на енергетичні виклики і питання зміни клімату. Внаслідок цього Порада закликає країни-члени продовжити зусилля по створенню політичної, економічної і правової основи для подальшого просування поставок стійкої енергії з регіональних і місцевих відновлюваних джерел. Він заохочує країни-члени розглядати «Енергетичну співпрацю в регіоні Балтійського моря» (БАСРЕК) і Експертну групу по стійкому розвитку

– «Балтіка 21» як відповідні рамки для розповсюдження в зв'язка з цей інформації про якнайкращі методи і практики. Порада відповідно заохочує Експертну групу по стійкому розвитку – «Балтіка 21» і БАСРЕК надати Конференції ООН по стійкому розвитку «РІО + 20 перспективи» розвитку регіону Балтійського моря, заснованих на накопиченому цінному досвіді і уроках, винесених в ході реалізації проектів.

III. Енергетична безпека і ядерна безпека. Використовування атомної енергії є одним з можливих елементів енергетичної структури споживання країн-членів. Використовування атомної енергії спричиняє за собою відповідальність за запобігання ядерних інцидентів з обліком, у тому числі їх трансграничної дії. Аварія у Фукусиме підкреслила необхідність тісної міжнародної співпраці з питань ядерної безпеки і рішучого виконання Плану дій МАГАТЕ по ядерній безпеці. Тому всі країни регіону зацікавлені в розвитку строгої культури ядерної безпеки. Порада закликає тому до повного і транспарентного застосування на взаємній основі найстрогіших і посиленних міжнародних стандартів ядерної безпеки і охорони навколишнього середовища. В зв'язка з цей Порада із задоволенням відзначає що продовжується країнами-членами роботу по зміцненню здатності сприяти у разі надзвичайних подій ядерного або радіологічного характеру і як і раніше виражає вдячність Експертній групі СГБМ по ядерній і радіаційній безпеці за роботу, що проводиться.

IV. Енергетична безпека і охорона навколишнього середовища. Наявність здорового морського середовища відповідає інтересам всіх країн регіону Балтійського моря. В 2006 р. Балтійське море було визначено як район з контрольованим викидом сірки. Це зажадає зниження змісту сірки в судовому паливі відповідно до рішень Міжнародної морської організації. З цієї причини необхідно вивчати способи і шляхи сприяння використуванню альтернативних видів судового палива і нових технологій, у тому числі СПГ і інших знижуючих зміст сірки можливостей, а також відповідних промислових заходів. Розвідка, здобич і транспортування викопних видів палива повинна ґрунтуватися на жорстких природоохоронних стандартах для того, щоб запобігти негативній дії на морське середовище.

V. Енергетична безпека і управління. Порада заохочує вивчення шляхів зміцнення надійного, прозорого і заснованого на правилах партнерства між країнами-членами в області енергетики на регіональному рівні. Слід брати до уваги діалог, що продовжується, між Росією і ЄС, зокрема енергодіалог Росія – ЄС, і правову основу відносин Росія - ЄС.

Порада продовжуватиме підтримувати Німеччину в період її головування.

Порада вітає запрошення Німеччини провести 9-у зустріч глав урядів держав Балтійського моря 30-31 травня 2012 р. в Штральзунде і запрошення провести зустріч міністрів енергетики 14-15 травня 2012 р. в Берліні. Підсумки цієї зустрічі можуть стати цінним внеском в роботу саміту Балтійського моря.

Порада також підтримуватиме майбутнє головування Росії в 2012 – 2013 рр., маючи на увазі проведення 17-й Міністерської сесії СГБМ в Російській Федерації в 2013 р.

Організація чорноморського економічного співробітництва

ОЧЕС

www.bsec-organization.org

*(ngfe1058srsid13634780Organizationngfe1058srsid13634780
ngfe1058srsid13634780Black ngfe1058srsid13634780Sea
ngfe1058srsid13634780Economic ngfe1058srsid13634780Cooperation;
ngfe1058srsid13634780*

BSEC – субрегіональне об'єднання 12 країн Чорноморського регіону (Азербайджан, Албанія, Болгарія, Вірменія, Греція, Грузія, Молдова, Росія, Румунія, Сербія, Туреччина, а також Україна). З 1992 до 1998 називалася просто «Чорноморське Економічне Співробітництво» - ЧЕС, причому ця аббревіатура так і закріпилася в засобах масової інформації і офіційних документах. Організація була створена з метою тісного економічного співробітництва країн-учасниць, вільного пересування товарів, капіталів, послуг і робочої сили і інтеграція економік цих країн в світову економічну систему.

Штаб-квартира організації знаходиться в Стамбулі. В 1990 р. президент Туреччини Тургут Озал виступив з ініціативою створення «Чорноморської зони процвітання і співпраці» з участю СРСР,

Туреччини, Румунії і Болгарії. В 1992 р. підписаний перший документ про утворення цієї організації - Стамбульська декларація 1992 р. «Про Чорноморське економічне співробітництво», яке підписали Росія, Туреччина і Україна, Вірменія, Грузія, Азербайджан, Молдова, Румунія, Греція, Болгарія і Албанія. В перші роки існування ЧЕС виникли проблеми з реалізацією поставлених задач. Не вистачало фінансових ресурсів. Хоча в Стамбульській декларації заявлялося про необхідність створення Чорноморського банку торгівлі і розвитку (ЧБТР), фактично робота з його створення почалася лише в 1995, коли ЄС виділив 250 тис. єку на розробку бізнес-плану банку. Угода про створення ЧБТР, підписано і ратифіковано всіма учасниками, набула чинності 24 січня 1997 Статутний капітал ЧБТР-1,35 млрд. \$.

Стратегія розвитку нового об'єднання розроблялася в ході самітів, що проходили в бухаресті (1995 червня), Москві (1996 жовтня) і Ялті (1998 червня). В Ялті відбулося офіційне закріплення терміну «організація» і підписаний Статут ОЧЕС, після чого вона отримала статус міжнародної регіональної організації.

14 лютого 2008 в Києві під час зустрічі міністрів закордонних справ країн ОЧЕС і Трійки ЄС була почата нова програма - Чорноморська синергія.

Умовно виділяються чотири компоненти організаційної структури ОЧЕС:

- урядовий (саміти і сесії Ради міністрів закордонних справ);
- підприємницький (Ділова рада ЧЕС - орган координації підприємницьких ініціатив);
- фінансовий (Чорноморський банк торгівлі і розвитку);
- академічний (формується єдина регіональна академічна сіть держав Чорноморського басейну, яку передбачається інтегрувати з аналогічними європейськими сітями).

ЧЕС - це організація, яка представляє виконавчу гілку влади країн-учасниць. В ЧЕС є рада вищих посадовців, періодично збираються президенти, прем'єр-міністри і міністри закордонних справ, є виконавський орган в стамбулі. Першочергова задача ЧЕС - розвиток економічного співробітництва в регіоні Чорного моря, просування різних сумісних інтеграційних проектів від глобальних, починаючи з регіональною «зоною вільної торгівлі» в дрібних - таких як транспортний коридор, так зване кільце навкруги Чорного моря, а також різні енергетичні проекти: « голубий потік », транспортування нафти, електроенергетика.

Ухвалення будь-якого стратегічного рішення Радою вищих посадовців, що стосується транспорту, торгівлі, енергетики передбачає зміну законодавства. Створення зони вільної торгівлі передбачає вільне переміщення не тільки товарів і послуг, але і капіталів і робочої сили, що припускає необхідність гармонізації законів в кожній країні-учасниці ОЧЕС. Для цього існує Парламентська Асамблея ЧЕС (ПАЧЕС).

В 1999 р. почав працювати Чорноморський Банк торгівлі і розвитку (ЧБТР), що заявив про готовність фінансувати програми розвитку підприємництва в трьох південних суб'єктах Російської Федерації (Ставропольський і Краснодарський краї, Ростовська область).

Туреччина і Україна надають особливе значення ОЧЕС як організації, яка підвищує їх статус в переговорах про майбутній можливий вступ в ЄС. Росія не ставить перед собою таку мету, проте, як і інші учасники, зацікавлена в забезпеченні своєї участі в проектах, що стосуються розвитку загального ринку енергоносіїв, транспортної інфраструктури, прикордонної співпраці і т.д.

Населення країн, що входять в ОЧЕС складає більше 330 млн. чіл. Регіон багатий ресурсами, має могутню виробничу базу, кваліфіковану робочу силу. Статус спостерігачів Франція, Германію, Австрія, Єгипет, Ізраїль, Італія, Польща, Словаччина, Туніс, а також такі міжнародні організації, як Конференція енергетичної хартії, Чорноморський клуб. ОЧЕС співробітничає з Євросоюзом, організаціями Балтійського регіону.

Одна з принципових відмінностей від інших регіональних інтеграційних угруповань (СНГ, ГУАМ, ЕврАзЕС) - ОЧЕС об'єднує країни, які залучені в інших інституційній міцно розвинуті міжнародні структури. Європейський союз, НАТО - це організації, членство в яких є прагненням багатьох країн, що є членами Організації Чорноморського Економічного Співробітництва. Греція з 1 січня 1981 стала членом ЄС. Тому ОЧЕС сконцентрована цілком і повністю на економічному аспекті інтеграції, не розпилявши свою увагу і ресурси на сфери політики і оборони. Зокрема, це зв'язано з тим, що низка країн має взаємні територіальні претензії. Проте економічні інтереси, чорноморська ідентичність надають позитивне об'єднуючу дію на відносини цих держав. Іншою особливістю ЧЕС порівнянню з іншими субрегіональними угрупованнями є те, що в основу майбутньої діяльності було поставлене не торгове, а виробничу співпраця. Це

знайшло свій вираз в галузевому підході до рішення загальних економічних проблем регіону.

Декларація міністрів енергетики держав – членів ЧЕС про створення з'єднаного чорноморського енергетичного ринку **Софія**, Болгарія, 28 січня 2010 року, підписана міністрами енергетики держав – членів ЧЕС для визначення кроків, які належить зробити з метою поступового створіння з'єднаного чорноморського енергетичного ринку, проголошує наступне:

- підтверджуючи свою прихильність положенням декларацій ЧЕС про співпрацю в області енергетики, прийнятих в Баку (19 вересня 2003 року), Александруполісе (4 березня 2005 року) і Сумісної заяви, прийнятої в Сочі (27 вересня 2006 року), Декларації зустрічі на вищому рівні з нагоди 15-тилетнього ювілею Організації Чорноморського економічного співробітництва, прийнятої в Стамбулі (25 червня 2007 року), Декларації про співпрацю між ЧЕС і ЄС, прийнятої в Києві (9 квітня 2008 року), і Єреван декларації (20 березня 2009 року) і підкреслюючи необхідність їх термінового практичного здійснення;

- приймаючи до відома Декларацію енергетичного саміту "Природний газ для Європи: безпеку і партнерство", прийняту в Софії 25 квітня 2009 року;

- визнаючи, що питання про створення енергетичного ринку в чорноморському регіоні є одним з основних пріоритетів для держав – членів ЧЕС;

- визнаючи важливість диверсифікації маршрутів і джерел поставок енергії для держав – членів ЧЕС;

- усвідомлюючи взаємозалежність держав, що росте, – членів ЧЕС від поставок і споживання первинних енергетичних ресурсів;

- визнаючи у зв'язку з цим необхідність подальшого розвитку співпраці між державами – членами ЧЕС з метою створення стабільного і з'єднаного регіонального енергетичного ринку;

- усвідомлюючи зростаюче енергетичне значення чорноморського регіону в рішенні загальносвітових і європейських енергетичних проблем як важливого транзитного маршруту для поставок енергії з нових альтернативних джерел;

- підкреслюючи важливість проблеми зміни клімату в стимулюванні енергетичної співпраці між державами – членами ЧЕС;

- визнаючи, що взаємозалежність між країнами-виробниками, споживачами і країнами транзиту, що росте, вимагає рівного розподілу відповідальності і зміцнення партнерства в регіоні;

- підкреслюючи роль органів, пов'язаних з ЧЕС, як додаткових важливих механізмів подальшого стимулювання енергетичної співпраці в рамках Організації ЧЕС;

- визнаючи значення ролі приватного сектора, а також можливих державно-приватних партнерств (ГЧП) в створенні і використуванні регіонального енергетичного ринку:

декларує:

- співробітничати з метою створення ефективно працюючого енергетичного ринку в чорноморському регіоні;

- вивчати можливість зближення національних законодавств держав-членів ЧЕС в енергетичному секторі;

- визначати заходи, необхідні для створення спеціальної нормативно-правової бази, що відкриває можливість для ефективного введення з'єданого чорноморського енергетичного ринку;

- розширювати співпрацю з ЄС і іншими відповідними міжнародними установами з метою розвитку енергетичної інфраструктури в чорноморському регіоні;

- підтримувати проекти, стимулюючі стійкий енергетичний розвиток;

- підтримувати всі види діяльності, направлені на підвищення енергетичної безпеки в чорноморському регіоні, у тому числі енергоефективність і використування відновлюваних джерел енергії;

- забезпечувати обмін інформацією, фахівцями і передовим досвідом, розробляти учбові програми, розраховані на держави – члени ЧЕС.

Члени Організації Чорноморського економічного співробітництва вважають, що "приєднання всіх держав цієї організації до ВТО внесе позитивний внесок" в розвиток економічного співробітництва, в усунення торгових бар'єрів.

Декларація саміту ОЧЕС в Стамбулі. Наголошується, що Чорноморський регіон володіє зростаючим потенціалом в області енергоресурсів, включаючи електроенергію, і підкреслюється його значення як найважливішого транзитного коридору для нафти і газу, що поставляється переважно до Європи.

Країни - члени ОЧЕС підтвердили прагнення заглиблювати співпрацю у сфері енергетики з належним обліком інтересів країн-виробників і країн-споживачів енергії, а також країн-транзитерів.

В декларації наголошується прагнення співробітничати з Європейським Союзом і іншими міжнародними партнерами в цілях забезпечення справедливого доступу всіх зацікавлених країн до енергоресурсів і ринків збуту на основі взаємності, для підвищення глобальної енергобезпеки, ефективності, конкурентоспроможності і екологічної стійкості.

В декларації наголошується, що ОЧЕС є важливою платформою для сумісного поетапного будівництва загального майбутнього причорномор'я за допомогою здійснення взаємної співпраці на всіх рівнях: між державами, регіонами і народами з тим, щоб Чорноморський регіон став невід'ємною складовою частиною стабільної і процвітаючої Європи.

В декларації підкреслюється, що країни ОЧЕС сповнені рішучості продовжити зусилля по реалізації меморандумів про взаєморозуміння, по координованому розвитку кільцевої автомагістралі навкруги Чорного моря і по розвитку морських магістралей.

Наголошується, що сприятливі економічні перспективи дають країнам ОЧЕС "можливість ставити перед собою більш амбітні задачі, а також розробити і ефективно здійснити крупні регіональні проекти стратегічного значення".

В декларації країни ОЧЕС зобов'язали вжити необхідних заходів для захисту і збереження навколишнього середовища для нинішнього і майбутнього поколінь. В зв'язку з цим вони вважають за необхідне "укріпити співпрацю зі всіма міжнародними організаціями, питаннями захисту і відновлення біоресурсів Чорного моря, що займаються, включаючи запобігання і зменшення забруднення впадаючих в нього річок.

В декларації підкреслюється серйозний характер наслідків зміни клімату і необхідність здійснення якомога більш широкої регіональної і міжнародної співпраці з метою всебічного і ефективного розгляду цього питання.

ТЕМА 3

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ЕНЕРГЕТИКУ

3.1. Загальна характеристика законодавства про енергетику України.

3.2. Законодавчі акти України по енергоресурсам.

(різні типи палива, включаючи відновлювальні джерела енергії)

3.3. Нормативна база відносин паливновидобувних та енергогенеруючих компаній.

3.4. Нормативно-правова база з забруднення навколишнього середовища при видобуванні енергії.
(включаючи кіотський протокол)

3.1. Загальна характеристика законодавства про енергетику України.

Складність правового регулювання енергетики полягає головним чином в тому, що єдиного нормативно-правового акту в цій сфері немає, і, більш того, на рівні законів регулювання обмежується загальними положеннями. Таким чином, основні регуляторні норми містяться в підзаконних актах, число яких набагато перевищує 500.

Основними законодавчими актами, які регулюють енергетику в Україні, є наступні:

- Закон України “Про електроенергетику” від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР;

- Закон України “Про нафту і газ” від 12.07.2001 р. №2665-III
? \ Кодекс України про надра від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР;

- Гірський закон України від 06.10.1999 р. № 1127-XIV. Також існують деякі спеціальні закони у сфері енергозбереження і альтернативної енергетики, об які більш детально розглядаються у відповідних розділах;

- Закон України від 8.02.1995 № 39/95-ВР «Про використання ядерної енергії і радіаційної безпеки».

Більш детально перелік законодавчих актів України можна розглянути по категоріях енергоносіїв.

Перелік основних нормативно-правових актів, регулюючих діяльність ядерної енергетики і атомної промисловості.

1. Закон України від 8.02.1995 № 39/95-ВР «Про використання ядерної енергії і радіаційної безпеки»;

2. Закон України від 12.07.1996 № 334/96-ВР «Про приєднання України до Віденської конвенції про цивільну відповідальність за ядерний збиток»;

3. Закон України від 17.12.1997 № 736/97-ВР «Про ратифікацію Конвенції про ядерну безпеку»;

4. Закон України від 19.10.2000 № 2064-III «Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання»;

5. Закон України від 13.12.2001 № 2893-III «Про цивільну відповідальність за ядерний збиток і її фінансове забезпечення»;

6. Закон України від 11.01.2000 № 1370-XIV «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії»;

7. Закон України від 30.06.1995 № 255/95-ВР «Про поводження з радіоактивними відходами»;

8. Закон України від 24.06.2004 № 1868-IV «Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки»;

9. Закон України від 08.09.2005 № 2861-IV «Про порядок ухвалення рішень про розміщення, проектування, будівництві ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення»;

10. Закон України від 19.11.1997 № 645/97-ВР «Про здобич і переробку уранових руд»;

11. Закон України від 18.03.2004 № 1621-IV «Про державні цільові програми»;

12. Закон України від 20.02.2003 № 549-IV «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення і подвійного використання»;

13. Ядерний кодекс України (проект);

14. Киотській протокол до Рамкової конвенції Організації З'єднаних Націй про зміну клімату;

15. Указ Президента України від 06.03.2001 № 155/2001 «Про Положення про Державний комітет ядерного регулювання України»;

16. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2005 № 515-р «Про схвалення Комплексної програми підвищення безпеки діючих енергоблоків атомних електростанцій»;

17. Розпорядження КМУ від 21.07.2005 № 281-р «Про підготовчі заходи щодо будівництва нових енергоблоків Хмельницької АЕС»;

18. Ухвала КМУ від 17.08.2011 № 874 «Про затвердження Порядку використання засобів, передбачених в державному бюджеті для здійснення заходів щодо реалізації Державної цільової економічної програми «Смикнути паливо України»;

19. Ухвала КМУ від 13.06.2000 № 50 «Про затвердження Порядку проведення службового розслідування щодо осіб, уповноважених на виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування»;

20. Ухвала КМУ від 18.07.1998 № 1122 «Про затвердження Порядку проведення суспільних слухань з питань використання ядерної енергії і радіаційної безпеки»;

21. Наказ Державного комітету ядерного регулювання України від 19.11.2007 № 162 «Про затвердження Загальних положень безпеки атомних станцій»;

22. Наказ Державного комітету ядерного регулювання України від 07.04.2008 № 68 «Про затвердження Вимог по безпеці до вибору майданчика для розміщення атомної станції».

Перелік основних нормативно-правових актів, регулюючих діяльність електроенергетичної галузі

1. Закон України від 16.10.1997 № 575/97 - ВР «Про електроенергетику»;

2. Закон України від 02.06.2005 № 2633-IV «Про теплопостачання»;

3. Закон України від 01.07.1994 № 74/94 «Про енергозбереження»;

4. Закон України від 05.04.05 № 2509-IV «Про комбіноване виробництво теплової і електричної енергії (когенерації) і використання скидного енергопотенціалу»;

5. Закон України від 20.02.2003 № 555-IV «Про альтернативні джерела енергії»;

6. Закон України від № 14.01.2000 № 1391-XIV «Про альтернативні види палива»;

7. Указ Президента України від 04.04.1995 № 282/95 «Про структурну перебудову в електроенергетичному комплексі України»;
8. Указ Президента України від 03.12.2001 № 1169/2001 «Про додаткові заходи по реформуванню електроенергетичної галузі»;
9. Указ Президента України від 21.04.1998 № 335 «Питання Національної комісії регулювання електроенергетики України»;
10. Указ Президента України від 27.12.2005 № 1863/2005 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 9 грудня 2005 року» Про стан енергетичної безпеки України і основні принципи державної політики у сфері її забезпечення »;
11. Ухвала Кабінету Міністрів України від 22.06.2004 № 794 «Про утворення Національної акціонерної компанії» Енергетична компанія України »;
12. Ухвала Кабінету Міністрів України від 15.02.1999 № 189 «Про затвердження Порядку здійснення державного нагляду в електроенергетиці»;
13. Ухвала Кабінету Міністрів України від 10.07.1997 № 731 «Про комплекс заходів по реалізації Національної енергетичної програми України до 2010 року»;
14. Ухвала Кабінету Міністрів України від 05.06.2000 № 922 «Про затвердження Статуту державного підприємства«Енергоринок »;
15. Ухвала Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 № 1789 «Про схвалення Концепції функціонування і розвитку оптового ринку електричної енергії України»;
16. Ухвала Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 № 1091 «Про утворення Комісії із питань реформування і розвитку енергетичної галузі»;
17. Ухвала Кабінету Міністрів України від 10.12.2003 № 1909 «Про митний контроль і митне оформлення електроенергії, яка переміщається через митну межу України»;
18. Ухвала Кабінету Міністрів України від 29.04.1999 № 753 «Про порядок видачі Національною комісією регулювання електроенергетики ліцензій на здійснення діяльності, пов'язаної з виробництвом, передачею і поставкою електричної енергії, комбінованим виробництвом теплової і електричної енергії, виробництвом теплової енергії на теплоелектроцентралях і установках з використанням нетрадиційних або відновлюваних джерел енергії »;

19. Ухвала Кабінету Міністрів України від 17.03.2004 № 328 «Про утворення Міжвідомчої комісії по координації роботи, пов'язаної з реалізацією положень Концепції функціонування і розвитку оптового ринку електричної енергії України»;

20. Ухвала Кабінету Міністрів України від 03.12.2008 № 1082 «Питання удосконалення схем розрахунків за використану електроенергію і природний газ»;

21. Ухвала Кабінету Міністрів України від 22 лютого 2008 року № 75 «Про затвердження критеріїв розподілу суб'єктів господарювання по ступеню ризику їх діяльності в області електроенергетики і сфері тепlopостачання і визначення періодичності здійснення заходів державного нагляду (контролю)»;

22. Ухвала Кабінету Міністрів України від 19.07.2000 № 1139 «Про затвердження Порядку застосування санкцій за порушення законодавства про електроенергетику»;

23. Ухвала Кабінету Міністрів України від 19.02.2009 № 126 «Про особливості приєднання до електричних сітей об'єктів електроенергетики, що проводять електричну енергію з використанням альтернативних джерел»;

24. Ухвала Кабінету Міністрів України від 22.01.2005 № 89 «Про затвердження Порядку зарахування і використання надходжень від збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну і теплову енергію»;

25. Ухвала Кабінету Міністрів України від 07.08.1996 № 929 «Про посилення контролю за режимами споживання електричної і теплової енергії»;

26. Ухвала Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 № 1789 «Про схвалення Концепції функціонування і розвитку оптового ринку електричної енергії України»;

27. Ухвала Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 № 1091 «Про утворення Комісії із питань реформування і розвитку енергетичної галузі»;

28. Ухвала Кабінету Міністрів України від 17.03.2004 № 328 «Про утворення Міжвідомчої комісії по координації роботи, пов'язаної з реалізацією положень Концепції функціонування і розвитку оптового ринку електричної енергії»;

29. Ухвала Кабінету Міністрів України від 05.06.2000 № 922 «Про затвердження Статуту ГП Енергоринок» »;

30. Ухвала Кабінету Міністрів України від 03.12.2008 № 1082 «Питання удосконалення схем розрахунків за використану електроенергію і природний газ»;

31. Ухвала Кабінету Міністрів України від 19.02.2009 № 126 «Про особливості приєднання до електричних сітей об'єктів електроенергетики, що проводять електричну енергію з використанням альтернативних джерел»;

32. Ухвала Кабінету Міністрів України від 26.07.1999 № 1357 «Про затвердження Правил користування електричною енергією для населення»;

33. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.09.2004 № 648-р «Про заходи по реконструкції і модернізації теплоелектростанцій в період до 2010 року»;

34. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.06.2007 № 408-р «Про затвердження плану заходів щодо реформування і розвитку енергетичного сектора»;

35. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.11.2007 № 1056-р «Про затвердження плану заходів щодо реалізації положень Концепції функціонування і розвитку оптового ринку електричної енергії України»;

36. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.09.2004 № 648-р «Про заходи по реконструкції і модернізації теплоелектростанцій в період до 2010 року»;

37. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.06.2007 № 408-р «Про затвердження плану заходів щодо реформування і розвитку енергетичного сектора»;

38. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.11.2007 № 1056-р «Про затвердження плану заходів щодо реалізації положень Концепції функціонування і розвитку оптового ринку електричної енергії України»;

39. Ухвала Національної комісії регулювання електроенергетики України від 07.04.2011 № 573 «Про затвердження цільових показників надійності електропостачання»;

40. Ухвала Національної комісії регулювання електроенергетики України від 26.04. 2011 № 698 «Про твердження на травень 2011 року сум коректування платежів за електроенергію, що купується на Оптовому ринку електроенергії України на території здійснення ліцензуючої діяльності постачальників електричної енергії за регульованим тарифом»;

41. Ухвала Національної комісії регулювання електроенергетики України від 08.02.1996 № 3 «Про затвердження Умов і Правил здійснення підприємницької діяльності по виробництву електричної енергії»;

42. Ухвала Національної комісії регулювання електроенергетики України від 13.06.1996 № 15 «Про затвердження Умов і Правил здійснення підприємницької діяльності по передачі електричної енергії місцевими (локальними) електромережами»;

43. Ухвала Національної комісії регулювання електроенергетики України від 13.06.1996 № 15/1 «Про затвердження Умов і Правил здійснення підприємницької діяльності по поставці електричної енергії за регульованим тарифом»;

44. Ухвала Національної комісії регулювання електроенергетики України від 12.08.1996 № 36 «Про затвердження Умов і Правил здійснення підприємницької діяльності по поставці електричної енергії за нерегульованим тарифом»;

45. Ухвала Національної комісії регулювання електроенергетики України від 11.10.1996 № 152 «Про затвердження Умов і Правил здійснення підприємницької діяльності по передачі електричної енергії магістральними і міждержавними електричними сітями»;

46. Ухвала Національної комісії регулювання електроенергетики України від 16.12.1996 № 256 «Про затвердження Умов і Правил здійснення підприємницької діяльності по оптовій поставці електричної енергії»;

47. Ухвала Національної комісії регулювання електроенергетики України від 31.07.1996 № 28 «Про затвердження Правил користування електричною енергією»;

48. Ухвала Національної комісії регулювання електроенергетики України від 25.12.2002 № 1455 «Про затвердженні Порядку придбання товарів, робіт і послуг ліцензіатами, ціни (тарифи) на відповідну діяльність яких встановлюються НКРЕ»;

49. Ухвала Національної комісії регулювання електроенергетики України від 13.04.2006 № 457 «Про затвердження Порядку контролю за дотриманням ліцензіатами Умов і Правил здійснення підприємницької діяльності по поставці електричної енергії за регульованим тарифом і за нерегульованим тарифом, по виробництву електричної енергії, передачі електричної енергії місцевими (локальними) електричними сітями, оптовій поставці

електричної енергії і передачі електричної енергії магістральними і міждержавними електричними сітками »;

50. Ухвала Національної комісії регулювання електроенергетики України від 06.10.1999 № 1305 «Про затвердження Інструкції про порядок видачі ліцензій Національною комісією регулювання електроенергетики на здійснення окремих видів підприємницької діяльності»;

51. Ухвала Національної комісії регулювання електроенергетики України від 27.02.2007 № 261 «Про закупівлю електричної енергії виробниками електричної енергії»;

52. Ухвала Національної комісії регулювання електроенергетики України від 25.03.10 № 299 «Про затвердження Порядку формування і ведення реєстру об'єктів електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії (окрім доменного і коксується газів, а з використанням гідроенергії тільки малих гідроелектростанцій)»;

53. Міністерства палива і енергетики України від 24.05.2006 № 183 «Про затвердження Порядку підготовки і фінансування проектів з метою реалізації плану реконструкції і модернізації теплових електростанцій»;

54. Міністерства палива і енергетики України від 21.06.2005 № 276 «Про забезпечення інтеграції ОЕС України до об'єднання енергосистем країн і розвитку експортного потенціалу електроенергетичної галузі»;

55. Міністерства палива і енергетики України від 24.03.2008 № 161 «Регламент Міністерства палива і енергетики України».

56. Сумісний наказ Гостаможслужби України, Мінпаленерго, Міністерства транспорту і зв'язку України від 12 грудня 2006 року № 1110/484/1146 «Про затвердження Інструкції про здійснення митного контролю за переміщенням електроенергії через митну межу України».

Перелік основних нормативно-правових актів, регулюючих діяльність нафтогазового і торфовидобувного комплексу

1. Закон України від 12.07.2001 № 2665-III «Про нафту і газ»;
2. Закон України від 15.05.1996 № 192-96/ВР «Про трубопровідний транспорт»;
3. Закон України від 14.01.2000 № 1391-XIV «Про альтернативні види палива»;

4. Закон України від 08.07.2010 № 2467-VI «Про принципи функціонування ринку природного газу»;
5. Закон України від 06.02.2007 № 605-V «Про внесення змін в Закон України «Про трубопровідний транспорт »щодо підприємств магістрального трубопровідного транспорту»;
6. Закон України від 17.02.2009 № 993-VI «Про внесення зміни в статтю 7 Закону України«О трубопровідному транспорті »щодо зняття заборони на приватизацію житлової фундації державних підприємств магістрального трубопровідного транспорту»;
7. Закон України від 03.06.2008 № 309-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України»;
8. Закон України від 04.03.2004 № 1578-IV «Про внесення змін в Закон України« Про нафту і газ»;
9. Указ Президента України від 25.02.1998 № 151/98 «Про реформування нафтогазового комплексу України»;
10. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 25.05.1998 № 747 «Про утворення Національної акціонерної компанії« Нафтогаз України»;
11. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 03.12.2008 № 1082 «Питання удосконалення схем розрахунків за використану електроенергію і природний газ»;
12. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 16.12.1996 № 1510 «Про Основні напрями реформування нафтогазового комплексу України»;
13. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 01.03.2007 № 340 «Про затвердження Порядку компенсації в 2007 році Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» різниці між цінами закупівлі і реалізації імпортованого природного газу, що використовується на виробництво теплової енергії для населення»;
14. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 24.06.2006 № 859 «Про внесення зміни в пункт 3 Порядку числення і внесення до державного бюджету рентної платні за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами і продуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу і аміаку територією України»;
15. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 19.01.2005 № 59 «Про внесення змін в Порядок числення і внесення до Державного бюджету України рентної платні за нафту, природний газ і газовий конденсат»;

16. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 11.09.2004 № 1196 «Деякі питання продажу нафти і газового конденсату на аукціонах»;

17. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 23.12.2004 № 1718 «Деякі питання застосування Порядку числення і внесення до Державного бюджету України рентної платні за нафту, природний газ і газовий конденсат»;

18. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 06.08.2004 № 1002 «Про врегулювання заборгованості Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» за отриманий в 1997-2000 роках і неоплачений російський природний газ»;

19. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 26.03.2008 № 262 «Про внесення змін в Порядок числення і внесення до державного бюджету рентної платні за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами і нефтепродуктоводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу і аміаку територією України»;

20. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 23.12.2004 № 1736 «Про внесення змін в Положення про організацію і проведення аукціонів з продажу нафти, газового конденсату, зрідженого газу і вугілля»;

21. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 20.08.2008 № 722 «Про внесення змін в Порядок числення і внесення до Державного бюджету України рентної платні за нафту, природний газ і газовий конденсат»;

22. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 05.06.2006 № 785 «Про внесення зміни в Порядок числення і внесення до Державного бюджету України рентної платні за нафту, природний газ і газовий конденсат»;

23. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 08.06.2005 № 424 «Об числення і внесення до державного бюджету рентної платні за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами і нефтепродуктоводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу і аміаку територією України»;

24. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 26.03.2008 № 261 «Про внесення змін в Порядок числення і внесення до Державного бюджету України рентної платні за нафту, природний газ і газовий конденсат»;

25. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 08.11.2006 № 1572 «Про затвердження Програми диверсифікації джерел поставок нафти до України на період до 2015 року»;

26. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 11.06.2005 № 442 «Про затвердження Порядку внесення до спеціального фонду державного бюджету збору у вигляді цільової надбавки до тарифу на природний газ»;

27. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 11.09.2007 № 1128 «Питання газифікації населених пунктів»;

28. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 09.12.1999 № 2246 «Про затвердження Правил надання населенню послуг з газопостачання»;

29. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 08.12.2006 № 1687 «Про затвердження Порядку пооб'єктного припинення (обмеження) газопостачання споживачам, окрім населення»;

30. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 08.12.2006 № 1697 «Про заходи по подальшому вдосконаленню механізму забезпечення природним газом вітчизняних споживачів»;

31. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 11.10.2006 № 1420 «Про ціни на природний газ, що використовується підприємствами комунальної теплоенергетики для надання послуг з опалювання і гарячого водопостачання населенню, і упровадження соціально орієнтованих диференційованих цін на природний газ для населення»;

32. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 05.03.2008 № 163 «Про реалізацію імпортованого природного газу на території України»;

33. Ухвала Кабінету України Міністрів України від 22.02.2006 № 206 «Про затвердження Порядку підготовки, розгляду, схвалення і реалізації проектів, направлених на скорочення об'єму антропогенних викидів парникових газів»;

34. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.10.2007 № 871-р «Про підвищення рівня безпеки газопостачання населення»;

35. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.12.2004 № 993-р «Про затвердження переліку магістральних газопроводів і газопроводів-відведень для газифікації сільських населених пунктів»;

36. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.05.2007 № 349-р «Про митне оформлення природного газу»;

37. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2006 № 318-р «Про підписання Меморандуму про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України і Урядом Королівства Нідерланди про співпрацю по упровадженню Рамкової конвенції ООН про зміну клімату і Киотського протоколу до неї, зокрема щодо зменшення емісії парникових газів у відповідності із статті 6 Киотського протоколу»;

38. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.2008 № 1315-р «Про затвердження переліку ділянок надр, спеціальні дозволи на геологічне вивчення яких, у тому числі досвідчено-промислому розробку, з подальшою здобиччю нафти і газу надаються НАК Нафтогаз України» »без проведення аукціону»;

39. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 .03. 2009 р. № 306-р «Деякі питання митного оформлення природного газу і проведення в 2009 році компенсації НАК «Нафтогаз України »різниці між цінами закупівлі імпортованого природного газу і його реалізації суб'єктам господарювання для виробництва теплової енергії, споживаної населенням».

Перелік основних нормативно-правових актів, регулюючих діяльність вугільно-промислового комплексу

1. Гірський закон України від 06.10.1999 № 1127-XIV;
2. Закон України «Про підвищення престижності шахтарської праці» від 2.09.2008 № 345-VI;
3. Закон України «Про газ (Метані) вугільних родовищ» від 21.05.2009 № 1392-VI;
4. Ухвала Кабінету Міністрів України від 24.02.1997 № 189 «Про затвердження особливостей застосування типової форми контракту з керівником підприємства, що знаходиться в загальнодержавній власності, при висновку контрактів з директорами шахт Міністерства вугільної промисловості»;
5. Ухвала Кабінету Міністрів України від 28.03.1997 № 280 «Про хід структурної перебудови вугільної промисловості»;
6. Ухвала Кабінету Міністрів України від 27.08.1997 № 939 «Про затвердження Порядку ліквідації збиткових вугледобувних і углеперерабатываючих підприємств»;
7. Ухвала Кабінету Міністрів України від 12.06.1998 № 857 «Об вдосконалення господарського механізму реалізації вугільної продукції в Україні»;

8. Ухвала Кабінету Міністрів України від 1.03.1999 № 281 «Про створення Координаційної ради з питань врегулювання кризових ситуацій у вугільній промисловості»;

9. Ухвала Кабінету Міністрів України від 4.04.2000 № 599 «Про введення аукціонів з продажу нафти, газового конденсату, природного, зрідженого газу і вугілля»;

10. Ухвала Кабінету Міністрів України від 19.09.2001 № 1205 «Про затвердження Програми "Українське вугілля "»;

11. Ухвала Кабінету Міністрів України від 25.12.2002 № 1954 «Про заходи по створенню нових робочих місць для трудовлаштування працівників, що вивільняються, з вугледобувних, углепереробляючих і торфовидобувних підприємств, які ліквідовуються за рахунок засобів державного бюджету на реструктуризацію вугільної і торфовидобувної промисловості»;

12. Ухвала Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 № 77 «Про затвердження Порядку надання пільг на придбання твердого палива і зрідженого газу за рахунок субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам»;

13. Ухвала Кабінету Міністрів України від 9.01.2008 № 6 «Деякі питання соціального захисту членів сімей загиблих шахтарів і рятувальників»;

14. Ухвала Кабінету Міністрів України від 26.03.2008 № 245 «Про затвердження Порядку використання в 2008 році засобів, передбачених в державному бюджеті для здійснення заходів рятувальників на вугледобувних підприємствах»;

15. Ухвала Кабінету Міністрів України від 27.12.2008 № 1138 «Про реєстрацію цін на окремі види продукції»;

16. Ухвала Кабінету Міністрів України від 19.02.2009 № 194 «Деякі питання забезпечення здобичі і використання газу Метану з вугільних родовищ»;

17. Ухвала Кабінету Міністрів України від 1.03.2010 № 243 «Про затвердження Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії і альтернативних видів палива на 2010 - 2015 роки»;

18. Ухвала Кабінету Міністрів України від 21.07.2010 № 600 «Про затвердження Порядку цільового використання засобів, отриманих від здійснення діяльності по здобичі і використуванню

газу (Метану) вугільних родовищ і вивільнених у зв'язку з наданням пільги по податку на прибуток підприємств»;

19. Ухвала Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 № 153 «Про затвердження Порядку використання засобів, передбачених в державному бюджеті для часткового покриття витрат вугледобувних підприємств, що включаються в собівартість готової товарної продукції»;

20. Ухвала Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 № 154 «Про затвердження Порядку використання засобів, передбачених в державному бюджеті для здійснення заходів рятувальників на вугледобувних підприємствах»;

21. Ухвала Кабінету Міністрів України від 11.03.2011 № 236 «Про затвердження Порядку використання засобів, передбачених в державному бюджеті для реструктуризації вугільної і торфовидобувної промисловості»;

22. Ухвала Кабінету Міністрів України від 17.03.2011 № 303 «Про затвердження переліку професій працівників по видобутку (переробці) вугілля і працівників углестроительных підприємств, яким безкоштовно надається вугілля на побутові потреби і до складу загального місячного або річного налогооблагаемого доходу яких не включається вартість такого вугілля» ;

23. Ухвала Кабінету Міністрів України від 6.06.2011 № 598 «Деякі питання надання в 2011 році державних гарантій для забезпечення виконання боргових зобов'язань по запозиченнях, повернутим відкритим акціонерним суспільством» Лісичанськуголь »;

24. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2009 № 1684-р «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми здобичі і використання газу Метану вугільних родовищ як альтернативного енергоресурсу».

3.2. Законодавчі акти України по енергоресурсам. (різні типи палива, включаючи відновлювальні джерела енергії)

Загальні положення. В структурі споживання первинної енергії в Україні за минулі роки найбільший об'єм доводиться на природний газ — 41 % (39 % в 2005 році), тоді як в більшості країн світу цей показник удвічі нижче. Об'єм споживання нафти в Україні складає 19%, вугливи — 19%, урану — 17%, гідроресурсів і інших

відновлюваних джерел — 4%. Основними нормативно-правовими актами в цій сфері є Гірський закон України, Кодекс України про надра, а також Закон України «Про нафту і газ».

Паливно-енергетична сировина. Паливно-енергетична сировина (ПЕС) грає ключову роль в життєздатності будь-якої держави, адже з нею пов'язані практично всі галузі економіки, а в деякій мірі і політична і економічна незалежність. В даний час рівень залежності від первинного палива складає приблизно 55%. За оцінками експертів енергоємність ВВП в Україні складає 89 кг у.т. на один долар вироблюваної продукції, що в 3-5 разів перевищує цей показник в Західній Європі.

Україна належить до числа держав миру, що мають запаси всіх видів ПЕС (нафта, природний газ, вугілля, торф, уран і ін.), Але ступінь забезпеченості запасами, їх здобич і використання неоднакова і в сумі вони не створюють необхідний рівень енергетичної безпеки (власними енергоресурсами Україна забезпечує себе приблизно на 47%).

Нафта і газ. Початкові потенційні ресурси вуглеводнів України в перерахунку на умовне паливо оцінюються в 9 322 700 000 т, у тому числі нафти з газоконденсатом 1 643 400 000 т (17,6%) і вільного газу - 7 254 300 000 000 м³ (77,8%). Початкові розвідані запаси вуглеводнів (кат. А + В + С1) складають 3 501 100 000 т у. п.; початкові ресурси нафти розвідані на 37%, вільного газу - 39%, а ступінь виработаності (частина накопиченого здобичі в початкових потенційних ресурсах) відповідно 27,4 і 25,5%, тобто 7 004 300 000 т у. п. (75,1%) початкових потенційних ресурсів залишаються ще в надрах, з яких 5 821 600 000 т у.т. відносяться до категорії нерозвіданих. Значна частина ресурсів вуглеводнів (27%) зосереджена на глибинах 5 - 7 км. Слід зазначити, що 7 043 500 000 т початкових потенційних ресурсів вуглеводнів, або 75,5% від їх загальної кількості, що знаходяться на суші, а 2 279 200 000 т (24,5%) - на шельфі Чорного і Азовського морів. Таким чином, ресурсна база нафтогазовидобувної промисловості України дозволяє при її ефективному використуванні стабілізувати, а в перспективі підвищити об'єми здобичі вуглеводневої сировини. По доведених запасів нафти з газоконденсатом Україна займає третє місце в Європі (без Росії), поступаючись тільки Великобританії і Норвегії, але рівень річної здобичі значно нижче, ніж в цих і багатьох інших європейських (і не тільки європейських) країнах.

Вугілля. Цей вид корисних копалин був, є і буде і надалі основним енергоносієм України, гарантом її відносної енергетичної незалежності. Україна володіє великими підтвердженими запасами кам'яного вугілля і через це входить в першу п'ятірку країн світу (після Китаю, США, Індії і Росії). Вона зможе тривалий час не тільки задовольняти внутрішні потреби, але і підтримувати значний експортний потенціал. Останніми роками прийняті галузева і загальнонаціональна енергетичні програми повинні були за рахунок збільшення інвестицій реанімувати вугільну промисловість, значно збільшити вуглевидобування і підвищити його частку в паливно-енергетичному комплексі до 50%. Підготовлено 24 резервні ділянки із запасами енергетичного вугілля 4600000000 т. Згідно стратегічній програмі до 2030 р. вугільна галузь повинна вийти на рубіж видобутку кам'яного вугілля 110 млн. т. У зв'язку з тим, що основні показники рентабельності роботи вугільної галузі на приватизованих підприємствах значно вище, ніж на державних, в 2008 р. прийнята концепція галузевого реформування, передбачаючий подальшу приватизацію (в даний час на приватний сектор доводиться 42% всього видобутку вугілля) як генеральну лінію висновку вугільної промисловості з кризи.

Уран. За наявності 15 енергоблоків на чотирьох атомних електростанціях встановленою потужністю більше 13 835 МВт уран грає найважливішу роль у виробництві електроенергії. Його частка у виробництві електроенергії в порівнянні з іншими енергоносіями постійно і складає вже майже половину всього виробництва в країні. Порівняння результатів роботи електростанцій з використанням різних видів енергоносіїв свідчить про високу ефективність АЕС. Коефіцієнт корисної дії АЕС в 2,7 рази вище, ніж на гідроелектростанціях, і в 2,9 рази, ніж на теплових, а рентабельність роботи НАК "Енергоатом" України перевищує 100%. Вартість енергії, проводить АЕС, удвічі дешевше, ніж на ТЕС. Все сказане свідчить, що атомна енергетика в Україні займає ведучі позиції, тому надійної альтернативи їй поки ні. Розвіданим запасам урану Україна забезпечена на багато десятиріч. Після остаточного рішення питання з наладкою власного виробництва елементів, що виділяють тепло (ТВЕЛ), Україна може бути майже незалежною від зовнішніх чинників у виробництві, як мінімум, половини річного об'єму електроенергії за рахунок АЕС. В Енергетичній стратегії України до 2030 р. закладений оптимістичний прогноз зростання споживання

урану в найближчі 25 років в 7,5 рази. Прийнятої в 2006 р. Енергетичній стратегії України на період до 2030 р. передбачено:

- Понизити енергоємність ВВП з 0,5 кг у. п. / грн в 2005 р. до 0,24 кг у. п. / грн в 2030 г.;
- Збільшити виробництво електроенергії на власному паливі з 38,1% в 2005 р. до 91,7% в 2030 г.;
- За рахунок енергозбереження істотно скоротити споживання енергоресурсів; зменшити енергетичну залежність України від зовнішніх поставок палива з 54,8% до 11,7%.

Дозвіл на видобуток корисних копалин. Видобуток корисних копалин, у тому числі вугливи, скоюється на підставі гірського відведення. Положення про порядок надання гірських відведень затверджено Ухвалою Кабінету Міністрів України (далі — КМ України) від 27 січня 1995 р. № 59.

Гірські відведення можуть надаватися підприємствам і громадянам лише за наявності у них спеціального дозволу на користування ділянкою надр, а також затвердженого в установленому порядку проекту розробки родовища корисних копалин.

Такий дозвіл за станом на 01.08.2009 видається в затвердженому Ухвалою КМ України від 17 червня 2009 р. № 608 Порядку надання в 2009 році спеціальних дозволів на користування надрами. Як правило, такі дозволи видаються на конкурсній основі, але вищезгаданий Порядок містить ряд виключень, згідно яким такий дозвіл може надаватися без конкурсу. Перелік документів, які необхідно подати разом із заявою міститься в Додатку 1 до вищезазначеного Порядку. Дозвіл дається на конкретний об'єкт. Для нафтогазоносних надр спеціальний порядок отримання дозволу передбачений Ухвалою КМ України від 17 вересня в 2003 г. № 1475.

Ліцензування. Видобуток корисних копалин з родовищ, які мають загальнодержавне значення і включені до Державного фонду родовищ корисних копалин, а також пошук (розвідка) корисних копалин є тими видами діяльності, на які необхідно одержувати спеціальну ліцензію. Ліцензія видається суб'єкту господарювання і не залежить від конкретного об'єкту.

Ліцензійні умови здійснення господарської діяльності по пошуку (розвідці) корисних копалин затверджені наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики і підприємництва і Міністерства екології і природних ресурсів України від 13 лютого

2001 р. № 31/51. Ліцензійні умови здійснення господарської діяльності по видобутку корисних копалин з родовищ, які мають загальнодержавне значення і включені до Державного фонду родовищ корисних копалин, визначені в наказі Державного комітету України з питань регуляторної політики і підприємництва, Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 31 липня 2007 р. № 107/370.

Також існують ліцензійні умови для транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом, транспортування природного і нафтового газу трубопроводами і його розподіл, постачання природним газом за регульованим і нерегульованим тарифом. Ліцензійні умови здійснення господарської діяльності по постачанню природним газом за регульованим тарифом затверджені Ухвалою Національної комісії регулювання енергетики (далі — НКРЕ) України від 25 серпня 2005 року № 693. Ліцензійні умови здійснення господарської діяльності по постачанню природним газом за нерегульованим тарифом визначені в ухвалі НКРЕ від 25.08.2005 № 694.

3.3. Нормативна база відносин паливновидобувних та енергогенеруючих компаній.

В умовах ринку, звичайно, зростає роль самоорганізації і відпадає необхідність в централізованих механізмах управління, оскільки відбувається ефективне саморегулювання економіки. Проте відносини в паливно-енергетичному комплексі свідчать, що і ринкова економіка потребує державному втручанні для того, щоб не втратити організаційні механізми, що забезпечують об'єднання економічних суб'єктів країни в цілісну систему.

Ринок енергоресурсів вимагає державного втручання через свою підвищену значущість для економіки будь-якої країни. Власна здобич енергоресурсів задовольняє потреби України лише частково. Недолік власних енергоресурсів і потреби, що ростуть, в них роблять економіку України залежною від постачальників, число яких обмежено. Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні Національною комісією регулювання електроенергетики розроблена Біла книга «Державне регулювання енергетики України». Проблеми державного управління паливно-енергетичного комплексу і

державного регулювання енергетики активно розглядаються в науковій літературі. Проте, на сьогоднішній день важливою і невирішеною проблемою залишається ефективно державне регулювання ринку енергоресурсів.

На ринку енергетичних ресурсів вступають в суперечність інтереси споживачів і постачальників енергії, що виявляються в наступному:

- споживач, з свого боку, прагне задовольнити енергетичні потреби з мінімальними витратами, що направляє його на зменшення об'ємів споживання і зниження вартості енергії;

- постачальник - бажає досягти максимальної вигоди від надання енергетичних послуг, що, обліком дії ефекту масштабу виробництва, орієнтує постачальника на зростання об'ємів споживання енергії і збільшення її вартості.

Для вирішення вказаних суперечностей держава регламентує діяльність суб'єктів ринку енергетичних ресурсів. Метою державного регулювання в енергетиці є забезпечення балансу інтересів держави, суб'єктів ринку і споживачів енергії, забезпечення впевненості інвесторів в стабільності правил здійснення підприємницької діяльності в енергетиці, посилення конкуренції між виробниками і споживачами енергії.

Основними суб'єктами державного управління на ринку енергоресурсів є Кабінет Міністрів України, профільні міністерства, комітети і відомства: Міністерство енергетики і вугільної промисловості України, *Міністерство з питань* житлово-комунального господарства України; Державний комітет ядерного регулювання України; Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів (НАЕР) Національна комісія регулювання електроенергетики України (НКРЕ); Антимонопольний комітет.

НКРЕ є центральним органом виконавської влади на ринку енергоресурсів із спеціальним статусом. Основними задачами НКРЕ є державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій в паливно-енергетичному комплексі шляхом проведення цінової політики, визначення правил їх діяльності шляхом ліцензування основних видів виробництва, участь у формуванні єдиної державної політики по створенню і організації функціонування оптових ринків енергоносіїв і сприяння розвитку конкурентних відносин їх діяльності,

а також захисти прав споживачів. Державне регулювання ринку енергоресурсів направлено на:

- формування і забезпечення реалізації єдиної державної політики щодо розвитку і функціонування відповідних ринків;
- формування цінової і тарифної політики на ринках, де присутня природна монополія і контроль за конкурентним ціноутворенням в галузях;
- забезпечення рівних можливостей доступу споживачів на відповідні ринки;
- запобігання монополізації і сприяння конкуренції на ринках, прилеглих до ринків, які знаходяться в стані природної монополії;
- узгодження інтересів суб'єктів енергетичних ринків і споживачів товарів і послуг цих ринків;
- захисти прав споживачів товарів і послуг суб'єктів природних монополій і суміжних ринків щодо отримання товарів і послуг належної якості за економічно обгрунтованими цінами;
- ліцензування діяльності учасників відповідних ринків і контролю за виконанням ліцензійних умов суб'єктами підприємництва;
- забезпечення енергетичної безпеки країни. Важелі державного регулювання економіки - це інструменти впливу держави на сферу підприємництва, інфраструктуру ринку, некомерційний сектор економіки з метою створення умов їх ефективного функціонування відповідно до напрямів державної економічної політики.

Важливим важелем державного регулювання ринку енергоресурсів є нормативно-правові акти. Законодавство для регулювання відносин на ринку енергетичних ресурсів можна систематизувати в дві групи:

- загальне - торкається всіх або багатьох суб'єктів ринку
- і галузеве або спеціалізоване, регулюючого окремі види діяльності.

Проте правове регулювання ринку енергетичних ресурсів має несистемний, фрагментарний характер і характеризується багатьма неув'язками і відсутністю рамкового закону, який встановлював основні принципи і підходи до регулювання відносин між суб'єктами ринку.

Сьогодні кожна галузь ринку енергетичних ресурсів керується своїм окремим законом і прийнятими на його виконання

підзаконними актами. Наприклад, в електроенергетиці головним є Закон України «Про електроенергетику», в ядерній енергетиці - Закон України «Про використання ядерної енергії і радіаційної безпеки», вугільна галузь керується Кодексом України про надра і Гірським Законом, нафтогазова галузь - Законом України «Про нафту і газ». Проте загальність у формулюванні багатьох положень вказаних законів обумовлює необхідність ухвалення безлічі підзаконних актів різними органами влади.

Так, тільки у вугільній галузі кількість підзаконних актів перевищує 600, в електроенергетиці - більше 400. Проте такий підхід до правового регулювання створює умови для неоднакового застосування вимог законів і, відповідно, недосягнення поставленої мети і задач. У такому разі ускладнюється здійснення ефективного державного контролю на ринку енергетичних ресурсів. Розвиток законодавчого регулювання енергетичних відносин повинен здійснюватися у напрямі активізації міжнародної співпраці і висновку відповідних двох-и багатобічних міжнародних угод, які слід направити на реалізацію мети енергетичної стратегії України і забезпечення національних інтересів; слід забезпечувати виконання міжнародних зобов'язань України, передбачених ратифікованими міжнародними енергетичними угодами.

Важливим важелем державного регулювання є державна підтримка галузей, яка, проте, повинна бути зваженою і раціональною. Протягом останніх десятиріч державна підтримка, наприклад, вугільній галузі привела до тому, що були втрачені стимули до пошуку і використання внутрішніх резервів підвищення ефективності діяльності вугледобувними підприємствами. Результатом такої підтримки стало: збитковість галузі, відробітки і закриття шахт, недостатня кількість розвідувально-пошукових робіт для виявлення нових місць залягання вугілля і ін.

Одним з важелів державного регулювання є ціноутворення. Державна політика на газовому ринку направлена на зміст достатньо низьких цін. Такий підхід має як позитивні, так і негативні наслідки. До позитивних слід віднести: стимулювання зростання інших секторів економіки і забезпечення соціальної стабільності населення. Найвагомим негативним наслідком такої державної політики на газовому ринку є сприяння появі дефіциту газу через нестачу фінансування. Неефективна цінова політика держави чітко

простежується і на оптовому ринку електроенергії (ОРЕ). Ціни на електроенергію гак «Укргідроенерго і ГП НАЕК» «Енергоатом» постійні і значно поступаються цінам акціонерних генерувальних компаній теплових електростанцій.

Низька ціна електроенергії ГЕС накладається на високу ціну ТЕС в годинник пікових навантажень, тому діапазон зміни оптових цін протягом доби дуже вузький. В результаті постачальники (обленерго, крупні промислові споживачі, незалежні постачальники) не мають достатньо стимулів для регулювання графіка навантаження З'єднаної енергетичної системи (ОЕС), тобто зменшувати споживану потужність в періоди уранішнього і вечірнього максимумів і підвищуючи її ніччю, тим самим вирівнюючи графік навантаження і знижуючи напругу енергетичного балансу.

Роздрібні ціни тарифи на електроенергію яка поставляється споживачам обленерго, окрім фіксованих тарифів для населення, формується як сума прогнозованої оптової ринкової ціни, тарифу на передачу електроенергії розподільними сітями, тарифу на поставку електроенергії і передбачають компенсацію нормативних технічних і частково нетехнічних (комерційних) втрат електроенергії при передачі по розподільних сітках.

Незалежні постачальники тарифи визначають самостійно. Проте тарифи, визначені НКРЕ для обленерго цілому занижені, і хоча вони компенсують поточні витрати енергетичних компаній, але недостатні для фінансування або окупності інвестицій в електроенергетиці. Це обумовлює високий ступінь зношеності основних фондів в електроенергетиці і відсутність засобів на їх оновлення.

В Україні НКРЕ введені зонні тарифи на електроенергію. Проте діючі зараз тарифні коефіцієнти не забезпечують баланс витрат, тобто економія витрат в нічний період не рівна перевитратам в напівпіковий і піковий періоди. Тому, промисловим споживачам не вигідно застосовувати введеные Ухвалою НКРЕ від 06.12.02 № 1358 тарифні коефіцієнти для кожного часу доби.

Тим часом науково обгрунтовані пропорції між тарифними ставками різних зон графіка навантаження могли б стати важливим чинником енергозберігаючої політики. При цьому слід збільшити кількість тарифних ставок дало б можливість споживачу вибрати оптимальний варіант з урахуванням особливостей споживання

електроенергії. Наприклад, у Франції споживач вибирає один з 196 варіантів тарифних ставок.

В структурі середніх роздрібних тарифів втрати енергії щорічно ростуть. Важливим недоліком діючої системи роздрібних тарифів на електроенергію є той факт, що формуються вони по витратних підходах і жорстко регулюються НКРЕ. Витратний підхід не стимулює до зменшення витрат діяльності енергозабезпечуючого підприємства.

Становлячої державної політики на ринку енергоресурсів є субсидування окремих груп споживачів. Високий рівень перехресного субсидування промисловими споживачами вартості електричної енергії, що відпускається деяким категоріям споживачів за пільговими тарифами негативно відображається на ефективності функціонування ринку енергоресурсів. Це, перш за все, фіксований низький рівень тарифів для населення, тарифи на електричну енергію, що використовується для зовнішнього освітлення населених пунктів, тарифи на електроенергію для міського електричного транспорту, встановлені на рівні тарифів для населення, компенсація витрат енергозабезпечуючим компаніям, пов'язаних з дією тарифів, диференційованих по періодах часу, компенсація втрат енергозабезпечуючим компаніям від здійснення поставки електроенергії вугільним, гірничо-металургійним, хімічним підприємствам, КП «Запорізький титано-магнієвий комбінат» і дитячим центрам «Артек» і «Молода гвардія». Динаміка сум компенсації втрат енергозабезпечуючим компаніям від здійснення поставки електроенергії окремим категоріям споживачів за 2005-2010 гг має висхідну тенденцію.

Найбільша частка в структурі дотацій доводиться на населення. Конкурентне середовище між виробниками електроенергії украї обмежено через спотворені відносини між учасниками енергоринку і відсутності належного розрахунку з виробниками за відпущену ними електроенергію, що у свою чергу вабить адміністративний розподіл тих засобів, які поступають від споживачів за використану електроенергію.

При забезпеченні електростанцій паливом конкурентний механізм фактично не діє, порядок забезпечення електростанцій вугіллям і його вартість визначаються органами державної влади, не перешкоджає в деяких випадках окремим енергогенерувальним компаніям, *необґрунтовано завищувати власні витрати,*

наприклад, шляхом заниження калорійності використаного вугілля або закупівлею природного газу за цінами вище, ніж склалися на ринку.

Недостатня ефективність механізму регулювання, який не забезпечує належний контроль за обґрунтованістю витрат, на базі яких формується собівартість теплової і електричної енергії, відсутність конкуренції як на ринку енергоносіїв, так і при формуванні цінових заявок на електроенергію призводять до того, що собівартість теплової і електричної енергії не завжди відповідає реальним обґрунтованим витратам на їх виробництво. Ситуація ще більш погіршується при застосуванні негрошових форм розрахунків, оскільки порядок формування собівартості в цьому випадку фактично стає непрозорим для регулюючого органу, а виявити необґрунтоване завищення витрат стає практично неможливим.

Ліцензування діяльності по комбінованому виробництву теплової і електричної енергії, з виробництвом теплової енергії на теплоелектроцентралях і установках з використанням нетрадиційних або відновлюваних джерел енергії здійснюється з 2006 року згідно Закону України «Про комбіноване виробництво теплової і електричної енергії (когенерації) і використання скидного енергопотенціалу» і Закону України «Про тепlopостачання».

Кабінету Міністрів України від 04.07.2001 № 756
«Нормативним актом, визначений механізм видачі ліцензій на право здійснення діяльності по комбінованому виробництву теплової і електричної енергії, по виробництву теплової енергії на теплоелектроцентралях і установках з використанням нетрадиційних або відновлюваних джерел енергії, є ухвала Кабінету Міністрів України від 29.04.99 № 753 «Про порядок видачі Національною комісією регулювання електроенергетики ліцензій на здійснення діяльності, пов'язаної з виробництвом, передачею і поставкою електричної енергії, комбінованим виробництвом теплової і електричної енергії, виробництвом теплової енергії на теплоелектроцентралях і установках з використанням нетрадиційних або відновлюваних джерел енергії».

Разом з поточною діяльністю по видачі (переоформленні, ануляції, продовженні дії) ліцензій НКРЕ постійно надає увагу вдосконаленню ліцензійних умов і інших складових нормативно-правової бази ліцензування. Ліцензування господарської діяльності по виробництву, транспортуванню, поставці теплової енергії і

централізованого водопостачання і водовідведення здійснюється Комісією з вересня 2010 року згідно Закону України «Про Національну комісію регулювання ринку комунальних послуг». Згідно статті 19 Закону України «Про Національну комісію регулювання ринку комунальних послуг» Національна комісія регулювання електроенергетики України виконує функції державного регулювання у сфері теплопостачання, централізованого водопостачання і водовідведення до закінчення процесу формування Національної комісії регулювання ринку комунальних послуг України.

Основними нормативно-правовими актами у сфері ліцензування господарської діяльності на виробництво, транспортування, поставку теплової енергії і централізованого водопостачання і водовідведення є Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» і ухвала Про затвердження переліку документів, прикладених до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності».

Ліцензування діяльності здійснюється з метою сприяння конкуренції на суміжних з монопольними ринках, захисти прав споживачів, послугами природних монополій, що користуються, шляхом обмеження влади підприємців, що займають монопольне положення.

Таким чином характерні особливості державного регулювання ринку енергетичних ресурсів в Україні можна звести до наступного:

- відсутність гармонізованого і системного законодавства у сфері енергетики стримує залучення інвестицій в енергозберігаючі проекти, без яких підвищення енергоефективності української економіки є проблематичним;
- високий рівень зарегулированості ринку, оскільки уряд вводить багато прямих і непрямих методів контролю над процесами ціноутворення, встановлення тарифів, операціям експорту і імпорту, умовами доступу інвесторів і над самими процесами інвестування;
- внутрішні ціни на окремі енергоносії (наприклад, газ, електроенергія) є нижчими за собівартість поставки або виробництва і перехресний субсидуються за рахунок більш високих цін для промисловості.

Державне регулювання енергоринку вимагає вдосконалення з метою підвищення ефективності **функціонування ринку енергоресурсів.**

3.4. Нормативно-правова база з забруднення навколишнього середовища при видобуванні енергії. (включаючи кіотський протокол)

Введення кадастру викидів забруднюючих речовин і парникових газів в Україні

В Україні діє електроенергетичний комплекс з повним технологічним циклом виробництва, транспортування і розподілу електричної і теплової енергії, а також проектування і споруди енергетичних об'єктів.

Сукупність електростанцій, електричних і теплових сітей і інших об'єктів енергетики, з'єднаних загальним виробничим режимом при централізованому управлінні, утворює З'єднану енергетичну систему (ОЕС) України. ОЕС України забезпечує постачання електричною і тепловою енергією промислових об'єктів, населення і інших внутрішніх споживачів, а також взаємодіє з енергосистемами суміжних країн (Росії, Молдови, Польщі, Словаччини, Угорщини), здійснюючи зовнішні перетікання електроенергії.

Що таке кадастр викидів забруднюючих речовин і парникових газів?

Кадастри викидів забруднюючих речовин і парникових газів є зведеним реєстром викидів і перенесень потенційно шкідливих забруднюючих речовин і парникових газів.

- Кадастр парникових газів готується згідно діючої в Україні національній системі оцінки антропогенних викидів і поглинання парникових газів.

- Кадастр викидів забруднюючих речовин готується на підставі законодавчих актів, діючих в Україні (на підставі даних державного обліку забруднюючих речовин).

Кадастр забруднюючих речовин охоплює такі види діяльності:

- Енергетика;
- Промисловість по переробці мінеральної сировини;
- Хімічна промисловість;
- Виробництво і обробка металів;
- Здобич, транспортування і зберігання нафти, газу, масла і хімічних речовин;
- Обробка і видалення відходів;
- Виробництво і обробка паперу і деревини;

- Сільське господарство і аквакультура;
- Продукти тваринництва і рослинництва з сектора виробництва харчових продуктів і напоїв;
- Інші види діяльності.

Кадастри парникових газів в Україні охоплюють п'ять з шести головних категорій викидів:

- Енергетика;
- Промислові процеси;
- Сільське господарство;
- Зміна землекористування і лісове господарство;
- Відходи.

Кадастр не містить даних про викиди парникових газів при виробництві і використуванні сольвентів, які також відносяться до головних категорій викидів, на тій підставі, що в національній статистиці України немає достатньої інформації для оцінки викидів в цій категорії.

Для чого потрібні кадастри

ДЕРЖАВІ:

- інструмент для регулювання;
- дані про викиди взагалі;
- відповідальність підприємств;
- ефективність політики.

ПІДПРИЄМСТВАМ:

- стимул обновляти технологію;
- економія ресурсів;
- порівняння технологій і ресурсів.

НАСЕЛЕННЮ:

- знання і індивідуальні рішення
- чисте середовище
- право на інформацію

Нормативно-правова база по забрудненню навколишнього середовища

Основне положення розглядаються у ряді законів і законодавчих актів.

Закон України "Про охорону атмосферного повітря" от 16.10.1992 № 2707-XII

Стаття 31. Державний облік в області охорони атмосферного повітря. Державному обліку в області охорони атмосферного повітря підлягають:

- об'єкти, які надають або можуть зробити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря;

- види і об'єми забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря;

- види і рівні впливу фізичних і біологічних чинників на стан атмосферного повітря.

Стаття 3. Державне управління у галузі охорони атмосферного повітря. Державне управління у галузі охорони атмосферного повітря відповідно до закону здійснюють:

– Кабінет Міністрів України;

– центральний орган виконавської влади, яка забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища;

– центральний орган виконавської влади, яка реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища;

– центральний орган виконавської влади, який забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;

– центральний орган виконавської влади, яка реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

– Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, інші центральні і місцеві органи виконавської влади, органи місцевого самоврядування.

Ухвала Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2001 р. № 1655. Про затвердження Порядку ведення державного обліку в області охорони атмосферного повітря.

Порядок визначає єдину систему ведення в області охорони атмосферного повітря державного обліку об'єктів (підприємств, установ, організацій і громадян – суб'єктів підприємницької діяльності), які надають або можуть зробити шкідливий вплив на здоров'я людей і на стан атмосферного повітря, видів і об'ємів забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря.

Державний облік включає:

- узяття на облік об'єктів, які роблять шкідливий вплив;

- ведення на об'єктах первинного обліку стаціонарних джерел, які роблять шкідливий вплив;

- складання державної статистичної звітності в області охорони атмосферного повітря від стаціонарних і пересувних джерел викидів;

- проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на об'єктах.

Визначення видів і об'ємів забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря від стаціонарних джерел проводиться інструментальними методами, розрахунками з використанням питомих показників, які затверджуються Мінприродой.

Наказ Мінекоресурсів України від 10 травня 2002 року №177. Про затвердження Інструкції про порядок і критерії узяття на державний облік об'єктів, які надають або можуть зробити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря, видів і об'ємів забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря.

Інструкція встановлює критерії узяття на госучет об'єктів залежно від видів і об'ємів забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря.

Об'єктом, який підлягає державному обліку є суб'єкт господарювання – підприємство, організація, суб'єкт підприємницької діяльності, структурний підрозділ, який займає окрему територію і розташоване на відстані більше 500м від основної території суб'єкта господарювання.

В Інструкції приведено 131 забруднююча речовина (група речовин) і порогові значення, за якими об'єкт ставиться на госучет.

Державний облік здійснюється по потенційних об'ємах викидів забруднюючих речовин.

В загальних відомостях про об'єкт приводяться географічні координати.

Ведення госучета здійснюється за допомогою програмних продуктів.

Водний кодекс України від 06.06.1995 № 213/95-ВР. Водний кодекс, в комплексі із заходами організаційної, правової і економічної дії забезпечує екологічну безпеку населення України, ефективно, науково обгрунтоване використання вод, їх охорону від забруднення, замусорення і виснаження.

З цією метою Кодексом передбачається встановлення таких нормативів:

- нормативи екологічної безпеки водокористування;
- екологічний норматив якості вод водних об'єктів;
- нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин;

- галузеві технологічні нормативи утворення речовин, що скидаються у водні об'єкти;

- технологічні нормативи використання води.

Скидання у водні об'єкти речовин, для яких не встановлені нормативи екологічної безпеки водовикористовування і нормативи гранично допустимого скидання - забороняється.

Водоспоживання суб'єктами господарювання, скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти може здійснюватися тільки на підставі дозволу на спеціальне водовикористовування.

Згідно вимог Кодексу водокористувачі повинні здійснювати облік забору і використання вод, вести контроль за якістю і кількістю скинутих у водні об'єкти оборотних вод і забруднюючих речовин, а також за якістю води водних об'єктів в контрольних створах, подавати відповідним органам звіти в установленому порядку і формі.

Державний контроль за використанням і охороною вод, відновленням водних ресурсів здійснюють Мінприроди і його спеціальні підрозділи, інші спеціально уповноважені центральні органи виконавської влади.

Кодексом передбачається державний облік вод.

Державний облік водокористування здійснюється з метою систематизації даних про забір і використання вод, скидання оборотних вод і забруднюючих речовин, наявності систем оборотного водокористування, їх потужності, а також діючих систем очищення стічних вод і ефективності їх роботи.

Державний облік і аналіз стану водокористування здійснюється шляхом уявлення водокористувачами звітів про водокористування по встановленій формі 2ТП-водхоз.

З метою забезпечення збору, обробки, зберігання і аналізу інформації про стан вод, прогнозування його змін, розробки науково обгрунтованих рекомендацій для ухвалення управлінських рішень в області водокористування і охорони вод, відновлення водних ресурсів Кодексом передбачено здійснення державного моніторингу вод.

Закон України "Про відходи" від 05.03.1998 № 187/98-ВР. Закон визначає правові, організаційні і економічні основи діяльності, пов'язаної із запобіганням або зменшенням об'ємів утворення відходів, їх збору, транспортування, зберігання, обробки, утилізації і

поховання, а також запобіганням негативної дії відходів на оточуючу природне середовище і здоров'я населення України.

З цією метою міністерства, інші центральні і місцеві органи виконавської влади, в межах своїх повноважень, повинні здійснювати:

- розробку і упровадження науково обгрунтованих нормативів утворення відходів на одиницю продукції (сировини, енергії), періодично переглядати встановлені нормативи утворення відходів з метою зменшення їх об'ємів;
- встановлювати на основі затверджених нормативів (питомих показників об'ємів утворення відходів) лімітів на утворення відходів;
- розробку загальних вимог поводження з побутовими відходами;
- розробляти і упроваджувати системи, що передбачають:
 - а) поводження з пакувальними матеріалами і тарою;
 - б) збір і утилізацію відпрацьованих масел;
 - в) збір і утилізацію зношених шин, гумотехнічних виробів і відходів гумотехнічного виробництва;
 - г) збір і утилізацію електричного і електронного устаткування.

Вести господарську діяльність, пов'язану з утворенням відходів без отриманих від органів Мінприроди лімітів на об'єми освіти і розміщення відходів забороняється.

Державний контроль в області поводження з відходами здійснюють Мінприроди і його спеціальні підрозділи, інші спеціально уповноважені центральні органи виконавської влади.

Законом також передбачається:

- державний облік і паспортизація відходів;
- ведення реєстру об'єктів освіти, обробки і утилізації відходів;
- ведення реєстру місць видалення відходів;
- моніторинг місць освіти, зберігання і видалення відходів;
- інформування про дію відходів і місць або об'єктів їх зберігання і видалення на стан навколишнього природного середовища і здоров'я населення.

Державний облік і паспортизація відходів здійснюються в обов'язковому порядку згідно встановлених форм.

Підводячи підсумки можна сказати, що існуюча законодавча база в Україні є достатньої для побудови системи РВПЗ, а також упровадження уніфікованої звітності.

Вона передбачає:

- встановлення нормативів і контролю за їх дотриманням щодо викидів і перенесення забруднювачів в атмосфері, воді і ґрунті;
- вимоги до суб'єктів господарювання, діяльність яких приводить до дії на оточуючу природне середовище і здоров'я населення;
- вимоги звітності за викидами, скиданнями забруднювачів, утворення відходів;
- моніторингу за викидами, скиданнями забруднювачів, місць освіти, зберігання і видалення відходів;
- інформування населення, що відноситься до викидів/перенесенням забруднювачів.

Закон України «Про використання ядерної енергії і ядерної безпеки» від 8.02.1995 №39/95-ВР. Основними принципами державної політики у сфері використання ядерної енергії і радіаційного захисту є:

- пріоритет захисту людини і навколишнього природного середовища від дії іонізуючого випромінювання;
- забезпечення безпеки під час використання ядерної енергії;
- відвертість і доступність інформації, зв'язаної з використанням ядерної енергії;
- забезпечення відшкодування збитку, обумовленого радіаційною дією, а також соціально-економічної компенсації додаткових чинників ризику для персоналу ядерних установок, джерел іонізуючого випромінювання і для громадян, які проживають або працюють в районах розташування ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами;
- забезпечення заходів по соціально-економічній зацікавленості місцевих органів державної влади і самоврядування, на території яких розташовані ядерні установки і об'єкти, призначено для поводження з радіоактивними відходами;
- встановлення відповідальності за порушення правового режиму безпеки у сфері використання ядерної енергії;

- розмежування функцій державного управління у сфері використання ядерної енергії і державного регулювання ядерної і радіаційної безпеки;
- розмежування функцій державного управління у сфері використання ядерної енергії і безпосередньої господарської діяльності по використуванню ядерної енергії;
- розподіл обов'язків, прав і відповідальності між всіма суб'єктами правовідношення у сфері використання ядерної енергії;
- нормування, ліцензування і нагляд у сфері використання ядерної енергії;
- створення правового і фінансового механізму відповідальності експлуатуючої організації перед громадянами і суб'єктами господарювання за заподіяний ядерний збиток;
- створення правового і фінансового механізму відповідальності ліцензіата перед громадянами і суб'єктами господарювання за заподіяний збиток у разі радіаційної аварії;
- поховання і довгострокове зберігання радіоактивних відходів здійснюється за рахунок виробників відходів;
- участь громадян і їх об'єднань у формуванні державної політики у сфері використання ядерної енергії;
- заборона будь-якої діяльності, пов'язаної з іонізуючим випромінюванням, якщо перевага від такої діяльності менше ніж можливий заподіяний їм збиток;
- дотримання дозових меж дії на персонал і населення, встановлених нормами, правилами і стандартами по ядерній і радіаційній безпеці;
- встановлення найнижчих показників величини індивідуальних доз, кількості осіб, які опромінюються, вірогідності опромінювання від будь-якого конкретного джерела іонізуючого випромінювання по нормах, правилам і стандартам по радіаційній безпеці з урахуванням економічних і соціальних умов держави;
- виконання міжнародних договорів, розвиток міжнародної співпраці у сфері використання ядерної енергії в мирній меті і зміцнення міжнародного режиму безпеки і радіаційного захисту населення;
- розмежування державного управління у сфері використання ядерної енергії і поховання радіоактивних відходів.

Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25.06.1991 №1264-XII

Стаття 1. Завдання законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Завданням законодавства про охорону навколишнього природного середовища є регуляція відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігань і ліквідацій негативного впливу господарської і іншої діяльності, на оточуючу природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичної фундації живої природи, ландшафтів і інших природних комплексів, унікальних територій, і природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною.

Стаття 2. Законодавство України про охорону навколишнього природного середовища.

Відносини у галузі охорони навколишнього природного середовища в Україні регулюються даним Законом, а також земельним, водним, лісовим законодавством, законодавством про надра, про охорону атмосферного повітря, про охорону і використання рослинного і тваринного миру і іншим спеціальним законодавством.

Стаття 3. Основні принципи охорони навколишнього природного середовища.

Основними принципами охорони навколишнього природного середовища є:

- пріоритетність вимог екологічної безпеки, витримка екологічних стандартів, нормативів і лімітів використання природних ресурсів, при здійсненні господарської, управлінської і іншої діяльності;
- гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей;
- запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;
- екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень в питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання і відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого упровадження новітніх технологій;
- збереження просторової і видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів;

– науково обгрунтоване узгодження екологічних, економічних і соціальних інтересів суспільства на основі поєднання міждисциплінарних знань екологічних, соціальних, природних і технічних наук і прогнозування стану навколишнього природного середовища;

– гласність і демократизм при ухваленні рішень, реалізація яких впливає на стан навколишнього природного середовища, формування, в населення екологічного світогляду;

– науково обгрунтоване нормування впливу господарської і іншої діяльності на оточуючу природне середовище;

– безкоштовність загального і платність спеціального використання природних ресурсів для господарської діяльності;

– компенсація шкоди, заподіяної порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

– рішення питань охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів з урахуванням ступеня антропогенної зміни територій, сукупної дії чинників, які негативно впливають на екологічну обстановку;

– поєднання заходів стимулювання і відповідальності у справі охорони навколишнього природного середовища;

– рішення питань охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів з урахуванням ступеня антропогенної зміни територій, сукупної дії чинників, які негативно впливають на екологічну обстановку;

– поєднання заходів стимулювання і відповідальності у справі охорони навколишнього природного середовища.

Киотській протокол

Мета Киотського протоколу. Для вирішення проблем зміни клімату, так званого «парникового ефекту», була прийнята Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (далі – РКИК). РКИК (Framework Convention on Climate Change, UN FCCC) — угода, підписана більш ніж 180 країнами світу, включаючи всі країни колишнього СРСР і всі промислово розвинуті країни (Рис.1). Конвенція набула чинності 21 березня 1994 року. Оскільки РКИК не містить кількісних зобов'язань, для їх визначення був розроблений додатковий документ — Киотській протокол.

Мал. 1.1 Держави, що підписали і ратифікували Киотській протокол

Механізми РКІК і Киотського протоколу основної метою ставлять зниження викиду «парникових газів». Сторони Конвенції узяли на 1990 році і планується подальше зниження допустимих викидів для себе зобов'язання не перевищувати той об'єм викидів, який був в всіх країн-учасниць. Конвенція передбачає можливість перерозподілу дозволеного об'єму викиду, зокрема, коли одна держава, яка проводить набагато менше викидів, ніж має право, передає частину своєї квоти іншій державі. Таким чином, є можливість реалізовувати проекти навіть там, де вже перевищується ліміт викидів, купуючи частину квоти у іншої держави, в якій з різних причин виробництво не настільки активно.

Завдяки цим механізмам досягається також меті захисту оточуючої

середовища, оскільки при реалізації механізмів РКІК засоби йдуть на модернізацію виробництв, і відповідно – на зниження таких викидів в

майбутньому.

Враховуючи, що промисловість України в 1990 році була більш розвинута, ніж зараз, Україна має нагоду передати частину своєї квоти іншим державам, і є важливим гравцем на арені торгівлі квотами і реалізації інших механізмів РКІК і Киотського протоколу.

В рамках Киотського протоколу, яка Верховна Рада України ратифікувала в 2004 році, діють три ринкові фінансові механізми («flexible mechanisms»):

1. Міжнародна торгівля квотами (emissions trading);
2. Механізм сумісного упровадження (joint implementation);
3. Механізм чистого розвитку (clean development mechanism).

Першим механізмом є міжнародна торгівля квотами: передача надмірних одиниць встановленої кількості від однієї країни до іншої в обмін на фінансування або інші економічні вигоди. Право на продаж належить державі, яка є Стороною конвенції ООН про зміну клімату. Регулювання продажу квот між державами відбувається в основному в договорі між ними (наприклад, договір між Україною і Японією). Одним з варіантів такої торгівлі є так звана схема зелених інвестицій (green investments scheme). Держави-учасники Киотського протоколу отримали можливість торгувати квоти на викид парникових газів з 1 січня 2008 року. Згідно статті 17 Киотського протоколу країнам дозволено, у випадку, якщо вони не використовують свою квоту повністю, переуступати або продавати вільну частину іншій державі. Межа викидів зафіксована на рівні 1990 року.

Механізм сумісного упровадження передбачає можливість продажу частини квоти замість на інвестиції в модернізацію виробництва з метою зниження викидів в майбутньому, і такий механізм реалізується підприємствами двох країн-учасниць Конвенції. Зокрема, цей механізм передбачає передачу іноземному інвестору одиниць скорочення викидів, що утворилися. Використовувати його можуть країни із списку Додатку 1 до Киотському протоколу (в їх перелік входить і Україна). При цьому держава уповноважує підприємство, де реалізується проект сумісного упровадження, передати одиниці скорочення викидів іноземному інвестору, який його фінансує.

Третім механізмом є механізм чистого розвитку. Ним можуть скористатися країни із списку Додатку 2 до Киотському протоколу, в який, в основному, входять країни, які розвиваються.

Положення Киотського протоколу торкаються не тільки викидів вуглекислого газу (CO₂), а в цілому шести парникових газів і груп газів. Проте для визначення загального об'єму викидів парникових газів як розрахункова одиниця для всіх газів використовується саме вуглекислий газ, який складає велику частину викидів парникових газів в світі. Об'єми викидів інших газів розраховуються з

використанням умовної одиниці 1 т CO₂-еквівалент (1 т CO₂e). Розрахунок проводиться на підставі, так званого, «потенціалу глобального потеплення» (Global Warming Potential – GWP) окремих парникових газів. Кажучи простіше, йдеться про те, що не всі парникові гази однаково шкідливі для клімату і тому, залежно від конкретного потенціалу шкідливості, необхідно враховувати різні чинники для перерахунку.

Шляхи досягнення мети і роль гнучких механізмів. Для дотримання об'ємів викидів індустриальні держави, перш за все, повинні вживати заходів для скорочення об'ємів викидів в своїй державі. Важливим прикладом служить використання альтернативних джерел енергії. Так, вже багато країн, у тому числі країни ЄС і Україна, використовують для виробництва електроенергії відновлювані джерела енергії. До інших внутрідержавних заходів відносяться, наприклад, програми по підвищенню ефективності використання енергії з боку виробників і споживачів.

Для того, щоб полегшити країнам-учасницям виконання зобов'язань, в Киотському протоколі були закріплені три ринково-економічних, так званих, гнучких механізму. Завдяки ним індустриальні держави дістають можливість отримувати для себе користь за рахунок скорочення об'ємів викидів іншими державами. Врешті-решт, зміна клімату є глобальною проблемою, для ефективної протидії якому не важливо, де саме були скорочені об'єми викидів. Можливості держави по скороченню викидів, а також витрати, на таке скорочення в різних державах істотно відрізняються.

В той час, як для високорозвинутих країн проведення подальших заходів щодо скорочення викидів стало достатньо дорогим, країни, що розвиваються, (у тому числі, східно-європейські країни з перехідною економікою), мають свій в розпорядженні великий потенціал для істотного і менш витратного скорочення викидів парникових газів.

З одного боку, йдеться про Міжнародну торгівлю квотами, яка дозволяє продаж квот однією індустриальною державою іншому.

Якщо в період з 2008 по 2012 рік яка-небудь держава не повністю використовує встановлений для нього об'єм викидів, воно може продати іншим державам частину встановленого для нього об'єму у вигляді квот – так званих Одиниць Встановленої Кількості (Assigned Amount Units – AAUs). У свою чергу, інша держава, яка

імовірно може перевищити встановлений об'єм викидів, може «поповнити» його за рахунок придбання квот у інших держав. Саме це стало основою для українсько-японської операції по купівлі-продажу квот.

Україна не повністю використовує свій об'єм викидів на 2008-2012 роки в повному об'ємі, а Японія викидає парникових газів ще більше, ніж в 1990 році, і тому вимушена придбавати додаткові квоти.

Разом з цим чисто торговим механізмом, існують два проектні механізми, а саме, так званий, механізм чистого розвитку (Clean Development Mechanism – CDM) і сумісного здійснення (Joint Implementation – JI). Основна ідея даних механізмів – взаємовигідна співпраця двох країн в рамках проекту по скороченню викидів парникових газів. Так звана, країна-інвестор фінансує заходи щодо скорочення викидів, наприклад, по заміні застарілої і неефективної, працюючої на бурому розі електростанції на сучасну, газову і паротурбинну установку на території, так званої, країни-реципієнта. Вигода для країни-реципієнта полягає в тому, що вона одержує додаткові кошти для інвестування, а також ефективні, ресурсосберегаючі і зменшуючі викиди технології. А країна-інвестор може збільшити встановлений для неї об'єм викидів за рахунок додаткових одиниць у розмірі скороченого об'єму викидів (так званий, кредит квот).

Так званий, механізм чистого розвитку (МЧР) передбачає реалізацію проектів по захисту клімату в країнах, для яких не були встановлені об'єми викиду парникових газів, що розвиваються. В рамках проекту чистого розвитку індустриальні країни надають країнам, що розвиваються, фінансування, сучасні технології і ноу-хау для реалізації проектів по скороченню викидів. Саме група країн, що розвиваються, має величезний потенціал для скорочення викидів при відносно низьких витратах. Отримані в результаті реалізації такого проекту одиниці/кредит квот називаються Сертифіковані скорочення викидів (Certified Emission Reduction – CER). Велика частина зареєстрованих проектів чистого розвитку реалізується в Китаї, Індії, Бразилії і Мексиці. На мал. 1.2 представлений огляд гнучких механізмів Киотського протоколу.

Мал. 1.2: Огляд гнучких механізмів Кіотського протоколу

Так зване сумісне здійснення (3) передбачає реалізацію проектів по захисту клімату спільно двома індустріальними країнами. При створенні даного механізму йшлося, в першу чергу, про центрально- і східноєвропейських країнах з економікою, що розвивається, як країни-реципієнтів таких проектів. В цих країнах, що знаходяться в перехідному до ринкової економіки положенні, може бути використаний наявний великий потенціал для скорочення викидів. Одиниці, отримані в результаті реалізації проектів 3, називаються Одиниці скорочення викидів (Emission Reduction Units – ERUs). До найпопулярніших країн-реципієнтам відносяться, в першу чергу, Україна, Румунія, Болгарія, Росія, Польща і Чехія.

Механізм «зелених інвестицій». Механізм «зелених інвестицій» є одним з варіантів торгівлі квотами.

Регулювання скоюється відповідно до Ухвали КМ України від 22 лютого 2008 року № 221 «Про затвердження Порядку розгляду, схвалення і реалізації проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій, в період дії зобов'язань сторони Киотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату». Проекти розробляються на підставі міжнародних договорів про передачу частини викидів зацікавленими органами виконавської влади, органами місцевого самоврядування, юридичними особами і фізичними особами — суб'єктами підприємництва (далі — заявниками) самостійно або із залученням спеціалізованої проектною організації і подаються на розгляд Національного агентства екологічних інвестицій України (далі — Нацекоінвестагентство). Заявник подає Нацекоінвестагентству в письмовій і електронній формі заява і

супровідні документи до проекту, перелік яких встановлений вищезазначеною Ухвалою.

Проекти, які подаються на розгляд і схвалення Нацекоінвестагентству, повинні відповідати загальним і додатковим критеріям, встановленою цією ж Ухвалою.

Серед загальних критеріїв можна відзначити наступні:

- відповідність проекту пріоритетам розвитку національної економіки, зокрема з питань ресурсо- і енергозбереження, енергоефективності; Ї наявність соціальних переваг реалізації проекту (створення нових робочих місць, забезпечення безпечних умов праці, і тому подібне);

- наявність рішення органу місцевого самоврядування про надання згоди на реалізацію проекту на відповідній території.

Додаткові критерії, це, зокрема:

- реалістичність і прозорість технологічних рішень і фінансового плану проекту;

- результати проведення незалежною експертною організацією попередньої оцінки рівня скорочення викидів або збільшення поглинання парникових газів і скорочення викидів і скидань забруднюючих речовин (при відповідній спрямованості проекту);

- наявність відповідних дозволів и/или ліцензії на здійснення заходів, передбачених проектом;

- термін реалізації проекту (перевага надаватиметься проектам з терміном реалізації до кінця 2012 року. При цьому життєвий цикл таких проектів може перевищувати вказаний термін);

- окупність проекту (перевага надаватиметься проектам з найкоротшим терміном окупності).

Попередній відбір проектів здійснює міжвідомча робоча група, яка створюється Нацекоінвестагентством в двомісячний термін з моменту реєстрації такого проекту в Нацекоінвестагентстві. Під час попереднього відбору проекту міжвідомчою робочою групою застосовуються загальні критерії. Відповідність проекту загальним критеріям є підставою для ухвалення міжвідомчою робочою групою рішення про внесення його в базу даних проектів.

Міжвідомча робоча група розглядає подані заявником документи і висновок незалежної експертної організації, проводить аналіз і оцінку поданого проекту, фінансових умов його реалізації, і

ухвалює рішення про реалізацію проекту або про відмову в його реалізації.

У разі ухвалення рішення про реалізацію проекту Нацекоінвестагентство визначає його виконавців відповідно до законодавства про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні засоби. Більш детальну інформацію про державні закупівлі можна знайти в книзі «Державно-приватне партнерство»¹⁶, підготовленою компанією Арцингер.

Під час ухвалення рішення про затвердження проекту Нацекоінвестагентством застосовуються додаткові критерії. Додаткові критерії мають порівняльний характер і дають можливість визначити переваги проекту над іншими проектами відповідного напрямку на підставі оцінки кількісних і якісних показників проекту.

Поетапно реалізація проекту «зелених інвестицій» проходить таким чином:

1. Розробка проекту
2. Подача заяви і супутніх документів
3. Попередній відбір проектів, внесення його в базу даних проектів.
4. Рішення про реалізацію проекту
5. Визначення виконавців проекту Нацекоінвестагентством
6. Виконання проекту

Для прикладу назвемо наступний факт. Україна підписала з Японією керівництво щодо упровадження схеми зелених інвестицій. В рамках україно-японської співпраці Міністерством житлово-комунального господарства розробляються проектні пропозиції.

Киотській протокол до Рамкової конвенції Організації З'єднаних Націй про зміну клімату (*Киото, 11 грудня 1997 року*). *Сторони справжнього Протоколу, будучи Сторонами Рамкової конвенції Організації З'єднаних Націй про зміну клімату, далі згадуваної як "Конвенція", в цілях досягнення остаточної мети Конвенції, як вона викладена у статті 2, посилаючись на положення Конвенції, керуючись статтею 3 Конвенції, у виконання Берлінського мандата, прийнятого в Рішенні 1/CP.1 Конференції Сторін Конвенції на її першій сесії, домовилися про наступне:*

Стаття 1. Для мети справжнього Протоколу застосовуються визначення, що містяться в статті 1 Конвенції. Крім того:

"Конференція Сторін" означає Конференцію Сторін Конвенції.

1. "Конвенція" означає Рамкову конвенцію Організації З'єднаних Націй про зміну клімату, прийняту в Нью-Йорку 9 травня 1992 року.
2. "Міжурядова група експертів по зміні клімату" означає Міжурядову групу експертів по зміні клімату, встановлену спільно Всесвітньою метеорологічною організацією і Програмою Організації З'єднаних Націй по навколишньому середовищу в 1988 році.
3. "Монреальській протокол" означає Монреальській протокол по речовинах, що руйнують озоновий шар, прийнятий в Монреалі 16 вересня 1987 року, з внесеними в нього згодом змінами і поправками.
4. "Присутні і беруть участь в голосуванні Сторони" означають Сторони, присутні і голосуючі за або проти.
5. "Сторона" означає, якщо з контексту не виходить інше, Сторону справжнього Протоколу.
6. "Сторона, включена в додаток I", означає Сторону, включену в додаток I до Конвенції з поправками, які можуть бути в нього внесені, або Сторону, яка представила повідомлення відповідно до пункту 2 "g" статті 4 Конвенції.

Стаття 2.

1. Кожна Сторона, включена в додаток I, при виконанні своїх певних кількісних зобов'язань по обмеженню і скороченню викидів відповідно до статті 3, в цілях заохочення стійкого розвитку:

а) здійснює и/или далі розробляє ва) здійснює и/или далі розробляє відповідно до своїх національних умов такі політику і заходи, як:

I. підвищення ефективності використуванні енергії у відповідних секторах національної економіки;

II.

хорона і підвищення якості поглиначів і накопичувачів парникових газів, не регульованих Монреальським протоколом, з урахуванням своїх зобов'язань за відповідними міжнародними природоохоронними угодами; сприяння раціональним методам ведення лісового господарства, залісенню і лесовозобновленню на стійкій основі;

III.

аохочення стійких форм сільського господарства в світлі міркувань, пов'язаних із зміною клімату;

IV.

сприяння упровадженню, проведення дослідницьких робіт, розробка, і більш широке використання нових і відновлюваних видів енергії, технологій поглинання діоксиду вуглецю і інноваційних екологічно безпечних технологій;

V.

оступове скорочення або усунення ринкових диспропорцій, фіскальних стимулів, звільнень від податків і мит, і субсидій, що суперечать меті Конвенції, у всіх секторах - джерелах викидів парникових газів, і застосування ринкових інструментів;

VI.

аохочення належних реформ у відповідних секторах в цілях сприяння здійсненню політики і заходів, обмежуючих або скорочують викиди парникових газів, не регульованих Монреальським протоколом;

VII.

аходи по обмеженню и/или скороченню викидів парникових газів, не регульованих Монреальським протоколом, на транспорті;

VIII.

бмеження и/или скорочення викидів Метану шляхом рекуперації і використання при видаленні відходів, а також при виробництві, транспортуванні і розподілі енергії.

b) співробітничає з іншими такими Сторонами в цілях підвищення індивідуальної і сукупної ефективності їх політики і заходів, що приймаються згідно справжній статті, відповідно до пункту 2 "e" статті 4 Конвенції. З цією метою ці Сторони роблять кроки для розповсюдження свого досвіду і обміну інформацією про такі політиці і заходах, включаючи розробку способів підвищення їх зіставності, транспарентності і ефективності. Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, на своїй першій сесії або згодом, як тільки це буде практично можливо, розгляне шляхи сприяння такій співпраці з урахуванням всієї відповідної інформації.

2. Сторони, 2. Сторони, включені в додаток I, прагнуть обмеження або скорочення викидів парникових газів, не регульованих Монреальським протоколом, в результаті використання бункерного палива при повітряних і морських перевезеннях, діючи відповідно через Міжнародну організацію цивільної авіації і Міжнародну морську організацію.

3. Сторони, включені в додаток I, прагнуть здійснювати3. Сторони, включені в додаток I, прагнуть здійснювати політику і заходи відповідно до справжньої статті так, щоб звести до мінімуму несприятливі наслідки, у тому числі несприятливі наслідки зміни клімату, дія на міжнародну торгівлю і соціальні, екологічні і економічні наслідки для інших Сторін, особливо для Сторін, що є країнами, що розвиваються, і зокрема для тих, які перераховані в пунктах 8 і 9 статті 4 Конвенції, з урахуванням статті 3 Конвенції. Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, може, коли це необхідне, робити подальші дії в цілях сприяння здійсненню положень справжнього пункту.

4. Конференція4. Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, якщо вона, з урахуванням різних національних умов і потенційних наслідків, ухвалить рішення про корисність координації будь-кого політики і заходів, передбачених в пункті 1 вище, розглядає шляхи і засоби наладки координації таких політики і заходів.

Стаття 3.

1. Сторони,1. Сторони, включені в додаток I, по окремої або спільно забезпечують, щоб їх сукупні антропогенні викиди парникових газів, перерахованих в Додатку А, в еквіваленті діоксиду вуглецю не перевищували встановлених для них кількостей, розрахованих у виконання їх певних кількісних зобов'язань по обмеженню і скороченню викидів, зафіксованих в Додатку В, і відповідно до положень справжньої статті, в цілях скорочення їх загальних викидів таких газів щонайменше на п'ять відсотків в порівнянні з рівнями 1990 року в період дії зобов'язань з 2008 по 2012 рік.

2. Кожна Сторона,2. Кожна Сторона, включена в додаток I, до 2005 року добивається очевидного прогресу у виконанні своїх зобов'язань по справжньому Протоколу.

6. З урахуванням пункту 6 статті 4 Конвенції6. З урахуванням пункту 6 статті 4 Конвенції при виконанні ними своїх зобов'язань, крім зобов'язань, передбачених в справжній статті, певний ступінь гнучкості надається Конференцією Сторін, діючою як нарада Сторін справжнього Протоколу, тим Сторонам, включеним в додаток I, які здійснюють процес переходу до ринкової економіки.

8. Каждая8. Кожна Сторона, включена в додаток I, для мети розрахунку, згаданого в пункті 7 вище, може використовувати 1995

рік як базовий рік для гидрофторуглеродов, перфторуглеродов і гексафторида сірки.

9. Обязательства9. Зобов'язання для подальших періодів для Сторін, включених в додаток I, встановлюються в поправках до Додатків до справжнього Протоколу, які приймаються відповідно до положень пункту 7 статті 20. Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, почне розгляд таких зобов'язань не менше ніж за сім років до кінця першого періоду дії зобов'язань, згаданої в пункті 1 вище.

10. Любые10. Будь-які одиниці скорочення викидів або будь-яка частина встановленої кількості, які яка-небудь Сторона придбаває у іншої Сторони відповідно до положень статті 6 і статті 16-біс, додаються до встановленої кількості придбаваючої Сторони.

11. Любые11. Будь-які одиниці скорочення викидів або будь-яка частина встановленої кількості, які яка-небудь Сторона передає іншій Стороні відповідно до положень статті 6 і статті 16-біс, віднімаються зі встановленої кількості передаючої Сторони.

12. Любые12. Будь-які сертифіковані одиниці скорочення викидів, які яка-небудь Сторона придбаває у іншої Сторони відповідно до положень статті 13, додаються до встановленої кількості придбаваючої Сторони.

13. Если13. Якщо викиди Сторони, включеної в додаток I, в той або інший період дії зобов'язань менше кількості, встановленого для неї згідно справжній статті, то ця різниця, на прохання цієї Сторони, додається до встановленої кількості цієї Сторони на подальші періоди дії зобов'язань.

Стаття 4.

1. Будь-які Сторони, включені в додаток I, які досягли угоди про сумісне виконання своїх зобов'язань по статті 3, розглядаються як ці зобов'язання, що виконали, за умови, що їх загальні сумарні сукупні антропогенні викиди парникових газів, перерахованих в Додатку А, в еквіваленті діоксиду вуглецю не перевищують їх встановлених кількостей, розрахованих у виконання їх певних кількісних зобов'язань по обмеженню і скороченню викидів, зафіксованих в Додатку В, і відповідно до положень статті 3. Відповідний рівень викидів, встановлюваний для кожної із Сторін такої угоди, визначається в цій угоді.

2. Сторони будь-якої такої угоди повідомляють секретаріат про умови угоди в день здачі на зберігання своїх документів про

ратифікацію, ухвалення, схваленні справжнього Протоколу або приєднання до нього. Секретаріат у свою чергу інформує Сторони і сигнатаріев Конвенції про умови даної угоди.

3. Будь-яка така угода залишається в силі протягом періоду дії зобов'язань, вказаної в пункті 7 статті 3.

4. Якщо Сторони, діючи спільно, роблять це в рамках регіональної організації економічної інтеграції або спільно з нею, то ніяка зміна у складі цієї організації після ухвалення справжнього Протоколу не впливає на існуючі зобов'язання по справжньому Протоколу. Будь-яка зміна складу організації застосовується тільки для мети тих зобов'язань по статті 3, які були прийняті після цієї зміни.

5. У випадку, якщо Сторони такої угоди не досягли своїх загальних сумарних скорочень рівня викидів, кожна Сторона цієї угоди несе відповідальність за свої власні рівні викидів, встановлені в цій угоді.

6. Якщо Сторони, діючи спільно, роблять це в рамках регіональної організації економічної інтеграції, яка сама є Стороною справжнього Протоколу, або спільно з нею, та кожна держава-член такої регіональної організації економічної інтеграції по окремоті і разом з регіональною організацією економічної інтеграції, діючої відповідно до статті 24, у разі невиконання загальних сумарних скорочень рівня викидів несе відповідальність за свій рівень викидів, повідомлення про яке було представлено відповідно до справжньої статті.

Стаття 5.

1. Кожна Сторона, включена в додаток I, створює не пізніше ніж за один рік до початку першого періоду дії зобов'язань національну систему для оцінки антропогенних викидів з джерел і абсорбції поглиначами всіх парникових газів, не регульованих Монреальським протоколом. Керівні принципи для таких національних систем, які включають методології, вказані в пункті 2 нижче, приймаються Конференцією Сторін, діючою як нарада Сторін справжнього Протоколу, на її першій сесії.

Стаття 6.

Для мети виконання своїх зобов'язань по статті 3 будь-яка Сторона, включена в додаток I, може передавати будь-якій іншій такій Стороні або придбавати у неї одиниці скорочення викидів, отримані в результаті проектів, направлених на скорочення

антропогенних викидів з джерел або на збільшення абсорбції поглиначами парникових газів в будь-якому секторі економіки, за умови, що:

а) будь-який такий проект був затверджений Сторонами, що беруть участь;

б) будь-який такий проект передбачає скорочення викидів з джерел або збільшення абсорбції поглиначами, додаткове до того, яке могло б мати місце в іншому випадку;

с) вона не придбаває ніяких одиниць скорочення викидів, якщо вона не дотримує свої зобов'язання по статтях 5 і 7; і

д) придбання одиниць скорочення викидів доповнює внутрішні дії для мети виконання зобов'язань по статті 3.

2. Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, може на своїй першій сесії або згодом, як тільки це буде практично можливо, виробити подальші керівні принципи для здійснення справжньої статті, у тому числі для перевірки і представлення докладів.

3. Сторона, включена в додаток I, може уповноважувати юридичних осіб брати участь, під її відповідальність, в діях, що ведуть до отримання, передачі або придбання одиниць скорочення викидів відповідно до справжньої статті.

4. Якщо відповідно до положень статті 8 виявлено питання, що стосується виконання тією або іншою Стороною, включеною в додаток I, вимог, вказаних в справжній статті, передача і придбання одиниць скорочення викидів можуть продовжуватися після виявлення цього питання за умови, що ніякі такі одиниці не можуть використовуватися жодній із Сторін для виконання своїх зобов'язань по статті 3 до тих пір, поки не буде вирішено питання про дотримання.

Стаття 7.

1. Кожна Сторона, включена в додаток I, включає в свій щорічний кадастр антропогенних викидів з джерел і абсорбції поглиначами парникових газів, не регульованих Монреальським протоколом, що представляються згідно відповідним рішенням Конференції Сторін Конвенції, визначувану відповідно до пункту 4 нижче необхідну додаткову інформацію для мети забезпечення дотримання статті 3.

2. Кожна Сторона, включена в додаток I, включає в своє національне повідомлення, що представляється згідно статті 12

Конвенції, визначувану відповідно до пункту 4 нижче додаткову інформацію, необхідну для того, щоб продемонструвати дотримання своїх зобов'язань по справжньому Протоколу, у тому числі по статтях 2, 3, 5, 6, 7, 12 і 13.

4. Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, приймає на своїй першій сесії і згодом періодично переглядає керівні принципи для підготовки інформації, що вимагається відповідно до справжньої статті, з урахуванням прийнятих Конференцією Сторін керівних принципів для підготовки національних повідомлень Сторін, включених в додаток I. Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, також до початку першого періоду дії зобов'язань ухвалює рішення про порядок обліку встановлених кількостей.

Стаття 8.

2. Групи експертів по розгляду координуються секретаріатом і складаються з експертів, відібраних з числа кандидатур, висунутих Сторонами Конвенції, і, коли це необхідно, міжурядовими організаціями, відповідно до керівних вказівок, прийнятих для цієї мети Конференцією Сторін.

4. Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, приймає на своїй першій сесії і згодом періодично переглядає керівні принципи для розгляду ходу здійснення справжнього Протоколу групами експертів по розгляду з урахуванням відповідних рішень Конференції Сторін.

5. Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, при сприянні, залежно від обставин, Допоміжного органу по здійсненню і Допоміжного органу для консультування по наукових і технічних аспектах розглядає:

а) інформацію, представлену Сторонами відповідно до статті 8, і доповіді експертів про її розгляд, проведений відповідно до справжньої статті, і

б) ті питання, здійснення, які були включені секретаріатом в перелік відповідно до пункту 3 вище, що стосуються, а також будь-які питання, підняті Сторонами.

6. Після розгляду інформації, згаданої в пункті 5 вище, Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, ухвалює рішення з будь-яких питань, які необхідні для здійснення справжнього Протоколу.

Стаття 9.

2. Перший розгляд проводиться на другій сесії Конференції Сторін, діючої як нарада Сторін справжнього Протоколу. Подальші розгляди проводяться регулярно і своєчасно.

Стаття 10.

Всі Сторони, беручи до уваги свою загальну, але диференційовану відповідальність і свої особливі національні і регіональні пріоритети, мета і умови в області розвитку, без введення в дію нових зобов'язань для Сторін, не включених в додаток I, але знов підтверджуючи існуючі зобов'язання по пункту 1 статті 4 Конвенції і продовжуючи сприяти здійсненню цих зобов'язань для досягнення стійкого розвитку, беручи до уваги пункти 3, 5 і 7 статті 4 Конвенції.

a) формулюють, коли це доречно і наскільки це можливо, ефективні з погляду витрат національні і, у відповідних випадках, регіональні програми підвищення якості місцевих показників викидів, даних про діяльність и/или моделей, які відображають соціально-економічні умови кожної Сторони, в цілях складання і періодичного оновлення національних кадастрів антропогенних викидів з джерел і абсорбції поглиначами парникових газів, не регульованих Монреальським протоколом, використовуючи зіставні методології, які будуть схвалені Конференцією Сторін, і відповідно до керівних принципів для підготовки національних повідомлень, прийнятими Конференцією Сторін;

b) формулюють, здійснюють, публікують і регулярно обновляють національні і, у відповідних випадках, регіональні програми, передбачаючи заходи по пом'якшенню наслідків зміни клімату і заходи по сприянню адекватній адаптації до зміни клімату.

i) такі програми, зокрема, торкаються секторів енергетики, транспорту і промисловості, а також сільського господарства, лісового господарства і видалення відходів. Крім того, адаптацію до зміни клімату можна удосконалити завдяки адаптаційним технологіям і методам вдосконалення територіально-просторового планування;

ii) Сторони, включені в додаток I, уявляють інформацію про дії згідно справжньому Протоколу, включаючи національні програми, відповідно до статті 7, а інші Сторони прагнуть, у відповідних випадках, включати в свої національні повідомлення інформацію про програми, що містять заходи, які, на думку відповідної Сторони,

сприяють решению проблем зміни клімату і його несприятливих наслідків, включаючи боротьбу із збільшенням викидів парникових газів, а також підвищення якості поглиначів і абсорбцію поглиначами, зміцнення потенціалу і адаптаційні заходи;

с) співробітничать в сприянні створенню ефективних умов для розробки, застосування і розповсюдження екологічно безпечних технологій, ноу-хау, практика і процеси, що мають відношення до зміни клімату, і роблять всі практично здійснимі кроки для заохочення, полегшення і фінансування, залежно від обставин, передачі таких технологій, ноу-хау, практика і процеси, країнам, що особливо розвиваються, і доступу до таких технологій, ноу-хау, практика і процеси, включаючи розробку політики і програм ефективності передачі екологічно безпечних технологій, які знаходяться у власності держави або є суспільним надбанням, і створення сприятливих умов для приватного сектора в тому, що торкається заохочення і розширення передачі екологічно безпечних технологій і доступу до них;

е) вживають заходів по співпраці і заохоченню на міжнародному рівні, використовуючи, коли це доречно, існуючі органи, в справі розробки і здійснення програм освіти і підготовки кадрів, включаючи активізацію зміцнення національного потенціалу, зокрема людських і організаційних ресурсів, і обмін співробітниками або прикомандировування співробітників для підготовки експертів в цій області, зокрема для країн, що розвиваються, а також сприяють на національному рівні інформуванню громадськості і доступу громадськості до інформації про зміну клімату. Прийнятні умови для здійснення цієї діяльності в рамках відповідних органів Конвенції підлягають розробці з урахуванням статті 6 Конвенції;

ф) включають в свої національні повідомлення інформацію про програми і діяльність, здійснювану у виконання справжньої статті згідно відповідних рішень Конференції Сторін; і

г) при здійсненні зобов'язань по справжній статті повною мірою беруть до уваги пункт 8 статті 4 Конвенції.

Стаття 11.

1. При здійсненні статті 10 Сторони беруть до уваги положення пунктів 4, 5, 7, 8 і 9 статті 4 Конвенції.

2. В контексті здійснення пункту 1 статті 4 Конвенції, відповідно до положень пункту 3 статті 4 і статті 11 Конвенції і через оперативний орган або органи, на які покладено управління

фінансовим механізмом Конвенції, Сторони, є розвинутими країнами, і інші розвинуті Сторони, що є розвинутими країнами, і інші розвинуті Сторони, включені в додаток II до Конвенції:

а) надають нові і додаткові фінансові ресурси для покриття всіх злягоджених витрат, понесених Сторонами, розвиваються країнами, що є, при просуванні вперед в справі виконання зобов'язань по пункту 1 "а" статті 4 Конвенції, охоплюваних підпунктом "а" статті 10;

і

б) також надають такі фінансові ресурси, у тому числі для передачі технології, які необхідні Сторонам, що є країнами, що розвиваються, для покриття всіх злягоджених додаткових витрат, пов'язаних з просуванням вперед в справі виконання зобов'язань по пункту 1 статті 4 Конвенції, охоплюваних статтею 10 і злягоджених між Стороною, розвивається країною, і міжнародним органом або органами, згадуваними в статті 11 Конвенції відповідно до цієї статті, що є.

При виконанні цих існуючих зобов'язань береться до уваги потреба в адекватному і передбаченому потоці засобів і важливість відповідного розподілу тягаря між Сторонами, розвинутими країнами, що є. Керівні вказівки для органу або органів, на які покладено управління фінансовим механізмом Конвенції, що містяться у відповідних рішеннях Конференції Сторін, у тому числі злягоджені до ухвалення справжнього Протоколу, застосовуються *mutatis mutandis* до положень справжнього пункту.

3. Сторони, що є розвинутими країнами, і інші розвинуті Сторони, включені в додаток II до Конвенції, можуть також надавати, а Сторони, що є країнами, що розвиваються, одержувати фінансові редства для здійснення статті 10 по двосторонніх, регіональних і інших багатобічних каналах.

Стаття 12.

1. Теперішнім часам визначається механізм чистого розвитку.

2. Мета механізму чистого розвитку полягає в тому, щоб допомагати Сторонам, не включеним в додаток I, в забезпеченні стійкого розвитку і в сприянні досягненню кінцевої мети Конвенції і допомагати Сторонам, включеним в додаток I, в забезпеченні дотримання їх певних кількісних зобов'язань по обмеженню і скороченню викидів згідно статті 3.

3. В рамках механізму чистого розвитку:

а) Сторони, не включені в додаток I, користуються вигодами від здійснення діяльності по проектах, що приводить до сертифікованих скорочень викидів; і

б) Сторони, включені в додаток I, можуть використовувати сертифіковані скорочення викидів в результаті такої діяльності по проектах з метою сприяння дотриманню частини їх певних кількісних зобов'язань по скороченню і обмеженню викидів згідно статті 3, як вони визначені Конференцією Сторін, діючою як нарада Сторін справжнього Протоколу.

4. Механізм чистого розвитку підкоряється і керується вказівками Конференції Сторін, діючої як нарада Сторін справжнього Протоколу, і управляється виконавчою радою механізму чистого розвитку.

5. Скорочення викидів в результаті кожного виду діяльності по проектах сертифікуються оперативними органами, які будуть призначені Конференцією Сторін, діючою як нарада Сторін справжнього Протоколу, на основі:

а) добровільної участі, схваленої кожною Стороною, що бере участь;

б) реальних, вимірних і довгострокових переваг, пов'язаних з пом'якшенням наслідків зміни клімату; і

с) скорочень викидів, додаткових до будь-яких скорочень, які могли б мати місце у відсутність сертифікованого виду діяльності по проектах.

6. Механізм чистого розвитку надає допомогу в організації, у міру необхідності, фінансування сертифікованих видів діяльності по проектах.

7. Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, на своїй першій сесії виробляє умови і процедури з метою забезпечення транспарентності, ефективності і підзвітності шляхом незалежної ревізії і перевірки діяльності по проектах.

8. Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, забезпечує, щоб частина надходжень від сертифікованих видів діяльності по проектах, використовувалася для покриття адміністративних витрат, а також для надання допомоги Сторонам, що є країнами, що розвиваються, особливо уразливим до несприятливої дії зміни клімату, в погашенні витрат, пов'язаних з адаптацією.

9. В механізмі чистого розвитку, у тому числі в діяльності, згаданій в пункті 3 "а" вище, і в придбанні сертифікованих скорочень викидів, можуть брати участь приватні и/или державні суб'єкти, і така участь здійснюється відповідно до будь-яких керівних вказівок, які може давати виконавча рада механізму чистого розвитку.

10. Сертифіковані скорочення викидів, досягнуті в період з 2000 року до початку першого періоду дії зобов'язань, можуть використовуватися для надання допомоги в забезпеченні дотримання зобов'язань в перший період дії зобов'язань.

Стаття 13.

1. Конференція Сторін, самий найвищий орган Конвенції, діє як нарада Сторін справжнього Протоколу.

2. Сторони Конвенції, які не є Сторонами справжнього Протоколу, можуть брати участь як спостерігачі в роботі будь-якої сесії Конференції Сторін, діючої як нарада Сторін справжнього Протоколу. Коли Конференція Сторін діє як нарада Сторін справжнього Протоколу, рішення відносно справжнього Протоколу приймаються тільки Сторонами справжнього Протоколу.

3. Коли Конференція Сторін діє як нарада Сторін справжнього Протоколу, будь-який член президії Конвенції Сторін, що представляє Сторону Конвенції, яка в даний момент не є Стороною справжнього Протоколу, заміщається додатковим членом, обраним Сторонами справжнього Протоколу з їх числа.

4. Конференція Сторін, діючи як нарада Сторін справжнього Протоколу, регулярно розглядає здійснення справжнього Протоколу і приймає в рамках свого мандата рішення, необхідні для сприяння його ефективному здійсненню. Вона виконує функції, покладені на неї відповідно до справжнього Протоколу, і:

a) оцінює на основі всієї інформації, представленої нею відповідно до положень справжнього Протоколу, хід здійснення справжнього Протоколу Сторонами, загальний ефект заходів, що приймаються у виконання справжнього Протоколу, зокрема екологічні, економічні і соціальні ефекти, а також їх кумулятивна дія і ступінь прогресу в досягненні мети Конвенції.

b) періодично розглядає зобов'язання Сторін по справжньому Протоколу належним чином враховуючи будь-які розгляди, що вимагаються згідно пункту 2 "d" статті 4 і пункту 2 статті 7 Конвенції, в світлі мети Конвенції, досвіду, накопиченого при її здійсненні, і еволюції наукових і технічних знань і в зв'язку з цим розглядає і приймає регулярні доклади про здійснення справжнього Протоколу.

c) сприяє і сприяє обміну інформацією про заходи, що приймаються Сторонами для вирішення проблем зміни клімату і його наслідків, беручи до уваги відмінності в умовах, відповідальності і можливостях Сторін і їх відповідні зобов'язання по справжньому Протоколу;

d) сприяє, на прохання двох або більш Сторін, координації заходів, що приймаються ними для вирішення проблем зміни клімату і його наслідків, беручи до уваги відмінності в умовах, відповідальності і можливостях Сторін і їх відповідні зобов'язання по справжньому Протоколу;

е) заохочує і направляє відповідно до мети Конвенції і положень справжнього Протоколу, і повною мірою беручи до уваги відповідні рішення Конференції Сторін Конвенції, розробку і періодичне уточнення зіставних методологій для ефективного здійснення справжнього Протоколу, які схвалюватимуться Конференцією Сторін, виступаючою як нарада Сторін справжнього Протоколу;

ф) вносить рекомендації з будь-яких питань, які необхідні для здійснення справжнього Протоколу;

г) вживає заходів для мобілізації додаткових фінансових коштів відповідно до пункту 2 статті 11;

h) фундирував такі допоміжні органи, які будуть потрібно для здійснення справжнього Протоколу;

і) запрошує і використовує, коли це необхідне, послуги і співпраця компетентних міжнародних організацій і міжурядових і неурядових органів і що представляється ними інформацію; і

ј) виконує такі інші функції, які можуть бути потрібно для здійснення справжнього Протоколу, і розглядає будь-які задачі, що є результатом рішення Конференції Сторін.

5. Правила процедури Конференції Сторін і фінансові процедури Конвенції застосовуються до справжнього Протоколу *mutatis mutandis*, за винятком тих випадків, коли Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, може на основі консенсусу ухвалити інше рішення.

6. Секретаріат скликає першу сесію Конференції Сторін, діючої як нарада Сторін справжнього Протоколу, одночасно з першою сесією Конференції Сторін, яка запланована після дати вступу в силу справжнього Протоколу. Подальші чергові сесії Конференції Сторін, діючої як нарада Сторін справжнього Протоколу, проводяться щорічно і одночасно з сесіями Конференції Сторін, якщо Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, не ухвалить іншого рішення.

7. Позачергові сесії Конференції Сторін, діючої як нарада Сторін справжнього Протоколу, скликаються, коли Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, визнає це необхідним, або по письмовій вимозі будь-якій із Сторін за умови, що протягом шести місяців після того, як секретаріат направить цю вимогу Сторонам, воно буде підтримано не менше ніж однією третиною Сторін.

8. Організація З'єднаних Націй, її спеціалізовані установи і Міжнародне агентство по атомній енергії, а також будь-яка держава-член таких організацій або спостерігачі при них, які не є Сторонами Конвенції, можуть бути представлені на сесіях Конференції Сторін, діючої як нарада Сторін справжнього Протоколу, як спостерігачі. Будь-які органи або установи, будь то національні або міжнародні,

урядові або неурядові, які володіють компетенцією в питаннях, що відносяться до сфери дії справжнього Протоколу і які повідомили секретаріат про своє бажання бути представленими на сесії Конференції Сторін, діючої як нарада Сторін справжнього Протоколу, як спостерігач, можуть бути допущений до участі в ній, за винятком тих випадків, коли проти цього заперечує не менше одна третина присутніх Сторін. Допуск і участь спостерігачів регулюються правилами процедури, як це передбачено в пункті 5 вище.

Стаття 14.

1. Секретаріат, встановлений відповідно до статті 8 Конвенції, виконує функції секретаріату справжнього Протоколу.

2. Пункт 2 статті 8 Конвенції про функції секретаріату і пункт 3 статті 8 Конвенції про організацію функціонування секретаріату застосовуються до справжнього Протоколу *mutatis mutandis*. Крім того, секретаріат виконує функції, покладені на нього згідно справжньому Протоколу.

Стаття 15.

2. Сторони Конвенції, які не є Сторонами справжнього Протоколу, можуть брати участь як спостерігачі в роботі будь-якої сесії допоміжних органів. Коли допоміжні органи діють як допоміжні органи справжнього Протоколу, рішення відносно справжнього Протоколу приймаються лише тими Сторонами, які є Сторонами справжнього Протоколу.

3. Коли допоміжні органи, встановлені відповідно до статей 9 і 10 Конвенції, виконують свої функції відносно питань, що стосуються справжнього Протоколу, будь-який член бюро допоміжних органів, що представляє Сторону Конвенції, яка в даний момент не є Стороною справжнього Протоколу, заміщається додатковим членом, який обирається Сторонами справжнього Протоколу з їх числа.

Стаття 16.

Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, розгляне, як тільки це практично можливо, питання про застосування до справжнього Протоколу багатобічного консультативного процесу, згаданого в статті 13 Конвенції, і про модифікацію цього процесу, якщо це необхідно, в світлі будь-яких відповідних рішень, які можуть бути прийнятий Конференцією Сторін. Будь-який багатобічний консультативний процес, який може застосовуватися до справжнього Протоколу, діє без збитку для процедур і механізмів, встановлених відповідно до статті 18.

Стаття 17.

Конференція Сторін визначає відповідні принципи, умови, правила і керівні принципи, зокрема, для перевірки, представлення докладів і обліку торгівлі викидами. Сторони, включені в Додаток В, беруть участь в торгівлі викидами для мети виконання своїх зобов'язань по статті 3. Будь-яка така торгівля доповнює внутрішні дії для мети виконання певних кількісних зобов'язань по обмеженню і скороченню викидів згідно справжній статті.

Стаття 18.

Конференція Сторін, діюча як нарада Сторін справжнього Протоколу, на своїй першій сесії затверджує належні і ефективні процедури і механізми для визначення випадків недотримання положень справжнього Протоколу і реагування на такі випадки недотримання, у тому числі шляхом розробки орієнтовного переліку наслідків, беручи до уваги причину, вигляд, ступінь і частотність недотримання. Будь-які процедури і механізми згідно справжній статті, спричиняючі за собою наслідки, що мають обов'язковий характер, приймаються шляхом внесення поправки в справжній Протокол.

Стаття 19.

Положення статті 14 Конвенції застосовуються до справжнього Протоколу *mutatis mutandis*.

Стаття 20.

1. Будь-яка Сторона може пропонувати поправки до справжнього Протоколу.

2. Поправки до справжнього Протоколу приймаються на черговій сесії Конференції Сторін, діючої як Нарада Сторін справжнього Протоколу. Секретаріат повідомляє Сторонам текст будь-якого пропонованого об'ямовування до справжнього Протоколу не менше ніж за шість місяців до початку засідання, на якому вона пропонується для ухвалення. Секретаріат повідомляє також текст пропонованих поправок Сторонам і сигнатаріям Конвенції і, для інформації, депозитарію.

3. Сторони роблять все можливе для досягнення згоди по будь-якій пропонованій поправці до справжнього Протоколу на основі консенсусу. Якщо всі зусилля, направлені на досягнення консенсусу, були вичерпані і згода не була досягнута, то поправка як остання міра приймається більшістю в три четверті голосів присутніх і беруть участь в голосуванні на даному засіданні Сторін.

Секретаріат повідомляє текст прийнятої поправки депозитарію, який супроводить його всім Сторонам для ухвалення.

4. Документи про ухвалення поправки здаються на зберігання депозитарію. Поправка, прийнята відповідно до пункту 3 вище, набуває чинності для тих Сторін, які прийняли її, на дев'яностий день з дня отримання депозитарієм документа про ухвалення щонайменше від трьох четвертей Сторін справжнього Протоколу.

5. Поправка набуває чинності для будь-якої іншої Сторони на дев'яностий день після дати здачі даною Стороною на зберігання депозитарію її документа про ухвалення вказаної поправки.

Стаття 21.

1. Додатки до справжнього Протоколу складають його невід'ємну частину, і, якщо прямо не передбачається іншого, посилання на справжній Протокол є в той же час посиланням на будь-які додатки до нього. Будь-які додатки, прийняті після вступу в силу справжнього Протоколу, обмежуються переліками, формами або будь-якими іншими матеріалами описового характеру, які торкаються наукових, технічних, процедурних або адміністративних питань.

2. Будь-яка Сторона може вносити пропозиції про ухвалення додатку до справжнього Протоколу і може пропонувати поправки до додатків до справжнього Протоколу.

3. Додатки до справжнього Протоколу і поправки до Додатків до Протоколу приймаються на черговій сесії Конференції Сторін, діючої як нарада Сторін справжнього Протоколу. Секретаріат повідомляє Сторонам текст будь-якого пропонованого додатку або поправки до додатку не менше ніж за шість місяців до початку засідання, на якому вона пропонується для ухвалення. Секретаріат повідомляє також текст будь-якого пропонованого додатку або поправки до додатку Сторонам і сигнатаріям Конвенції і, для інформації, депозитарію.

4. Сторони роблять все можливе для досягнення згоди по будь-якому пропонованому додатку або поправці до додатку на основі консенсусу. Якщо всі зусилля, направлені на досягнення консенсусу, були вичерпані і згода не була досягнута, то додаток або поправка до додатку як остання міра приймається більшістю в три четверті голосів присутніх і беруть участь в голосуванні на даному засіданні Сторін. Секретаріат повідомляє текст прийнятого додатку

або прийнятої поправки до додатку депозитарію, який супроводить його всім Сторонам для ухвалення.

6. Якщо ухвалення додатку або поправки до додатку пов'язано з внесенням поправки в справжній Протокол, то такий додаток або поправка до додатку не набуває чинності до тих пір, поки не набуде чинності поправка до справжнього Протоколу.

7. Поправки до Додатків А і В справжнього Протоколу приймаються і набувають чинності відповідно до процедури, викладеної у статті 20, за умови, що будь-яка поправка до Додатку В приймається тільки при письмовій згоді Сторони, що зачіпає.

Стаття 22.

1. За винятком випадків, передбачених в пункті 2 нижче, кожна Сторона має один голос.

2. Регіональні організації економічної інтеграції беруть участь в голосуванні з питань, що входять в їх компетенцію, з числом голосів, рівним числу їх держав-членів, що є Сторонами справжнього Протоколу. Така організація не користується правом голосу, якщо своїм правом користується яка-небудь з її держав-членів, і навпаки.

Стаття 23.

Функції депозитарію справжнього Протоколу виконує Генеральний секретар Організації З'єднаних Націй.

Стаття 24.

1. Справжній Протокол відкритий для підписання і підлягає ратифікації, ухваленню або схваленню державами і регіональними організаціями економічної інтеграції, які є Сторонами Конвенції. Він відкритий для підписання в центральних установах Організації З'єднаних Націй в Нью-Йорку з 16 березня 1998 року по 15 березня 1999 року і відкривається для приєднання наступного дня після дати закриття Протоколу для підписання. Документи про ратифікацію, ухвалення, схвалення або приєднання здаються на зберігання депозитарію.

2. Будь-яка регіональна організація економічної інтеграції, яка стає Стороною справжнього Протоколу, але при цьому жодна з її держав-членів не є Стороною, несе всі зобов'язання, витікаючі із справжнього Протоколу. У разі таких організацій, у які одне або декілька держав-членів є Стороною справжнього Протоколу, дана організація і її держави-члени ухвалюють рішення відносно своїх відповідних обов'язків по дотриманню ними узятих на себе

зобов'язань по справжньому Протоколу. В таких випадках дана організація і її держави-члени не мають права одночасно користуватися правами відповідно до справжнього Протоколу.

3. В своїх документах про ратифікацію, ухвалення, схвалення або приєднання регіональні організації економічної інтеграції оголошують про межі своєї компетенції відносно питань, регульованих справжнім Протоколом. Ці організації також інформують депозитарію, який у свою чергу інформує Сторони, про будь-які істотні зміни в межах їх компетенції.

Стаття 25.

1. Справжній Протокол набуває чинності на дев'яностий день після того, як не менше 55 Сторін Конвенції, у тому числі Сторони, включені в додаток I, на частку яких доводиться в сукупності як мінімум 55 відсотків загальних викидів діоксиду вуглецю Сторін, включених в додаток I, за 1990 рік, здадуть на зберігання свої документи про ратифікацію, ухвалення, схвалення або приєднання.

2. Для мети справжньої статті "загальні викиди діоксиду вуглецю Сторін, включених в додаток I, за 1990 рік" означають кількість, яка Сторони, включені в додаток I, заявили в день ухвалення справжнього Протоколу або раніше в своїх перших національних повідомленнях, представлених згідно статті 12 Конвенції.

3. Для кожної держави або кожної регіональної організації економічної інтеграції, які ратифікують, приймають або схвалюють справжній Протокол або приєднуються до нього після виконання умов для його вступу в силу відповідно до пункту 1 вище, справжній Протокол набуває чинності на дев'яностий день після дати здачі на зберігання їх документів про ратифікацію, ухвалення, схвалення або приєднання.

4. Для мети справжньої статті жоден документ, зданий на зберігання регіональною організацією економічної інтеграції, не розглядається як додаткове до документів, зданих на зберігання державами-членами цієї організації.

Стаття 26.

Обмовки до справжнього Протоколу не допускаються.

Стаття 27.

1. У будь-який час після закінчення трьох років з дати вступу Протоколу в силу для тієї або іншої Сторони ця Сторона може вийти з Протоколу, направивши письмове повідомлення депозитарію.

2. Будь-який такий вихід набуває чинності після закінчення одного року з дати отримання депозитарієм повідомлення про вихід або в такий більш пізній термін, який може бути вказаний в повідомленні про вихід.

3. Будь-яка Сторона, яка виходить з Конвенції, вважається тією, що також вийшла із справжнього Протоколу.

Стаття 28.

Оригінал справжнього Протоколу, тексти якого на англійській, арабській, іспанській, китайській, російській і французькій мовах є рівно автентичними, здається на зберігання Генеральному секретарю Організації З'єднаних Націй.

Зроблено в киото одинадцятого дня грудня місяця одна тисяча дев'ятсот дев'яносто сьомого року.

В посвідчення чого що підписалися нижче, належним чином на те уповноважені, поставили свої підписи під справжнім Протоколом у вказані дні.

(Підписи)

Протокол відкритий для підписання в центральних установах ООН в р. Нью-Йорку з 16.03.1998 по 15.03.1999.

ТЕМА 4

ЗАБРУДНЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА АЛЬТЕРНАТИВНА ЕНЕРГЕТИКА

4.1. Ведення кадастру викидів забруднюючих речовин та парникових газів в Україні.

4.2. Нормативно-правова база по забрудненню навколишнього середовища.

4.3. Нормативно-правова база відновлювальних джерел енергії

включаючи виробництво, експлуатацію та утилізацію відновлювальної енергії.

4.3.1. Законодавство про альтернативну енергетику.

4.3.2. «Зеленые тарифы».

4.3.3. Нормативно-правова база альтернативної енергетики України.

4.3.4. Регулювання окремих видів альтернативної енергетики.

4.1. Ведення кадастру викидів забруднюючих речовин та парникових газів в Україні.

В Україні діє електроенергетичний комплекс з повним технологічним циклом виробництва, транспортування і розподілу електричної і теплової енергії, а також проектування і споруди енергетичних об'єктів.

Сукупність електростанцій, електричних і теплових сітей і інших об'єктів енергетики, з'єднаних загальним виробничим режимом при централізованому управлінні, утворює З'єднану енергетичну систему (ОЕС) України. ОЕС України забезпечує постачання електричною і тепловою енергією промислових об'єктів, населення і інших внутрішніх споживачів, а також взаємодіє з енергосистемами суміжних країн (Росії, Молдови, Польщі, Словаччини, Угорщини), здійснюючи зовнішні перетікання електроенергії.

Що таке кадастр викидів забруднюючих речовин і парникових газів?

Кадастри викидів забруднюючих речовин і парникових газів є зведеним реєстром викидів і перенесень потенційно шкідливих забруднюючих речовин і парникових газів.

- Кадастр парникових газів готується згідно діючої в Україні національній системі оцінки антропогенних викидів і поглинання парникових газів.

- Кадастр викидів забруднюючих речовин готується на підставі законодавчих актів, діючих в Україні (на підставі даних державного обліку забруднюючих речовин).

Кадастр забруднюючих речовин охоплює такі види діяльності:

- Енергетика;
- Промисловість по переробці мінеральної сировини;
- Хімічна промисловість;
- Виробництво і обробка металів;
- Здобич, транспортування і зберігання нафти, газу, масла і хімічних речовин;
- Обробка і видалення відходів;
- Виробництво і обробка паперу і деревини;
- Сільське господарство і аквакультура;
- Продукти тваринництва і рослинництва з сектора виробництва харчових продуктів і напоїв;
- Інші види діяльності.

Кадастри парникових газів в Україні охоплюють п'ять з шести головних категорій викидів:

- Енергетика;
- Промислові процеси;
- Сільське господарство;
- Зміна землекористування і лісове господарство;
- Відходи.

Кадастр не містить даних про викиди парникових газів при виробництві і використуванні сольвентів, які також відносяться до головних категорій викидів, на тій підставі, що в національній статистиці України немає достатньої інформації для оцінки викидів в цій категорії.

Для чого потрібні кадастри

ДЕРЖАВІ:

- інструмент для регулювання;
- дані про викиди взагалі;
- відповідальність підприємств;
- ефективність політики.

НАСЕЛЕННЮ:

- знання і індивідуальні рішення
- чисте середовище
- право на інформацію

ПІДПРИЄМСТВАМ:

- стимул обновляти технологію;
- економія ресурсів;
- порівняння технологій і ресурсів.

4.2. Нормативно-правова база по забрудненню навколишнього середовища.

Основне положення розглядаються у ряді законів і законодавчих актів.

Закон України “Про охорону атмосферного повітря” от 16.10.1992 № 2707-XII

Стаття 31. Державний облік в області охорони атмосферного повітря. Госучету в області охорони атмосферного повітря підлягають:

- об'єкти, які надають або можуть зробити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря;
- види і об'єми забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря;
- види і рівні впливу фізичних і біологічних чинників на стан атмосферного повітря.

Стаття 3. Державне управління у галузі охорони атмосферного повітря. Державне управління у галузі охорони атмосферного повітря відповідно до закону здійснюють:

- Кабінет Міністрів України;
- центральний орган виконавської влади, яка забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- центральний орган виконавської влади, яка реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- центральний орган виконавської влади, який забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;

–центральний орган виконавської влади, яка реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

–Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, інші центральні і місцеві органи виконавської влади, органи місцевого самоврядування.

Ухвала Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2001 р. № 1655. Про затвердження Порядку ведення державного обліку в області охорони атмосферного повітря.

Порядок визначає єдину систему ведення в області охорони атмосферного повітря державного обліку об'єктів (підприємств, установ, організацій і громадян – суб'єктів підприємницької діяльності), які надають або можуть зробити шкідливий вплив на здоров'я людей і на стан атмосферного повітря, видів і об'ємів забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря.

Державний облік включає:

- узяття на облік об'єктів, які роблять шкідливий вплив;
- ведення на об'єктах первинного обліку стаціонарних джерел, які роблять шкідливий вплив;
- складання державної статистичної звітності в області охорони атмосферного повітря від стаціонарних і пересувних джерел викидів;
- проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на об'єктах.

Визначення видів і об'ємів забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря від стаціонарних джерел проводиться інструментальними методами, розрахунками з використанням питомих показників, які затверджуються Мінпріродой.

Наказ Мінекоресурсів України від 10 травня 2002 року №177. Про затвердження Інструкції про порядок і критерії узяття на державний облік об'єктів, які надають або можуть зробити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря, видів і об'ємів забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря.

Інструкція встановлює критерії узяття на госучет об'єктів залежно від видів і об'ємів забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря.

Об'єктом, який підлягає державному обліку є суб'єкт господарювання – підприємство, організація, суб'єкт підприємницької діяльності, структурний підрозділ, який займає окрему територію і

розташоване на відстані більше 500м від основної території суб'єкта господарювання.

В Інструкції приведено 131 забруднююча речовина (група речовин) і порогові значення, за якими об'єкт ставиться на госучет.

Державний облік здійснюється по потенційних об'ємах викидів забруднюючих речовин.

В загальних відомостях про об'єкт приводяться географічні координати.

Ведення госучета здійснюється за допомогою програмних продуктів.

Водний кодекс України від 06.06.1995 № 213/95-ВР. Водний кодекс, в комплексі із заходами організаційної, правової і економічної дії забезпечує екологічну безпеку населення України, ефективно, науково обгрунтоване використання вод, їх охорону від забруднення, замусорення і виснаження.

З цією метою Кодексом передбачається встановлення таких нормативів:

- нормативи екологічної безпеки водокористування;
- екологічний норматив якості вод водних об'єктів;
- нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин;
- галузеві технологічні нормативи утворення речовин, що скидаються у водні об'єкти;
- технологічні нормативи використання води.

Скидання у водні об'єкти речовин, для яких не встановлені нормативи екологічної безпеки водовикористування і нормативи гранично допустимого скидання - забороняється.

Водоспоживання суб'єктами господарювання, скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти може здійснюватися тільки на підставі дозволу на спеціальне водовикористування.

Згідно вимог Кодексу водокористувачі повинні здійснювати облік забору і використання вод, вести контроль за якістю і кількістю скинутих у водні об'єкти оборотних вод і забруднюючих речовин, а також за якістю води водних об'єктів в контрольних створах, подавати відповідним органам звіти в установленому порядку і формі.

Державний контроль за використанням і охороною вод, відновленням водних ресурсів здійснюють Мінприроди і його

спеціальні підрозділи, інші спеціально уповноважені центральні органи виконавської влади.

Кодексом передбачається державний облік вод.

Державний облік водокористування здійснюється з метою систематизації даних про забір і використання вод, скидання оборотних вод і забруднюючих речовин, наявності систем оборотного водокористування, їх потужності, а також діючих систем очищення стічних вод і ефективності їх роботи.

Державний облік і аналіз стану водокористування здійснюється шляхом уявлення водокористувачами звітів про водокористування по встановленій формі 2ТП-водхоз.

З метою забезпечення збору, обробки, зберігання і аналізу інформації про стан вод, прогнозування його змін, розробки науково обгрунтованих рекомендацій для ухвалення управлінських рішень в області водокористування і охорони вод, відновлення водних ресурсів Кодексом передбачено здійснення державного моніторингу вод.

Закон України "Про відходи" від 05.03.1998 № 187/98-ВР. Закон визначає правові, організаційні і економічні основи діяльності, пов'язаної із запобіганням або зменшенням об'ємів утворення відходів, їх збору, транспортування, зберігання, обробки, утилізації і поховання, а також запобіганням негативної дії відходів на оточуючу природне середовище і здоров'я населення України.

З цією метою міністерства, інші центральні і місцеві органи виконавської влади, в межах своїх повноважень, повинні здійснювати:

- розробку і упровадження науково обгрунтованих нормативів утворення відходів на одиницю продукції (сировини, енергії), періодично переглядати встановлені нормативи утворення відходів з метою зменшення їх об'ємів;

- встановлювати на основі затверджених нормативів (питомих показників об'ємів утворення відходів) лімітів на утворення відходів;

- розробку загальних вимог поводження з побутовими відходами;

- розробляти і упроваджувати системи, що передбачають:

- а) поводження з пакувальними матеріалами і тарою;

- б) збір і утилізацію відпрацьованих масел;

- в) збір і утилізацію зношених шин, гумотехнічних виробів і відходів гумотехнічного виробництва;

г) збір і утилізацію електричного і електронного устаткування.

Вести господарську діяльність, пов'язану з утворенням відходів без отриманих від органів Мінприроди лімітів на об'єми освіти і розміщення відходів забороняється.

Державний контроль в області поводження з відходами здійснюють Мінприроди і його спеціальні підрозділи, інші спеціально уповноважені центральні органи виконавської влади.

Законом також передбачається:

- державний облік і паспортизація відходів;
- ведення реєстру об'єктів освіти, обробки і утилізації відходів;
- ведення реєстру місць видалення відходів;
- моніторинг місць освіти, зберігання і видалення відходів;
- інформування про дію відходів і місць або об'єктів їх зберігання і видалення на стан навколишнього природного середовища і здоров'я населення.

Державний облік і паспортизація відходів здійснюються в обов'язковому порядку згідно встановлених форм.

Підводячи підсумки можна сказати, що існуюча законодавча база в Україні є достатньою для побудови системи РВПЗ, а також упровадження уніфікованої звітності.

Вона передбачає:

- встановлення нормативів і контролю за їх дотриманням щодо викидів і перенесення забруднювачів в атмосфері, воді і ґрунті;
- вимоги до суб'єктів господарювання, діяльність яких приводить до дії на оточуючу природне середовище і здоров'я населення;
- вимоги звітності за викидами, скиданнями забруднювачів, утворення відходів;
- моніторингу за викидами, скиданнями забруднювачів, місць освіти, зберігання і видалення відходів;
- інформування населення, що відноситься до викидів/перенесенням забруднювачів.

Закон України «Про використання ядерної енергії і ядерної безпеки» від 8.02.1995 №39/95-ВР. Основними принципами державної політики у сфері використання ядерної енергії і радіаційного захисту є:

- пріоритет захисту людини і навколишнього природного середовища від дії іонізуючого випромінювання;

–забезпечення безпеки під час використання ядерної енергії;

–відвертість і доступність інформації, зв'язаної з використанням ядерної енергії;

–забезпечення відшкодування збитку, обумовленого радіаційною дією, а також соціально-економічної компенсації додаткових чинників ризику для персоналу ядерних установок, джерел іонізуючого випромінювання і для громадян, які проживають або працюють в районах розташування ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами;

–забезпечення заходів по соціально-економічній зацікавленості місцевих органів державної влади і самоврядування, на території яких розташовані ядерні установки і об'єкти, призначено для поводження з радіоактивними відходами;

–встановлення відповідальності за порушення правового режиму безпеки у сфері використання ядерної енергії;

–розмежування функцій державного управління у сфері використання ядерної енергії і державного регулювання ядерної і радіаційної безпеки;

–розмежування функцій державного управління у сфері використання ядерної енергії і безпосередньої господарської діяльності по використуванню ядерної енергії;

–розподіл обов'язків, прав і відповідальності між всіма суб'єктами правовідношення у сфері використання ядерної енергії;

–нормування, ліцензування і нагляд у сфері використання ядерної енергії;

–створення правового і фінансового механізму відповідальності експлуатуючої організації перед громадянами і суб'єктами господарювання за заподіяний ядерний збиток;

–створення правового і фінансового механізму відповідальності ліцензіата перед громадянами і суб'єктами господарювання за заподіяний збиток у разі радіаційної аварії;

–поховання і довгострокове зберігання радіоактивних відходів здійснюється за рахунок виробників відходів;

–участь громадян і їх об'єднань у формуванні державної політики у сфері використання ядерної енергії;

–заборона будь-якої діяльності, пов'язаної з іонізуючим випромінюванням, якщо перевага від такої діяльності менше ніж можливий заподіяний їм збиток;

–дотримання дозових меж дії на персонал і населення, встановлених нормами, правилами і стандартами по ядерній і радіаційній безпеці;

–встановлення найнижчих показників величини індивідуальних доз, кількості осіб, які опромінюються, вірогідності опромінювання від будь-якого конкретного джерела іонізуючого випромінювання по нормах, правилам і стандартам по радіаційній безпеці з урахуванням економічних і соціальних умов держави;

–виконання міжнародних договорів, розвиток міжнародної співпраці у сфері використання ядерної енергії в мирній меті і зміцнення міжнародного режиму безпеки і радіаційного захисту населення;

–розмежування державного управління у сфері використання ядерної енергії і поховання радіоактивних відходів.

Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25.06.1991 №1264-XII

Стаття 1. Завдання законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Завданням законодавства про охорону навколишнього природного середовища є регуляція відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігань і ліквідацій негативного впливу господарської і іншої діяльності, на оточуючу природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичної фундації живої природи, ландшафтів і інших природних комплексів, унікальних територій, і природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною.

Стаття 2. Законодавство України про охорону навколишнього природного середовища.

Відносини у галузі охорони навколишнього природного середовища в Україні регулюються даним Законом, а також земельним, водним, лісовим законодавством, законодавством про надра, про охорону атмосферного повітря, про охорону і використання рослинного і тваринного миру і іншим спеціальним законодавством.

Стаття 3. Основні принципи охорони навколишнього природного середовища.

Основними принципами охорони навколишнього природного середовища є:

–пріоритетність вимог екологічної безпеки, витримка екологічних стандартів, нормативів і лімітів використання природних ресурсів, при здійсненні господарської, управлінської і іншої діяльності;

–гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей;

–запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;

–екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень в питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання і відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого упровадження новітніх технологій;

–збереження просторової і видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів;

–науково обгрунтоване узгодження екологічних, економічних і соціальних інтересів суспільства на основі поєднання міждисциплінарних знань екологічних, соціальних, природних і технічних наук і прогнозування стану навколишнього природного середовища;

–гласність і демократизм при ухваленні рішень, реалізація яких впливає на стан навколишнього природного середовища, формування, в населення екологічного світогляду;

–науково обгрунтоване нормування впливу господарської і іншої діяльності на оточуючу природне середовище;

–безкоштовність загального і платність спеціального використання природних ресурсів для господарської діяльності;

–компенсація шкоди, заподіяної порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

–рішення питань охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів з урахуванням ступеня антропогенної зміни територій, сукупної дії чинників, які негативно впливають на екологічну обстановку;

–поєднання заходів стимулювання і відповідальності у справі охорони навколишнього природного середовища;

–рішення питань охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів з урахуванням ступеня антропогенної зміни територій, сукупної дії чинників, які негативно впливають на екологічну обстановку;

–поєднання заходів стимулювання і відповідальності у справі охорони навколишнього природного середовища.

4.3.Нормативно-правова база відновлювальних джерел енергії включаючи виробництво, експлуатацію та утилізацію відновлювальної енергії.

4.3.1. Законодавство про альтернативну енергетику.

Загальні положення. Проблеми із забрудненням навколишнього середовища і лимитованість запасів звичних джерел енергії примушують шукати інші види палива. Таким чином, на арену виходить альтернативна енергетика. Спочатку слід зазначити, що в законодавстві слова «альтернативні види енергії» і «нетрадиційні види енергії» вживаються як синоніми.

Таблиця 1.

Планові показники розвитку відновлюваних джерел енергії в Україні до 2030 року

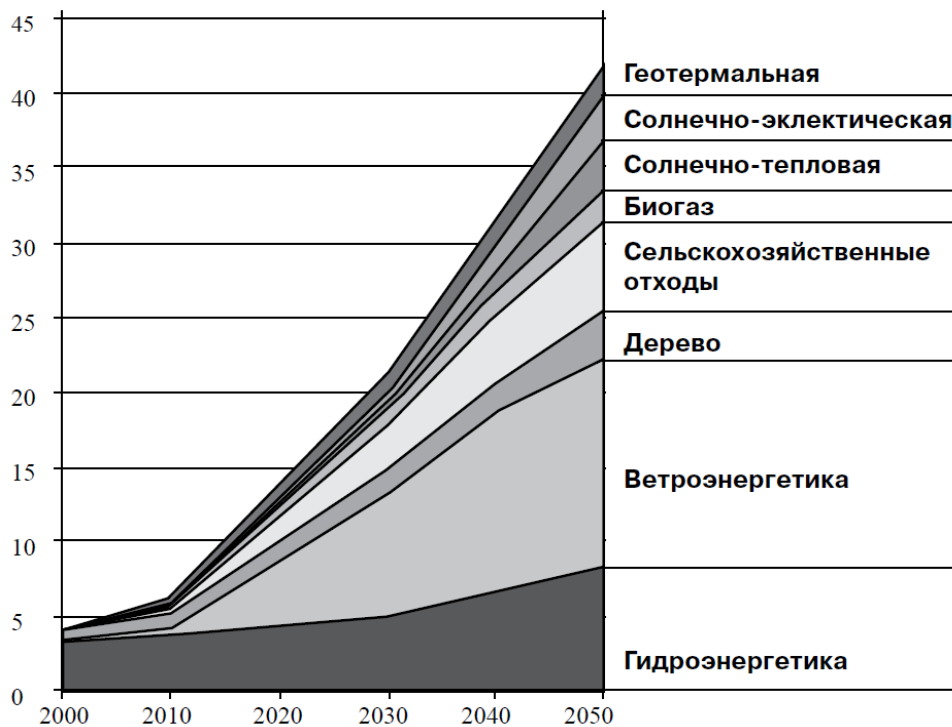
Напрями	Роки				
	2005		2010	2020	2030
Відновлювані джерела енергії, всього, у тому числі	1,661		3,842	12,052	35,53
Біоенергетика	1,3		2,7	6,3	9,2
Сонячна енергетика	0,003		0,032	0,284	1,1
Мала гідроенергетика	0,12		0,52	0,85	1,13
Геотермальна енергетика	0,02		0,08	0,19	0,7
Вітроенергетика	0,18	0,21		0,53	0,7
Енергія навколишнього середовища	0,2	0,3	3,9		22,7

Основними законодавчими актами, які регулюють альтернативну енергетику в Україні, є :

- Закон України «Про альтернативні джерела енергії» № 555-IV від 20.02.2003 г;
- Закон України «Про альтернативні види рідкого і газоподібного палива» № 1391-XIV від 14.01.2000 г;
- Закон України «Про електроенергетику» № 575/97-ВР від 16.10.1997 р.

Серед видів альтернативної енергетики великий потенціал має біоенергетика (мал. 1). Проте, законодавче регулювання біоенергетики в Україні обмежується на даному етапі загальними положеннями. У вказаних вище законах містяться положення щодо державного контролю і регулювання діяльності в цій сфері, можливих пільгах і деякі інші умови. Положень щодо господарської діяльності по виробництву і реалізації біопалива в законодавстві України поки практично не передбачено.

На даному етапі можливість продажу біологічних видів палива утруднена тим, що не розроблені відповідні державні стандарти. Варто відзначити, що згідно Розпорядженню КМ України від 27.02.2008 року № 383-р «Про затвердження плану заходів, направлених на реалізацію пріоритетів діяльності Кабінету Міністрів України в 2008 році» Міністерство аграрної політики повинне забезпечити розвиток виробництва біопалива (біоетанолу, біогазу, біодизеля) з розробкою відповідних державних стандартів до грудня 2008 року. За станом на серпень 2009 року ці стандарти ще не затверджені.

Мал.1. Прогноз розвитку альтернативної енергетики України

Починаючи з вереснем 2008 року, коли на законодавчому рівні було закріплено поняття «зелених» тарифів, в Україні активізувалося робота по просуванню альтернативної енергетики. Для удосконалення положень першого закону був прийнятий Закон України «Про внесення змін в Закон України «Про електроенергетику» щодо стимулювання використання альтернативних джерел енергії» від 01.04.2009 року № 1220-VI, яким встановлений новий порядок визначення тарифів на електроенергію, проведено з використанням альтернативних джерел енергії (набув чинності 22.04.2009).

Також активізується робота по стимулюванню розвитку такого вигляду

альтернативної енергетики як біоенергетика. Зокрема, Законом України «Про внесення змін в деякі закони України щодо сприяння виробництву і використуванню біологічних видів палива» від

21.05.2009 роки № 1391-VI:

- дані визначення біологічних видів палива (біопалива: біоетанолу, біогазу, біодизеля, біомаси і т.д.);
- визначено, що біологічні види палива, які призначені для реалізації як товарна продукція, підлягають обов'язковій сертифікації (окрім продукції для власного споживання); при продажу такого палива продавець представляє покупцю

документ, підтверджуючий якість палива і те, що воно є альтернативним;

- виробництвом і реалізацією біопалива можуть займатися підприємства всіх організаційно-правових форм і форм власності;
- діяльність по виробництву біоетанолу здійснюється суб'єктами господарської діяльності, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, за умови отримання відповідної ліцензії;
- одним з принципів державної політики названо поетапне збільшення обов'язкової частини виробництва і використання біопалива і смесевих моторних палив;
- внесені зміни в деякі закони, згідно яким:
 - звільняється від обкладення митним збором техніка, устаткування, яке не проводиться в Україні і ввозиться на митну територію України в період з 1 січня 2010 року по 1 січня 2019 року для реконструкції існуючих і будівництва нових підприємств по виробництву біологічних палив, реконструкції транспортних засобів з метою споживання біологічних палив, по переліку, визначеному Кабінетом Міністрів України;
 - строком на п'ять років, починаючи з 1 січнем 2010 року, звільняється від оподаткування прибуток виробників біологічних видів палива, отриманий від продажу біопалива;
 - біологічні види палива моторного оподатковуються по нульовій ставці акцизного збору.

12 лютого в 2009 роки було прийнято Розпорядження КМ України № 276-р «Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми розвитку виробництва і використання біологічних видів палива». Ця програма розрахована на 2009–2014 роки. Концепція передбачає необхідність розробки нормативно-правових актів, обкреслює перспективи розвитку альтернативної енергетики в Україні.

Основні поняття. Альтернативними джерелами енергії згідно Закону України «Про альтернативні джерела енергії» є відновлювані джерела енергії, до яких належать енергія сонця, вітру, геотермальна енергія, енергія хвиль і приливів, гідроенергія, енергія біомаси, газ з органічних відходів, газ каналізаційних очисних станцій, біогаз і вторинні енергетичні ресурси, до яких належать

доменний і коксівний газ, газ Метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів.

Нетрадиційні джерела і види енергетичної сировини згідно Закону України «Про альтернативні види рідкого і газоподібного палива» – ця сировина рослинного походження, відходи, тверді горючі речовини, інші природні і штучні джерела і види енергетичної сировини, у тому числі нафтові, газові, газоконденсатні і нафтогазоконденсатні вичерпані, непромислового значення і техногенні родовища, важкі сорти нафти, природні бітуми, газонасичені води, газогідрати і т.п., виробництво (здобич) і переробка яких потребують застосуванні новітньої технології і які не використовуються для виробництва (здобичі) традиційних видів палива.

Ліцензування.

Що стосується електроенергії, проведеної з використанням альтернативних джерел енергії, тут є деякі особливості. КМ України була прийнята Ухвала від 19.02.2009 року № 126, згідно якому НКРЕ було рекомендоване визначити, що власникам установок, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії зі встановленою потужністю до 10 МВт, дозволяється проводити діяльність по виробництву електричної енергії без відповідної ліцензії.

Таким чином, за наявності генерувального устаткування, яке використовує альтернативні джерела енергії, встановленою потужністю

до 10 Мвт, виробники електричної енергії повинні мати право проводити електричну енергію без отримання ліцензії на виробництво електричної енергії.

Проте, НКРЕ при публікації проекту регуляторного акту роз'яснила, що при цьому для продажу вказаними власниками генерувального устаткування проведеної електричної енергії на оптовому ринку електричної енергії за «зеленим тарифом», вони повинні отримати ліцензії на виробництво електричної енергії. Наявність ліцензій на виробництво електричної енергії у таких суб'єктів підприємництва є необхідною, оскільки:

- отримання статусу члена Оптового ринку, і, таким чином, можливості продажу проведеної електроенергії на Оптовому ринку можливо лише за наявності ліцензії на виробництво електричної енергії;

- Ї отримання від суб'єкта господарської діяльності всіх необхідних документів для затвердження „зеленого тарифу”, контроль цільового використання інвестиційних засобів «зеленого тарифу», врегулювання відносин між суб'єктами Оптового ринку в процесі виробництва, передачі і постачання електричною енергією, на яку затверджений «зелений тариф», можливо лише у випадку, якщо цей суб'єкт господарської діяльності є ліцензіатом НКРЕ.

Відповідно, без ліцензії можна проводити електроенергію за наявності генерувального устаткування, яке використовує альтернативні

джерела енергії, встановленою потужністю до 10 Мвт, для власне го споживання.

Стандартизація. Метою стандартизації у сфері альтернативних видів палива згідно статті 7 Закону України «Про альтернативні джерела енергії» є визначення комплексу норм, правив, вимог, показників, щодо технології виробництва (здобичі) і споживання цих видів

палива, їх якості, екологічної безпеки, безпеки для здоров'я і праці людей.

Стандарти, якими встановлюються вимоги щодо якості альтернативних видів палива, повинні забезпечувати ефективне економічне використання енергетичного потенціалу палива. Показники споживацької якості кожного альтернативного виду палива встановлюються у відповідних стандартах. Ці показники повинні бути основою для всіх розрахунків щодо альтернативних видів палива (об'єми виробництва і реалізації, техніко-економічні, комерційні і інші показники). Державний комітет України із питань технічного регулювання і споживацької політики є центральним органом виконавської влади, відповідальним за стандартизацію і, у разі потреби, делегує повноваження у сфері стандартизації відповідним органам державної влади. За станом на серпень 2009 року стандарти по альтернативному паливу не затверджені.

Сертифікація. Приналежність палива до альтернативного підтверджується документом про ідентифікацію палива, яке видається Національним агентством з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів в порядку, певний КМ України. Цей порядок затверджений Ухвалою КМ від 5 жовтня 2004 року № 1307 «Про порядок видачі свідоцтва про

приналежність палива до альтернативного». Умовою отримання свідоцтва про належність палива до альтернативного є отримання висновку експертизи, порядок проведення якої затверджений Наказом Державного комітету України по енергозбереженню «Про затвердження Порядку проведення експертизи для підтвердження належності палива до альтернативного» від 10 грудня 2004 року № 183.

Оподаткування. Законодавством України передбачений ряд пільг відносно оподаткування діяльності пов'язаної з розробкою, упровадженням і використанням енергозберігаючих заходів і енергоефективних проектів.

Податок з прибутку підприємств. Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» визначено, що звільняється від оподаткування (протягом п'яти років з моменту отримання першого прибутку в результаті підвищення енергоефективності виробництва):

1. Прибуток підприємств, отриманий від продажу на митній території України таких видів товарів власного виробництва по переліку, встановлений КМ України (окремого переліку за станом на червень 2009 року не встановлено, але аналогічно застосовується Ухвала КМ України від 14 травня в 2008 р. N 444 «Питання ввезення на митну територію України енергозберігаючих матеріалів, устаткування і комплектуючих»):

І устаткування, яке працює на нетрадиційних і відновлюваних джерелах енергії;

І устаткування для виробництва альтернативних видів палива.

2. Суми коштів, вивільнених у зв'язку з наданням податкової пільги, прямують платником податку на збільшення об'ємів виробництва. У разі порушення цільового використання засобів, платник податку зобов'язаний визначити прибуток, не оподаткований у зв'язку з наданням податкової пільги, і оподаткувати його в поточному періоді, а також сплатити відповідну пеню.

Податок на додану вартість. Пункт 5.18 (5.18.1. і 5.18.2.) статті 5 Закону України «Про податок на додану вартість» визначає, що звільняються від оподаткування операції по ввезенню на митну територію України наступного про рудованія і матеріалів:

І устаткування, яке працює на нетрадиційних і відновлюваних джерелах енергії;

І устаткування і матеріалів для виробництва альтернативних видів палива (далі - товари) за умов, якщо ці товари застосовуються платником податку для власного виробництва і якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не проводяться в Україні. Перелік і об'єми відзначених товарів встановлюються КМ України;

І матеріалів, устаткування і комплектуючих, які використовуються для виробництва устаткування, яке працює на нетрадиційних і відновлюваних джерелах енергії, яке проводить альтернативні види палива.

Перелік і об'єми відповідних товарів встановлений Ухвалою КМ України від 14 травня в 2008 роки № 444 «Питання ввезення на митну територію України енергозберігаючих матеріалів, устаткування і комплектуючих».

У разі порушення вимог щодо цільового використання таких товарів платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання за результатами податкового періоду, на який доводиться таке порушення, на суму податку на додану вартість, що повинна була бути сплачений по вказаних операціях в звичайному режимі, а також заплатити пеню, нараховану відповідно до закону.

Митні збори. Згідно Розділу 3 статті 19 пункт (ч) Закону «Про єдиний митний тариф» звільняються від сплати мит наступне устаткування і матеріали:

І устаткування, яке працює на нетрадиційних і відновлюваних джерелах енергії;

І устаткування і матеріали для виробництва альтернативних видів палива (далі — товари), які ввозяться на митну територію України вітчизняними підприємствами, за умов, якщо ці товари застосовуються ними для власного виробництва і якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не проводяться в Україні.

У разі порушення вимог щодо цільового використання вказаних товарів суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності зобов'язаний сплатити ввізне мито в порядку і розмірах, визначених законом.

4.3.2. «Зеленые тарифы».

Загальна характеристика і історія становлення.

Як згадувалося вище, спочатку був прийнятий Закон України «Про внесення змін в деякі закони України щодо встановлення «зеленого» тарифу» від 25 вересня 2008 року № 601-VI, яким були внесені зміни в Закон про електроенергетику.

Згідно вказаному вище Закону, «зелений тариф» – це спеціальний тариф, по якому закупляється електрична енергія, проведена на об'єктах електроенергетики, які використовують альтернативні джерела енергії⁹ (окрім доменного і коксівного газів, а з використанням гідроенергії - проведена лише малими гідроелектростанціями). Причому продавати електроенергію, проведену таким чином можна напряму споживачам, а Оптовий ринок зобов'язаний купувати за «зеленим тарифом» електричну енергію, проведену таким чином і не продану за договірними цінами, безпосередньо споживачам або енергозабезпечуючим компаніям, які здійснюють господарську діяльність по постачанню електричною енергією за регульованим тарифом.

Раніше «Зелений тариф» повинен був затверджуватися НКРЕ щорічно для кожного суб'єкта господарської діяльності на рівні подвоєного средне-

зваженого тарифу на електроенергію, яка закупляється у енергогенерувальних компаній, що працюють на оптовому ринку електричної енергії України по цінових заявках, за рік, передуючий року затвердженню тарифу. Такий порядок визначення «зеленого тарифу» повинен був застосовуватися для кожного суб'єкта господарювання протягом 10 років з дати його твердження. Діючий в той момент «зелений тариф» був встановлений Ухвалою НКРЕ від 15.01.2009 року № 25 «Про затвердження «зеленого» тарифу» на рівні 0,6624 грн. за 1 кВт/час (без ПДВ).

Європейський банк реконструкції і розвитку планує допомагати в адаптації вказаного порядку і внесенні в нього необхідних змін в процесі упровадження таких тарифів в Україні.

При реформуванні оптового ринку електроенергії в Україні планується передбачити стимулювання альтернативної енергетики, особливо за рахунок включення витрат, пов'язаних з виробництвом і підключенням до сіті, в тарифах на електроенергію для споживачів.

Діюча система. 1 квітня 2009 року був прийнятий Закон України «Про внесення змін в Закон України «Про електроенергетику» щодо стимулювання використання альтернативних джерел енергії» (набув чинності 22 квітня 2009 року). Даним Законом система затвердження зелених тарифів

була істотно змінена.

Прийнятим Законом визначено, що розмір «зеленого тарифу» встановлюється для кожного суб'єкта господарської діяльності, який проводить електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, щодо кожного виду альтернативної енергії і

для кожного об'єкту електроенергетики. Тепер розмір «зеленого тарифу» буде обчислюватися шляхом множення роздрібного тарифу для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року (а для об'єктів, які проводять електричну енергію з енергії сонячного випромінювання і малих гідроелектростанцій — із застосуванням тарифного коефіцієнта, який застосовується для пікового періоду часу) на спеціальний коефіцієнт «зеленого тарифу» для кожного виду альтернативної енергії.

Коефіцієнт «зеленого тарифу» коливається від 0,8 (для електроенергії, виробленою малою гідроелектростанцією) до 4,8 (для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання наземними об'єктами електроенергетики). Коефіцієнт «зеленого тарифу» для електроенергії, виробленої об'єктами електроенергетики, введеними в експлуатацію (або істотно модернізованими) після 2014, 2019 і 2024 років, зменшується відповідно на десять, двадцять і тридцять відсотків від його базової величини. «Зелений тариф» встановлюється до 1 січня 2030 року (Таблиця 2).

Таблиця 2

Розміри зелених тарифів, розрахованих відповідно до Закону України «Про внесення змін в Закон України «Про електроенергетику»

ЭЛЕКТРОЭНЕРГИЯ, ПРОИЗВЕДЕННАЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ:		Формула	Розничная цена на электроэнергию для 2-го класса по трети билетов на январь 2009, ЕВРО/КВТ	Коэффициент «зеленого» тарифа	Коэффициент пикового периода времени	ТАРИФ, ЕВРО/КВТ
			A ¹⁰	B ¹¹	C ¹²	
Энергии ветра:	Объектами, величина установленной мощности которых не превышает 600 КВт	A*B	0,05385	1,2	Не применяется	0,0646
	Объектами, величина установленной мощности которых больше 600 КВт, но не превышает 2000 КВт	A*B	0,05385	1,4	Не применяется	0,0754
	Объектами, величина установленной мощности которых превышает 2000 КВт	A*B	0,05385	2,1	Не применяется	0,1131
Энергии биомассы:		A*B	0,05385	2,4	Не применяется	0,1239
Энергии солнечного излучения:	Наземными объектами электроэнергетики	A*B*C	0,05385	4,8	1,8	0,4653
	Объектами электроэнергетики, которые вмонтированы (установлены) на крыше домов, зданий и сооружений, величина установленной мощности которых превышает 100 КВт	A*B*C	0,05385	4,6	1,8	0,4459
	объектами электроэнергетики, которые вмонтированы (установлены) на крыше домов, зданий и сооружений, величина установленной мощности которых не превышает 100 КВт, а также для объектов, вмонтированных (установленных) на фасадах домов, зданий и сооружений, независимо от их предельной мощности	A*B*C	0,05385	4,4	1,8	0,4265
Малых гидроэлектростанций		A*B*C	0,05385	0,8	1,8	0,0775

Вказаний порядок стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії застосовуватиметься за умови, що починаючи з 1 січня 2012 року питома вага сировини, матеріалів, основних фондів, робіт і послуг українського походження у вартості будівництва відповідного об'єкту електроенергетики, який проводить електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, складатиме не менше 30%, а починаючи з 1 січня 2014 року – 50%. Додатковою умовою для затвердження «зеленого тарифу» для об'єктів по виробництву електроенергії з використанням енергії сонячного випромінювання є використання, починаючи з 1 січня 2011 року, на об'єктах електроенергетики сонячних модулів,

у вартості виробництва яких питома вага матеріалів і сировини українського походження складає не менше ніж 30%.

23 липня 2009 року під час відкритого засідання НКРЕ затвердила «зелені тарифи».

Порядок встановлення. 22 січня 2009 року була прийнята Ухвала НКРЕ «Про затвердження Порядку встановлення, перегляду і припинення дії «зеленого тарифу» для суб'єктів господарської діяльності». Враховуючи, що з ухваленням Закону України «Про внесення змін в Закон України «Про електроенергетику» щодо стимулювання використання альтернативних джерел енергії» порядок істотно змінився, НКРЕ розробила зміни до вказаному вище Ухвали від 16.07.2009 року № 828.

Згідно вищезазначеному Порядку «зелений тариф» встановлюється НКРЕ і діє до 2030 року. Передбачена формула коректування тарифу залежно від змін курсу, але згідно цій формулі тариф може тільки збільшуватися, а не зменшуватися. Такий перегляд відбувається на кожну дату встановлення роздрібних тарифів для споживачів.

Ухвалою визначений порядок подачі заяви про встановлення «зеленого тарифу», а також підстави для припинення його дії. Для того, щоб конкретному підприємству був встановлений «зелений тариф», підприємство подає в НКРЕ наступні документи:

1. заява щодо затвердження «зеленого тарифу» по встановленій формі; і

2. наступні документи в друкарській формі:

- пояснювальну записку з детальною інформацією про суб'єкта господарської діяльності (форма власності підприємства; встановлена потужність генерувального устаткування; характеристика генерувального устаткування);
- розрахунок собівартості виробництва електричної енергії установкою з використанням альтернативних джерел енергії;
- обґрунтування статті і елементів витрат собівартості виробництва електричної енергії (копію договорів на закупівлю товарів, робіт і послуг, змету, розшифровку, довідку про середню чисельність персоналу, довідку про балансову вартість основних фондів на дату подачі заяви про затвердження «зеленого тарифу»);

- пояснювальну записку до робочого проекту будівництва об'єктів електроенергетики з використанням альтернативних джерел енергії;
- копію технічних умов на підключення нових електроустановок суб'єкта господарської діяльності – виробника електричної енергії, який використовує альтернативні джерела енергії, отриманих відповідно до чинного законодавства;
- свідоцтво про відповідність побудованого об'єкту електроенергетики, який виробляє електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, проектної документації, вимогам державних стандартів, будівельних норм і правил;
- копія кошторисної документації на здійснення реконструкції, модернізації і технічного переоснащення за рахунок власних або повернутих засобів;
- починаючи з 1 січня 2012 року документ, підтверджуючий те, що відповідно до Порядку визначення питомої ваги сировини, матеріалів, основних фундацій, робіт і послуг українського походження у вартості будівництва об'єктів електроенергетики і їх складових питома вага сировини, матеріалів, основних фундацій, робіт і послуг українського походження у вартості будівництва відповідного об'єкту електроенергетики складає не менше тридцяти відсотків, а починаючи з 1 січня 2014 року – п'ятдесяти відсотків;
- у разі виробництва суб'єктом господарської діяльності електроенергії з використанням енергії сонячного випромінювання, починаючи з 1 січня 2011 року, документ, підтверджуючий те, що у вартості виробництва використаних сонячних модулів питома вага матеріалів і сировини українського походження складає не менше тридцять відсотків.

НКРЕ розглядає заяву і подані документи протягом 30 календарних днів з дня представлення цих документів в повному об'ємі, після чого протягом 15 днів виносить питання на відкрите засідання НКРЕ, про що повідомляє суб'єкта господарської діяльності. Рішення НКРЕ про затвердження «зеленого тарифу» оформляється ухвалою.

Порядок підключення до сіті. 19 лютого 2009 року була прийнята Ухвала КМ України № 126 «Про особливості приєднання до електричних сітей об'єктів електроенергетики, які проводять

електричну енергію з використанням альтернативних джерел», яке набуло чинності 03.03.2009 роки. Згідно цієї Ухвали точкою приєднання визначена межа земельної ділянки власника установки по виробництву електричної енергії або з його згоди частина земельної ділянки, відведеної для розташування такої установки. Приєднання скоюється згідно з угодою про приєднання, зразкову форму¹³ якого затвердило НКРЕ По становленням № 838 від 16 липня 2009 року.

Також встановлено, що власник установки по виробництву електричної енергії може реалізовувати проведену понад власні потреби електричну енергію на оптовому ринку електричної енергії або енергопостачальнику за регульованим тарифом, або безпосередньо споживачам у встановленому законодавством порядку за договором купівлі-продажу електричної енергії, проведеної з використанням альтернативних джерел. Зразкова форма договору купівлі-продажу електроенергії, проведеної з альтернативних джерел, напряму споживачам затверджена вищеназваною ухвалою № 838.

Згідно змінам, внесеним в Закон України «Про електроенергетику» 01 квітня 2009 року, енергопостачальники, які поставляють енергію з використанням власних сітей, не мають права відмовити в доступі до цих сітей суб'єктам, які проводять енергію з використанням альтернативних джерел енергії, і, також, повинні в своїх інвестиційних програмах передбачати витрати на таке підключення. На даний момент важко передбачити якою мірою і наскільки швидко реалізовано це положення цього Закону на практиці. Альтернативою є будівництво електромереж з використанням технічних умов, про що ми згадували в розділі про електроенергетику.

Також Кабінет Міністрів рекомендував НКРЕ передбачати компенсацію всіх витрат ліцензіата по передачі електричної енергії місцевими (локальними) електричними сітями, пов'язаних із здійсненням організаційно-технічних заходів щодо приєднання установок по виробництву електричної енергії до електричних сітей, і збитків, пов'язаних з придбанням безпосередньо у енергогенерувального підприємства електричної енергії, проведеної з використанням альтернативних джерел за «зеленим тарифом», шляхом включення таких витрат в тарифи на її передачу.

4.3.3. Нормативно-правова база альтернативної енергетики України.

Закон України «Про альтернативні джерела енергії» № 555-IV
від 20.02.2003 г

Стаття 2.

Законодавство України про альтернативні джерела енергії
Законодавство України про альтернативні джерела енергії базується на Конституції України (254к/96-ВР) і складається з даного Закону і інших нормативно правових актів, які регулюють відносини в цій сфері.

Стаття 3.

Основними принципами державної політики у сфері альтернативних джерел енергії є:

–нарощування об'ємів виробництва і споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел, з метою економного витрачання традиційних паливно-енергетичних ресурсів і зменшення залежності України від їх імпорту шляхом реструктуризації виробництва і раціонального споживання енергії за рахунок збільшення частини енергії, виробленої з альтернативних джерел;

–дотримання екологічної безпеки за рахунок зменшення негативного впливу на стан навколишнього середовища при створенні і експлуатації об'єктів альтернативної енергетики, а також при передачі, транспортуванні, постачанні, зберіганні і споживанні енергії, виробленої з альтернативних джерел;

–дотримання безпеки для здоров'я людини на об'єктах альтернативної енергетики на всіх етапах виробництва, а також при передачі, транспортуванні, постачанні, зберіганні і споживанні енергії, виробленої з альтернативних джерел;

–науково-технічне забезпечення розвитку альтернативної енергетики, популяризація і упровадження науково-технічних досягнень, в цій сфері, підготовка відповідних фахівців у вищих і середніх учбових закладах;

–дотримання законодавства всіма суб'єктами відносин, пов'язаних з виробництвом, збереженням, транспортуванням, постачанням, передачею і споживанням енергії, виробленої з альтернативних джерел; дотримання умов раціонального споживання і економії енергії, виробленої з альтернативних джерел;

–залучення вітчизняних і іноземних інвестицій і підтримка підприємництва у сфері альтернативних джерел енергії, у тому числі шляхом розробки і здійснення загальнодержавних і місцевих програм розвитку альтернативної енергетики.

Стаття 4.

Державне управління у сфері альтернативних джерел енергії Верховна Рада України визначає основні напрями державної політики у сфері альтернативних джерел енергії і здійснює законодавчу регуляцію відносин в ній.

Кабінет Міністрів України і інші уповноважені органи виконавської влади в межах повноважень, визначених законом, реалізують державну політику у галузі альтернативних джерел енергії і здійснюють управління нею.

Державне управління у сфері альтернативних джерел енергії передбачає:

–розробку загальнодержавних, галузевих і місцевих програм у сфері альтернативних джерел енергії, а також їх науковий, науково-технічний і фінансово-економічний супровід, розробку і виконання завдань відповідних загальнодержавних цільових наукових і науково-технічних програм;

–розробка і ухвалення органами виконавської влади в межах їх компетенції нормативно правових актів, державних норм, правил і стандартів, методичних документів, щодо використання альтернативних джерел енергії;

–координацію і узгодження галузевих і місцевих програм у сфері альтернативних джерел енергії із загальнодержавними програмами; здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства у сфері альтернативних джерел енергії і за виконанням загальнодержавних програм в цій сфері.

Стаття 5.

Державне регулювання у сфері альтернативних джерел енергії здійснює Кабінет Міністрів України або по його дорученню спеціально уповноважений центральний орган виконавської влади у відповідній сфері в порядку, визначеному законодавством.

Державне регулювання у сфері альтернативних джерел енергії здійснюється шляхом:

–надання дозволів на здійснення діяльності у сфері альтернативних джерел енергії;

–розробка, твердження і упровадження норм, правил і стандартів виробництва, передачі, транспортування, постачання, зберігання і споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел;

–нагляду і контролю за безпечним виконанням робіт на об'єктах альтернативної енергетики незалежно від їх форми власності, безпечною експлуатацією енергогенерувального устаткування і за режимами передачі і споживання енергії;

–нагляду і контролю за дотриманням вимог технічної експлуатації на об'єктах альтернативної енергетики незалежно від їх форми власності, технічної експлуатації енергетичного устаткування об'єктів, підключених до з'єднаної енергетичної системи України;

–встановлення тарифів на електричну енергію, вироблену на об'єктах альтернативної енергетики, а також на теплову енергію, здобуту з альтернативних джерел;

–всестороннього заохочення і підтримки науково дослідницьких, дослідно-конструкторських робіт, діяльності винахідників і раціоналізаторів, направлених на розвиток виробництва і використання альтернативних джерел енергії.

Монопольна діяльність у сфері альтернативних джерел енергії регулюється відповідно до законодавства.

Закон України «Про альтернативні види рідкого і газоподібного палива» № 1391-XIV від 14.01.2000 г
Стаття 2.

Основними принципами державної політики у сфері альтернативних видів палива є:

–сприяння розробці і раціональному використуванню нетрадиційних джерел і видів енергетичної сировини для виробництва (здобичі) альтернативних видів палива з метою економії паливно-енергетичних ресурсів і зниження залежності України від їх імпорту;

–зниження негативного впливу на оточуючу середовище за рахунок використання як сировина для виробництва альтернативних видів палива відходів різного виду діяльності, підтримка екологічної безпеки виробництва і транспорту альтернативних видів палива, їх збереження і використання;

–підтримка розвитку науково-технічної бази виробництва альтернативних видів палива, пропаганда науково-технічних досягнень в цій сфері;

–підтримка підприємництва у сфері альтернативних видів палива на основі державного захисту інтересів підприємця;

–пропаганда серед населення економічних, екологічних, соціальних і інших переваг виробництва і використання альтернативних видів палива;

–розвиток міжнародної науково-технічної співпраці, широке використання досягнень світової науки і техніки у сфері альтернативних видів палива;

–протидія штучному створінню монополій на ринку альтернативних видів палива, а у разі визнання у встановленому законодавством порядку природних монополій, здійснення контролю за їх діяльністю, недопущення зловживань монополієм положенням і обмеження монополізму, якщо необхідність такого обмеження не встановлена законодавством.

Стаття 3.

Ознаки альтернативних видів палива. Паливо є альтернативним, якщо воно:

–повністю проведено (здобуто) з нетрадиційних джерел і видів енергетичної сировини або є сумішшю альтернативного і традиційного видів палива в пропорціях, встановлених відповідно до державних стандартів;

–забезпечено за рахунок виробництва (здобичі) з нафтових, газових, нефтегазоконденсатних родовищ непромислового значення, виснажених родовищ, з високов'язких сортів нафти і т.д. і по своїх ознаках відрізняється від вимог до традиційного виду палива. Якщо таке паливо по своїх ознаках відповідає вимогам, що пред'являються до традиційного виду палива, то сфера дії справжнього Закону розповсюджується тільки на його виробництво (здобич) і не розповсюджується на споживачів такого палива;

–відповідає нормативам екологічної безпеки використання альтернативних видів палива для навколишнього середовища і охорони здоров'я людини, встановленим законодавством України для традиційних видів палива.

Стаття 4.

Альтернативні види рідкого палива. До альтернативних видів рідкого палива відносяться:

–горючі рідини, отримані під час переробки твердих видів палива (вугілля, торфу, сланців);

–спирти і їх суміші, масла, інші види рідкого біологічного палива, отримані з біологічної сировини (у тому числі з відновлюваних відходів сільського і лісового господарства, інших біологічних відходів);

–горючі рідини, отримані з промислових відходів, у тому числі газових викидів, стічних вод, зливів і інших відходів промислового виробництва;

–паливо, отримане з нафти і газового конденсату нафтових, газових і газоконденсатних родовищ непромислового значення і виснажених родовищ, з високов'язких сортів нафти і природних бітумів, якщо це паливо не відноситься до традиційного вигляду.

Стаття 5.

Альтернативні види газоподібного палива. До альтернативних видів газоподібного палива відносяться:

–газ (Метан) вугільних родовищ, а також газ, отриманий в результаті підземної газифікації і підземного спалювання вугільних пластів;

–газ, отриманий під час переробки твердого палива (кам'яне і буре вугілля, горючі сланці, торф), природних бітумів, високов'язкої нафти;

–газ, що міститься у водоносних пластах нафтогазових родовищ з аномально високим пластовим тиском, в інших підземних газонасыщенних водах, а також в газонасыщенних водоймищах і болотах;

–газ, отриманий з природних газових гідратів;

–біогаз, генераторний газ, інше газове паливо, отримане з біологічної сировини, у тому числі з біологічних відходів;

–газ, отриманий з промислових відходів (газових викидів, стічних вод промислової каналізації, вентиляційних викидів, відходів вугільних збагачувальних фабрик і т.д.

Стислий і зріджений природний газ, зріджений нафтовий газ, попутний нафтовий газ, вільний газ Метан, якщо вони отримані з газових, газоконденсатних і нафтових родовищ непромислового значення і виснажених родовищ і не належать до традиційних видів палива.

Стаття 6.

Порядок визначення приналежності палива до альтернативного ряду. Приналежність палива до альтернативного ряду палив підтверджується документом про ідентифікацію палива, який видається уповноваженим органом виконавської влади в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Відмова органу виконавської влади у видачі документа об ідентифікації палива або порушення ним порядку видачі можуть бути оспорені в судовому порядку.

Підприємство-виготівник, яке реалізує альтернативний вид палива, у разі потреби, видає покупцю документ, який підтверджує якість палива і його приналежність до альтернативних видів.

Стаття 7.

Технічні пристрої, що працюють на альтернативних видах палива. До технічних пристроїв, що працюють на альтернативних видах палива, відносяться пристрої, технічно здатні використовувати хоча б один вид альтернативного палива повністю або в суміші з традиційним видом палива відповідно до державних стандартів.

Стаття 8.

Порядок підтвердження здатності технічного пристрою працювати на альтернативних видах палива. Здатність технічного пристрою працювати на альтернативних видах палива підтверджується документом підприємства-виготівника цього пристрою.

Власник має право переобладнати технічні пристрої для роботи на альтернативному виді палива в тому випадку, якщо при цьому не погіршуються їх відповідні характеристики в порівнянні з роботою на традиційному паливі. Факт переобладнання технічного пристрою повинен підтверджуватися документом підприємства (підприємця), яке проводить це переобладнання і відповідним органам державного контролю.

Стаття 9.

Організаційно-економічні заходи по стимулюванню виробництва (здобичі) і використання альтернативних видів палива. Організаційно-економічні заходи по стимулюванню виробництва (здобичі) і використання альтернативних видів палива включають:

–визначення джерел і напрямів фінансування заходів у сфері альтернативних видів палива;

–створення системи державних стандартів у сфері альтернативних видів палива, які містять науково-технічні показники споживацької якості, питомих витрат палива в різних галузях народного господарства, нормативи екологічної безпеки і показники охорони праці і здоров'я людини;

–застосування у сфері виробництва альтернативних видів палива економічних важелів і стимулів, передбачених законодавством України для підприємств, установ, організацій і громадян, діяльність яких пов'язана з розробками і упровадженням малоотходних ресурсосберегаючих і екологічно безпечних технологій в процесі використання нетрадиційних і відновлюваних джерел і видів енергії, у тому числі викидів і скидань забруднюючих речовин в оточуючу середовище в процесі виробництва альтернативних видів палива;

–надання юридичним і фізичним особам субсидій, дотацій, податкових, кредитних і інших пільг, встановлених відповідними законами України для стимулювання розробок і упровадження нових технологій, устаткування, матеріалів в процесі виробництва (здобичі) альтернативних видів палива;

–стимулювання підприємств-виробників машин, механізмів, приладів, енергетичних установок, інших технічних пристроїв і пристосувань до них, працюючих на альтернативних видах палива, а також підприємств, установ, організацій і громадян, які переобладнали технічні пристрої, що працюють на традиційних видах палива, для використання альтернативних видів палива;

–стимулювання інвестиційної діяльності і упровадження новітніх технологій у сфері альтернативних видів палива шляхом створення пільгового режиму для іноземних інвесторів в їх інвестиційній і іншій господарській діяльності;

–надання відповідно до закону спеціальних державних гарантій захисту іноземних інвестицій, направлених на розвиток сфери альтернативних видів палива;

–створення спеціальної інформаційної фундації з метою накопичення, систематизації і розповсюдження інформації про наявність в Україні нетрадиційних джерел і видів енергетичної сировини.

Стаття 10.

Фінансування заходів по стимулюванню виробництва (здобичі) і використання альтернативних видів палива. Фінансування

заходів по стимулюванню виробництва (здобичі) і використуванню альтернативних видів палива здійснюється за рахунок засобів підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів державного і місцевого бюджетів і інших джерел, не заборонених законом.

Стаття 11.

Стандартизація. Метою стандартизації у сфері альтернативних видів палива є встановлення комплексу норм, правив, вимог, показників відносно технології виробництва (здобичі) і використування цих видів палива, їх якості, екологічної безпеки для здоров'я і праці людей.

Стандарти, якими встановлюються вимоги відносно якості альтернативних видів палива, повинні забезпечувати ефективне і економічне використування енергетичного потенціалу палива.

Показники споживацької якості кожного альтернативного виду палива встановлюються у відповідних стандартах.

Ці показники повинні бути основою для всіх розрахунків відносно альтернативних видів палива (об'єми виробництва і реалізація, техніко-економічна, комерційні і інші показники).

Нормативи екологічної безпеки для здоров'я і праці людей повинні знаходитися в рамках, встановлених законодавством для традиційних видів палива.

Стаття 12.

Норми і нормативи. Нормами і нормативами у сфері альтернативних видів палива встановлюються витратні енергетичні показники процесів виробництва (здобичі) вказаних видів палива з нетрадиційних джерел і видів енергетичної сировини, показники витрат палива для різних технічних пристроїв, інші техніко-економічні показники, а також нормативи екологічної безпеки і санітарні показники.

Стаття 13.

Правопорушення у сфері альтернативних видів палива. Правопорушеннями у сфері альтернативних видів палива є: збут підприємствами-виробниками, юридичними і фізичними особами альтернативних видів палива, які не відповідають стандартам, технічним умовам;

–виробництво, збут і використування традиційних видів палива як альтернативних;

–надання пільг виробникам і споживачам альтернативних видів палива, діяльність яких не відповідає вимогам законодавства про альтернативні види палива.

Закон України «Про електроенергетику» № 575/97-ВР від 16.10.1997 г

Стаття 2.

Сфера дії Закону. Цей Закон регулює відносини, які виникають у зв'язку з виробництвом, передачею, постачанням і використанням енергії, державним наглядом за безпечним виконанням робіт на об'єктах електроенергетики незалежно від форм власності, безпечною експлуатацією енергетичного устаткування і державним наглядом за режимами споживання електричної і теплової енергії.

Стаття 3.

Законодавство про електроенергетику. Відносини, пов'язані з виробництвом, передачею, постачанням і використанням енергії, регулюються цим Законом і іншими правовими нормативно актами.

Стаття 4.

Особливості регуляції відносин в електроенергетиці. Регуляція відносин в електроенергетиці має особливості, визначені цим Законом. Ці особливості викликані об'єктивними умовами функціонування галузі:

–постійним і безперервним збалансувало виробництва і споживання електричної енергії, для забезпечення якого встановлюється єдине диспетчерське (технологічне оперативне) управління з'єднаною енергетичною системою України;

–централізованим теплопостачанням споживачів теплоелектроцентралями і котельними, які входять до з'єднаної енергетичної системи України.

Стаття 5.

Державна політика в електроенергетиці. Державна політика в електроенергетиці базується на таких принципах:

- державна регуляція діяльності в електроенергетиці;
- створення умов безпечної експлуатації об'єктів електроенергетики;
- забезпечення раціонального споживання палива і енергії;

–заборони єдиних державних норм, правил і стандартів всіма суб'єктами відносин, пов'язаних з виробництвом, передачею, постачанням і використанням енергії;

–створення умов для розвитку і підвищення технічного рівня електроенергетики;

–підвищення екологічної безпеки об'єктів електроенергетики;

–забезпечення захисту прав і інтересів споживачів енергії;

–збереження цілісності і забезпечення надійного і ефективного функціонування з'єднаної енергетичної системи України, єдиного диспетчерського (технологічного оперативно) управління нею;

–сприяння розвитку конкурентних відносин на ринку електричної енергії;

–забезпечення підготовки кадрів високої кваліфікації для електроенергетики;

–створення умов для перспективних наукових досліджень;

–забезпечення стабільного фінансового стану електроенергетики;

–забезпечення відповідальності енергопостачальників і споживачів;

–сприяння розвитку вітроенергетики, як екологічно чистої і безтопливної підгалузі енергетики, шляхом оплати вітровим електростанціям всієї проведеної ними електричної енергії в повному об'ємі в грошовій формі, без застосування яких-небудь видів заліків погашення заборгованості по розрахунках за електроенергію.

Стаття 6.

Право власності в електроенергетиці. Об'єкти електроенергетики можуть знаходитися в різних формах власності. Перелік об'єктів електроенергетики, які не підлягають приватизації, затверджується Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України.

Приватизація об'єктів електроенергетики здійснюється відповідно до законодавства України про приватизацію.

У разі приватизації об'єктів електроенергетики Кабінет Міністрів України за поданням Фондації державного майна України ухвалює рішення про закріплення в державній власності пакету акцій акціонерних суспільств, створених на базі об'єктів електроенергетики.

Не підлягає приватизації майно, що забезпечує цілісність з'єднаної енергетичної системи України і централізоване диспетчерське (технологічне оперативно) управління, магістральні і міждержавні електричні сіті, а також майно наукових установ загальнодержавного значення.

Стаття 7.

Норми, правила і стандарти в електроенергетиці. Проектування, будівництво, введення в експлуатацію, експлуатація, виведення з експлуатації об'єктів електроенергетики, систем диспетчерського (технологічного оперативно) управління, інших об'єктів, підключених до з'єднаної енергетичної системи України, регламентуються правовими нормативно актами, обов'язковими для виконання всіма суб'єктами електроенергетики.

Стаття 9.

Державний нагляд в електроенергетиці. Державний нагляд в електроенергетиці здійснюють Державна інспекція з експлуатації електричних станцій і сітей і Державна інспекція з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, і інші органи, визначені законодавством України.

Державна інспекція з експлуатації електричних станцій і сітей здійснює нагляд за заборонаю вимог технічної експлуатації електричних станцій і сітей, вимог технічної експлуатації енергетичного устаткування об'єктів електроенергетики, підключених до з'єднаної енергетичної системи України.

Державні інспектори з експлуатації електричних станцій і сітей мають право:

–безперешкодно в який-небудь час відвідувати об'єкти електроенергетики для перевірки заборони правових нормативно актів про електроенергетику з питань, які належать до їх компетенції, одержувати від посадовців інформацію щодо виконання цих актів;

–давати в межах своїх повноважень керівникам об'єктів електроенергетики розпорядження про усунення порушень правових нормативно актів;

–застосовувати у встановленому законодавством України порядку санкції до підприємств, об'єкти електроенергетики яких підключені до з'єднаної енергетичної системи України, за порушення законодавства про електроенергетику з питань, які належать до їх компетенції.

Державна інспекція з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії здійснює нагляд за електричними і теплопотребляючими установками і тепловими сітками споживачів і суб'єктів електроенергетики.

Стаття 10.

Повноваження місцевих органів виконавської влади і органів місцевого самоврядування у відносинах з суб'єктами електроенергетики. До повноважень місцевих органів виконавської влади і органів місцевого самоврядування у відносинах з суб'єктами електроенергетика належить:

–узгодження питань розміщення на підлеглий їм території об'єктів електроенергетики виходячи з інтересів територіального суспільства;

–участь в розробці комплексних планів постачання енергії споживачам на підлеглий їм території;

–участь в розробці і реалізації системи заходів щодо роботи об'єктів електроенергетики в надзвичайних умовах;

–регуляція тарифів на теплову енергію відповідно до Закону;

–сприяння розвитку енергетики в регіоні.

Місцеві органи виконавської влади і органи місцевого самоврядування не мають права втручатися в оперативну регуляцію режимів енергоспоживання.

4.3.4 .Регулювання окремих видів альтернативної енергетики.

Біоетанол.

Біоетанол згідно Закону України «Про внесення змін в деякі закони України щодо сприяння виробництву і використуванню біологічних видів палива» від 21.05.2009 року № 1391-VI — це спирт етиловий обезвожений, виготовлений з біомаси або із спирту етилового-сырца для використання як біопаливо.

Згідно Закону України «Про підприємництво» діяльність, пов'язана з виробництвом бензинів моторних смесевих з добавками на основі біоетанолу, етил-трет-бутилового ефіру (ЕТБЕ) і добавок на основі біоетанолу, здійснюється підприємствами, перелік яких визначається

Кабінетом Міністрів України. Перелік відповідних підприємств затверджений Ухвалою Кабінету Міністрів України «Про

затвердження переліків підприємств зі всіма стадіями технологічного процесу виготовлення нафтопродуктів, які мають право проводити бензини моторні смесевые із змістом етил-трет-бутилового ефіру або з добавками на основі біоетанолу, і державних спиртних заводів, які мають право на виробництво біоетанолу» № 1375 від 05.12.2007 року.

Діяльність, пов'язана з виробництвом біоетанолу, здійснюється суб'єктами господарської діяльності за наявності відповідної ліцензії (ліцензійні умови за станом на серпень 2009 року не затверджені). Більш докладна інформація про стимулювання розвитку альтернативної енергетики загалом міститься на чолі про загальні основи законодавчого регулювання альтернативної енергетики.

Біодизель.

Біодизельне паливо (біодизель) – це метилові и/или етилові ефіри вищих органічних кислот, отримані з рослинних масел або тваринних жирів, які використовуються як біопаливо або биокомпонента¹⁴. Промислове виробництво біодизеля на даному етапі не налагоджено.

На даний момент діють Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.12.2005 року № 576-р «Про схвалення Концепції Програми розвитку виробництва дизельного біопалива на період до 2010 року» і Ухвалу Кабінету Міністрів від 22.12.2006 року № 1774 «Про затвердження Програми розвитку виробництва дизельного біопалива». Передбачається, що повинні бути підготовлений нормативні акти, направлені на активізацію розвитку в Україні вирощування рапсу і будівництва заводів по виробництву дизельного біопалива.

Програма передбачає також розробку відповідних державних стандартів у сфері виробництва і використання альтернативних видів палива, зокрема, дизельного біопалива з високими екологічними і технічними показниками його споживацької якості.

Науково-дослідний інститут екобіотехнологій і біотехніки при Національному аграрному університеті України ще в 2007 році розробив національний стандарт на біодизель, але даний стандарт за станом на серпень 2009 року не затверджений.

Важливою умовою для стимулювання виробництва біодизеля є встановлення Законом України «Про внесення змін в деякі закони України щодо сприяння виробництву і використуванню біологічних видів палива» від 21.05.2009 року № 1391-VI поетапного збільшення

обов'язкової частини виробництва і використання біопалива і смесевих палив моторних. Більш докладна інформація про стимулювання розвитку альтернативної енергетики загалом міститься на чолі про загальні основи законодавчого регулювання альтернативної енергетики.

Біогаз.

Біогазом є газ отриманий з біомаси, що використовується як біопаливо. Біогаз може використовуватися для мети виробництва електроенергії¹⁵, а також, після відповідного очищення, подаватися в газову сіть. Порядок передачі такого газу в газотранспортну систему на даний момент не розроблений. Загальний порядок підключення до електромережі для передачі електроенергії, проведеної з використанням альтернатив-

ного палива, також знаходиться в процесі розробки. У відмінності від цієї, зразкову форму договору про приєднання до електромережі затвердило НКРЕ Ухвалою № 838 від 16 липня 2009 року.

Виробництвом біогазу в Україні займаються окремі господарства для власних потреб. Промислового виробництва біогазу з подачею в загальну сіть поки ні. Спеціальне законодавство, регулююче діяльність по виробництву біогазу, ще не розроблено.

Проте, 12 лютого 2009 року КМ України прийняв два розпорядження щодо розвитку виробництва біогазу в Україні – Розпорядження № 217-р «Питання організації виробництва і використання біогазу» і Розпорядження № 223-р «Про створення реєстру ресурсів, придатних для виробництва біогазу».

Вказаними розпорядженнями КМ України зобов'язав відповідні органи влади розробити і упровадити пілотні проекти по виробництву біогазу, розробити і затвердити державні стандарти на біопаливо

врегулювати питання надання в арендувати за спрощеною процедурою земельних ділянок державної власності для розміщення заправної станції, яка реалізує рідке и/или газове біопаливо і суміші із змістом чистого біопалива більш ніж 80 відсотків. Також органам виконавської влади (щодо підприємств, установ і організацій в їх сфері управління), обласним порадам (щодо підприємств, установ і організацій, які розташовані на відповідній території і не входять в сферу управління центральних органів виконавської влади) доручено забезпечити збір і уявлення

щорічно до 25 березня Національному агентству з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів інформації про наявність на таких підприємствах, установах і організаціях ресурсів, придатних для виробництва біогазу. Більш докладна інформація про стимулювання розвитку альтернативної енергетики загалом міститься в главі про загальні основи законодавчого регулювання альтернативної енергетики.

Вітроенергетика.

Сприяння розвитку вітроенергетики в Україні на законодавчому рівні починається з 1997 року, коли була схвалена комплексна програма будівництва вітрових електростанцій. НКРЕ Ухвалою від 6 березня 1998 року № 276 ввела в дію Тимчасову методику визначення витрат і тарифу на електроенергію вітрових електричних станцій.

Ухвалою від 8 липня 2009 року № 705 КМ України зобов'язав Національне агентство з питань ефективного використання енергетичних ресурсів розробити зміни в Комплексну програму будівництва ветроелектростанцій.

Державна політика у сфері ветроелектроенергетики згідно статті 5 Закону «Про електроенергетику» така: сприяння розвитку вітроенергетики, як екологічно чистої і безтопливної підгалузі енергетики, шляхом оплати вітряним електростанціям всієї проведеної ними електричної енергії в повному об'ємі в грошовій формі, без применения яких-небудь видів заліків погашення заборгованості по розрахунках за електроенергію. Із затвердженням «зелених тарифів» (розглянутих вище) на електричну енергію, проведеною з використанням енергії вітру, можна чекати активізації розвитку вітроенергетики. Більш докладна інформація про стимулювання розвитку альтернативної енергетики загалом міститься на чолі про загальні основи законодавчого регулювання альтернативної енергетики.

Модуль 2

Право-виховні процеси збереження навколишнього природного середовища в процесі виробництва та використання енергії.

ТЕМА 5 ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА

5.1. Нормативно-правова база безпеки та страхування енерговиробництв.. Енергетична безпека.

5.2. Страхування.

5.1. Нормативно-правова база безпеки та страхування енерговиробництв. Енергетична безпека.

Залежність економіки України від поставок російського газу, необхідність виконання умов договору 2009 року між Урядами України і Росії з даного питання, недосягнення компромісу в переговорах по створенню газотранспортного консорціуму і зниженню ціни на російський газ, поставило перед Урядом України украй складну задачу, в найкоротші терміни наростити виробництво енергоносіїв вітчизняного виробництва, у тому числі нетрадиційних джерел енергії.

В минулому році Україна пройшла відмітку свого історичного розвитку - 20-річчя незалежності країни. Політики, незалежні експерти при підведенні економічних і політичних підсумків розвитку серед інших досягнень сходилися в одному - енергетична незалежність України основа економічної потужності і політичної безпеки держави. Сумнівів не викликає, що основу енергетичної незалежності складають вітчизняні діючі джерела отримання енергії, природні ресурси, що постійно розробляються і вживані в економіці.

Вуглеводні і надра стратегічний резерв незалежності України

Глава державної служби геології і надр України- Госгеонедр Э. Ставицкий відзначив, що вітчизняних запасів залізняку, кам'яного вугілля вистачить на 300 - 500 років. Що стосується вуглеводневої сировини, то деякі родовища до певної міри виснажилися.

Спеціалістами- геологами майже закінчені дослідження по родовищах газу нетрадиційного походження, сланцевий газ і газ вугільних пластів - Метан. Визначення місткостей цих родовищ дозволить вийти на конкретні цифри, але вже заздалегідь ясно, що баланс газових родовищ України збільшиться у декілька разів.

За роки незалежності України добувні підприємства добули порядку 500 млн. тонн умовного палива. Проте графіка запасів балансу мало змінилася. Якщо за часів Союзу на балансі України було 1,2 трлн. куб.м. газу, то на 2012 рік 1,15 трлн.куб.метров.

Уряд Н. Азарова планує до 2020 року в два рази збільшити здобич вуглеводнів. В поточному році український Кабмін планує збільшити здобич власного газу з 20 млрд.кубов до 21 млрд.куб.м., за іншими джерелами в Міненергоуголь об'єм приросту вітчизняного природного газу в 2012 році складе від 1 до 3 млрд. куб.м. З інформації, отриманої від керівників Міненергоуголь України в 2012 році українською стороною буде закуплений 27 млрд.куб.м. російського газу. А до 2017 року уряд України зможе понизити поставки імпортного російського газу до 12 млрд. куб.м. в рік.

З джерел, близьких до керівників Міненергоуголь, отримана інформація, що на акваторії Чорного і Азовського морів геологами розвідано тільки 3 відсотки шельфу. Потенціал газового запасу достатньо великий. Ведеться розвідка великого Донбасу за визначенням запасів газу вугільних пластів. Продовжується розвідка найперспективніших родовищ сланцевого газу в Прикарпат'є. На початок 2012 року на суші українській території досліджено тільки 60 % родовищ вуглеводнів. Потенціал майбутньої здобичі очевидний.

Керівники державної служби Госгеонедр України прогнозують, що через 10 років на Україні здобуватимуть щорічно понад 40 млрд. куб. метрів газу. Цю цифру озвучив в своєму виступі Прем'єр Н. Азаров. Тільки одна перспективна площа дасть при розробці 10 млрд.кубов газу в рік через 5 - 7 років, цифра визначена без урахування шельфу Чорного і Азовського морів. Інформація Госгеонедр.

Працівники Міненергоуголь відзначають, що промислові запаси Одеського і Безим'янського газових родовищ Чорного моря складають 35 млрд. куб. м. Розробка українського морського шельфу вимагає чималих капіталовкладень. Оцінки Кабміну показують, що тільки вартість проекту по облаштуванню вищеназваних родовищ складе 2, 9 млрд. грн. А за час реалізації проекту з родовищ планується витягнути 21 млрд. куб. м. газу. Міненергоуголь вже веде переговори з фірмами-інвесторами з метою фінансування цього

проекту і планує створити консорціуми з 3-4 компаній для розробки кожного родовища.

За станом на початок 2012 року підписані угоди про дослідження на шельфі Чорного моря і співпрацю з іноземними компаніями: ENI-Італія, RWE Dea- Німеччина, Total- Франція. Проводяться переговори і готуються до підписання двосторонні документи з компаніями «Петронас»-Малайзія, «Петробраз»- Бразилія, Statoil-Норвегія.

НАК «Нафтогаз України» готує проект угоди про співпрацю з Турецькою корпорацією « ТРАО». Турецька і Українська сторони в ході попередніх переговорів обговорили можливості спільних пошуково- дослідницьких робіт і здобичі вуглеводнів на глибоководному шельфі Чорного моря, а також намітили заходи по проектуванню і будівництву на території Турецької Республіки сховищ природного газу, по поставці зрідженого природного газу на Україну.

За інформацією заст. керівника НАК «Нафтогаз України» В. Чупруна НАК прийняла рішення почати розробку Субботінського газового родовища шельфу Чорного моря спільно з російським Газпромом в другому кварталі 2012 року. Промисловий потенціал родовища за оцінками складе 100 млн. тонн. З метою глибоководного буріння влітку 2011 року «Нафтогазом» закуплено в Сінгапурі дві сучасні бурові платформи вартістю 400 млн. грн. Кожна, глибина буріння до 9 тыс.метрів.

Створення всієї необхідної інфраструктури для здобичі газу на шельфі Чорного і Азовського морів за оцінками незалежних експертів складе близько 8 млрд. долл. США. Тому необхідне залучення інвесторів.

Перспективи сланцевого газу. Цікаві перспективи на думку фахівців визначаються по майбутній здобичі сланцевого газу на українській території. Проте тут виникають деякі проблеми. В лютому 2011 року Уряди України і США після декількох років переговорів підписали меморандум про співпрацю в області розвідки сланцевого газу.

Родовища сланцевого газу, самі ємкі по запасах, розташовані на Заході України. Це Прикарпатські території Івано - Франківської, Львівської, Волинської областей. Вірогідні запаси цих родовищ за оцінками фахівців Госгеонедр складають до 5 трлн.куб. м.

На думку експертів промислова здобич будь-яких корисних копалин приводить до різкого підвищення техногенної дії на оточуючу середовище. Питання наслідків здобичі сланцевого газу для екології обговорювалося в Конгресі США. Фахівці - геологи відзначають, що при здобичі газу із сланцевих пластів проводять горизонтальне буріння і закачування води в пустки з газом. Вода витісняє газ до інших свердловин. Проте за діючим в США технологіями перемички між окремими пустками із сланцевим газом руйнують методом гидроразрива. Це при несприятливих обставинах може привести до утворення величезних провалів або затоплення територій.

За станом на початок 2012 року Україною підписано 5 меморандумів з іноземними інвесторами про здобич сланцевого газу. Особливу цікавість виявляє американська компанія Chevron до Олесської площі в Прикарпаття розміром 7, 5 тис. кв. км. За інформацією фахівців Госгеонедр питання відведення, арендувати землі компанія «Chevron вірогідний» недропользователь обговорює з керівниками Львівської області.

При розрахунку собівартості перспективної здобичі сланцевого газу висновки фахівців розходяться. По розрахунках працівників Госгеонедр собівартість здобичі сланцевого газу на українській території складе 150-180 поділ. за тис. кубів. Група енергетичних експертів в своїх роботах відзначають, що собівартість сланцевого газу в США після початку широкомасштабної здобичі і відробітку технологій скоротилася з 230-250 долл.США за тис. кубометрів до 85-90 долл. США за тис. кубів. На початок 2012 року ринкова ціна сланцевого газу в США складає близько 200 долл. Фахівці відзначають, що собівартість здобутого російського газу досягає 30-40 долл. за тис. куб. м при відпускній ціні 250-410 долл. за тис. кубів.

Міненергоуголь планує також здобич газу вугільних пластів - Метану. Запаси шахтного Метану фахівці Госгеонедр оцінюють в 8 трлн.кубов.

Де ж узяти газ замість російського? На всесвітньому економічному форумі в Давосі в січні поточного року президенти В. Янукович і И. Алиев у принципі домовилися про поставки зрідженого газу з Азербайджану на Україну. И. Алиев обіцяв, що Азербайджан поставлятиме Україні 5 млн. тонн нафти і 5 - 7 млрд. кубів газу зрідженого щорічно. Паралельно йдуть трибічні переговори між

Україною, Азербайджаном і Туреччиною про поставки газу в зрідженому стані на Україну.

За інформацією Ю.Бойко зріджений каспійський газ поставлятимуть на плавучих базах, офшорний термінал потужністю 3 - 4 млрд.кубов газу в рік. Термінал планують ввести в експлуатацію в 2015 році. Необхідний об'єм інвестицій складає 1 - 1,5 млрд.долл.США. Місце знаходження терміналу планується)- порт «Південний» в Одеській області.

Працівники КабмінаУкраїни дали інформацію, що всі підготовчі роботи по підключенню плавучої бази, терміналу складуть 20 % вартості проекту «LNG - термінал» і стануть частиною його будівництва.

За інформацією 13 лютого 2012 року представників міністерства Міненергоуголь злагоджено питання між Урядами України і Словаччини про поставки газу із Словаччини на Україну в режимі реверсу в об'ємі 20 млрд.кубометров в рік.

Глава Кабміну України Н.Я. Азаров, враховуючи складну ситуацію з поставками російського газу, на засіданнях в 2012 році неодноразово націлював Міненергоуголь на найшвидший перекид газових ТЕЦ на водовугільну суміш. Проте терміни модернізації газових ТЕЦ розходяться від 1 року.

Керівники Міненергоуголь відзначають, що перекид ТЕЦ з газу на водовугільну суміш дасть можливість заощадити близько 6 млрд. кубів газу в рік. Решта ТЕЦ використовує газ і їх необхідно модернізувати. За оцінками експертів модернізація зажадає фінансування в 1-4 млрд. грн. державних засобів. Тому украї необхідні приватні інвестиції.

З джерел, близьких до керівників Міненергоуголь, отримана інформація, що ведуться переговори з Китайськими керівниками про зміну цільового призначення частки кредиту Держбанку КНР 2010 року в 1 млрд. долл. США з модернізації вугільних шахт на модернізацію ТЕЦ.

Проте як інформують працівники Міненергоуголь робота по перекиду ТЕЦ на водовугільну суміш вже проводиться. Економія вже в поточному році очікується у розмірі 3 млн. куб. м. газу. Визначений і другий експериментальний майданчик - Північнодонецька ТЕЦ.

Економічна безпека країни буде забезпечена атомною енергетикою як мінімум на 50 відсотків - заявив В. Бронников, ген. директор ОП «Атомпроектінжиніринг», підрозділ НАЕК «Енергоатом».

Окрім будівництва 3-го і 4-го енергоблоків на Хмельницькій АЕС енергетичні експерти називають наступні варіанти заміщення природного газу: шляхом підвищення коефіцієнта використання встановленої потужності АЕС до 85 %, таке завантаження АЕС в США, Франції, Німеччині. Оскільки через вимушені, необов'язкові ремонтні роботи протягом року простоюють 1, 5 енергоблока - миллионника; шляхом установки теплових насосів, що використовують сбросовое тепло промислових підприємств на мікрорайон, на район, на індивідуальний будинок де доцільно. А зростання споживання електроенергії компенсувати за рахунок збільшення вироблення енергії на АЕС.

В 2010 році розроблений проект для тепlopостачання міста Запоріжжя за рахунок тепла Запорізької АЕС. Проект вартістю 400 млн. долл. США розглядає Європейський банк. Підвищення енергоефективності і енергозбереження, упровадження відновлюваних джерел енергії - пріоритетний напрям державної політики України.

В лютому 2011 року Україна приєдналася до Енергетичного Співтовариства і узяла на себе перелік зобов'язань у сфері енергоефективності і використання відновлюваних, нетрадиційних джерел енергії. Виходячи з основних задач Співтовариства 2011 рік став для міністерства Міненергоуголь, як і для більшості органів виконавської влади, став роком реформування і переосмислення підходів, методів і інструментів реалізації державної політики у сфері енергоефективності, енергозбереження і відновлюваних джерел енергії.

В 2011 році на Україні встановлений початок якісно новому стрімкому розвитку технологій виробництва енергії з відновлюваних джерел, інформація Міненергоуголь. Почата реалізація декількох масштабних проектів отримання електроенергії нетрадиційним шляхом: почалося будівництво парків вітряних електростанцій «Новоазовській загальною проектною потужністю» 107,5 мегават, вітряних електростанцій «Очаківський проектною потужністю 300 мегават»; продовжується будівництво парку сонячних установок «Перово»-Крым, загальна потужність якої складе 60 мегават.

В 2014 - 2016 роках планується реалізація проекту вітряних парків «Приазовський», який має загальну потужність в 500 мегават. Проте найвагомим внеском в розвиток енергії з відновлюваних джерел стало завершення будівництва в 2011 році сонячної електростанції «Охотниково»-Крым.

За даними НКРЕ- Національна комісія регулювання електроенергетики загальна встановлена потужність введених в експлуатацію об'єктів відновлюваної електрогенерації склала в 2012 році більше 120 Мвт., теплової генерації більше 42 Мвт. За минулий рік на Україні вироблено 330 млн. квт- годину електроенергії з відновлюваних джерел, що на порядок вище порівняно з 40 млн.квт - годину, приблизно в попередні роки.

За оцінками фахівців госенергоэфективности в 2012 році на Україні планується ввести в дію до 600 Мвт відновлюваних потужностей, а виробництво електроенергії з відновлюваних джерел може бути збільшено в 4 рази, до 1 млрд. квт-годину в рік. В червні 2011 року Кабінет Міністрів України ухвалив рішення про фінансування будівництва повітряних ліній електропередач для під'єднання відновлюваних джерел енергії до загальної енергомережі.

Всього на будівництво вказаних об'єктів в 2011 році було передбачено фінансування в об'ємі 317400 тис. грн. За станом на 01.01.2012 р. профінансовано 268793, 49 тис. грн. Програмою передбачено те, що велика частина, є для держпрограми засобів, повинне бути використаний на створення інфраструктури відновлюваних джерел енергії.

В рамках даної програми протягом минулого року ГП НЕК «Укренерго» здійснювало будівництво наступних об'єктів: ВЛ-повітряна лінія 110 кВ СЕС сонячна електростанція «Геліос» Західно-крымская і пристанційний узел- ПС 110 кВ «Геліос» з реконструкцією і розширенням ПС 330 кВ «Западнокрымская»; ВЛ 110 кВ Перово- Таврія, Крым - Водовод і пристанційний узел- ПС 110 кВ «Таврія. В цілому об'єм повернутих інвестицій у відновлювану енергетику України протягом останнього року за різними оцінками склав 400 млн. євро. У тому числі: Міжнародний банк реконструкції і розвитку, який входить до групи Світового банку, відкрив кредитну лінію на реалізацію проекту енергоефективності на Україні у розмірі 200 млн.долл. США; Фондацією для грантової допомоги в рамках Східноєвропейського партнерства з питань енергоефективності і

навколишнього середовища - Е 5Р на першому засіданні асамблеї своїх вкладчиків- Фундації ухвалено рішення про фінансування першого блоку з 7 проектів на Україні в рамках гранту Е5Р у розмірі 31,1 млн. євро. Ці проекти передбачають модернізацію систем теплопостачання і модернізацію ТЕЦ в містах України.

Інтерес до українського ринку страхівки з боку іноземних інвесторів є прямим слідством ринкових перетворень, розвитком і незбалансованою структурою при одночасній великій місткості ринку страхівки, в якому переважаючу роль грають ризикові види страхування, не забезпечує достатньої конкурентоспроможності вітчизняних страхувальників. Послуга страхівки, як і інші послуги, є продуктом цілеспрямованої діяльності компаній страховок, пропонується на ринку страхівки на умовах еквівалентного обміну з метою отримання прибутку. Вона є формою реалізації захисту страхівки в умовах функціонування міжнародного ринку послуг. Більшість послуг не матеріальна. Тим часом, в міжнародній практиці такими, які не мають матеріальної форми, є лише послуги страхування кредитів, а також інших фінансових ризиків. Тому узагальнюючи єство послуги страхівки в міжнародній практиці, автор визначає її як результат діяльності страхівки, заснований на взаємодії учасників ринку страхівки, є нематеріальним або має матеріально-речовинну форму або матеріалізується в зміні стану об'єкту і задовольняє потреби юридичних, фізичних осіб, страхувальників і суспільства в цілому.

На відміну від вітчизняних страхувальників, що надають послуги страховок, іноземні компанії використовують поняття «продукт страхівки». Він визначається як набір основних і допоміжних послуг страхувальником страхувальнику при виконанні договору страхування.

Ринок страхівки є становлячим фінансового ринку, є системою економічних відносин за поданням послуг страховок, утворюючи сферу діяльності компаній страховок в даній країні, на ринках інтеграційних об'єднань країн або в міжнародному масштабі. Разом з тим, страхування ослабляє залежність суспільного відтворення і окремого підприємця від непередбачених небажаних.

Лібералізація відносин страховок сприяло інтернаціоналізації торгівлі послугами страховок і інтеграції національних ринків страховок в світовій.

5.2. Страхування.

Торгівля послугами страховок розвивається в рамках світового процесу, надання послуг страховок здійснюється страхувальниками через комерційну присутність іноземних ринках або пряме іноземне інвестування. Тому іноземні компанії страховок можуть реалізувати свої конкурентні переваги в основному разом з національними страхувальниками, тобто через інтернаціоналізацію сектора страхування за рахунок зростання торгівлі послугами страховок.

Економіка кожної країни стає все більш транснаціональною, це забезпечує вихід на велику кількість ринків страховок, з широким обхватом країн, що є об'єктами інвестування. Визначальною тенденцією стає об'єднання компаній страховок за допомогою угод про технологічне партнерство, створення об'єднань найбільших компаній страховок з великою капіталізацією і активами.

Світовий ринок послуг страховок визначається як обумовлене інтеграційними процесами інституційна освіта в глобальному конкурентному середовищі, де здійснюється діяльність страхувальників різного рівня і їх клієнтів з приводу процесів купівлі-продажу послуг страховок. Тенденції розвитку світового ринку послуг страховок полягають в його глобалізації, в утворенні ТНК ринку страховки, а також крупних транснаціональних фінансових груп, інтегруючих капітал страховки, банківської і промислової.

Результатом трансформації суб'єктів ринку страховки є формування найбільших транснаціональних компаній страховок, активи яких зіставними з активами найбільших в світі ТНК, діючих у сфері виробництва і інформаційних послуг. Це обумовлено необхідністю протистояти конкуренції, що росте, за високою концентрації ринку страховки і його насиченість; потребою в збільшенні прибутку за рахунок розширення географії своєї діяльності; прагненням підвищити власну капіталізацію, необхідністю зниження витрат, пов'язаних з веденням бізнесу страховки.

На шляху до глобалізації міжнародний ринок страховки пройшов становлення відносин страховок на національних ринках, процес концентрації і централізації капіталу на основі злиття і поглинання компаній страховок, розвиток інформаційних сітей, трансграничних операцій страховок, лібералізації в сфері страховки, етап появи міждержавних економічних і фінансових об'єднань.

Інтеграція страхування визначається як взаємопроникнення і переплетення національних процесів страховок для створення цілісного ринку страховки, що сприяє збільшенню густини зв'язків між країнами в області страхування і супроводиться зближенням їх організаційних систем.

Ринок страховки припускає самостійну діяльність його учасників, що знаходяться в умовах конкурентоздатної сфери і будують свої відносини на коливаннях попиту і пропозиції. Ринок послуг страховок є ефективним засобом перерозподілу засобів, які раніше були накопичені для подальшого вкладення в розвиток економіки країни.

Одночасно на шляху інтеграції ринку страховки України існують перешкоди, пов'язані з політичною нестабільністю в країні, слабкими зовнішньоекономічними зв'язками України у сфері страхування з іншими країнами, нерозвиненістю національної інфраструктури страховки, недостатнім рівнем і потенціалом розвитку страхування за межами країни, низькими показниками конкурентоспроможності українських компаній страховок.

Світовий ринок послуг страховок характеризується стійким зростанням, зміною географічної структури, різною динамікою розвитку. Місткість світового ринку послуг страховок виражається об'єму отриманих премій страховок, в 2011 р. склали 3723,4 млрд. долл. США. В порівнянні з 2000 р. вони виросли на 52,4%. До 2000 р. лідером світового ринку була група країн Північної Америки 37,2%, в 2011 р. на перше місце по об'ємах премій страховок вийшли країни Європи 39,9%, а частка країн Північної Америки в 2011 р. складала 33,8%; Азії 21,5%; Латинської Америки і Карибського басейну 1,9%; Австралії і Океанії 1,6%; Африки 1,3%. Частка України в структурі ринку страховки є дуже незначительною- 0,073%. Характерною межею світового ринку страхування є перевищення частки видів страхування життя, близько 60%, в порівнянні з іншими видами страхування, частка яких складає близько 40%.

В регіонах з розвинутою економікою наголошується стабільність в розвитку ринку страховки з достатньо високими темпами зростання і відносною стабільністю різних криз, що відбуваються в світі.

Особливостями ринку страховки України є його невелика частка у складі світового ринку, певний рівень монополізації окремих видів страхування. На відміну від ринків інших країн, він характеризується високими темпами зростання кількості страхувальників, але більшість з них має незначний об'єм активів, тому вимушені значна

питома вага своїх зобов'язань передавати в перестраховку організаціям страховок інших країн. Для українського ринку страховки характерний низький ступінь захищеності по основних ризиках, що пояснюється його низьким рівнем розвитку. Ринок послуг страховок України знаходиться в умовах поступової інтеграції в світовій. Найважливішою ознакою його функціонування є накопичення фінансового капіталу.

На недостатній рівень розвитку українського ринку страховки навіть серед пострадянських республік указують результати аналізу страхування країн Східної Європи, до складу яких входить Україна. Про це свідчить той факт, що в 2011 р. ринки страховок тільки двох країн - Росії і Польщі в ринку страховок країн Східної Європи склали 77,7%. В той же час частка України дорівнювала лише 6,36%. Рівень премії страховки на душу населення в Україні складав лише 59,6 долл., тоді як в Японії - 3589,6 долл., Нідерландах 3681,2 долл., США - 3923,7 долл., Швейцарії - 5561,9 долл., Великобританії - 6466,7 долл.

Незрілість українського ринку страховки підтверджується слабкістю інвестиційного клімату і загальних умов економічної діяльності. Іноземні страхувальники присутні на українському ринку, але не мають на ньому сильні позиції. Система дії на ринок страховки з боку держави в Україні є недостатньо стійкою, що викликане не тільки внутрішніми чинниками його розвитку, але є прямим слідством макроекономічних процесів, які спостерігалися в економіці країни, реформується.

В той же час слід враховувати, що ринок послуг страховок виступає як важливий стабілізуючий чинник економіки, в майбутньому на нього буде покладена істотна роль в пенсійній реформі України. Аналіз тенденцій і суперечностей економічної глобалізації вимагає зважених підходів до забезпечення інтеграції України в світовий ринок послуг страховок.

Для України є важливим вибір пріоритетних напрямів участі в міжнародній економічній інтеграції. Глобальна інтеграція ринків страховок сприяє функціонуванню видів економічної діяльності, які пов'язані з міжнародною взаємодією. Лібералізація умов доступу на ринок страховки забезпечує високий рівень конкуренції компаній страховок.

Особливості взаємодії ринків страховок різних країн впливають на ринок страховки України і сприяють його залученню в світовий

простір страховки. В досконалому дослідженні доведено, що ринок страховки України більшою мірою знаходиться у сфері впливу світового ринку. Середнє по силі впливу на український ринок страховки здійснюють ринки країн ЄС і Росії, Угорщини і Польщі. Це дозволяє зробити висновок, що взаємодія ринків страховок цих країн повинна допомогти розкриттю потенційних можливостей ефективної участі України в світових фінансових процесах. Інтеграційне співтовариство необхідно будувати як складову частину світового господарства, орієнтовану на його норми і правила, сприятиме формуванню відкритого ринку страховки.

Велика частина премій страховок, отриманих світовим ринком страховки, доводиться на країни, що є учасниками основних регіональних інтеграційних угод, що свідчить про посилення їх ролі в міжнародній торгівлі послугами страховок. Тому рушійним чинником лібералізації діяльності страховки в країнах, що розвиваються, і в країнах з перехідною економікою є їх прагнення до розширення своєї участі в міжнародних інтеграційних угодах, що визначають умови торгівлі послугами страховок.

На українському ринку страховки на 01.01.2012г. діяли близько 450 організацій страховок, у тому числі компанії страховок з участю іноземного капіталу з 30 країн. Кількість таких компаній в порівнянні з 2011 роком збільшилася з 66 до 81 і склала 18% всіх страхувальників країни, зумовило значну концентрацію іноземного капіталу на українському ринку послуг страховок. В 2011 році загальний об'єм іноземних інвестицій в ринок страховки України складав близько 336 млн. долл., що відповідає 34,3% об'єму статутного капіталу страхувальників України. Таким чином, іноземні організації страховок знайшли кошт адаптації власних принципів страхування до особливостей українського ринку.

Аналіз інтеграційних процесів на ринку страховки України дозволяє зробити висновок про недостатній ступінь його розвитку і про необхідність подальшої лібералізації, покликаної сприяти інтеграції в світове господарство страховки. В Україні, як і на світовому ринку страхування, має місце процес збільшення капіталізації національних страхувальників, злиття капіталів страховки, банківської і промислової. Лібералізація торгівлі послугами страховок сприяла виходу українських страхувальників на іноземні ринки, але присутність національного капіталу страховки на них незначна. Регулює міжнародну торгівлю послугами страховок

ГАТС. Генеральна угода по торгівлі послугами не суперечить основам національного законодавства, але встановлює норми діяльності суб'єктів ринку страхівки. В ЄС торгівля регулюється Директивами Європейського Союзу в області страхування і реалізує на вільних умовах базові принципи організації і функціонування компаній страховок.

Іноземні страховки і перестраховочні компанії стали суб'єктами українського ринку страхування і забезпечили достатньо активне його зростання, окремі компанії виявилися серед лідерів ринку за рахунок того, що світові страхувальники мають не тільки крупні капітали, але також значно більший досвід і технології ведення справи. Присутність іноземних компаній на національному ринку сприяє зростанню конкуренції, яка неминуче відбудеться з появою іноземних технологій і капіталу, і може привести до поглинання національних компаній страховок.

В Україні, як і на світовому ринку страхування, має місце процес збільшення капіталізації національних страхувальників, що, з одного боку, обумовлено законодавчими ініціативами органів нагляду страхівки, а з іншою - процесами злиття і поглинання операторів ринку; переплетенням страхівки, банківської, і промислового капіталів. Разом з тим, українські компанії страховок все активніше виходять на ринки страховок зарубіжних країн.

Стаття 15. Страхування зовнішньоекономічних операцій

Страхування зовнішньоекономічних операцій в Україні здійснюється комерційними компаніями (державними, акціонерними, іноземними, змішаними, кооперативними і іншими) страховок, а також іншими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, в статутний предмет діяльності яких входять операції страховок (страхування). Вибір компанії (страхувальника) страхівки здійснюється суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності самостійно.

Страхування зовнішньоекономічних операцій з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності здійснюється в Україні на договірних початках і є добровільним, якщо інше не передбачене законами України.

Страхування зовнішньоекономічних операцій здійснюється в Україні щодо ризиків, існуючих в світовій практиці.

Страхування експортних кредитів, позик, окремих контрактів на поставку машин і устаткування, інвестицій як на території України, так і за її межами здійснюється спеціалізованим акціонерним

суспільством страховки, контрольний пакет акцій якого належить Уряду України .

ТЕМА 6.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЕНЕРГОВИКОРИСТАННЯ

- 6.1.**Правова структура виробництва, розподілу та споживання енергії.
- 6.2.**Правові норми оцінки ціни спожитої енергії.
 - 6.2.1 Національна комісія регулювання електроенергетики.
 - 6.2.2Тарифи на закупку и продаж електроенергії.
- 6.3.**Питання пільгових тарифів.

6.1.Правова структура виробництва, розподілу та споживання енергії.

Ї Закон України “Про електроенергетику” від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР

Ї Закон України “Про нафту і газ” від 12.07.2001 р. №2665-III

Ї Кодекс України про надра від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР

Ї **Гірський** закон України від 06.10.1999 р. № 1127-XIV.

Основним законодавчим актом, регулюючим поставку електроенергії, є Закон України «Про електроенергетику». Компанії, генерувальні електроенергію, і постачальники електроенергії, будучи учасниками оптового ринку електричної енергії в Україні, купують і продають електричну енергію, керуючись Договором між членами Оптового ринку електричної енергії України від 15 листопада 2006 року, Правилами Оптового ринку електричної енергії України, затвердженими ухвалою НКРЕ від 12 вересня 2003 року № 921.

Діяльність по виробництву, передачі і постачанню електричною енергією в Україні здійснюється за умови отримання відповідної ліцензії. Ліцензійні умови передбачені Умовами і Правилами здійснення підприємницької діяльності по виробництву електричної енергії, затвердженими ухвалою НКРЕ України від 8 лютого 1996 року № 3 і Умовами і Правилами здійснення підприємницької діяльності по постачанню електричною енергією за регульованим

тарифом, затвердженими ухвалою НКРЕ України від 13 червня 1996 року № 15/1.

Умови і правила здійснення підприємницької діяльності по постачанню електричною енергією за нерегульованим тарифом містяться в Ухвалі НКРЕ від 12 серпня 1996 року № 36.

Ліцензія на передачу електроенергії магістральними електромережами в Україні є тільки у Державного підприємства Національна енергетична компанія «Укренерго».

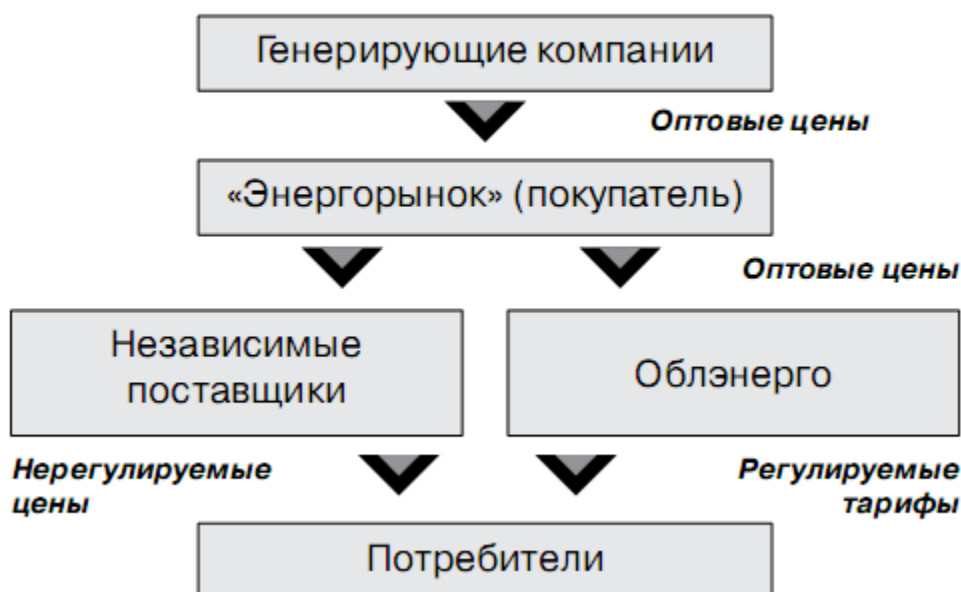
Згідно статті 15 Закону України «Про електроенергетику», покупка всієї електричної енергії, проведеної на електростанціях, потужність або об'єм виходу які більше граничних показників, а також на вітрових електростанціях, незалежно від величини встановленої потужності або об'ємів виходу електричної енергії (окрім електричної енергії, проведеної на теплоелектроцентралях, які входять до складу постачальників електроенергії, для споживання на території здійснення ліцензуючої діяльності), і весь її оптовий продаж здійснюється на оптовому ринку електричної енергії України. Оператором є Державне підприємство «Енергоринок». Всю проведenu енергію виробники повинні продавати вказаному підприємству.

Виробниками електроенергії в Україні є: енергогенерувальні компанії (ВАТ «Днепренерго», ВАТ «Центренерго», ВАТ «Западенерго», ВАТ «Донбасенерго»), також НАЕК «Енергоатом», ВАТ «Укргідроенерго».

Куплену енергію «Енергоринок» продає 27 обласним енергетичним компаніям (обленерго) і постачальникам, які мають ліцензію на поставку електроенергії за нерегульованими тарифами (незалежні постачальники). Обленерго продають електроенергію кінцевим споживачам за регульованими тарифами.

Із споживачами полягають договори про користування електричною енергією. В багатоквартирному будинку такі договори полягають з власником (орендарем) кожної квартири. Правила користування електричною енергією, а також Типовий договір, про користування електричною енергією затверджені Ухвалою КМ України від 26 липня 1999 року № 1357.

СХЕМАТИЧЕСКИ ПОРЯДОК КУПЛИ-ПРОДАЖИ ЭЛЕКТРОЭНЕРГИИ
В УКРАИНЕ МОЖНО ИЗОБРАЗИТЬ ТАК:

Стаття 8. Державне управління в електроенергетиці

Стаття 11. Державна регуляція діяльності в електроенергетиці

В цьому Законі нижчеприведені терміни вживаються в такому значенні:

-енергія - електрична або теплова енергія, що проводиться на об'єктах електроенергетики і є товарною продукцією, призначеною для купівлі-продажу;

-електроенергетика - галузь економіки України, що забезпечує споживачів енергією;

-енергетична безпека - стан електроенергетики, який гарантує технічно і економічно безпечне задоволення поточних і перспективних потреб споживачів в енергії і охорону навколишнього природного середовища;

-енергогенерувальні компанії - учасники оптового ринку електричної енергії України, які володіють або користуються генерувальними потужностями, проводять і продають електричну енергію;

-енергопостачальники - учасники оптового ринку електричної енергії України, які купують електричну енергію на цьому ринку з метою продажу її споживачам;

-магістральна електрична сіть - електрична сіть, призначена для передачі електричної енергії від виробника до пунктів підключення місцевих (локальних) сітей;

-магістральна теплова сіть - комплекс трубопроводів і насосних станцій, що забезпечує передачу гарячої води і пари від електричних станцій і котельних до місцевої (локальної) теплової сіті;

-сіть (електрична або теплова) - сукупність енергетичних і трубопровідних установок для передачі і розподілу електричної енергії, гарячої води і пари;

-міждержавна електрична сіть - електрична сіть, призначена для передачі електричної енергії між державами;

-місцева (локальна) електрична сіть - електрична сіть, призначена для передачі електричної енергії від магістральної електричної сіті до споживача;

-з'єднана енергетична система України - сукупність електростанцій, електричних і теплових сітей, інших об'єктів електроенергетики, які з'єднані загальним режимом виробництва, передачі і розподілу електричної і теплової енергії при централізованому управлінні цим режимом;

-об'єкт електроенергетики - електрична станція (окрім ядерної частини атомної електричної станції), електрична підстанція, електрична сіть, підключена до з'єднаної енергетичної системи України, а також котельна, підключена до магістральної теплової сіті, магістральна теплова сіть;

-оптовий ринок електричної енергії України - ринок, що створюється суб'єктами господарської діяльності для купівлі-продажу електричної енергії на підставі договору;

-передача енергії - транспортування енергії за допомогою сітей на підставі договору;

-постачання електричної енергії - надання електричної енергії споживачу за допомогою технічних засобів передачі і розподілу електричної енергії на підставі договору;

-споживачі енергії - суб'єкти господарської діяльності і фізичні особи, які використовують енергію для власних потреб на підставі договору про її продаж і купівлю;

-суб'єкти електроенергетики - суб'єкти підприємницької діяльності незалежно від їх відомчої приналежності і форм власності, що займаються виробництвом, передачею, постачанням електричної енергії і теплової енергії при централізованому теплопостачанні;

-учасники оптового ринку електричної енергії України - суб'єкти підприємницької діяльності, які продають і купують електричну

енергію на оптовому ринку електричної енергії України на підставі договору;

-централізоване диспетчерське (технологічне оперативно) управління - оперативне управління з'єднаною енергетичною системою України із забезпеченням надійного і безперебійного, із заборонаю вимог енергетичної безпеки, постачання електричної енергії споживачам;

-граничні показники - це визначена в умовах і правилах здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії величина встановленої потужності електростанцій або об'єм річної відпустки нею електричної енергії в з'єднану енергетичну систему України, вище за які продаж електричної енергії повинен здійснюватися на оптовому ринку;

-надзвичайна ситуація в державі - це ситуація, при якій спрацьовує запас палива на об'єктах електроенергетики нижче встановлених нормативів або спрацьовує запас води у водосховищах нижче встановлених екологічних вимог;

-поточні рахунки із спеціальним режимом використання оптового ринку електричної енергії (далі - поточні рахунки) - рахунки суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють постачання електричної енергії на закріпленій території і оптове постачання електричної енергії, відкриті в уповноваженому банку і призначені виключно для накопичення засобів, отриманих за електричну енергію від споживачів, і розрахунків з учасниками оптового ринку електричної енергії;

-алгоритм оптового ринку електричної енергії - порядок розподілу уповноваженим банком засобів з поточних рахунків із спеціальним режимом використання без платіжних доручень, який встановлюється Національною комісією регуляції електроенергетики України;

-оптове постачання електричної енергії - купівля електричної енергії, формування її оптової ціни і продаж електричної енергії за оптовою ціною енергопостачальникам;

-уповноважений банк - визначено Кабінетом Міністрів України разом з Національним банком України банківську установу, яка обслуговує поточні рахунки із спеціальним режимом використання учасників оптового ринку електричної енергії;

-(дія абзацу двадцять шостого статті 1 зупинені на 2005 рік згідно із Законами України від 23.12.2004 р. N 2285-IV, від 25.03.2005 р. N 2505-IV)

–заборонена зона гідроелектротехнічних споруд - земельна ділянка, яка прилягає до основної огорожі з внутрішньої сторони території гідроелектротехнічного споруди, обладнана інженерно-технічними засобами та позначена попереджувальними знаками, а також ділянка водної акваторії верхнього і нижнього б'єсів на відстані 500 метрів від греблі гідроелектростанції, позначена знаками, які попереджають про заборону доступу на її територію сторонніх осіб, судів і плавучих об'єктів;

–контрольована зона гідроелектротехнічних споруд - позначена попереджувальними знаками територія бетонних і земельних гребель гідроелектротехнічних споруд і земельних ділянок, розташованих між водосховищами і дренажними каналами;

–особливо важливі об'єкти електроенергетики - об'єкти, які забезпечують постійне функціонування з'єднаної енергетичної системи України, руйнування або пошкодження яких приведе до порушення електропостачання господарюючих суб'єктів і населення, можливих людських жертв і значних матеріальних збитків;

–екологічна броня електропостачання споживача - мінімальний рівень споживання електричної енергії споживачем (окрім населення), який забезпечує передумови для запобігання виникнення надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру.

–постійним і безперервним збалансувало виробництва і споживання електричної енергії, для забезпечення якого встановлюється єдине диспетчерське (технологічне оперативне) управління з'єднаною енергетичною системою України;

–централізованим теплопостачанням споживачів теплоелектроцентралями і котельними, які входять до з'єднаної енергетичної системи України.

-державна регуляція діяльності в електроенергетиці;

-створення умов безпечної експлуатації об'єктів електроенергетики;

-забезпечення раціонального споживання палива і енергії;

-заборони єдиних державних норм, правил і стандартів всіма суб'єктами відносин, пов'язаних з виробництвом, передачею, постачанням і використанням енергії;

- створення умов для розвитку і підвищення технічного рівня електроенергетики;
- підвищення екологічної безпеки об'єктів електроенергетики;
- забезпечення захисту прав і інтересів споживачів енергії;
- збереження цілісності і забезпечення надійного і ефективного функціонування з'єднаної енергетичної системи України, єдиного диспетчерського (технологічного оперативного) управління нею;
- сприяння розвитку конкурентних відносин на ринку електричної енергії;
- забезпечення підготовки кадрів високої кваліфікації для електроенергетики;
- створення умов для перспективних наукових досліджень;
- забезпечення стабільного фінансового стану електроенергетики;
- забезпечення відповідальності енергопостачальників і споживачів;
- сприяння розвитку вітроенергетики, як екологічно чистої і безтопливної підгалузі енергетики, шляхом оплати вітровим електростанціям всієї проведеної ними електричної енергії в повному об'ємі в грошовій формі, без застосування яких-небудь видів заліків погашення заборгованості по розрахунках за електроенергію.

(стаття 5 доповнена абзацом п'ятнадцятим згідно із Законом України від 08.06.2000 р. N 1812-III)

Приватизація об'єктів електроенергетики здійснюється відповідно до законодавства України про приватизацію.

У разі приватизації об'єктів електроенергетики Кабінет Міністрів України за поданням Фондації державного майна України ухвалює рішення про закріплення в державній власності пакету акцій акціонерних суспільств, створених на базі об'єктів електроенергетики.

Не підлягає приватизації майно, що забезпечує цілісність з'єднаної енергетичної системи України і централізоване диспетчерське (технологічне оперативне) управління, магістральні і міждержавні електричні сіті, а також майно наукових установ загальнодержавного значення.

Державна інспекція з експлуатації електричних станцій і сітей здійснює нагляд за заборонаю вимог технічної експлуатації електричних станцій і сітей, вимог технічної експлуатації

енергетичного устаткування об'єктів електроенергетики, підключених до з'єднаної енергетичної системи України.

-безперешкодно в який-небудь час відвідувати об'єкти електроенергетики для перевірки заборони правових нормативно актів про електроенергетику з питань, які належать до їх компетенції, одержувати від посадовців інформацію щодо виконання цих актів; давати в межах своїх повноважень керівникам об'єктів електроенергетики розпорядження про усунення порушень правових нормативно актів;

-застосовувати у встановленому законодавством України порядку санкції до підприємств, об'єкти електроенергетики яких підключені до з'єднаної енергетичної системи України, за порушення законодавства про електроенергетику з питань, які належать до їх компетенції.

-(частина четверта статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 23.06.2005 р. N 2706-IV)

Державні інспектори з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії мають право:

-безперешкодного доступу до електричних і теплопотребляючих установок і теплових сітей споживачів і суб'єктів електроенергетики;

(абзац другий частини п'ятої статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 23.06.2005 р. N 2706-IV)

-одержувати від споживачів і суб'єктів електроенергетики інформацію, необхідну для виконання встановлених на них завдань відповідно до правовими нормативно актів;

(абзац третій частини п'ятої статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 23.06.2005 р. N 2706-IV)

-давати споживачам і суб'єктам електроенергетику обов'язкові для виконання розпорядження про усунення порушень правових нормативно актів;

(абзац четвертий частини п'ятої статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 23.06.2005 р. N 2706-IV)

-давати споживачам і суб'єктам електроенергетику розпорядження про приведення засобів обліку, контролю і регуляції споживання електричної і теплової енергії у відповідність з нормами, правилами і стандартами в електроенергетиці;

(абзац п'ятий частини п'ятої статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 23.06.2005 р. N 2706-IV)

-посилати власникам об'єктів споживача уявлення про невідповідність посади працівника електротехнічного профілю, який своєчасно не пройшов перевірку знань з електробезпеки і експлуатації токоприемників;

-вимагати від споживачів і суб'єктів електроенергетики заборони встановлених правовими нормативно актами режимів споживання електричної і теплової енергії;

(абзац сьомий частини п'ятої статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 23.06.2005 р. N 2706-IV)

-надавати розпорядження щодо неприпустимості продовження експлуатації електричних і теплопотребляючих установок споживачів, якщо це створює загрозу життя обслуговуючого персоналу, здоров'ю населення;

-застосовувати у встановленому законодавством України порядку санкції до суб'єктів господарської діяльності за порушення правових нормативно актів і складати протоколи про адміністративні правопорушення.

(абзац дев'ятий частини п'ятої статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 23.06.2005 р. N 2706-IV)

-узгодження питань розміщення на підлеглий їм території об'єктів електроенергетики виходячи з інтересів територіального суспільства;

участь в розробці комплексних планів постачання енергії споживачам на підлеглий їм території;

участь в розробці і реалізації системи заходів щодо роботи об'єктів електроенергетики в надзвичайних умовах;

регуляція тарифів на теплову енергію відповідно до Закону;

сприяння розвитку енергетики в регіоні.

(частина перша статті 11 в редакції Закону України від 22.06.2000 р. N 1821-III)

Органом державної регуляції діяльності в електроенергетиці є Національна комісія регуляції електроенергетики України.

Національна комісія регуляції електроенергетики України регулює діяльність суб'єктів природних монополій у сфері електроенергетики і господарюючих суб'єктів, які діють на суміжних ринках, а також виконує інші функції відповідно до законодавства.

Правові, економічні і організаційні принципи державної регуляції діяльності суб'єктів природних монополій у сфері електроенергетики визначаються цим Законом і іншими правовими нормативно актами.

6.2. Правові норми оцінки ціни спожитої енергії.

Основним регулятором на ринку електроенергії України є Національна комісія регулювання електроенергії, виконуюча технічне, економічне і правове регулювання ринку. Створена Указом президента України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання в сфері енергетики» від 23 листопада 2011 № 1059/2011 виконання Законів України «Про природні монополії» (1682-14) і «Про електроенергетику» (575/97-ВР), який постановляє:

1. Створити Національну комісію, яка здійснює державне регулювання в сфері енергетики.

2. Затвердити Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання в сфері енергетики (додаток).

3. Затвердити граничну чисельність працівників Національної комісії, що здійснює державне регулювання в сфері енергетики, в кількості 412 штатних одиниць.

6.2.1 Національна комісія регулювання електроенергетики.

2.2.1 Національна комісія регулювання електроенергетики.

1. Створити Національну комісію, яка здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

2. Затвердити Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (додаток).

3. Затвердити граничну чисельність працівників Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, в кількості 412 штатних одиниць.

1. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (НКРЕ), є державним колегіальним органом, підлеглим Президенту України і підзвітним Верховній Раді України.

НКРЕ є органом державного регулювання діяльності в енергетиці.

2. НКРЕ в своїй діяльності керується Конституцією (254к/96-ВР) і законами України, актами і дорученнями Президента України, актами

Кабінету Міністрів України, іншими нормативно-правовими актами, а також справжнім Положенням.

3. Основними задачами НКРЕ є:

-державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій і суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, в сферах електроенергетики, тепlopостачання в частині діяльності по виробництву теплової енергії на теплоелектроцентралях, теплоелектростанціях, атомних електростанціях і когенераційних установках і установках з використанням нетрадиційних або відновлюваних джерел енергії (далі - сфера тепlopостачання), на ринках природного газу, нафтового (попутного) газу, газу (Метану) вугільних родовищ і газу сланцевих товщ (далі - газ), нафти і нафтопродуктів;

-сприяння розвитку конкуренції у сфері виробництва і поставки електричної енергії, на ринку природного газу, а також створенню конкурентного середовища у сфері тепlopостачання;

-забезпечення проведення цінової і тарифної політики у сфері енергетики і нафтогазовому комплексі;

-сприяння ефективному функціонуванню товарних ринків на основі того, що збалансував інтересів держави, суб'єктів природних монополій і споживачів товарів (послуг), вироблюваних (що надаються) суб'єктами природних монополій;

-захист прав споживачів товарів (послуг) на ринку, що знаходиться в стані природної монополії, і на суміжних ринках у сфері електроенергетики, тепlopостачання і нафтогазовому комплексі.

-бере участь у формуванні і забезпеченні реалізації єдиної державної політики у сфері функціонування ринків електричної енергії і у сфері тепlopостачання, ринків природного газу, нафти і нафтопродуктів;

-узагальнює практику застосування законодавства з питань, що відносяться до її компетенції, розробляє і вносить в установленому порядку пропозиції по вдосконаленню законодавства;

-уявляє Президенту України і Верховній Раді України щорічний звіт про результати своєї діяльності і публікує його на сайті НКРЕ;

-здійснює ліцензування господарської діяльності в сферах електроенергетики, тепlopостачання і нафтогазовому комплексі, видає ліцензії на право здійснення діяльності по:

- виробництва електричної енергії в об'ємах, що перевищують рівень, встановлений ліцензійними умовам
- комбінованого виробництва теплової і електричної енергії;
- передачі і постачання електричної енергії;
- виробництва теплової енергії на теплоелектроцентралях і установках з використанням нетрадиційних або відновлюваних джерел енергії;
- транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом, транспортування природного, нафтового газу і газу (Метану) вугільних родовищ трубопроводами і їх розподіли;
- поставку природного газу, газу (Метану) вугільних родовищ за регульованим і нерегульованим тарифом;
- зберігання природного газу, газу (Метану) вугільних родовищ в об'ємах, що перевищують рівень, встановлений ліцензійними умовами;
- інструкцію про порядок видачі ліцензій на право здійснення господарської діяльності в сферах електроенергетики і теплопостачання;
- умови і правила здійснення ліцензуючої діяльності (далі - ліцензійні умови);
- порядки контролю за дотриманням ліцензійних умов;
- порядку (методики) формування цін і тарифів на товари (послуги), які проводяться (надаються) суб'єктами природних монополій і суб'єктами, що здійснюють діяльність на суміжних ринках в сферах електроенергетики, теплопостачання і нафтогазовому комплексі, і методології ціноутворення, тарифоутворення;
- правила користування електричною енергією;
- правила користування природним газом для юридичних осіб (z1715-12); порядок відшкодування збитків унаслідок порушення Правил надання населенню послуг з газопостачання (2246-99-п);
- порядок формування інвестиційних програм;
- правила приєднання когенераційних установок до електричних сітей ; порядок проведення аукціону по доступу до пропускної спроможності міждержавних електричних сітей України (z1920-12);
- правила надання і узгодження технічних умов на підключення до сітей (споруд) електро-и теплоенергетики;
- порядок доступу до Єдиної газотранспортної системи України;
- алгоритм розподілу засобів;

- типові форми господарських договорів, у тому числі на:
 - купівлі-продажу природного газу (між власниками і постачальниками природного газу);
 - транспортування природного газу магістральними трубопроводами;
 - зберігання (закачування, зберігання, відбір) природного газу (з1956-12);
 - приєднання до газових сітей ;
 - розподіл природного газу;
 - поставку природного газу за регульованим тарифом;
 - показники надійності і комерційної якості надання послуг суб'єктами природних монополій;
 - економічні коефіцієнти нормативних технологічних витрат електроенергії, а також критерії визначення класів споживачів електричної енергії, диференційованих по ступенях напруги ;
 - ціни (тарифи) на електричну енергію, тарифи на її передачу і постачання;
 - ціни на товарний природний газ власної здобичі для суб'єктів, визначених законом;
 - роздрібні ціни на природний газ, що використовується для потреб населення;
 - граничні рівні цін на природний газ для установ і організацій, що фінансуються з державного і місцевих бюджетів, для промислових споживачів і інших суб'єктів господарювання;
 - граничні рівні цін на природний газ для суб'єктів господарювання, що проводять теплову енергію, у тому числі блокових (модульних) котельних, встановлених на даху і прибудованих (виходячи з об'єму природного газу, який використовується для виробництва і надання населенню і релігійним організаціям послуг з опалювання і гарячого водопостачання, за умови ведення такими суб'єктами окремого приладового і бухгалтерського обліку тепла і гарячої води);
 - тарифи на транспортування природного, нафтового газу і газу (Метану) вугільних родовищ магістральними і розподільними трубопроводами;
 - тарифи на поставку природного газу і газу (Метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом;
 - тарифи на закачування, зберігання і відбір природного газу, газу (Метану) вугільних родовищ;

-тарифи на транспортування магістральними трубопроводами нафти, нафтопродуктів і аміаку;

-тарифи на теплову енергію, яка проводиться на теплоелектроцентралях, ТЕС, АЕС і когенераційних установках і установках з використанням нетрадиційних або відновлюваних джерел енергії;

8) встановлює для суб'єктів природних монополій вимоги щодо здійснення ними господарської діяльності, що не відноситься до сфери природних монополій, у випадку якщо ця діяльність має вплив на ринок, що знаходиться в стані природної монополії;

9) здійснює контроль за дотриманням ліцензіатами ліцензійних умов здійснення господарської діяльності;

11) вживає заходів по запобіганню порушень ліцензійних умов;

12) бере участь в регуляції платіжно-розрахункових відносин на ринках електричної енергії і природного газу;

13) визначає умови доступу суб'єктів ринків електроенергії, природного газу, нафти і нафтопродуктів до товарів (послуг) , вироблюваних (що надаються) суб'єктами природних монополій;

14) погоджує в межах своїх повноважень договір між членами оптового ринку електричної енергії і додатку до нього;

15) визначає ступінь кваліфікації споживачів природного газу;

16) встановлює обмеження щодо поєднання видів діяльності відповідними суб'єктами ринків;

17) розглядає справи про порушення ліцензійних умов, а також справи про адміністративні правопорушення і за наслідками розгляду приймає відповідні рішення в межах своєї компетенції;

18) передає до відповідних державних органів матеріали про виявлені факти порушення законодавства;

19) визначає відповідність ліквідації, реорганізації у формі злиття, приєднання, участі в об'єднаннях, а також придбання або відчуження більше 25 відсотків часток (акцій, паїв) активів суб'єктів господарської діяльності в електроенергетиці і більше 10 відсотків часток (акцій, паїв) активів суб'єктів господарської діяльності на ринку природного газу ліцензійним умовам здійснення господарської діяльності;

20) формує і веде реєстр об'єктів електроенергетики, які використовують альтернативні джерела енергії (окрім доменного і коксується газів, а з використанням гідроенергії - тільки малих

гідроелектростанцій) , а також реєстри суб'єктів природних монополій, діяльність яких регулюється НКРЕ;

21) розглядає обіг споживачів і дає роз'яснення з питань застосування нормативно-правових актів НКРЕ;

22) організовує проведення науково-технічних і аналітичних досліджень з питань, що відносяться до її компетенції;

23) інформує громадськість про результати своєї діяльності, проводить у встановленому законодавством порядку видавничу діяльність;

24) співробітничает з суспільними організаціями споживачів (об'єднаннями споживачів) в питаннях захисту прав споживачів електричної енергії і природного газу;

25) взаємодіє з органами виконавської влади, органами місцевого самоврядування, суспільними організаціями, а також здійснює співпрацю з відповідними органами іноземних держав і міжнародними організаціями з питань, що відносяться до її компетенції, і бере участь в підготовці проектів міжнародних договорів України;

26) здійснює в межах своїх повноважень міри по адаптації законодавства України з питань природних монополій і суміжних ринків до законодавства Європейського Союзу;

27) виконує згідно законодавству функції по управлінню об'єктами державної власності, які належать до сфери її управління;

28) здійснює інші повноваження, визначені законами України і покладені на неї Президентом України.

1) забезпечує в межах повноважень здійснення заходів щодо запобігання корупції, контроль за їх здійсненням в апараті НКРЕ, її територіальних органах;

2) забезпечує виконання задач мобілізаційної підготовки і мобілізації держави в межах повноважень і реалізацію державної політики з питань цивільної оборони (цивільного захисту);

3) забезпечує в межах своїх повноважень реалізацію державної політики щодо державної таємниці, здійснює контроль за її збереженням;

4) забезпечує обнародування інформації про свою діяльність, здійснює заходи по налагодці діалогу з громадськістю і створення умов для участі громадян в процесі формування і реалізації державної політики.

6. НКРЕ для забезпечення виконання покладених на неї задач і функцій має право:

1) приймати в межах своєї компетенції рішення, обов'язкові до виконання суб'єктами природних монополій;

2) одержувати від суб'єктів природних монополій і суб'єктів, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, на свій запит документи, статистичну і іншу інформацію про їх діяльність, необхідні для здійснення покладених на НКРЕ функцій;

3) застосовувати відповідні санкції до суб'єктів природних монополій і суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, за порушення ліцензійних умов;

4) ухвалювати рішення про накладення штрафів на суб'єктів природних монополій у випадках, передбачених законодавством;

5) складати протоколи про порушення посадовцями суб'єктів природних монополій законодавства про природні монополії відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення (80731-10, 80732-10);

6) приймати з питань, що відносяться до її компетенції, нормативно-правові акти, контролювати їх виконання;

7) одержувати у встановленому законодавством порядку від органів виконавської влади і органів місцевого самоврядування інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на неї задач;

8) привертати учених і фахівців центральних і місцевих органів виконавської влади, підприємств, установ і організацій (за узгодженням з їх керівниками) для розробки проектів нормативно-правових актів, проведення консультацій і експертиз в сферах електроенергетики, тепlopостачання і нафтогазовому комплексі;

9) утворювати у разі потреби в межах своєї компетенції робочі групи, консультативні, дорадчі і інші допоміжні органи;

10) здійснювати захист своїх прав і законних інтересів в суді;

11) створювати і ліквідовувати територіальні органи в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі (далі - територіальні органи) як структурні підрозділи апарату НКРЕ, що не мають статусу юридичної особи.

7. НКРЕ в процесі виконання покладених на нього задач взаємодіє в установленому порядку з іншими органами державної влади, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, а також з органами місцевого самоврядування,

відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, підприємствами, установами, організаціями.

8. Комісія, її центральний апарат і територіальні органи складають систему органів НКРЕ, яку очолює Голова НКРЕ.

Територіальні органи діють на підставі положень, які затверджуються НКРЕ.

9. Комісія як колегіальний орган утворюється у складі Голови і шести членів. Голова, члени НКРЕ призначаються на посаді і звільняються з посад Президентом України шляхом видання відповідного указу.

Термін повноважень Голови, члена НКРЕ складає шість років.

Одне і те ж обличчя не може бути Головою і / або членом НКРЕ більше двох термінів підряд.

НКРЕ є правомочним з моменту призначення більше половини її загального кількісного складу.

10. Голова НКРЕ:

1) очолює систему НКРЕ і керує її діяльністю;

2) затверджує Регламент НКРЕ;

3) координує роботу членів НКРЕ і розподіляє обов'язки між ними по відповідних напрямках по виконанню покладених на НКРЕ задач;

4) скликає і проводить засідання НКРЕ, вносить питання до розгляду на його засіданнях, підписує протокол засідань і рішення НКРЕ, затверджує порядок засідання НКРЕ денний;

5) призначає на посаді і звільняє з посад згідно законодавству керівників і працівників центрального апарату НКРЕ;

6) здійснює керівництво діяльністю територіальних органів НКРЕ, призначає на посаді і звільняє з посад у встановленому законодавством порядку керівників і працівників НКРЕ;

7) здійснює в установленому порядку представницькі функції щодо діяльності НКРЕ;

8) має право без спеціальних дозволів представляти НКРЕ в суді;

9) представляє інтереси НКРЕ в Кабінеті Міністрів України, має право брати участь в засіданнях Кабінету Міністрів України з правом дорадчого голосу;

10) представляє Президенту України пропозиції щодо призначення на посади і звільнення з посад членів НКРЕ;

11) видає накази, розпорядження і доручення з питань, що відносяться до його компетенції;

12) у встановленому законодавством порядку привласнює працівникам НКРЕ ранги державних службовців, застосовує заходи заохочення, залучення їх до дисциплінарної відповідальності;

13) затверджує кадровий резерв центрального апарату і керівників територіальних органів НКРЕ;

14) затверджує структуру центрального апарату і територіальних органів НКРЕ;

15) затверджує положення про структурні підрозділи центрального апарату НКРЕ;

16) здійснює інші повноваження відповідно до законодавства.

11. Організаційно-технічну і іншу роботу по забезпеченню діяльності НКРЕ здійснює її центральний апарат і територіальні органи (далі - апарат) відповідно до справжнього Положення.

Апарат очолює керівник, який призначається на посаду і звільняється з посади Головою НКРЕ. Керівник апарату підкоряється безпосередньо Голові Комісії.

Обов'язки керівника апарату визначаються Головою НКРЕ.

12. Основною формою роботи НКРЕ як колегіального органу є засідання.

Засідання НКРЕ є правомочним, якщо на ньому присутня більше половини її загального кількісного складу.

Рішення НКРЕ вважається прийнятим, якщо за нього проголосувала більшість від загального кількісного складу НКРЕ. Голова, члени НКРЕ мають по одному голосу кожний.

13. Рішення НКРЕ приймаються на засіданнях, які проводяться у формі відкритих або закритих слухань. У разі розгляду питань, що мають важливе суспільне значення, засідання проводяться у формі відкритих слухань, в яких беруть участь представники суб'єктів природних монополій і суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, об'єднань споживачів і громадськості.

Рішення, прийняті НКРЕ, оформляються ухвалами і розпорядженнями.

Рішення НКРЕ, прийняті в межах її повноважень, обов'язкові до виконання суб'єктами природних монополій.

Рішення Комісії можуть бути оскаржені у встановленому законодавством порядку.

Рішення НКРЕ, які є нормативно-правовими актами, підлягають обов'язковій державній реєстрації у встановленому законодавством порядку, за винятком рішень з питань встановлення цін і тарифів (окрім встановлення цін і тарифів для населення) і рішень з питань функціонування оптового ринку електричної енергії.

Рішення НКРЕ, які є нормативно-правовими актами, не вимагають узгодження з іншими органами державної влади, окрім випадків, передбачених законом.

Рішення НКРЕ, які згідно закону є регуляторними актами (окрім рішень про встановлення тарифів), розробляються, розглядаються, приймаються і обнародовуватимуться з урахуванням вимог Закону України "Про основи державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" (1160-15).

НКРЕ право видавати в установленому порядку спільно з органами виконавської влади сумісні акти.

14. НКРЕ для виконання покладених на неї задач може утворювати консультативні і інші дорадчі органи. Положення про такі органи затверджуються НКРЕ.

НКРЕ для науково-методичного і інформаційного забезпечення своєї діяльності, у тому числі збалансували в процесі діяльності НКРЕ інтересів суб'єктів природних монополій, суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, споживачів товарів і послуг, може привертати учених, експертів, консультантів, представників громадськості.

15. Гранична чисельність працівників НКРЕ затверджується Президентом України.

Структура НКРЕ затверджується Главою НКРЕ в межах витрат, передбачених в Державному бюджеті України.

Штатний розклад затверджується Главою НКРЕ за узгодженням з Міністерством фінансів України.

16. НКРЕ є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в органах Державної казначейської служби України, поточні і вкладні (депозитні) рахунки в установах банку і друк із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням.

6.2.2 Тарифи на закупку и продаж електроенергії.

Тарифы на закупку и продажу электроэнергии Государственным предприятием «Энергорынок» и энергоснабжающими компаниями централизованно определяются и регулируются *Национальной Комиссией Регулирования в Энергетике (НКРЭ)*.

Деятельность НКРЭ определяется статьями 12 и 17 Закона Украины «Об электроэнергетике».

Статья 12. Основные задания и полномочия Национальной комиссии регуляции электроэнергетики Украины. Основными заданиями Национальной комиссии регуляции электроэнергетики Украины являются:

– участие в формировании и обеспечении реализации единой государственной политики относительно развития и функционирования оптового рынка электроэнергии Украины;

–государственная регуляция деятельности субъектов естественных монополий в электроэнергетике;

–содействие конкуренции в сфере производства и снабжения электрической энергии;

–обеспечение проведения ценовой и тарифной политики в электроэнергетике;

–защита прав потребителей электрической и тепловой энергии;

–разработка и утверждение правил пользования электрической энергией;

–выдача субъектам предпринимательской деятельности лицензий на производство, передачу и снабжение электрической энергии;

–контроль за сдерживанием лицензиатами условий и правил осуществления лицензированной деятельности и применения к ним соответствующих санкций за их нарушение.

–(абзац девятый части первой статьи 12 в редакции Закона Украины от 22.06.2000 р. N 1821-III)

Национальная комиссия регуляции электроэнергетики в соответствии с положенными на нее заданиями:

–принимает участие в регуляции платежно-расчетных отношений оптового рынка электроэнергии;

–устанавливает ограничение относительно совмещения видов деятельности субъектами предпринимательской деятельности;

–определяет соответствие ликвидации, реорганизации в форме слияния, присоединения, участия в объединениях, а также приобретения или отчуждения более двадцати пяти процентов частиц (акций, паев) активов субъектов предпринимательской деятельности условиям и правилам осуществления лицензированной деятельности;

–рассматривает дела о нарушении условий лицензий и за результатами рассмотрения принимает решение в пределах своей компетенции;

–применяет административные взыскания к должностным лицам и имущественные санкции к субъектам электроэнергетики, других участников оптового рынка электрической энергии с учетом активных упорядоченных действий относительно обеспечения стабильного финансового положения электроэнергетики и защиты прав потребителей;

–(абзац шестой части второй статьи 12 в редакции Закона Украины от 22.06.2000 р. N 1821-III)

–осуществляет беспрепятственно проверки соблюдения условий лицензированной деятельности.

Статья 17. Общие принципы установления тарифов на энергию. Формирование оптовых тарифов на электрическую энергию осуществляется на оптовом рынке электрической энергии Украины согласно с договором. Оптовые тарифы могут предусматривать расходы на общее финансирование развития нетрадиционных источников электрической энергии. На финансирование строительства ветровых электростанций согласно с Комплексной программой строительства ветровых электростанций устанавливается целевая надбавка в размере 0,75 процента к действующему тарифу на электрическую энергию, что продается производителями электрической энергии на оптовом рынке электрической энергии Украины, кроме электроэнергии, произведенной квалифицированными когенерационными установками.

(часть первая статьи 17 с изменениями, внесенными согласно с Законами Украины от 08.06.2000 р. N 1812-III, от 05.04.2005 р. N 2509-IV)

Розничная цена на электрическую энергию формируется энергопоставщиками согласно с условиями и правилами осуществления предпринимательской деятельности из снабжения электрической энергии.

Тарифы на передачу и снабжение электрической энергии местными (локальными) электросетями регулируются Национальной комиссией регуляции электроэнергетики Украины.

Убытки энергопоставщиков от предоставления льгот из оплаты за употребленную электрическую энергию отдельным категориям бытовых потребителей возмещаются за счет источников, определенных законодательными актами, которые предусматривают соответствующие льготы.

Формирование цен на электрическую энергию, произведенную на теплоэлектростанциях и других установках с комбинированным производством электрической и тепловой энергии, осуществляется с учетом тарифов на тепловую энергию. Регуляцию тарифов на электрическую энергию, произведенную на ветровых

электростанциях, осуществляет Национальная комиссия регуляции электроэнергетики Украины.

(часть пятая статьи 17 с изменениями, внесенными согласно с Законами Украины от 08.06.2000 р. N 1812-III, от 02.06.2005 р. N 2633-IV)

Регуляция тарифов на тепловую энергию, произведенную на теплоэлектроцентралях, других установках с комбинированным производством электрической и тепловой энергии, осуществляется Национальной комиссией регуляции электроэнергетики Украины. (часть шестая статьи 17 в редакции Закона Украины от 02.06.2005 р. N 2633-IV)

Предприятия, которые поставляют электрическую энергию сетями, которые не являются их собственностью, должны покупать электрическую энергию на оптовом рынке электрической энергии Украины и вносить плату за пользование местными (локальными) электрическими сетями. Снабжение электрической энергии потребителям отмеченными предприятиями осуществляется по тарифам, которые обуславливаются в договорах на снабжение электрической энергии. А также Положением о «Национальной комиссии, осуществляющим государственное регулирование в сфере энергетики», утвержденным Указом Президента Украины от 23 ноября 2011 N 1059/2011.

6.3. Питання пільгових тарифів.

Національна комісія Регулювання в Енергетиці (НКРЕ) щомісячно встановлює тарифи на закупівлю і продаж електроенергії, враховуючи також і спеціальні пільгові тарифи для окремих категорій виробників і споживачів енергії.

Всього, серед населення, рассматриваются 11 категорій споживачів. При цьому тарифна політика враховує і спожитий об'єм електроенергії. Оскільки ціни на електроенергію для населення є дотаційними, тобто по самій своїй суті пільговими, то ціна за електроенергію для населення тим вище, чим вище споживання. При цьому тариф коливається в межах від 21.54 коп. (для споживачів з електроплитами і соціально важливих сімей) до 95.76 коп (для більшості категорія споживачів з об'ємом споживання більше 800 кВт•ч електроенергії в місяць).

Таблиця 2.1. – Тарифи на відпустку електроенергії населенню України за станом на січень 2013 р. (по даним <http://www.nerc.gov.ua>)

Категорії споживачів:	Тарифи на електроенергію, коп. за 1 кВт · ч (з ПДВ)
1. Електроенергія, яка відпускається:	
за об'єм, спожитий до 150 кВт·ч електроенергії в місяць (включно)	28,02
за об'єм, спожитий понад 800 кВт·ч електроенергію в місяць	95,76
для багатодітних, приймальних сімей і дитячих будинків сімейного типу незалежно від об'ємів споживання електроенергії	28,02
1.2. Населенню, яке проживає в сільській місцевості:	
за об'єм, спожитий до 150 кВт·ч електроенергії в місяць (включно)	25,92
за об'єм, спожитий понад 800 кВт·ч електроенергію в місяць	95,76
для багатодітних, приймальних сімей і дитячих будинків сімейного типу незалежно від об'ємів споживання електроенергії	25,92
1.3. Населенню, яке проживає в житлових будинках (у тому числі в житлових будинках готельного типу і гуртожитках), обладнаних в установленому порядку кухонними електроплитами (у тому числі в сільській місцевості):	
за об'єм, спожитий до 250 кВт·ч електроенергії в місяць (включно)	21,54
за об'єм, спожитий понад 800 кВт·ч електроенергію в місяць	95,76
для багатодітних, приймальних сімей і дитячих будинків сімейного типу незалежно від об'ємів споживання електроенергії	21,54
1.4. Населенню, яке проживає в житлових будинках (у тому числі в житлових будинках готельного типу і гуртожитках), обладнаних в установленому порядку електроопалювальними установками або електроопалювальними установками і кухонними електроплитами (у тому числі в сільській місцевості):	
1.4.1. В період з 1 травня по 30 вересня (включно):	
за об'єм, спожитий до 250 кВт·ч електроенергії в місяць (включно)	21,54
за об'єм, спожитий понад 800 кВт·ч електроенергію в місяць	95,76
за об'єм, спожитий до 3600 кВт·ч електроенергії в місяць (включно)	21,54
за об'єм, спожитий понад 3600 кВт·ч електроенергію в місяць	95,76
1.4.3. Для багатодітних, приймальних сімей і дитячих будинків сімейного типу незалежно від об'ємів споживання	21,54

електроенергії	
1.5. Населенню, яке проживає в багатоквартирних будинках, не газифікованих природним газом і в яких відсутні або не функціонують системи централізованого теплопостачання:	
1.5.1. В період з 1 травня по 30 вересня (включно):	
за об'єм, спожитий до 250 кВт•ч електроенергії в місяць (включно)	21,54
за об'єм, спожитий понад 800 кВт•ч електроенергію в місяць	95,76
за об'єм, спожитий до 3600 кВт•ч електроенергії в місяць (включно)	21,54
за об'єм, спожитий понад 3600 кВт•ч електроенергію в місяць	95,76
1.5.3. Для багатодітних, приймальних сімей і дитячих будинків сімейного типу незалежно від об'ємів споживання електроенергії	21,54
1.6. Населенню, яке розраховується з енергозабезпечуючою організацією по загальному розрахунковому засобом обліку і з'єднане шляхом створення юридичної особи, окрім гуртожитків	36,48
1.9. Населенню, яке розраховується з енергозабезпечуючою організацією по загальному розрахунковому засобом обліку і з'єднане шляхом створення юридичної особи, і проживає в житлових будинках (у тому числі в житлових будинках готельного типу), обладнаних кухонними електроплитами і / або електроопалювальними установками (у тому числі в сільській місцевості), окрім гуртожитків	28,02
1.10. Гуртожиткам (підпадаючих під визначення "населення, яке розраховується з енергозабезпечуючою організацією по загальному розрахунковому засобом обліку і з'єднане створення юридичної особи"), розташованих в будинках, обладнаних кухонними електроплитами і / або електроопалювальними установками (у тому числі в сільській місцевості)	21,54
2. Електроенергія, яка відпускається споживачам, порівняним до населення	36,48

Для промислових споживачів або, точніше, для юридичних осіб ціна на електроенергію, практично однакова для всіх. Наприклад, на січень 2013 року ця ціна складала:

75,11 коп. для електроенергії напругою 35 кВ і вище;

95,61 коп. для електроенергії напругою 0,4 кВ, 6 і 10 кВ.

Найменування показника	Період поставки з 01.01.2013 по 10.01.2013		
	МВт•ч	%	грн/МВт•ч
Всього проведено	5 183 587	100,00	425,63
у тому числі:			
ГП "НАЕК "Енергоатом"	2 611 879	50,39	206,86
у тому числі:			
ГЕС	5 491	0,11	841,80
Назви актів	Вид акту, дата ухвалення, номер		
Законодавча база по енергозбереженню			
Про енергозбереження	Закон України від 1 липня 1994 року № 74/94-ВР		
Нормативно-правова база по біоенергетиці			
Про заходи щодо розвитку виробництва палива з біологічної сировини	Указ Президента України від 26 вересня 2003 року № 1094/2003		
Стандарти			
Енергозбереження. Методи визначення економічної ефективності заходів щодо енергозбереження. Встановлює загальні положення для заходів щодо енергозбереження для підприємств	ДСТУ 2155-93 від 01.01.1995		
Міждержавні стандарти			
Енергетика і електрифікація. Терміни і визначення	ГОСТ 19431-84		
Гармонізовані зарубіжні стандарти			
Системи енергетичні технічні. Основні положення. Визначає систематизацію в області енергетики	ДСТУ ISO 13600-2001		

Відновлювана енергетика	
Енергозбереження. Установки теплоутилизационные. Загальні технічні вимоги. Встановлює загальні положення на енерготехнологічні установки	ДСТУ 3635-98 від 01.07.2000
Вітроенергетика	
Вітер. Просторовий і тимчасовий розподіл характеристик	ГОСТ 24728-81 від 01.07.1982
Гармонізовані зарубіжні стандарти	
Системи вітрові турбогенераторів. Частина 1: Вимоги безпеки. (IEC 61400-1:1999, IDT). Розповсюджується на ВТГС з ометаємой площею 40 м ² і більш	ДСТУ IEC 61400-1-2001 від 01.07.2002
Галузеві документи	
Вітроенергетика. Установки електричні вітрові. Порядок проведення приймальних випробувань дослідницьких зразків	ГКД 3-001-2000
Сонячна енергетика	
Енергозбереження. Нетрадиційні і відновлювані джерела енергії. Колектори сонячні. Методи випробувань. Характеризує якість роботи СБК	ДСТУ 4034-2001
Сбросовий потенціал і енергія навколишнього середовища	
Теплові насоси "повітря-вода для комунально-побутового теплопостачання. Загальні технічні вимоги і методи випробувань. Дає можливість оцінити якість і надійність роботи ТНУ	ДСТУ 3859-99 від 01.01.2001
Геотермальна енергетика	
Енергозбереження. Відновлювані джерела енергії. Геотермальні установки. Загальні технічні вимоги. Використовується при розробці проектної документації	ДСТУ. Стадія розробки
Біоенергетика	
Енергозбереження. Відновлювані джерела енергії. Біогазові установки. Загальні технічні вимоги. Використовується при розробці проектної документації	ДСТУ 4516:2006 01.01.2007
Мала гідроенергетика	
Енергозбереження. Гідроенергетика мала. Методика визначення ресурсів. Дає можливість оцінити гідроенергетичний потенціал	ДСТУ. Стадія розробки

ТЕМА 7.

ОКРЕМІ ПРАВОВІ ПИТАННЯ РЕСУРСО-ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

7.1. Нормативно-правова база ресурсо-енергосбереження.

7.2. Правова база обліку енергії, визначення енерговтрат, штрафних санкцій та пільгових кредитів.

7.2.1. Нормативно-правове забезпечення реалізації програми енергозбереження.

7.2.2. Нормативно-правове забезпечення обліку енергозбереження.

7.3. Правові питання пільг на енергозберігаючі технології

7.4. Правові питання енергоменеджмента та енергоаудита на енерговидобувних, енергогенеруючих та енергоспоживаючих підприємствах

7.1. Нормативно-правова база ресурсо-енергосбереження.

Одним из основных условий развития экономики страны является достаточное энергосбережение. Постоянно растущий объем потребления энергоресурсов при необоснованном расточительстве и недостаточном финансировании топливно-энергетического комплекса (ТЭК) выдвинули в разряд важнейших государственных проблем необходимость повышения эффективности использования топливно-энергетических ресурсов (ТЭР). Целенаправленная работа в пределах государства по рациональному использованию ТЭР невозможна без наличия нормативной базы, которая содержит в себе нормативно-правовую и нормативно-техническую документацию нескольких уровней: мировой, государственный, региональный, муниципальный (или потребителя ТЭР).

Законотворческая и концептуальная составляющие энергетической политики определяются Верховной Радой и Кабинетом Министров Украины. Законы Украины, Постановления Верховной Рады Украины, Указы и Распоряжения Президента Украины, Постановления и Распоряжения Кабинета Министров Украины, приказы Национального агентства Украины по вопросам обеспечения эффективного использования энергетических ресурсов (НАЭР) составляют основу нормативно-правовой базы

энергосбережения государственного уровня. К важнейшим из них относится Закон Украины «Об энергосбережении», принятый 01.07.1994 г.

Для устойчивого обеспечения населения и экономики страны энергоносителями, повышение энергоэффективности использования ТЭР, уменьшение негативного воздействия на окружающую среду, сохранение энергетической независимости и обеспечения энергетической безопасности Украины разработаны и реализуются Энергетическая стратегия Украины на период до 2030 года, Комплексная государственная программа энергосбережения Украины, Государственная целевая экономическая программа энергоэффективности на 2010-2015 гг - основные документы, содержащие систему научно обоснованных положений о приоритетах долговременной энергетической политики государства и механизмы ее реализации.

Дальнейшее совершенствование государственной политики в энергосбережении определено распоряжением Кабинета Министров Украины от 17.12.2008 № 1567-р «О программах повышения энергоэффективности и уменьшения потребления энергоресурсов», в соответствии с которым разработаны отраслевые программы повышения энергоэффективности на 2010-2014 годы, приоритетом которых должно стать уменьшение энергоемкости валового внутреннего продукта.

Основной задачей законодательства в сфере энергосбережения является создание благоприятных условий для эффективного использования энергоресурсов, что исключает непосредственное вмешательство в хозяйственную деятельность субъектов энергетического сектора, юридических и физических лиц. Одним из условий, обеспечивающих реализацию требований законодательства Украины по вопросам энергосбережения, является разработка нормативно-технических документов, в которых были бы учтены современные требования по энергосбережению. Нормативно-техническая документация рассматривается на нескольких уровнях: международные (ISO, МЭК, МОН-СУОТ и др.), Государственные (ДСТУ, ГОСТ и др.), Отраслевые (НАПБ, НПАОП, ДСТУ-П ОНSAS, ОСТ, ANSI / IEEE), стандарты предприятий, научно-технических и инженерных обществ и союзов, технические условия (ТУ). Среди нормативно-технической документации кроме стандартов (ДСТУ и др.) и строительных норм

(ДБН, СНиП, СН, ВСН, ВНТП, калькуляционных норм и др.), санитарно-эпидемиологических норм (СанПиН, ДСанПиН, ДСН), норм охраны труда (НПАОП, ДНАОП, НАПБ) следует отметить правила (ПУЭ, ПТЭЭ, ПТБ, ПКЭЭ и др.), специализированные методики, инструкции. Нормативно-правовая база энергосбережения насчитывает значительное количество документов. Перечень важнейших из них приведены ниже.

Закон Украины № 1560 от 18.09.1991 г. «Об инвестиционной деятельности» Настоящий Закон определяет общие правовые, экономические и социальные условия инвестиционной деятельности на территории Украины. Он направлен на обеспечение равной защиты прав, интересов и имущества субъектов инвестиционной деятельности независимо от форм собственности, в том числе права предпринимателей без ограничений принимать решения, а также на эффективное инвестирование народного хозяйства Украины, развития международного экономического сотрудничества и интеграции.

Закон Украины № 74/94-ВР от 01.07.1994 г. «Об энергосбережении»

Настоящий Закон определяет правовые, экономические, социальные и экологические основы энергосбережения для всех предприятий, объединений и организаций, расположенных на территории Украины, а также для граждан.

Закон Украины № 575/97-ВР от 16.10.1997 г. «Об электроэнергетике»

Настоящий Закон определяет правовые, экономические и организационные основы деятельности в электроэнергетике и регулирует отношения, связанные с производством, передачей, снабжением и использованием энергии, обеспечением энергетической безопасности Украины, конкуренцией и защитой прав потребителей и работников отрасли.

Закон Украины № 89/98-ВР от 06.02.1998 г. «О ратификации Договора к Энергетической Хартии и Протокола к Энергетической Хартии по вопросам энергетической эффективности и смежных экологических аспектов »

Настоящий Договор устанавливает юридические рамки с целью содействия длительному сотрудничеству в области энергетики на основе взаимодополняемости и взаимной выгоды, в целях и принципов хартии.

Закон Украины № 1391-XIV от 14.01.2000 г. «Об альтернативных видах жидкого и газообразного топлива»

Настоящий Закон определяет правовые, социальные, экономические, экологические и организационные принципы производства (добычи) и использования альтернативных видов жидкого и газообразного топлива на основе привлечения нетрадиционных источников и видов энергетического сырья и направлен на создание необходимых условий для расширения производства (добычи) и потребления этих видов топлива в Украине.

Закон Украины № 2665-III от 21.06.2001 г. «О нефти и газе»

Настоящий Закон определяет правовые, экономические и организационные основы деятельности нефтегазовой отрасли Украины и регулирует отношения, связанные с особенностями пользования нефтегазоносными недрами, добычей, транспортировкой, хранением и использованием нефти, газа и продуктов их переработки с целью обеспечения энергетической безопасности Украины, развития конкурентных отношений в нефтегазовой отрасли, защиты прав всех субъектов отношений, возникающих в связи с геологическим изучением недр, разработкой месторождений нефти и газа, переработкой нефти и газа, хранением, транспортировкой и реализацией нефти, газа и продуктов их переработки, потребителей нефти и газа и работников отрасли.

Закон Украины № 555-IV от 20.02.2003 г. «Об альтернативных источниках энергии»

Настоящий Закон определяет правовые, экономические, экологические и организационные основы использования альтернативных источников энергии и содействие расширению их использования в топливно-энергетическом комплексе.

Закон Украины № 964-IV от 19.06.2003 г. «Об основах национальной безопасности Украины»

Закон в соответствии с пунктом 17 части первой статьи 92 Конституции Украины определяет основные принципы государственной политики, направленной на защиту национальных интересов и гарантирование в Украине безопасности личности, общества и государства от внешних и внутренних угроз во всех сферах жизнедеятельности.

Закон Украины № 2509-IV от 05.04.2005 г. «О комбинированном производстве тепловой и электрической энергии (когенерации) и использовании сбросного энергопотенциала»

Настоящий Закон определяет правовые, экономические и организационные основы деятельности субъектов отношений в сфере энергосбережения по использованию когенерационных установок, регулирует отношения, связанные с особенностями производства, передачи и снабжения электрической и тепловой энергии от когенерационных установок. Целью настоящего Закона является создание правовых основ для повышения эффективности использования топлива в процессах производства энергии или других технологических процессах, развития и применения технологий комбинированного производства электрической и тепловой энергии, повышения надежности и безопасности энергоснабжения на региональном уровне, привлечение инвестиций на создание когенерационных установок.

Закон Украины № 2806-IV от 06.09.2005 г. «О разрешительной системе в сфере хозяйственной деятельности»

Настоящий Закон определяет правовые и организационные основы функционирования разрешительной системы в сфере хозяйственной деятельности и устанавливает порядок деятельности разрешительных органов, уполномоченных выдавать документы разрешительного характера, и администраторов. Закон Украины № 601-VI от 25.09.2008 г. «О внесении изменений в некоторые законы Украины относительно установления "зеленого тарифа"»

«Зеленый» тариф - это специальный тариф, по которому закупается электрическая энергия, произведенная на объектах электроэнергетики, использующих альтернативные источники энергии (кроме доменного и коксующегося газов, а с использованием гидроэнергии - произведенная лишь малыми гидроэлектростанциями), «Оптовый рынок электрической энергии» Украины обязан покупать по «зеленому» тарифу электрическую энергию, произведенную на объектах электроэнергетики, использующих альтернативные источники энергии (кроме доменного и коксующегося газов, а с использованием гидроэнергии - произведенную лишь малыми гидроэлектростанциями) и не проданную по договорным ценам непосредственно потребителям или энергоснабжающим компаниям, осуществляющим

хозяйственную деятельность по поставкам электрической энергии по регулируемому тарифу.

Общая характеристика Закона Украины «О энергосбережении» и сфера его регулирования.

Закон Украины «Об энергосбережении» определяет правовые, экономические, социальные и экологические основы энергосбережения для всех предприятий, объединений и организаций, расположенных на территории Украины, а также для граждан. Субъектами правового регулирования отношений в сфере энергосбережения являются юридические и физические лица, в результате деятельности которых осуществляются:

- проведение энергосберегающей политики и мероприятий по энергосбережению во всех отраслях народного хозяйства-промышленности, транспорте, строительстве, сельском хозяйстве и т.д., социальной сфере и быту, а также в сфере межгосударственного и международного сотрудничества;

- добыча, переработка, транспортировка, производство, хранение и использование всех видов топлива, тепловой и электрической энергии, других ресурсов природного или искусственного происхождения в части использования топливно-энергетических ресурсов;

- проведение энергетического аудита;

- производство и поставка энергетического и энергопотребляющего оборудования, машин, механизмов, конструкционных, строительных материалов и другой продукции, приборов учета, контроля и регулирования расходования энергоресурсов;

- научно-исследовательские, проектно-конструкторские, экспертные, специализированные, монтажные, наладочные, ремонтные и другие виды работ и услуг, связанных с повышением эффективности использования и экономии топливно-энергетических ресурсы, связанные с развитием и использованием нетрадиционных ресурсов;

- возобновляемых источников энергии, вторичных энергетических ресурсов, процессов замещения дефицитных видов топлива;

- определение приоритетных направлений экологически чистой энергетики и создания новых источников энергии и видов топлива;

- информационное обеспечение народного хозяйства и населения по проблемам энергосбережения и использования новых источников энергии и видов топлива;

- создание эффективных систем управления и средств контроля за энергосбережением. Данный закон устанавливает принципы государственной политики в сфере энергосбережения, уполномоченные органы в данной сфере, экономические механизмы энергосбережения, регулирует основы стандартизации и нормирования энергопотребления, осуществление государственной экспертизы в сфере энергосбережения, вопросы энергетического аудита и другие вопросы.

Бесспорно, Закон Украины «Об энергосбережении» был основой для разработки и внедрения политики по энергосбережению в Украине, и на его основе продолжают приниматься многочисленное количество законных и подзаконных нормативно-правовых актов.

Как видно, нормативно-правовая база по вопросам энергосбережения, начавшая в Украине в основном развиваться во второй половине 90-х годов 20 столетия, достаточно разветвленной. При этом специалисты и в дальнейшем утверждают, что потребность в усовершенствовании и согласовании нормативных положений в данной сфере существует. Важным остается вопрос внедрение европейских стандартов в сфере энергосбережения в действующем законодательстве Украины, поэтому, безусловно, развитие законодательства в данной сфере должно происходить постоянно, в том числе с учетом новых научных разработок и развития в сфере энергосбережения.

7.2.Правова база обліку енергії, визначення енерговтрат, штрафних санкцій та пільгових кредитів.

Действующая нормативно-правовая база по программе энергосбережения реализована в целом ряде Законов Украины и нормативно-правовых актов, включая Указы Президента Украины, Постановления Совета министров, а также включает Государственные стандарты и нормы. Перечень такой базы представлен в таблице:

Названия актов	Вид акта, дата принятия, номер
1	2
Законодательная база по энергосбережению	
Об энергосбережении	Закон Украины от 1 июля 1994 года № 74/94-ВР
Об электроэнергетике	Закон Украины от 16 октября 1997 года № 575/97-ВР
О ратификации Договора к Энергетической Хартии и Протоколу к Энергетической Хартии по вопросам энергетической эффективности и смежных экологических аспектов	Закон Украины от 6 февраля 1998 года № 89/98-ВР
О ратификации Кредитного соглашения (Финансирование Украинской энергосберегающей сервисной компании (УкрЭско)) между Украиной и Европейским банком реконструкции и развития	Закон Украины от 13 мая 1999 года № 648-XIV
Об альтернативных видах топлива	Закон Украины от 14 января 2000 года № 1391-XIV
Об альтернативных источниках энергии	Закон Украины от 20 февраля 2003 года № 555-IV
О комбинированном производстве тепловой и электрической энергии (когенерации) и использовании сбросового энергопотенциала	Закон Украины от 5 апреля 2005 года № 2509-IV
О теплоснабжении	Закон Украины от 2 июня 2005 года № 2633-IV
Нормативно-правовая база по биоэнергетике	
О мероприятиях по развитию производства топлива из биологического сырья	Указ Президента Украины от 26 сентября 2003 года № 1094/2003
Об утверждении программы "Этанол"	Постановление Кабинета Министров Украины от 4 июля 2000 года № 1044
Об одобрении Концепции Программы развития производства дизельного биотоплива на период до 2010 года	Распоряжение Кабинета Министров Украины от 28 декабря 2005 года № 576-р
Об одобрении Энергетической стратегии Украины на период до 2030 года	Распоряжение Кабинета Министров Украины от

	15 марта 2006 года № 145-р
Об одобрении Концепции Комплексной государственной программы реструктуризации и развития свеклосахарной отрасли на период до 2010 года	Распоряжение Кабинета Министров Украины от 24 декабря 2005 года № 566-р
Об определении приоритетных направлений энергосбережения	Приказ Министерства финансов Украины от 4 июля 2006 года № 631, зарегистрированный в Министерстве юстиции Украины 25 июля 2006 года № 865/12739
О программах повышения энергоэффективности и уменьшения потребления энергетических ресурсов	Распоряжение Кабинета Министров Украины от 17 декабря 2008 года № 1567-р
Некоторые вопросы реализации государственной политики в сфере эффективного использования топливно-энергетических ресурсов	Распоряжение Кабинета Министров Украины от 11 февраля 2009 года № 159-р
Вопросы организации производства и использования биогаза	Распоряжение Кабинета Министров Украины от 12 февраля 2009 года № 217-р
О первоочередных мероприятиях по сокращению объемов потребления природного газа на период до 2010 года	Распоряжение Кабинета Министров Украины от 19 февраля 2009 года № 256-р
Об особенностях присоединения к электрическим сетям объектов электроэнергетики, вырабатывающих электрическую энергию с использованием альтернативных источников	Постановление Кабинета Министров Украины от 19 февраля 2009 года № 126
Стандарты	
Энергосбережение. Методы определения экономической эффективности мероприятий по энергосбережению. Устанавливает общие положения для мероприятий по энергосбережению для предприятий	ДСТУ 2155-93 от 01.01.1995
Энергосбережение. Нетрадиционные источники энергии. Сроки и определения. (Определяет терминологию для научно-технической документации)	ДСТУ 2275-93 от 01.01.1995

Энергосбережение. Основные положения. Устанавливает общие положения по энергосбережению	ДСТУ 2339-94 от 01.01.1995
Энергосбережение. Сроки и определения. Определяет основные понятия для использования в научно-технической литературе	ДСТУ 2420-94
Ресурсосбережение. Основные положения. Устанавливает основные требования и принципы ресурсосбережения	ДСТУ 3051-95 от 01.01.1997
Ресурсосбережение. Порядок установления показателей ресурсосбережения и документации на продукцию. Используется при разработке проектной документации	ДСТУ 3052-95 от 01.01.1997
Методы определения энергопотребления горных предприятий. Используется для экономической оценки энергосбережения в области горнодобывающей промышленности	ДСТУ 3176-95 от 01.01.1997
Энергосбережение. Методы и средства измерений тепловых величин. Общие положения. Регламентирует правильность расчетной базы при измерении тепловых величин	ДСТУ 3401-97
Энергосбережение. Нетрадиционные и возобновляемые источники энергии. Основные положения	ДСТУ 3569-97 (ГОСТ 30514-97)
Энергосбережение. Методика определения полной энергоемкости работ и услуг. Дает возможность определить стоимость работ и услуг	ДСТУ 3635-98
Энергосбережение. Нетрадиционные источники энергии. Основные положения. Требования к нормативным документам в области ВИЭ	ДСТУ 3569-97
Энергосбережение. Методы измерения и расчета теплоты сгорания топлива. Определяет способы измерения и расчета теплоты сгорания для твердого, жидкого и газообразного топлива	ДСТУ 3581-97
Энергосбережение. Номенклатура показателей энергоэффективности и порядок их внесения в нормативную документацию. Стандартизирует и обобщает показатели энергоэффективности	ДСТУ 3755-98
Энергосбережение. Методы анализа и расчета затрат топлива и энергии на металлургических предприятиях. Используется для оценки	ДСТУ 3740-98

мероприятий по энергоэффективности на металлургических предприятиях	
Энергосбережение. Методика оценки энергетического состояния систем энергоснабжения промышленных предприятий для их паспортизации. Дает возможность оценить энергетическое состояние промышленного предприятия	Р 50-081-2000
Энергосбережение. Методы анализа и расчета удельных затрат энергоресурсов. Используется для статистической оценки удельных затрат энергоресурсов	ДСТУ 4110-2002
Энергосбережение. Здания и сооружения. Методы измерения плотности тепловых потоков и коэффициентов теплообмена. Улучшение мероприятий по энергосбережению для строительной промышленности	ДСТУ. Представлено на утверждение
Энергосбережение. Тепловые потребители электроэнергии промышленных предприятий. Методика определения норм затрат электроэнергии. Дает возможность определить нормы затрат электроэнергии для тепловых потребителей промышленных предприятий	ДСТУ. Представлено на утверждение
Межгосударственные стандарты	
Энергетика и электрификация. Термины и определения	ГОСТ 19431-84
Системы энергетические. Термины и определения	ГОСТ 21027-75
Электрическая часть электростанции и электрической сети. Термины и определения	ГОСТ 24291-90
Энергосбережение. Нетрадиционные и возобновляемые источники энергии. Основные положения	ГОСТ 30514-97
Гармонизированные зарубежные стандарты	
Системы энергетические технические. Основные положения. Определяет систематизацию в области энергетики	ДСТУ ISO 13600-2001
Системы энергетические технические. Структура для анализа. Секторы снабжения и потребления энергопродукта. Дает возможность оценить движение энергетической продукции	ДСТУ ISO 13601-2001
Возобновляемая энергетика	
Энергосбережение. Установки	ДСТУ 3635-98 от

теплоутилизационные. Общие технические требования. Устанавливает общие положения на энерготехнологичные установки	01.07.2000
Энергосбережение. Ресурсы энергетические вторичные. Термины и определения. Определяет терминологию для научно-технической документации	ДСТУ 3818-98 от 01.01.2000
Энергосбережение. Ресурсы энергетические вторичные. Методика определения показателей выхода и использования	ДСТУ 4090-2001 от 01.01.2003
Энергосбережение. Ресурсы энергетические вторичные. Коксохимическое производство. Методика определения показателей выхода и использования. Дает общую оценку количества ВЭР коксохимического производства	Представлено на утверждение
Ветроэнергетика	
Ветер. Пространственное и временное распределение характеристик	ГОСТ 24728-81 от 01.07.1982
Ветроэнергетика. Ветроэнергетические установки и ветроэлектрические станции. Термины и определения.	ДСТУ 3896-99 от 01.07.2000
Ветроэнергетика. Установки электрические ветровые. Общие технические требования. Разрешает обобщить требования к проектной документации.	ДСТУ 4037-2001 от 01.01.2002
Ветроэнергетика. Станции электрические ветровые. Общие технические требования. Обобщает требования к разработке проектов ВЭС	ДСТУ 4051-2001 от 01.04.2002
Ветроэнергетика. Установки электрические ветровые. Методы испытания. Дает возможность стандартизировать методику испытания ВЭУ	ДСТУ 4225-2003
Установки ветронасосные. Общие технические условия	ДСТУ 4407:2005 от 30.05.2005
Установки электрические ветровые малой мощности. Общие технические требования. Общие технические условия к ветроэлектрическим установкам (ВЭУ) малой мощности	ДСТУ 4859:2007 от 05.11.2007
Гармонизированные зарубежные стандарты	
Системы турбогенераторные ветровые. Часть 1: Требования безопасности. (IEC 61400-1:1999, IDT). Распространяется на ВТГС с ометаемой	ДСТУ IEC 61400-1-2001 от 01.07.2002

площадью 40 м ² и более	
Системы турбогенераторные ветровые. Часть 2: Требования безопасности малых ветровых турбин. (IEC 61400-2:1996, IDT). Распространяется на МВТГС с ометаемой площадью менее 40 м ²	ДСТУ IEC 61400-2-2001 от 01.01.2003
Системы турбогенераторные ветровые. Часть 11: Методика измерения акустического шума. Дает возможность оценить уровень акустического шума ВТГС	ДСТУ IEC 61400-11-2001 от 01.07.2004 IEC 61400-11:1997, IDT
Системы турбогенераторные ветровые. Часть 12: Испытание ветровых турбин для определения энергетических характеристик. Устанавливает методику измерения энергетических эксплуатационных характеристик отдельной ветровой турбогенераторной системы (далее – ВТГС) и ее применение для испытания ВТГС всех типов и размеров, подсоединенных к электрической сети. Оценивает абсолютные и эксплуатационные характеристики ВТГС	ДСТУ IEC 61400-12-2001 от 01.07.2003 IEC 61400-12:1998, IDT
Системы турбогенераторные ветровые. Часть 13: Измерение механических нагрузок. Дает возможность определить механические нагрузки ВТГС	ДСТУ IEC /TS 61400-13-2003 от 01.07.2005 IEC 61400-13:2001, IDT
Системы турбогенераторные ветровые. Часть 21: Измерение и оценка характеристик качества энергии ветровых турбин, подсоединенных к сети. Разрешает ввести единую методику для оценки характеристик качества энергии ветровых турбин	ДСТУ IEC 61400-21-2001 от 01.07.2004 IEC 61400-21:2001, IDT
Системы турбогенераторные ветровые. Часть 22: Сертификация ветровых турбин. IDT. Дает возможность сертифицировать оборудование ВЭС	ДСТУ IEC /TS 61400-22-2003 IEC 61400-22:1999.
Системы турбогенераторные ветровые. Часть 23: Полное испытание конструкций лопастей ротора. Характеризует надежность ВЭУ	ДСТУ IEC /TS 61400-23-2003 IEC 61400-23:2001, IDT.
Системы турбогенераторные ветровые. Часть 24: Защита ветровых турбин. Обобщает и систематизирует методы защиты ВТГС от молнии	ДСТУ IEC 61400-24-2001 от 01.07.2003 IEC 61400-24:2000, IDT
Отраслевые документы	
Ветроэнергетика. Установки электрические ветровые. Порядок проведения приемных	ГКД 3-001-2000

испытаний исследовательских образцов	
Ветровые электрические установки. Основные положения сборки и монтажа. Распространяется на горизонтально- и вертикально-осевые ветроэлектрические установки и устанавливает порядок и основные положения сборки, монтажа, испытания, пуска, комплексной проверки и обкатки ВЭУ на месте эксплуатации	ГКД 3-002-2000 Киев 2001
Ветроэнергетика. Установки электрические ветровые. Порядок постановки на серийное производство	ГКД 3-003-2000
Ветроэнергетика. Установки электрические ветровые. Определение характеристик мощности	ГКД 3-004-2000
Подсоединение объектов ветроэнергетики к электрическим сетям	ГКД 341.003. 001.001-2000
Правила проектирования ветровых электрических станций	ГКД 341.003. 001.002-2000
Ветроэнергетика. Ветровые электрические станции. Требования к объемам приемных испытаний, комплектации документацией и техническими средствами	ГКД 341. 003. 003.001-2000
Ветроэнергетика. Дополнение к Инструкции о расследовании и учете технологических нарушений на объектах электроэнергетики и объединенной энергетической системы Украины ГКД 34.08.551-99. Расследование и учет технологических нарушений на ВЭС	ГКД 341.003. 003.002-2000
Ветроэнергетика. Площадки для ветровых электростанций. Требования к отбору. Данный нормативный документ формирует требования к отбору потенциальных площадок для размещения ветровых электрических станций (ВЭС) в определенном районе	ГКД 341.003. 003.003-2000
Ветроэнергетика. Ветровые электрические станции. Типовые должностные инструкции персонала	ГКД 341.003. 003.004-2000
Нормативы численности работников ветровых электростанций	ГКД 341.003. 003.005-2000
Площадки для ветровых электростанций. Метеорологические исследования характеристик ветра. Этот нормативный документ (НД) устанавливает порядок проведения метеорологических исследований на стадиях,	ГКД 341.003. 003.006-2000 от 2000-11-12

предшествующих разработке технико-экономического обоснования инвестиций в новое строительство ветровых электростанций на территории Украины	
Примерная инструкция по охране труда во время выполнения работ на ветровых электрических станциях	ГКД 241.003. 003.007-2001
Технико-экономическое обоснование инвестиций в строительство ветровых электростанций	ГКД 341.003. 004.001-2000
Организационные структуры управления ветровых электрических станций. Рекомендации	ГКД 341.003. 004.002-2000
Солнечная энергетика	
Энергосбережение. Нетрадиционные и возобновляемые источники энергии. Коллекторы солнечные. Методы испытаний. Характеризует качество работы СК	ДСТУ 4034-2001
Системы тепловые солнечные и их компоненты. Коллекторы солнечные. Часть 1: Общие технические требования	ДСТУ EN 12975-2001
Системы тепловые солнечные и их компоненты. Коллекторы солнечные. Часть 1: Общие технические требования. Используется при разработке технической документации на СТС	ДСТУ EN 12975-1-2001
Фотоэлектрические приборы из кристаллического кремния. Методика коррекции по температуре и облученности результатов измерения вольтамперной характеристики. Используется при разработке солнечных фотопреобразователей	ГОСТ 28976-91 (МЭК-891-87)
Фотоэлектрические приборы. Измерения фотоэлектрических вольтамперных характеристик. Разрешает оценить качество СФ	ГОСТ 28977-91 МЭК-904-1-87
Энергосбережение. Гелиоэнергетика. Методика определения ресурсов. Разрешает оценить потенциал солнечных ресурсов	ДСТУ. Стадия разработки
Сбросовый потенциал и энергия окружающей среды	
Тепловые насосы "воздух-вода" для коммунально-бытового теплоснабжения. Общие технические требования и методы испытаний. Дает возможность оценить качество и надежность работы ТНУ	ДСТУ 3859-99 от 01.01.2001
Сетевые воздушные кондиционеры и тепловые	ДСТУ ISO 13253-97

насосы. Испытание и оценка качества. Дает возможность оценить качество и надежность работы для нужд коммунально-бытового теплоснабжения	
Геотермальная энергетика	
Энергосбережение. Возобновляемые источники энергии. Геотермальные установки. Общие технические требования. Используется при разработке проектной документации	ДСТУ. Стадия разработки
Биоэнергетика	
Энергосбережение. Возобновляемые источники энергии. Биогазовые установки. Общие технические требования. Используется при разработке проектной документации	ДСТУ 4516:2006 01.01.2007
Малая гидроэнергетика	
Энергосбережение. Гидроэнергетика малая. Методика определения ресурсов. Дает возможность оценить гидроэнергетический потенциал	ДСТУ. Стадия разработки

7.3. Правові питання пільг на енергозберігаючі технології

Енергозбереження в Україні регулюється основним Законом України «Про енергозбереження» від 01 липня 1994 року № 74/94 ВР. Цей Закон визначає ряд принципів у сфері енергозбереження. Багато хто з них або декларативні, або дуже загальні, наприклад:

- поєднання методів економічного стимулювання і фінансової відповідальності з метою раціонального використання і економічного витрачання ТЕР ресурсів;

- популяризація економічних, екологічних і соціальних переваг енергозбереження

- підвищення суспільного освітнього рівня в цій сфері.

Серед принципів енергозбереження важливими можна назвати обов'язковість державної експертизи по енергозбереженню. Порядок і випадки обов'язкового проведення встановлений Ухвалою КМ України від 15 липня 1998 року № 1094 «Про державну експертизу по енергозбереженню», зокрема, обов'язкової ця експертиза є для інвестиційних проектів в будівництві; при імпорті нової енергоємної техніки, технологій, енергоємних матеріалів; для устаткування,

побутової техніки, нагрівальних і освітлювальних приладів, які створюються в Україні і в інших випадках.

Також важливим принципом енергозбереження є встановлення платні за пряму втрату і нераціональне використання топливно-енергетических ресурсів («Порядок проведення перевірки ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів на підприємствах, в установах і організаціях і усунення фактів їх неефективного використання» затверджений Наказом Державного комітету України по енергозбереженню від 4 серпня 2000 року № 64). Перевірки ефективності використання ресурсів проводяться планово (не частіше 1 разу на рік), і, по клопотанню органів влади, — позапланово. Нормативи, перевищення яких є неефективним використанням, встановлені Ухвалою КМ України від 15 липня в 1997 р. № 786 «Про порядок нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів в суспільному виробництві».

Згідно Закону «Про енергозбереження», стимулювання енергозбереження здійснюється в наступних формах:

а) надання податкової пільги підприємствам - виробникам енергозберігаючого устаткування, техніки і матеріалів, засобів вимірювання, контролю і управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, виробникам устаткування для використання нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії і альтернативних видів палива;

б) надання податкової пільги підприємствам, які використовують устаткування, працюючого на нетрадиційних і відновлюваних джерелах енергії, альтернативних видах палива;

в) пріоритетного кредитування (державними банками) заходів щодо забезпечення раціонального використання і економії паливно-енергетичних ресурсів (Порядок надання пільгових кредитів для реалізації інвестиційних проектів упровадження енергозберігаючої технології і технології по виробництву альтернативних джерел палива затверджений ухвалою Кабінету Міністрів України від 18 травня в 2006 роки № 695);

г) встановлення підвищеної норми амортизації енергозберігаючих основних фондів. Перелік видів енергозберігаючого устаткування, до яких застосовується підвищена норма амортизації, встановлюється КМ України (за станом на серпень 2009 року розробляється, але ще не затверджений);

д) цільової державної і іншої субсидії і безповоротного асигнування на виконання пошукової науково-дослідної роботи у сфері енергозберігаючої технології і нетрадиційних видів енергії, на виробництво і освоєння нових видів енергозберігаючої техніки і технології. Порядок надання державної субсидії і здійснення безповоротного асигнування встановлюється КМ України (Порядок проведення на конкурсних принципах оцінки і відбору інвестиційних проектів, які передбачають залучення засобів державного бюджету, затверджений КМ України Ухвалою від 25 листопада в 1999 роки № 2145).

Законодавством України передбачений ряд пільг відносно оподаткування діяльності пов'язаної з розробкою, упровадженням і використанням енергозберігаючих заходів і енергоефективних проектів.

Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» встановлено, що звільняється від оподаткування (протягом п'яти років з моменту отримання першого прибутку в результаті підвищення енергоефективності виробництва):

1. Прибуток підприємств, отриманий від продажу на митній території України, певних видів товарів власного виробництва згідно переліку, затверджений КМ України (окремого переліку за станом на серпень 2009 року не затверджено, тому аналогічно застосовується Ухвала КМ України від 14 травня в 2008 роки № 444 «Питання ввезення на митну територію України енергозберігаючих матеріалів, устаткування і комплектуючих»):

І енергозберігаючого устаткування і матеріалів, виробів, експлуатація яких забезпечує економію і раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів;

І засобів вимірювання, контролю і управління витратами паливно-енергетичних ресурсів.

Суми коштів, збережених у зв'язку з наданням податкової пільги, прямують платником податку на збільшення об'ємів виробництва. У разі порушення цільового використання засобів, платник податку зобов'язаний визначити прибуток, який не був об'єктом оподаткування у зв'язку з наданням податкової пільги, і визначити її як об'єкт оподаткування в поточному періоді, а також сплатити відповідну пеню.

2. Прибуток підприємств, включених в Державний реєстр підприємств, установ, організацій, які займаються розробкою,

упровадженням і використанням енергозберігаючих заходів і енергоефективних проектів, але в сумі не більше 50 відсотків суми прибутку, який підлягає оподаткуванню.

В Державний реєстр підприємств, установ, організацій, які займаються розробкою, запровадженням і використанням енергозберігаючих заходів і енергоефективних проектів, включаються підприємства, установи, організації, які включені в галузеві програми по енергозбереженню (затверджуються відповідним міністерством; комплексна програма енергозбереження затверджена Ухвалою КМ України від 5 лютого 1997 року № 148). Для включення в реєстр за наслідками проведення експертизи органами Державної інспекції по енергозбереженню підприємства повинні отримати висновок про відповідність енергозберігаючих заходів і енергоефективних проектів, які вже запроваджені або знаходяться на стадії розробки і запровадження, критеріям енергозбереження і включені в галузеві програми енергозбереження. Ведення вказаного вище Державного реєстру покладається на Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів. Порядок включення підприємств в даний реєстр також затверджується Національним агентством України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів, відповідний порядок затверджений Наказом від 1 квітня 2008 року № 49.

Пункт 5.18 (5.18.1. і 5.18.2.) статті 5 Закону України «Про податок на додану вартість» визначає, що звільняються від оподаткування операції по ввезенню на митну територію України наступного устаткування і матеріалів:

І енергозберігаючого устаткування і матеріалів;

І засобів вимірювання, контролю і управління витратами паливно-енергетичних ресурсів;

І енергозберігаючого устаткування і матеріалів, виробів, експлуатація яких забезпечує економію і раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів;

І засобів вимірювання, контролю і управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не проводяться в Україні. Перелік і об'єми відповідних товарів визначений Ухвалою КМ України від 14 травня в 2008 роки № 444 «Питання ввезення на митну

територію України енергозберігаючих матеріалів, устаткування і комплектуючих». У разі порушення вимог щодо цільового використання таких товарів платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання за наслідками податкового періоду, на який доводиться таке порушення, на суму податку на додану вартість, яка повинна була бути сплачена з вказаних операцій в звичайному режимі, а також заплатити пеню, нараховану відповідно до закону.

Згідно Розділу 3 статті 19 пункт (ч) Закону «Про єдиний митний тариф» звільняються від сплати мит наступне устаткування і матеріали:

І енергозберігаюче устаткування і матеріали;

І засобу вимірювання, контролю і управління витратами паливно-енергетичних ресурсів.

Перелік товарів визначений в Ухвалі КМ України від 14 травня в 2008 роки № 444 «Питання ввезення на митну територію України енергозберігаючих матеріалів, устаткування і комплектуючих». У разі порушення вимог щодо цільового використання вказаних товарів суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності зобов'язаний сплатити ввізне мито в порядку і розмірах, визначених законом.

Список літератури

Практичній посібник з енергозбереження для об'єктів промисловості, будівництва та житлово-комунального господарства України. — Луганськ, вид-во «Місячне сяйво», 2010. — 696 з.

ЕНЕРГЕТИЧНЕ ПРАВО УКРАЇНИ Коротке керівництво Традиційні джерела енергії Альтернативна енергетика «Торгівля викидами» Київ | 2009

7.4. Правові питання енергоменеджмента та енергоаудита на енерговидобувних, енергогенеруючих та енергоспоживаючих підприємствах

В даний час чинник енергозбереження робить визначальний вплив на формування економічної ситуації на Україні. Дефіцит топливно-енергетичних ресурсів, що становить приблизно 60% потреби народного господарства і населення, що покривається за рахунок імпорту з Росії, Туркменістану і інших країн, моральний і фізичний знос активної частини основних виробничих фондів, велика енергоємність технологій, кризовий стан фінансово-кредитної системи і економіки країни в цілому ставить задачі, безпосередньо

пов'язані з виживанням держави і його безпекою. У зв'язку з цим найважливішим напрямом економічного розвитку України стає енергозбереження у всіх сферах діяльності суспільства.

Для правового забезпечення рішення цих проблем 1 липня 1994 р. прийнятий Закон України "Про енергозбереження" і Ухвала Верховної Ради України про порядок введення його в дію, визначальні правові, економічні і соціальні принципи раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів підприємствами, об'єднаннями і організаціями всіх форм власності, діючими на Україні, незалежно від їх підлеглості. Концепція Закону орієнтована на загальноприйняті в світовій практиці погляди на єство і зміст державної політики в області енергозбереження.

В основу Закону встановлені наступні принципи управління енергозбереженням:

- державне управління енергозбереженням як результат застосування економічної і адміністративної дії;

- позавідомчий контроль за використанням паливно-енергетичних ресурсів;

- обов'язковість державної експертизи енергозбереження;

- стандартизація, сертифікація і нормування в області енергозбереження;

- економічне заохочення економії паливно-енергетичних ресурсів, економічні санкції за їх нераціональне і марнотратне витрачання;

- концентрація позабюджетних фінансових коштів, необхідних для реалізації державної політики енергозбереження; юридична рівноправність постачальників і споживачів паливно-енергетичних ресурсів;

- міжнародна співпраця при рішенні проблем енергозбереження.

Ухвалою Верховної Ради України від 01.07.94 р. Кабінету Міністрів України доручено ухвалити рішення, необхідні для застосування Закону. Кабінет Міністрів України прийняв Ухвалу N163 від 07.02.96 р. "Про загальнодержавну позабюджетну фундацію енергозбереження". З часу ухвалення Закону в періодичних виданнях опублікована велика кількість матеріалів, присвячених різним аспектам енергозбереження. Їх систематизація може бути використаний для вдосконалення нормативно- правової, економічної і соціальної бази державної політики енергозбереження.

Основні задачі енергозбереження направлені на:

- стимулювання виробників і споживачів енергії на виконання енергозберігаючих заходів;

- створення загальнодержавної позабюджетної фундації енергозбереження, яка згідно Ухвали Кабінету Міністрів України "Про загальнодержавну позабюджетну фундацію енергозбереження" формується з платежів за нераціональне використання паливно-енергетичних ресурсів, за рахунок відрахувань засобів з фундації розвитку паливно-енергетичного комплексу, добровільних внесків українських і зарубіжних юридичних осіб, громадян і осіб без громадянства зарубіжних країн, інших надходжень, не заборонених законодавством України;

- фінансування і матеріально-технічну підтримку заходів, що забезпечують раціональне використання і економію топливно-енергетичних ресурсів, для чого Ухвалою Кабінету Міністрів України від 07.02.96 р. передбачено створення на регіональному рівні місцевих фундацій енергозбереження, джерела формування яких визначатимуться з урахуванням умов і структури споживання паливно-енергетичних ресурсів, стани економіки регіону;

- стимулювання споживачів до енергозбереження за допомогою системи ціноутворення, пільг, дотацій, штрафних санкцій.

Законодавство про енергозбереження реалізується через систему державного управління, мета якого полягає в створенні правових і економічних умов діяльності споживачів енергії і органів управління енергозбереженням, тобто в законодавчому регулюванні взаємостосунків постачальників і споживачів енергії, дотриманні їх прав і взаємній відповідальності.

Указом Президента України від 26.07.95 р. № 666 створений Державний комітет України із енергозбереження. Ухвалою Кабінету Міністрів України від 09.01.96 р. № 20 "Про управління сферою енергозбереження" передбачено створення в міністерствах і відомствах, при обласних держадміністраціях і Уряді Автономної Республіки Крим, підприємствах і організаціях, що займаються змістом, зберіганням, переробкою, перетворенням, транспортуванням, обміном і використанням паливно-енергетичних ресурсів, підрозділів по енергозбереженню. Крім того, організовується Державна інспекція по енергозбереженню. Держкомітет з енергозбереження, спільно з іншими міністерствами і відомствами, розробляє і вводить в дію нормативні акти і стандарти у сфері енергоспоживання, вносить пропозиції по ціновій і податковій

політиці на користь енергозбереження, сприяє створенню нових виробництв енергозберігаючого устаткування загального призначення, спільно з Міністерством статистики вводить звітність в області енергоспоживання і енергозбереження. Діяльність загальнодержавного органу управління енергозбереженням повинна бути направлений на:

- розробку механізмів управління енергозбереженням і їх вдосконалення, нормативно-правової документації;

- організацію заходів щодо наповнення загальнодержавної фундації енергозбереження, розподіл і контроль за витрачанням засобів з цієї фундації, координацію робіт і використання засобів регіональних фундацій енергозбереження;

- організацію міжнародної співпраці в області енергозбереження;

- пропаганду енергозбереження в засобах масової інформації.

- Регіональні структури управління енергозбереженням зобов'язані:

- здійснювати роботу по енергозбереженню з конкретними підприємствами;

- давати рекомендації і фінансувати підтримку з місцевих фундацій енергозбереження виробництво енергозберігаючого устаткування для місцевого використання;

- розробляти і вносити пропозиції місцевим органам державного управління у сфері податків, тарифів, що відносяться до їх компетенції.

Непідготовленість промисловості до випуску енергозберігаючого устаткування, контрольно-вимірювальних приладів, інших технічних засобів, необхідних для забезпечення раціонального і економного витрачання паливно-енергетичних ресурсів, є серйозною причиною, стримуючою підвищення енергетичної ефективності економіки України. В умовах ринкових відносин основними механізмами реалізації політики енергозбереження, що формуються, стають:

- нормативно-правова регламентація діяльності в області раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів на всіх об'єктах виробничої сфери, сільського господарства, побутового споживання і др.;

- державна підтримка розробок нових енергозберігаючих технологій і устаткування;

- проведення цінової, кредитної і податкової політики, стимулюючої енергозбереження;
- сертифікація і стандартизація енергонасиченого устаткування і технологій, організація засобів обліку і контролю за витрачанням енергоносіїв;
- стимулювання проведення перевірок енергоємних виробництв (енергоаудитів), аналіз найперспективніших напрямів енергозбереження;
- формування загальнодержавного і регіональних (по областях, районах) фундацій енергозбереження для сприяння споживачам, що використовують нову техніку, організації виробництва нового енергоефективного устаткування;
- інформаційна робота із споживачами енергоресурсів, створення банків даних про нові енергозберігаючі технології і устаткування, формування і подальше підвищення енергозберігаючої культури населення;
- залучення іноземних інвестицій і комерційного капіталу для реалізації енергозберігаючих проектів.

В результаті розгляду питань забезпечення економіки України топливно-енергетичними ресурсами на Верховній Раді України, нарадах у Президента України і в Уряді визнано необхідним реалізувати ряд антикризових заходів в економіці, паливно-енергетичному комплексі, з яких необхідно відзначити деякі головні напрями:

- створення механізму обов'язкового розрахунку за використані енергоресурси, реструктуризація заборгованості за газ природний, електричну і теплову енергію, вугілля;
- вдосконалення системи цін на енергоносії, електричну і теплову енергію;
- створення нормативно-правової бази для ефективної дії Закону України "Про енергозбереження";
- створення розвинутої структури загальнодержавного і регіонального (по областях, районах) управління енергоспоживанням (стандартизація, нагляд, інформаційна робота, надання допомоги споживачам у вдосконаленні енергетичного устаткування, технологічної бази);
- формування загальнодержавного і регіональних позабюджетних фундацій енергозбереження для стимулювання і

фінансової підтримки в реалізації найважливіших енергозберігаючих заходів;

- підготовка фахівців у сфері енергозбереження, підвищення енергозберігаючої культури споживачів, населення, широка і активна пропаганда енергозберігаючої техніки і технологій.

Найважливіше місце в реалізації державної політики енергозбереження належить економічному механізму, який повинен передбачати:

- виключення з практики перекладення значної частини вартості енергоресурсів, що витрачаються побутовими споживачами і аграрним сектором, на промислові підприємства, що перешкоджає економічному витрачанню енергії, знижує конкурентоспроможність вироблюваної продукції, сприяє зростанню цін на товари промислового виробництва;

- відповідність тарифів на енергію фактичним витратам на її виробництво, передачу і розподіл;

- встановлення абонентного тарифу для оплати теплової енергії в комунальному побутовому секторі, при якому споживач оплачуватиме послуги із забезпечення стандартного теплового режиму приміщень, гарячого і холодного водопостачання;

- введення штрафних санкцій за недоотпуск енергії, розмір яких відповідав би економічному збитку, понесеному підприємствами;

- захист фінансових інтересів виробників енергії від несплати за відпущену електроенергію з правом відключення споживача при несплаті в строк за витрачену енергію;

- створення фондів енергозбереження для фінансової підтримки енергозберігаючих проектів на загальнодержавному і регіональному рівнях;

- стимулювання виробництва енергозберігаючого устаткування шляхом надання кредитів, дотацій, пільгового оподаткування на початковий період виробництва для забезпечення більш швидкого нарощування темпів його виробництва;

- проведення аудитів енергоємного виробництва, введення стандартизації і системи нормування при використуванні енергоресурсів у всіх сферах діяльності;

- залучення зарубіжних інвестицій в енергозбереження.

Загальнодержавна фундація енергозбереження може виконувати функції страхування засобів зарубіжних інвесторів, що усуне головну перешкоду для їх залучення в економіку України.

Економічне стимулювання енергозбереження припускає надання податкових пільг, кредитів і дотацій. Податкові пільги в області енергозбереження включають:

- пільги на додану вартість для виробників і споживачів у вигляді зниження податку на додану вартість по відношенню до встановлених ставок на продукцію з характеристиками енергетичної ефективності, що перевищують рівні, регламентовані в стандартах;

- виключення оподаткування на додану вартість для енергозберігаючої продукції, проведеної по замовленнях і за рахунок засобів загальнодержавної і регіональної фундацій енергозбереження;

- пільги енергозберігаючим організаціям: звільняються від податку на прибуток, одержуваний постачальниками енергоресурсів на інвестування енергозберігаючих проектів у власних споживачів; при визначенні тарифів на електричну і теплову енергію в їх структуру включаються витрати на енергозбереження енергозабезпечуючих організацій і споживачів електроенергію і теплоенергію (виробники електроенергії і тепла, що не входять в територіальні організації, мають право на відпустку енергії в сіті цих підприємств за договірною ціною);

- пільги за митними митами: від мита звільняються що імпортуються енергоефективне устаткування, прилади, технічні засоби, що використовуються для реалізації загальнодержавної і регіональних енергозберігаючих програм.

Кредит є основною формою надання фінансової допомоги при проведенні енергозберігаючих заходів. При цьому компенсується частина витрат, достатня, щоб споживачі енергії покрили решту витрат з своїх засобів, що дасть можливість повернути значні інвестиції в енергозбереження, у багато разів перевищуючі фінансування з фундації енергозбереження. Термін надання кредиту визначається нормативним інвестиційним періодом, а платня за кредит залежить від його терміновості і очікуваного ефекту.

Дотації включають:

- пайове фінансування науково-дослідних, дослідно-конструкторських і проектних робіт галузевого призначення;

- дотації підприємствам і організаціям на освоєння виробництва нових видів енергозберігаючої техніки;

- дотації на виробництво досвідчених партій енергетично ефективного устаткування, що використовує місцеві види палива,

побутові відходи, вторинні енергоресурси, нетрадиційні відновлювані джерела енергії;

- дотації замовнику на підвищення енергетичної ефективності будівель, споруд, інженерних систем до нормативного рівня і вище;
- оснащення виробництва необхідними системами обліку і контролю витрати енергоресурсів;
- проведення енергетичних експертиз.

Економічні санкції повинні застосовуватися: до підприємств-споживачам енергоресурсів за нераціональне енергоспоживання у вигляді штрафів в розмірі, що перевищує тарифи і ціни за перевитрачені паливо і енергію; до підприємств-виготівникам устаткування і матеріалів - за випуск машинобудівної продукції, конструкцій і матеріалів з більшим енергоспоживанням, ніж передбачено нормативами і стандартами. Податок на прибуток необхідно збільшити понад діючу ставку на весь об'єм продукції, що випускається з відступом від встановлених стандартів. До підприємств, організацій, що не мають приладового обліку споживаних енергоресурсів, слід застосовувати більш жорсткі санкції. Засоби, отримані в результаті застосування економічних санкцій, повинні перераховуватися до відповідних фондів енергозбереження.

В досягненні мети енергозбереження виняткове значення має організація масового виробництва і оснащення всіх категорій енергоспоживачів дешевими, якісними і надійними технічними засобами обліку і контролю обліку, регулювання енергоспоживання. Організація належного обліку і регулювання енергоспоживання - неодмінна умова досягнення економії паливно-енергетичних ресурсів в найкоротші терміни і в значних об'ємах. Можливі заходи стимулювання виробників енергозберігаючого устаткування, крім розглянутих вище, полягають у видачі державних замовлень у разі обґрунтованих побоювань з приводу труднощів збуту продукції з прийнятною для підприємства прибутком. Форма стимулювання визначається типом устаткування, очікуваною ефективністю, станом виробництва і попиту на конкретний тип устаткування, прогнозованою ціною на нього і ін.

Механізм застосування пільг за розробку, виробництво, введення в експлуатацію енергозберігаючого устаткування, накладення санкцій за нераціональне використання паливно-енергетичних ресурсів базується на показниках і нормативах,

встановлених в стандартах і інших нормативно-технічних і директивних документах. Стандарти і нормативні документи енергетичної ефективності передбачають комплекс норм, правил, положень, вимог, систему сертифікації (визначення відповідності енергетичних показників приладів, устаткування і об'єктів регламентуючим вимогам, встановленим в стандартах і нормативних документах), обов'язкових при проектуванні, виготовленні, будівництві, реконструкції, розширенні, технічному переозброєнні технологічних процесів і устаткування. Система сертифікації встановлює правила випробувань, необхідних для проведення оцінки відповідності нормативам показників енергоспоживаючих приладів, устаткування і технологічних процесів, результатом яких є видача енергетичного сертифікату, його реєстрація і подальший його супровід.

Повинен бути передбачений строгий державний нагляд за дотриманням стандартів. Важливим стимулом для упровадження споживачами паливно-енергетичних ресурсів енергозберігаючих устаткування і технологій є зростаюча жорсткість вимог до нормативів енергоспоживання, їх своєчасний перегляд. Такий підхід - основа політики енергозбереження в економічно розвинутих країнах світу.

Крім того, для втілення в життя деяких положень Закону України "Про енергозбереження" необхідно створити спеціалізовані незалежні аудиторські компанії. Аудиторська діяльність цих компаній полягає в наданні організаційної і консультативної допомоги підприємствам у виконанні законодавчих і нормативних документів в області фінансово- господарської діяльності і оподаткування, захисту майнових інтересів, контролі з боку держави за проведенням і ефективністю заходів по економії і зниженню втрат паливно-енергетичних ресурсів.

Основні напрями роботи таких компаній:

- розрахунок мінімізованих розмірів стягуваних податків;
- консультації в області права і оподаткування;
- постановка і відновлення бухгалтерського обліку;
- підготовка аудиторських висновків;
- консолідація звітності і її трансформація стандартами, діючими на Україні, на міжнародні;
- оцінка цінних паперів, активів і пасивів балансу;
- навчання і перепідготовка персоналу;

- оцінка майна підприємств;
- надання допомоги при реорганізації і ліквідації підприємств всіх форм власності.

Розрізняють внутрішній і зовнішній аудити, з'єднані загальною метою, - забезпечення інтересів акціонерів. Внутрішній аудит здійснює контроль фінансово-господарської діяльності підприємств, вироблення рекомендацій для усунення порушень в цій діяльності, що фіксуються у вигляді актів. Зовнішній аудит здійснює:

- контроль за діяльністю суб'єкта протягом одного року і більш з метою попередження порушень;
- постійний пошук оптимальних управлінських рішень;
- складання докладного висновку;
- вироблення рекомендацій по підвищенню ефективності діяльності суб'єкта, заснованих на експертній діагностиці фінансово-господарської діяльності, її прогнозування.

Діяльність аудиторських компаній будується на об'єктивній позавідомчій перевірці бухгалтерських звітів, інших документів з метою встановлення їх достовірності і відповідності досконалих фінансових і господарських операцій законодавчим і іншим нормативним актам. Необхідність і періодичність проведення енергоаудитів повинна бути закріплений в законодавстві і нормативних актах. Уряди розвинутих країн активно підтримують проведення енергоаудитів, прагнуть розширення їх масштабів.

Проблеми енергозбереження знаходяться в центрі уваги світової громадськості. Ведучі урядові і суспільні міжнародні організації ставлять на перше місце проблеми підвищення енергетичної ефективності економіки, зниження непродуктивних втрат палива і енергії, охорони навколишнього середовища від забруднень при використуванні і виробництві палива і енергії. В числі їх Європейська Економічна Комісія ООН (ЕЕК), Організація З'єднаних Націй по промислому розвитку (ЮНІДО), Світова Енергетична Рада (МІРЕС), Міжнародне Енергетичне Агентство (МЕА) і ін. (ЕЕК), об'єднуюча країни Європи і Північної Америки, реалізує крупну програму "Енергетична ефективність - 2000". Мета програми - сприяння країнам з перехідною економікою. В її рамках реалізується, зокрема, ряд робіт із створення демонстраційних зон високої енергетичної ефективності. Закон України "Про енергозбереження" передбачає широку участь України в міжнародній співпраці у сфері енергозбереження на державному і суспільному рівнях.

Важливим видом діяльності органів державного управління, що дозволяє поліпшити організацію роботи по освоєнню енергозберігаючих технологій в галузях народного господарства, є цілеспрямована робота по інформаційно-рекламному забезпеченню і пропаганді в засобах масової інформації комплексу проблем енергозбереження. Видання тематичних оглядів по економії палива, тепла, електроенергії, створення довідкової інформаційної системи по енергозбереженню на основі автоматичних банків даних, випуск інформаційних матеріалів з роз'ясненнями і рекомендаціями з питань економії енергії в побуті, організація виставок, практичних семінарів, симпозіумів, наочна пропаганда досягнень із залученням засобів масової інформації (газет, радіо і телебачення) повинні бути реалізовані на загальнодержавному і регіональному рівнях.

Для дієвого розповсюдження прогресивного вітчизняного і зарубіжного досвіду в області енергозбереження велике значення має підготовка висококваліфікованих кадрів, знайомих з передовими світовими досягненнями, законодавчими, організаційними і економічними механізмами стимулювання реалізації політики раціонального використання і економного витрачання палива і енергії. Це навчання, стажування (у тому числі за рубежом), підвищення кваліфікації, перепідготовка керівних кадрів і фахівців у сфері енергозбереження. Закон України "Про енергозбереження" зобов'язав учбові заклади включати в програми спеціальні курси з питань енергозбереження. З цією метою слід розробити учбові програми і навчальні посібники, організувати підготовку і перепідготовку кадрів викладацького складу. Для оволодіння мінімумом знань, необхідних для формування навиків ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів у всіх учбових закладах (середніх, професійно-технічних, вищих всіх рівнів акредитації), незалежно від їх профілю, треба ввести обов'язкове викладання основ ефективного використання енергії (енергозбереження).

Важливим чинником, сприяючим реалізації державної енергозберігаючої політики, є урядова підтримка науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НІОКР) у сфері енергозбереження. В розвинутих капіталістичних країнах фінансова підтримка (НІОКР) проводиться за рахунок засобів державного бюджету, виходячи з пріоритетності напряму, і із залученням засобів приватного сектора. Витрати США на (НІОКР) у сфері енергозбереження за 1991 рік

склали більше 3,2 млрд. долл., з яких урядові витрати - 217,54 млн. долл. Питома частина витрат на (НІОКР) у сфері енергозбереження (%) від загальних витрат на (НІОКР) у сфері енергетики) найбільша в Швеції, - в 1991 р. склала 37,86%. В Японії (НІОКР) у сфері енергозбереження практично повністю фінансується приватним сектором. Підтримка наукових досліджень в області енергозбереження є вагомим елементом державної політики України, закріпленим в законодавчому порядку. Це відноситься до робіт, пов'язаних з розвитком і використанням нетрадиційних відновлюваних джерел енергії, вторинних енергоресурсів, процесів заміщення дефіцитних видів палива, за визначенням пріоритетних напрямів екологічно чистої енергетики, створенню нових джерел енергії.

Використовування нетрадиційних відновлюваних джерел енергії дозволяє економити звичайні види енергії, позитивно відображається на навколишньому середовищі. Загально визнаними є наступні 6 типів: біомаса, вітер, сонце, геотермальне середовище, океан, малі гідроелектростанції. За даними XV Конгресу Світової енергетичної поради, переважаючим і найкрупнішим виглядом серед відновлюваних джерел енергії в світі є біомаса, особливо поширений в країнах, що розвиваються. Істотні джерела приросту нетрадиційної енергетики також вітер і сонце. Проблеми нетрадиційних відновлюваних джерел енергії у всіх науково-технічних аспектах є предметом досліджень і конструкторських розробок ряду науково-дослідних і проектно- конструкторських інститутів і організацій Національної Академії наук України, галузевих міністерств і відомств.

Проблеми енергозбереження на Україні розв'язуються в умовах важкої кризи економіки, становлення ринкових відносин, коли Україна стала найбільшим імпортером паливно-енергетичних ресурсів у зв'язку з обмеженими власними можливостями. Їх успіх вимагає вироблення законодавчими і старанними органами державного управління економічної, енергетичної стратегії і тактики розвитку галузей топливно- енергетичного комплексу з урахуванням особливостей загальної економічної ситуації. Необхідне рішення задач енергетичної безпеки держави, як найважливішої становлячої національної безпеки. Необхідне глибоке вивчення і оцінка кризових явищ в топливно- енергетичному комплексі, прогнозування політичних, економічних, соціальних і технічних наслідків всіх можливих варіантів їх результату. Україна володіє інтелектуальними,

технічними і іншими ресурсами для успішного вирішення цих проблем.

Закони України по енергосбереженню
Законы Украины по энергосбережению

Закон України №1560 від 18.09.1991р. «Про інвестиційну діяльність»

Закон України №74/94-ВР від 01.07.1994г. «Про енергосбереження»

Закон України №575/97-ВР від 16.10.1997г. «Про електроенергетику»

Закон України №1391- XIV від 14.01.2000г. «Про альтернативні бач рідкого та газового палива»

Закон України №555-IV від 20.02.2003г. «Про альтернативні джерела енергії»

Закон України №2509-IV від 5.04.2005г. «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного потенціалу»

Закон України №2806-IV від 6.09.2005 р. «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»

Закон України №601-VI від 25.09.2008г. «Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення «зеленого» тарифу»

Ухвали ВР і КМУ

Ухвала Верховної Ради України №3360-XII від 02.07.1993 р. «Про основні напрями зовнішньої політики України»

Ухвала Верховної Ради України №188/98-ВР від 05.03.1998 р. «Про основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки»

Ухвала Верховної Ради України №1826-III від 22.06.2000 р. «Про підсумки парламентських слухань «Енергетична політика України»

КМУ, Ухвала від 22 жовтня 2008 г . N 935, «Про організацію державного контролю за ефективним (раціональним) використанням паливно-енергетичних ресурсів»

Нормативні акти, стандарти
Нормативные акты, стандарты

Перелік діючих в Україні національних стандартів у сфері енергосбереження
Перечень діючих в Україні національних стандартів у сфері енергосбереження

Общие
Общие

1. ДСТУ 2155-93 «Енергозбереження. Методи визначення економічної ефективності заходів щодо енергозбереження ».1. ДСТУ 2155-93 «Енергозбереження. Методи визначення економічної ефективності заходів щодо енергозбереження ».

2. ДСТУ 2339-94 «Енергозбереження. Основні положення ".2. ДСТУ 2339-94 «Енергозбереження. Основні положення ".

3. ДСТУ 2420-94 «Енергозбереження. Терміни і визначення ».3. ДСТУ 2420-94 «Енергозбереження. Терміни і визначення ».

4. ДСТУ 3682-98 (ГОСТ 30583-98) «Енергозбереження. Методика визначення повної енергоємності продукції, робіт і послуг ».4. ДСТУ 3682-98 (ГОСТ 30583-98) «Енергозбереження. Методика визначення повної енергоємності продукції, робіт і послуг ».

5. ДСТУ 3755-98 «Енергозбереження. Номенклатура показників енергоефективності і порядок їх внесення в нормативну документацію ».5. ДСТУ 3755-98 «Енергозбереження. Номенклатура показників енергоефективності і порядок їх внесення в нормативну документацію ».

6. ГОСТ Р 50-081-2000 «Енергозбереження. Методика оцінки енергетичного стану систем енергопостачання промислових підприємств для їх паспортизації ».6. ГОСТ Р 50-081-2000 «Енергозбереження. Методика оцінки енергетичного стану систем енергопостачання промислових підприємств для їх паспортизації ».

Паливно-енергетичні балансиТопливоно-енергетичні баланси

7. ДСТУ 2804-94 «Енергобаланс промислового підприємства. Загальні положення. Терміни і визначення ».7. ДСТУ 2804-94 «Енергобаланс промислового підприємства. Загальні положення. Терміни і визначення ».

8. ДСТУ 3176-96 (ГОСТ 30341-96) «Енергозбереження. Методи визначення балансів енергоспоживання гірських підприємств ».8. ДСТУ 3176-96 (ГОСТ 30341-96) «Енергозбереження. Методи визначення балансів енергоспоживання гірських підприємств ».

9. ДСТУ 4714-2007 «Енергозбереження. Паливно-енергетичні баланси промислових підприємств. Методика побудови і аналізу ».9. ДСТУ 4714-2007 «Енергозбереження. Паливно-енергетичні баланси промислових підприємств. Методика побудови і аналізу ».

Нормування питомих витрат і втрат Нормування питомих витрат і втрат

10. ДСТУ 3224-95 (ГОСТ 30356-96) «Енергозбереження. Методи визначення норм витрати електроенергії гірськими підприємствами

».10. ДСТУ 3224-95 (ГОСТ 30356-96) «Енергозбереження. Методи визначення норм витрати електроенергії гірськими підприємствами».

11. ДСТУ 3159-95 «Ресурсозберігання. Нормування витрат зварювальних матеріалів. Загальні вимоги, методи визначення нормативів ручного і механізованого електрозварювання».11. ДСТУ 3159-95 «Ресурсозберігання. Нормування витрат зварювальних матеріалів. Загальні вимоги, методи визначення нормативів ручного і механізованого електрозварювання».

12. ДСТУ 3740-98 «Енергозбереження. Методи аналізу і розрахунку зниження витрат палива і енергії на металургійних підприємствах».12. ДСТУ 3740-98 «Енергозбереження. Методи аналізу і розрахунку зниження витрат палива і енергії на металургійних підприємствах».

13. ГОСТ Р 50-072-98 «Енергозбереження. Методика розрахунку технологічних втрат електроенергії в сітях постачання напругою від 0,38 до 110 кВ включно».13. ГОСТ Р 50-072-98 «Енергозбереження. Методика розрахунку технологічних втрат електроенергії в сітях постачання напругою від 0,38 до 110 кВ включно».

14. ДСТУ 3860-99 «Енергозбереження. Методика розрахунку технологічних втрат електроенергії в діючих сітях електропостачання 220 кВ і вище».14. ДСТУ 3860-99 «Енергозбереження. Методика розрахунку технологічних втрат електроенергії в діючих сітях електропостачання 220 кВ і вище».

15. ДСТУ 4110-2002 «Енергозбереження. Методика аналізу і розрахунку питомих витрат енергоресурсів»(ANSI / IEEE 739:1995, NEQ).15. ДСТУ 4110-2002 «Енергозбереження. Методика аналізу і розрахунку питомих витрат енергоресурсів»(ANSI / IEEE 739:1995, NEQ).

Енергетична маркіровкаЭнергетическая маркіровка

16. ДСТУ 4081-2002 «Енергозбереження. Енергетична маркіровка електроустаткуванні побутового призначення. Загальні технічні вимоги».16. ДСТУ 4081-2002 «Енергозбереження. Енергетична маркіровка електроустаткуванні побутового призначення. Загальні технічні вимоги».

17. ДСТУ 4238-2003 «Енергозбереження. Енергетичної маркіровки електроустаткуванні побутового призначення. Визначення енергетичної ефективності холодильних приборів».17. ДСТУ 4238-2003 «Енергозбереження. Енергетичної маркіровки

електроустаткуванні побутового призначення. Визначення енергетичної ефективності холодильних приладів».

18. ДСТУ 4351:2004 «Енергозбереження. Енергетичної маркіровки електроустаткуванні побутового призначення. Визначення енергетичної ефективності пральних машин» 18. ДСТУ 4351:2004 «Енергозбереження. Енергетичної маркіровки електроустаткуванні побутового призначення. Визначення енергетичної ефективності пральних машин»

19. ДСТУ 4352:2004 «Енергозбереження. Енергетичної маркіровки електроустаткуванні побутового призначення. Визначення енергетичної ефективності кондиціонерів воздуха». 19. ДСТУ 4352:2004 «Енергозбереження. Енергетичної маркіровки електроустаткуванні побутового призначення. Визначення енергетичної ефективності кондиціонерів повітря».

20. ДСТУ 4441:2005 «Енергозбереження. Енергетичної маркіровки електроустаткуванні побутового призначення. Визначення енергетичної ефективності ламп». 20. ДСТУ 4441:2005 «Енергозбереження. Енергетичної маркіровки електроустаткуванні побутового призначення. Визначення енергетичної ефективності ламп».

21. ДСТУ 4712:2007 «Енергозбереження. Енергетичної маркіровки електроустаткуванні побутового призначення. Визначення енергетичної ефективності посудомийних машин». 21. ДСТУ 4712:2007 «Енергозбереження. Енергетичної маркіровки електроустаткуванні побутового призначення. Визначення енергетичної ефективності посудомийних машин».

Енергетичний аудит Энергетический аудит

22. ДСТУ 4065-2001 «Енергозбереження. Енергетичний аудит. Загальні технічні вимоги (ANSI / IEEE 739-1995, NEQ)». 22. ДСТУ 4065-2001 «Енергозбереження. Енергетичний аудит. Загальні технічні вимоги (ANSI / IEEE 739-1995, NEQ)».

23. ДСТУ 4713:2007 «Енергозбереження. Енергетичний аудит промислових підприємств. Порядок проведення і вимоги до організації роботи». 23. ДСТУ 4713:2007 «Енергозбереження. Енергетичний аудит промислових підприємств. Порядок проведення і вимоги до організації роботи».

Енергетичний менеджмент Энергетический менеджмент

24. ДСТУ 4472:2005 «Енергозбереження. Системи енергетичного менеджменту. Загальні вимоги». 24. ДСТУ 4472:2005

«Енергозбереження. Системи енергетичного менеджменту. Загальні вимоги».

25. ДСТУ 4715:2007 «Енергозбереження. Системи енергетичного менеджменту промислових підприємств. Склад і зміст робіт на стадіях розробки і ввєдрення»
25. ДСТУ 4715:2007 «Енергозбереження. Системи енергетичного менеджменту промислових підприємств. Склад і зміст робіт на стадіях розробки і упровадження»

Ресурсозберіганя Ресурсозберіганя

26. ДСТУ 2102-92 «Ресурси матеріальні вторинні. Терміни і определения»
26. ДСТУ 2102-92 «Ресурси матеріальні вторинні. Терміни і визначення».

27. ДСТУ 3051-95 (ГОСТ 30166-95) «Ресурсозберіганя. Основні положення»
27. ДСТУ 3051-95 (ГОСТ 30166-95) «Ресурсозберіганя. Основні положення».

28. ДСТУ 3052-95 (ГОСТ 30167-95) «Ресурсозберіганя. Порядок встановлення показників ресурсозберіганя в документації на продукцію»
28. ДСТУ 3052-95 (ГОСТ 30167-95) «Ресурсозберіганя. Порядок встановлення показників ресурсозберіганя в документації на продукцію».

Ветроенергетіка Ветроенергетіка

29. ДСТУ 4407-2005 «Вітроенергетика. Вітронасосні установки. Загальні технічні вимоги»
29. ДСТУ 4407-2005 «Вітроенергетика. Вітронасосні установки. Загальні технічні вимоги».

Настройки системи, методи і методики
Настройки системи, методи і методики

30. ДСТУ 2671-94 «Теплоутілізатори. Методи испытаний»
30. ДСТУ 2671-94 «Теплоутілізатори. Методи випробувань».

31. ДСТУ 2677-94 «Теплоутілізатори. Типи і основні параметри»
31. ДСТУ 2677-94 «Теплоутілізатори. Типи і основні параметри».

32. ДСТУ 3282-95 (ГОСТ 30371-96) «Енергозбереження. Установки для вакуумної деарации води. Загальні положення»
32. ДСТУ 3282-95 (ГОСТ 30371-96) «Енергозбереження. Установки для вакуумної деарации води. Загальні положення».

33. ДСТУ 3581-97 (ГОСТ 30517-97) «Енергозбереження. Методи вимірювання і розрахунку теплоти згоряє топлива»
33. ДСТУ 3581-97 (ГОСТ 30517-97) «Енергозбереження. Методи вимірювання і розрахунку теплоти згоряє палива».

34. ДСТУ 3401-97 (ГОСТ 30486-97) «Енергозбереження. Методи і засоби вимірювань теплових величин. Загальні положення».34. ДСТУ 3401-97 (ГОСТ 30486-97) «Енергозбереження. Методи і засоби вимірювань теплових величин. Загальні положення».

35. ДСТУ 3635-98 (ГОСТ 30604-98) «Енергозбереження. Установки теплоутилизационных. Загальні положення».35. ДСТУ 3635-98 (ГОСТ 30604-98) «Енергозбереження. Установки теплоутилизационных. Загальні положення».

36. ДСТУ 3756-98 (ГОСТ 30619-98) «Енергозбереження. Перетворювачі теплового потоку первинні термоелектричні загальний промислового призначення. Загальні технічні вимоги».36. ДСТУ 3756-98 (ГОСТ 30619-98) «Енергозбереження. Перетворювачі теплового потоку первинні термоелектричні загальний промислового призначення. Загальні технічні вимоги».

37. ДСТУ 3336-98 (ГОСТ 30517-97) «Лічильники газу побутові. Загальні технічні вимоги».37. ДСТУ 3336-98 (ГОСТ 30517-97) «Лічильники газу побутові. Загальні технічні вимоги».

38. ДСТУ 3886-99 «Енергозбереження. Системи електроприводу. Метод аналізу і изделия».38. ДСТУ 3886-99 «Енергозбереження. Системи електроприводу. Метод аналізу і виробу».

39. ДСТУ 3971-2000 «Енергозбереження. Установки для термовлажностной обробки збірних бетонних і залізобетонних виробів і конструкцій. Методи обчислення витрати теплової енергії».39. ДСТУ 3971-2000 «Енергозбереження. Установки для термовлажностной обробки збірних бетонних і залізобетонних виробів і конструкцій. Методи обчислення витрати теплової енергії».

40. ДСТУ 4035-2001 (ГОСТ 25380-2001) «Енергозбереження. Будівлі і споруди. Методи вимірювання поверхневої густини теплових потоків і визначення коефіцієнтів теплообміну між захищаючими конструкціями і оточуючими средой».40. ДСТУ 4035-2001 (ГОСТ 25380-2001) «Енергозбереження. Будівлі і споруди. Методи вимірювання поверхневої густини теплових потоків і визначення коефіцієнтів теплообміну між захищаючими конструкціями і навколишнім середовищем».

Вторинні енергетичні ресурсиВторичные энергетичні ресурси

41. ДСТУ 3818-98 «Енергозбереження. Вторинні енергетичні ресурси. Терміни і определения».41. ДСТУ 3818-98

«Енергозбереження. Вторинні енергетичні ресурси. Терміни і визначення».

42. ДСТУ 4090-2001 (ГОСТ 31188-2003) «Енергозбереження. Ресурси енергетичні вторинні. Методика визначення показників виходу і використання (ГОСТ 31188-2003, ІТД)».

43. ДСТУ 4369:2004 «Енергозбереження. Чорна металургія. Ресурси енергетичні вторинні. Методика визначення показників виходу і використання», 43. ДСТУ 4369:2004 «Енергозбереження. Чорна металургія. Ресурси енергетичні вторинні. Методика визначення показників виходу і використання»

44. ДСТУ 4370:2004 «Енергозбереження. Коксохімічне виробництво. Ресурси енергетичні вторинні. Методика визначення показників виходу і використання», 44. ДСТУ 4370:2004 «Енергозбереження. Коксохімічне виробництво. Ресурси енергетичні вторинні. Методика визначення показників виходу і використання».

Нетрадиційні і відновлювані джерела енергії Нетрадиционные і відновлювані джерела енергії

45. ДСТУ 2275-93 «Енергозбереження. Нетрадиційні і відновлювані джерела енергії. Терміни і определения», 45. ДСТУ 2275-93 «Енергозбереження. Нетрадиційні і відновлювані джерела енергії. Терміни і визначення».

46. ДСТУ 3569-97 (ГОСТ 30514-97) «Енергозбереження. Нетрадиційні і відновлювані джерела енергії. Основні положення», 46. ДСТУ 3569-97 (ГОСТ 30514-97) «Енергозбереження. Нетрадиційні і відновлювані джерела енергії. Основні положення».

47. ДСТУ 3859-99 «Енергозбереження. Нетрадиційні і відновлювані джерела енергії. Теплові насоси. «Повітря-вода для комунально-побутового теплопостачання. Загальні технічні вимоги і методи испытаний», 47. ДСТУ 3859-99 «Енергозбереження. Нетрадиційні і відновлювані джерела енергії. Теплові насоси. «Повітря-вода для комунально-побутового теплопостачання. Загальні технічні вимоги і методи випробувань».

48. ДСТУ 4034-2001 (ГОСТ 30757-2001) «Енергозбереження. Нетрадиційні і відновлювані джерела енергії. Сонячні плоскі. Методи испытаний», 48. ДСТУ 4034-2001 (ГОСТ 30757-2001)

«Енергозбереження. Нетрадиційні і відновлювані джерела енергії. Сонячні плоскі. Методи випробувань».

Регуляторна політика Регуляторная політика

Накази НАЕР

1. Наказ № 10 від 06.03.1996р. «Типове положення про підрозділ по енергозбереженню в галузевому міністерстві і інших центральних органах виконавської влади»

2. Наказ № 49 від 12.05.1997р. «Об Тимчасового положення про порядок проведення енергетичного обстеження і атестації спеціалізованих організацій і право його проведення»

3. Наказ № 101 від 14.11.1997р. «Про проведення паспортизації енергоспоживаючих об'єктів»

4. Наказ № 60 від 10.08.1998р. «Про затвердження Переліку платних послуг, які надаються підприємствам і організаціям Державною інспекцією по енергозбереженню»

5. Наказ № 89 від 10.11.1998р. «Про твердження і введення в дію Порядку видачі, оформлення, реєстрації «Енергетичного паспорта підприємства» і оплати послуг при його упровадженні»

6. Наказ № 15 від 9.03.1999р. «Про затвердження Інструкції про порядок передачі документації і здійснення державної експертизи по енергозбереженню на виконання п.4 ухвали Кабінету Міністрів від 15 липня 1998 р. № 1094»

7. Наказ № 58 від 05.07.1999р. «Про затвердження міжгалузевих норм питомих витрат електроенергії на виробництво виробів»

8. Наказ № 78 від 15.09.1999р. «Порядок організації і проведення тендерів на здійснення енергетичних обстежень бюджетних установ, організацій і казенних підприємств»

9. Наказ № 78 від 15.09.1999р. «Про затвердження Порядку організації і проведення енергетичних обстежень бюджетних установ, організацій і казенних підприємств»

10. Наказ № 91 від 25.10.1999р. «Про затвердження Міжгалузевих норм споживання електричної і теплової енергії для установ і організацій бюджетної сфери України»

11. Наказ № 18 від 22.03.2000р. «Про затвердження Змін в Перелік платних послуг, які надаються Державною інспекцією по енергозбереженню»

12. Наказ № 47/127 від 21.06.2000р. «Про затвердження Положення про матеріальне стимулювання колективів і окремих

працівників підприємств, організацій і установ за економію паливно-енергетичних ресурсів в суспільному виробництві»

13. Наказ № 64 від 04.08.2000р. «Про затвердження Порядку проведення перевірок ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів на підприємствах, в установах і організаціях і усунення фактів їх неефективного використання»

<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0653-00>

14. Наказ № 19 від 05.03.2001р. «Про затвердження Розрахунку цін на платні послуги, які надаються Державною інспекцією по енергозбереженню»

15. Наказ № 46 від 07.05.2001р. «Про затвердження Міжгалузевих норм витрати палива для опалювальних казанів, які експлуатуються в Україні»

16. Наказ № 77 від 19.07.2001р. «Про затвердження механізму пооб'єктного припинення і відновлення газопостачання Державною інспекцією по енергозбереженню споживачам природного газу, окрім населення»

17. Наказ № 369/100 від 26.09.2002р. «Про затвердження Положення про взаємодію Державної екологічної інспекції і Державної інспекції по енергозбереженню»

18. Наказ № 112 від 22.10.2002р. «Про затвердження Основних положень по нормуванню питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів в суспільному виробництві»

19. Наказ № 59 від 17.04.2007р. «Про затвердження Порядку узгодження НАЕР інноваційних і інвестиційних проектів упровадження енергозберігаючих технологій і технологій по виробництву альтернативних джерел палива, які реалізуються суб'єктами господарювання в рамках пільгового кредитування»

20. Наказ № 93 від 15.06.2007р. «Про визнання що втратили силу нормативно-правових актів Державного комітету України по енергозбереженню, зареєстровані в Міністерстві юстиції України в 1996-2005 роках»

21. Наказ № 115 від 31.07.2007р. «Про затвердження Переліку об'єктів, для ухвалення в експлуатацію яких до складу робочих і державних приймальних комісій включаються представники Державної інспекції по енергозбереженню»

22. Наказ № 137/321 від 25.09.2007р. «Про внесення Змін в Положення про матеріальне стимулювання колективів і окремих

працівників підприємств, організацій і установ за економію паливно-енергетичних ресурсів в суспільному виробництві»

Державний комітет із енергозбереження. Наказ №64 «Порядок проведення перевірок ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів на підприємствах, в установах та організаціях та усунення фактів їх неефективного використання»

Перелік Розпоряджень Кабінету Міністрів України

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 28 від 31.07.1996р. «Про затвердження Правил користування електричною енергією»

http://www.energoportal.net/normativ_akt.php?organ=1&news=45

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 644-р від 06.11.1997р. «Про створення міжвідомчої робочої групи по координації і контролю за ходом підготовки і реалізації проекту «Енергозбереження в адміністративних і суспільних будівлях р. Києва »

<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=644-97-%F0>

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 256-р від 31.03.1999. «Про використання високоефективних теплоізолюючих матеріалів»

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 451-р від 15.11.2000р. «Про створення Міжвідомчої робочої групи по координації здійснення особливо важливих енергозберігаючих проектів»

5. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 251/357 від 25.05.2001р. «Про митне оформлення устаткування і матеріалів, що ввозяться на митну територію України згідно Кредитної угоди між Україною і ЄБРР, підписаною 9 травня 1998 року»

6. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 439-р від 20.09.2001р. «Про створення робочої групи з представниками ЄБРР по підготовці сумісних проектів по енергозбереженню»

7. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 565-р від 13.12.2001р. «Про створення Міжвідомчої робочої групи по координації здійснення особливо важливих енергозберігаючих проектів»

8. Ухвала Національної комісії регулювання електроенергетики України № 1241 від 20.12.2001р. «Про тарифи, диференційовані по періодах часу»

9. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 597-р від 06.10.2003г. «Про розвиток виробництва біодизеля»

Перелік Розпоряджень і Указів Президента України

Укази Президента України

1. Указ Президента України № 389/98 від 29.04.1998р. «Про Основні напрями розвитку агропромислового комплексу України»¹. Указ Президента України № 389/98 від 29.04.1998р. «Про Основні напрями розвитку агропромислового комплексу України»

2. Указ Президента України № 662/99 від 16.06.1999р. «Про заходи по скороченню енергоспоживання бюджетними установами, організаціями і казенними підприємствами»². Указ Президента України № 662/99 від 16.06.1999р. «Про заходи по скороченню енергоспоживання бюджетними установами, організаціями і казенними підприємствами»

3. Указ Президента України № 457/2000 від 10.02.2000р. «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 лютого 2000 року» Про невідкладні заходи по подоланню кризових явищ в паливно-енергетичному комплексі України »³. Указ Президента України № 457/2000 від 10.02.2000р. «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 лютого 2000 року» Про невідкладні заходи по подоланню кризових явищ в паливно-енергетичному комплексі України »

4. Указ Президента України № 598/2000 від 14.04.2000р. «Про Міністерство палива і енергетики України»⁴. Указ Президента України № 598/2000 від 14.04.2000р. «Про Міністерство палива і енергетики України»

5. Указ Президента України № 216/2002 від 05.03.2002р. «Про заходи по детінізації економіки України на 2002-2004 годы»⁵. Указ Президента України № 216/2002 від 05.03.2002р. «Про заходи по детінізації економіки України на 2002-2004 роки»

6. Указ Президента України № 1094/2003 від 06.09.2003р. «Про заходи по розвитку виробництва палива з біологічного сировини»⁶. Указ Президента України № 1094/2003 від 06.09.2003р. «Про заходи по розвитку виробництва палива з біологічної сировини»

7. Указ Президента України № 1863 від 9 2005г грудня. «Про стан енергетичної безпеки і оборони України і основних принципах державної політики у сфері неї сохрания»⁷. Указ Президента України № 1863 від 9 2005г грудня. «Про стан енергетичної безпеки і

оборони України і основних принципах державної політики у сфері її збереження»

8. Указ Президента України № 1900/2005 від 31.12.2005 року «Про створення національного агентства України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів» 8. Указ Президента України № 1900/2005 від 31.12.2005 року «Про створення національного агентства України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів»

9. Указ Президента України № 1166 від 24.07.2006р. «Про ухвалення за основу проекту Верховної Ради України» Про основні напрями бюджетної політики на 2007 рік » 9. Указ Президента України № 1166 від 24.07.2006р. «Про ухвалення за основу проекту Верховної Ради України» Про основні напрями бюджетної політики на 2007 рік »

10. Указ Президента України № 1863 від 15 2007г червня. «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» 10. Указ Президента України № 1863 від 15 2007г червня. «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України»

11. Указ Президента України № 678/2007 від 02.08.2007г. «Про стан виконання Рішень національної безпеки і оборони України з питань енергетичної безпеки» 11. Указ Президента України № 678/2007 від 02.08.2007г. «Про стан виконання Рішень національної безпеки і оборони України з питань енергетичної безпеки»

12. Указ Президента України № 82/2009 від 10.02.2009р. «Про невідкладні заходи по забезпеченню ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів» 12. Указ Президента України № 82/2009 від 10.02.2009р. «Про невідкладні заходи по забезпеченню ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів»

Розпорядження Президента України
Распоряжения Президента Украины

1. Розпорядження Президента України № 188/2002-рп від 12.06.2002г. «Європейський вибір. Концептуальні основи стратегії економічного і соціального розвитку України 2002-2011 роки » 1. Розпорядження Президента України № 188/2002-рп від 12.06.2002г. «Європейський вибір. Концептуальні основи стратегії економічного і соціального розвитку України 2002-2011 роки »

2. Розпорядження Президента України № 221/2003-рп від 30.07.2003р. "Про розробку Енергетичної стратегії України на період

до 2030 року і подальший перспективу»². Розпорядження Президента України № 221/2003-рп від 30.07.2003р. "Про розробку Енергетичної стратегії України на період до 2030 року і подальшу перспективу»

3. Послання Президента України до Верховної Ради України. № 1122/2005-рп від 19.07.2005 р. Доклад «Про внутрішнє і зовнішнє Україні в 2005г.»³. Послання Президента України до Верховної Ради України. № 1122/2005-рп від 19.07.2005 р. Доклад «Про внутрішнє і зовнішнє Україні в 2005г.»